

UCHWAŁA NR
RADY MIASTA CHEŁM

z dnia 2025 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.), w związku z art. 14 ust. 1 ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278), Rada Miasta Chełm uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030, który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Chełm.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA CHEŁM

NA LATA 2024-2030

ZAMAWIAJĄCY:

**URZĄD MIASTA CHEŁM
UL. LUBELSKA 65,
22-100 CHEŁM**

WYKONAWCA:

**GRUPA BST SP. Z O.O.
UL. MIECZYKÓW 12,
40-748 KATOWICE**

Spis treści

1.	Wprowadzenie.....	5
2.	Wykaz pojęć zastosowanych w opracowaniu	6
3.	Podstawowe informacje o mieście	7
3.1.	Uwarunkowania demograficzne.....	8
3.2.	Małżeństwa.....	10
3.3.	Przedsiębiorczość i rynek pracy.....	10
3.4.	Organizacje pozarządowe	11
3.5.	Pomoc społeczna	12
3.6.	Opieka zdrowotna	12
3.7.	Budynki mieszkalne.....	12
3.8.	Walory turystyczne	13
3.9.	Ochrona środowiska	15
4.	Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	16
4.1.	Metodologia analizy delimitacyjnej.....	16
4.2.	Analiza delimitacyjna.....	22
4.3.	Wyznaczenie granic obszarów zdegradowanych	48
4.4.	Wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji	50
5.	Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji.....	56
5.1.	Skrócone wyniki analizy wskaźnikowej.....	56
5.2.	Analiza negatywnych zjawisk	62
5.3.	Analiza pozytywnych zjawisk.....	84
5.4.	Potencjały obszaru rewitalizacji.....	89
6.	Podsumowanie – potrzeby rewitalizacyjne	92
7.	Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	94
8.	Cele rewitalizacji i kierunki działań rewitalizacyjnych	94
9.	Opis powiązania gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi.....	96
10.	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	108
10.1.	Założenia dla realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	108

10.2. Lista przedsięwzięć podstawowych.....	112
10.3. Zbiorczy opis uzupełniających przedsięwzięć.....	141
11. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań.....	144
11.1. Zasada kompleksowości	144
11.2. Zasada koncentracji przestrzennej	144
11.3. Zasada komplementarności.....	145
11.4. Podsumowanie.....	160
12. Szacunkowe ramy finansowe	162
13. Mechanizmy włączenia interesariuszy	164
13.1. Udział interesariuszy w procesie tworzenia GPR	164
13.2. Sposób włączenia interesariuszy w procesie wdrażania GPR	172
14. System realizacji gminnego programu rewitalizacji.....	173
14.1. System zarządzania realizacją GPR	173
14.2. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu GPR.....	176
14.3. Niezbędne zmiany w uchwałach.....	182
15. Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji	184
16. Ocena oddziaływania na środowisko.....	185
17. Spis map	186
18. Spis rysunków.....	187
19. Spis tabel	187

1. Wprowadzenie

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Chełm został przygotowany w celu precyzyjnego określenia potrzeb w zakresie rewitalizacji obszarów zdegradowanych w sferze społecznej, ekonomicznej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej w mieście celem przeznaczenia środków finansowych na działania w tym zakresie (służące m.in. przeciwdziałaniu wykluczeniu i marginalizacji, polepszeniu jakości życia mieszkańców), a dzięki temu – wyprowadzenia ze stanu kryzysowego wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

Gminny program rewitalizacji stanowi wieloletni plan inwestycyjny, obejmujący działania w sferze społecznej, ekonomicznej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Program opracowano zgodnie z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 278). Ponadto, niniejszy dokument strategiczno-planistyczny sporządzony został w układzie właściwym do uznania go za pełniący rolę strategii IIT (m.in. także dzięki zaangażowaniu odpowiednich grup interesariuszy w procesy związane z jego tworzeniem i wdrażaniem poprzez podjęcie prac zmierzających do powołania Komitetu Rewitalizacji czy też inne formy partycypacji społecznej).

Proces opracowania gminnego programu rewitalizacji poprzedzony został podjęciem uchwały nr XCI/730/24 Rady Miasta Chełm z dnia 29 kwietnia 2024 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Chełm oraz uchwały nr II/16/24 Rady Miasta Chełm z dnia 28 maja 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030.

Dołożono wszelkich starań, aby ustalone cele i kierunki działań były spójne z dokumentami strategicznymi Miasta Chełm. Niniejszy dokument opracowano na podstawie przeprowadzonej partycypacji społecznej, obejmującej konsultacje społeczne prowadzone w wielu różnych formach, skierowane do szerokiego grona interesariuszy procesu rewitalizacji, w tym mieszkańców miasta, a w szczególności obszaru rewitalizacji, przedsiębiorców, reprezentantów organizacji pozarządowych, radnych oraz przedstawicieli Urzędu Miasta Chełm.

2. Wykaz pojęć zastosowanych w opracowaniu

Na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu przyjęto definicję rewitalizacji określoną w *ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji*, zgodnie z którą **rewitalizacja** oznacza kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego **obszarów zdegradowanych**, poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze, lub przestrzenno-funkcjonalne, lub techniczne, lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Założeniem procesu rewitalizacji jest optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru i wzmacnianie jego lokalnych potencjałów, w tym również tych o charakterze kulturowym. Ponadto, jest to proces długotrwały, prowadzony przez różnych interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.), w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością.¹

Stan kryzysowy charakteryzuje obszary, na których skoncentrowane są negatywne zjawiska społeczne tj. bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym; musi występować przynajmniej jedno z wymienionych negatywne zjawisko ze sfery²:

- **gospodarczej** – niski poziom przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw;
- **środowiskowej** – przekroczenia standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia;
- **przestrzenno-funkcjonalnej** – niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną, brak dostępu do podstawowych usług, lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, deficyt lub niska jakość terenów publicznych;
- **technicznej** – degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

¹ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz.U. 2024 poz. 278)

² Ibidem

3. Podstawowe informacje o mieście

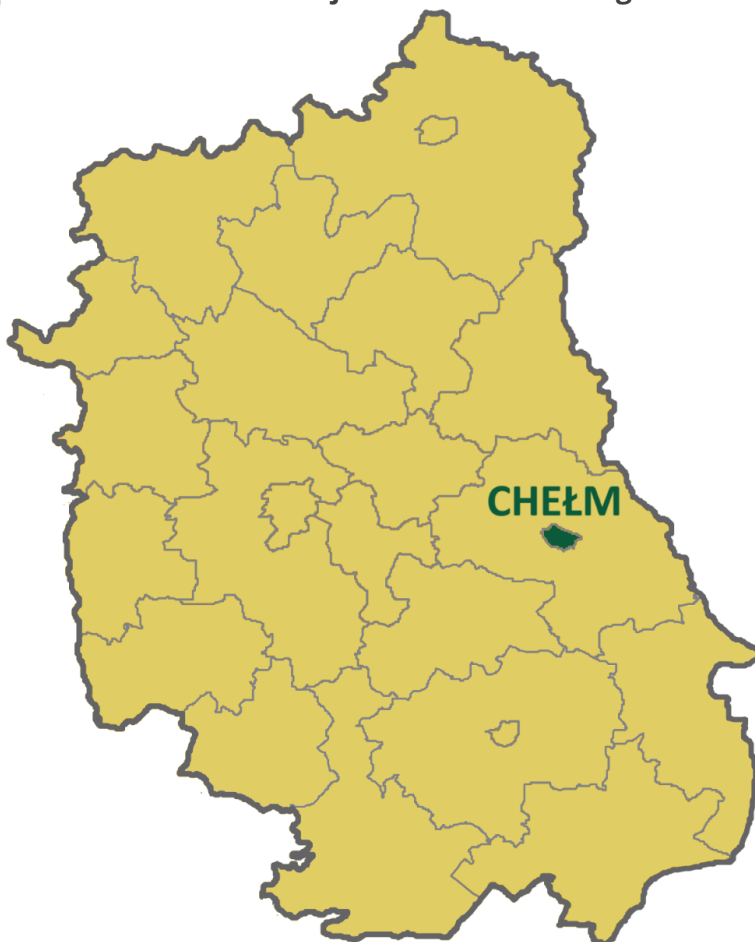
Miasto Chełm znajduje się we wschodniej Polsce, w województwie lubelskim. Leży 42 km od granicy z Białorusią i 21 km od granicy z Ukrainą, w pobliżu przejścia granicznego w Dorohusku. Leży nad rzeką Uherką, lewym dopływem Bugu.

Miasto Chełm jest trzecim co do liczby ludności miastem w województwie lubelskim.

W mieście krzyżują się drogi krajowe i wojewódzkie:

- DK12: Łęknica – Leszno – Kalisz – Piotrków Trybunalski – Radom – Lublin – Chełm – Dorohusk;
- DW812: Biała Podlaska – Włodawa – Chełm – Krasnystaw;
- DW843: Chełm – Zamość;
- DW844: Chełm – Hrubieszów – Dołhobyczów.

Mapa 1. Mapa powiatów na terenie województwa lubelskiego

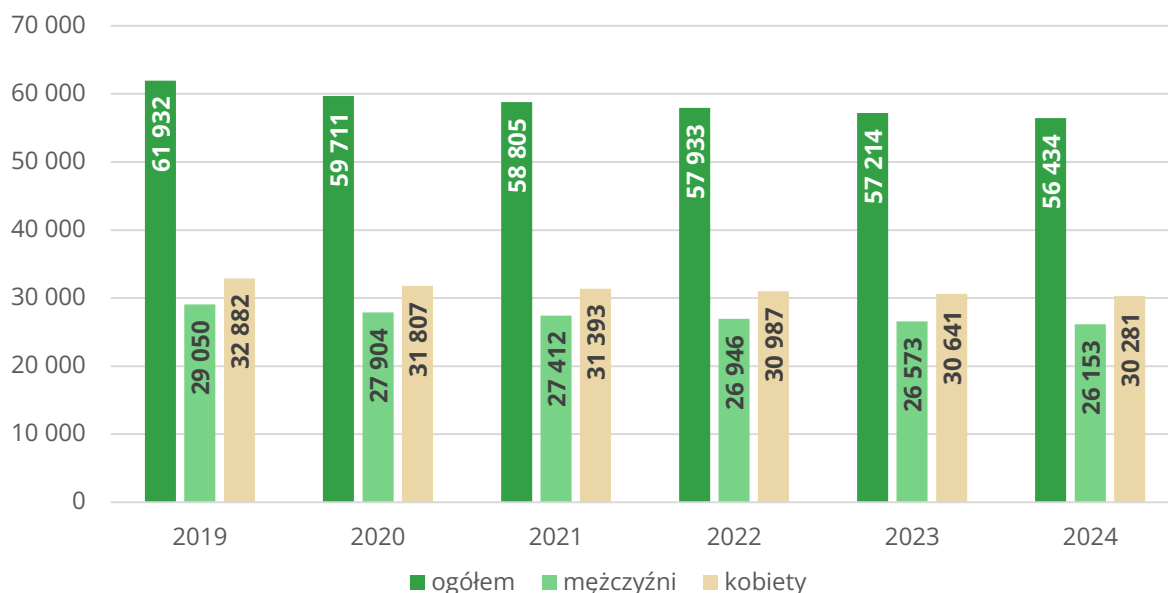

Źródło: opracowanie własne

3.1. Uwarunkowania demograficzne

Na koniec 2024 roku Miasto Chełm zamieszkiwało 56 434 osoby. W latach 2019-2024 ludność miasta uległa zmniejszeniu o 5 498 osób (spadek o 8,9%), co obrazuje poniższy wykres. Liczba kobiet jest większa od liczby mężczyzn – stanowią one 53,7% ogólnej liczby ludności (30 281), natomiast mężczyźni stanowią 46,3% mieszkańców (26 153).

Rysunek 1. Liczba mieszkańców Miasta Chełm w latach 2019-2024

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

W latach 2019-2024 w Chełmie liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym systematycznie malała. Wzrastała natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Taki rozkład danych świadczy o postępującym procesie starzenia się mieszkańców miasta. Szczegółowe dane przedstawiono w kolejnej tabeli.

Struktura ludności w Chełmie w 2024 roku według grup wieku przedstawia się następująco³:

- 55,5% mieszkańców jest w wieku produkcyjnym (z czego kobiety stanowią 47,5%);
- 14,8% mieszkańców jest w wieku przedprodukcyjnym (z czego kobiety stanowią 48,7%);
- 29,7% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym (z czego kobiety stanowią 67,7%).

Tabela 1. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem w Chełmie w latach 2019-2024

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Polska 2024
Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	9 459	9 371	9 209	9 009	8 712	8 374	6 744 961
Liczba osób w wieku produkcyjnym	36 896	34 595	33 648	32 744	32 061	31 316	21 834 117
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	15 577	15 745	15 948	16 180	16 441	16 744	8 910 009
Udział % osób w wieku przedprodukcyjnym	15,3%	15,7%	15,7%	15,6%	15,2%	14,8%	18,0%
Udział % osób w wieku produkcyjnym	59,6%	57,9%	57,2%	56,5%	56,0%	55,5%	58,2%

³ Główny Urząd Statystyczny, stan na dzień 31.12.2024 r.

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Polska 2024
Udział % osób w wieku poprodukcyjnym	25,2%	26,4%	27,1%	27,9%	28,7%	29,7%	23,8%

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

W Chełmie najwięcej dzieci do lat 3 było w 2019 roku (1 433 dzieci), a najmniej – w 2024 roku (911). W 2024 roku w porównaniu do 2023 roku liczba dzieci do 3 lat zmalała o 100. Najwięcej dzieci objętych opieką żłobkową było w 2023 roku (351), a najmniej w 2019 roku (249). Opieka żłobkowa na terenie miasta świadczona jest przez:

- Niepubliczny Żłobek Integracyjny "JACUŚ" w Chełmie ul. Lubelska 4, ul. 1 Pułku Szwoleżerów 17B, ul. Partyzantów 27A;
- Integracyjny Żłobek Miejski Chełmskie Niedźwiadki w Chełmie ul. Wolności 20;
- Żłobek Miejski "Słoneczko" w Chełmie ul. Wolności 8;
- Niepubliczny Żłobek Integracyjny "Arka Przyszłości" w Chełmie ul. Zachodnia 25;
- Żłobek Misie Tulisie w Chełmie ul. Nadrzeczna 20;
- Żłobek KAROLINKA w Chełmie ul. 1 Pułku Szwoleżerów 17B;
- Niepubliczny Żłobek "ARKA" w Chełmie ul. 11 Listopada 2.

Tabela 2. Liczba dzieci do 3 lat i dzieci objętych opieką żłobkową w Chełmie w latach 2019-2024

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Dzieci do lat 3	1 433	1 321	1 218	1 098	1 011	911
Dzieci objęte opieką w żłobku	249	282	332	349	351	bd

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Niekorzystne tendencje demograficzne wynikają z ujemnego przyrostu naturalnego, spowodowanego większą liczbą zgonów (607 w 2024 roku) niż urodzeń (279 w 2024 roku). Pełne dane dotyczące ruchu naturalnego w Chełmie przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 3. Ruch naturalny ogółem w Chełmie w latach 2019-2024

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Polska 2024
Liczba ludności	61 932	59 711	58 805	57 933	57 214	56 434	37 489 087
Urodzenia żywe	452	415	386	345	317	279	251 782
Zgony ogółem	606	785	846	746	627	607	408 504
Przyrost naturalny	-154	-370	-460	-401	-310	-328	-156 722
Urodzenia żywe na 1000 ludności	7,25	6,90	6,51	5,91	5,51	4,91	6,70
Zgony na 1000 ludności	9,72	13,05	14,26	12,78	10,89	10,68	10,88
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-2,47	-6,15	-7,76	-6,87	-5,38	-5,77	-4,17

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzonych a liczbą zgonów, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na koniec 2024 roku w mieście wynosił -5,77 – liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń. Wartość jest znacznie mniej korzystna w porównaniu do skali całego kraju (-4,17) oraz w porównaniu do skali województwa lubelskiego (-4,91). Na przestrzeni lat 2019-2024 przyrost naturalny w Chełmie był ujemny.

Tabela 4. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2019-2024

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Miasto Chełm	-2,47	-6,15	-7,76	-6,87	-5,38	-5,77
Województwo lubelskie	-1,77	-4,46	-6,82	-4,78	-4,67	-4,91
Polska	-0,91	-3,20	-4,95	-3,79	-3,62	-4,17

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Na przestrzeni lat 2019-2023 saldo migracji w Chełmie podlegało lekkim wahaniom, lecz stałym trendem była jego ujemna wartość. Najkorzystniejsze, choć nadal ujemne saldo migracji odnotowano w 2021 roku (-398 osób), natomiast najmniej korzystne w 2019 roku (-557 osób). Na koniec 2023 roku wartość salda migracji osiągnęła -414. Z uwagi na brak dostępności danych za 2024, tabela obejmuje wyłącznie okres 2019-2023.

Tabela 5. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne w Chełmie w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Zameldowania ogółem	527	432	482	396	377
Wymeldowania ogółem	1 084	870	880	841	791
Saldo migracji	-557	-438	-398	-445	-414

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

3.2. Małżeństwa

W 2024 roku w Chełmie liczba zawartych małżeństw w porównaniu z 2023 rokiem była mniejsza o 59, natomiast w stosunku do 2019 roku liczba zawartych małżeństw spadła o 122. Najmniej małżeństw zawarto w 2024 roku (159), a najwięcej małżeństw odnotowano w 2019 roku (281). Szczegółowe dane w tym zakresie zawiera kolejna tabela.

Tabela 6. Liczba zawartych małżeństw w Chełmie w latach 2019-2024

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Małżeństwa	281	192	237	197	218	159
Małżeństwa na 1000 ludności	4,5	3,2	4,0	3,4	3,8	2,8

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

3.3. Przedsiębiorczość i rynek pracy

Na przestrzeni lat 2019-2024, liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie miasta Chełm wzrosła o 185 (3,1%). Na koniec 2024 roku ich liczba wynosiła 6 064, przy czym zdecydowanie największy udział miały mikroprzedsiębiorstwa, tj. podmioty zatrudniające do 9 pracowników. Co więcej, w latach 2019-2024 ich liczba wyraźnie wzrosła (z 5 629 do 5 829).

Tabela 7. Liczba podmiotów gospodarczych w Chełmie w latach 2019-2024 w podziale na wielkość zatrudnienia

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	2024
0-9 pracowników (mikro)	5 629	5 705	5 772	5 830	5 832	5 829
10-49 pracowników (małe)	184	183	180	173	175	170
50-249 pracowników (średnie)	60	58	59	59	59	60
250-999 pracowników (duże)	5	4	4	4	4	4
1000 i więcej pracowników (wielkie)	1	1	1	1	1	1
Ogółem	5 879	5 951	6 016	6 067	6 071	6 064

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

W 2024 roku liczba osób bezrobotnych w porównaniu do roku bazowego (2019) zmniejszyła się o 828 osób (32,9%). Delikatny wzrost, spowodowany najprawdopodobniej pandemią COVID-19, zauważyć można w 2020 roku. W analizowanym okresie liczba bezrobotnych kobiet była większa od liczby bezrobotnych mężczyzn.

Tabela 8. Informacje o bezrobotnych zarejestrowanych w Chełmie w latach 2019-2024

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bezrobotni	2 513	2 745	2 174	1 962	1 697	1 685
Ogólny udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	6,8%	7,9%	6,5%	6,0%	5,3%	5,4%
Bezrobotni mężczyźni	1 092	1 277	992	905	757	809
Ogólny udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie mężczyzn w wieku produkcyjnym	5,6%	7,0%	5,6%	5,3%	4,5%	4,9%
Bezrobotne kobiety	1 421	1 468	1 182	1 057	940	876
Ogólny udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym	8,1%	9,0%	7,4%	6,8%	6,2%	5,9%

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

3.4. Organizacje pozarządowe

W Chełmie w latach 2019-2024 w sektorze prywatnym liczba podmiotów gospodarczych zwiększyła się o 140 (2,5%). Zwiększeniu uległa liczba spółek handlowych (o 80), liczba stowarzyszeń i podobnych organizacji (o 29), liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (o 21), liczba fundacji (o 14) oraz liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego (o 7), natomiast zmniejszeniu uległa liczba spółdzielni (o 5). Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Liczba organizacji pozarządowych w Chełmie w latach 2019-2024

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Sektor prywatny (ogółem)	5 643	5 704	5 760	5 805	5 795	5 783
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	4 357	4 395	4 430	4 453	4 406	4 378
Spółki handlowe	481	506	529	556	554	561
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	113	121	126	133	120	120
Spółdzielnie	33	29	29	29	28	28
Fundacje	27	31	32	35	40	41

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne	182	183	182	185	207	211

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

3.5. Pomoc społeczna

Pozytywnym zjawiskiem obserwowanym na terenie Miasta Chełm na przestrzeni lat 2019-2023 jest znaczny spadek liczby gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Szczegółowe dane w tym zakresie zawiera kolejna tabela (z uwagi na brak dostępności danych za 2024 rok, tabela obejmuje okres 2019-2023).

Tabela 10. Podstawowe informacje o opiece społecznej w Chełmie w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego					
Ogółem	1 422	1 277	1 104	1 045	1 018
Poniżej kryterium dochodowego	790	753	633	607	577
Powyżej kryterium dochodowego	632	524	471	438	441
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego					
Ogółem	2 923	2 513	2 112	1 963	1 973
Poniżej kryterium dochodowego	1 784	1 654	1 322	1 262	1 206
Powyżej kryterium dochodowego	1 139	859	790	701	767

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

3.6. Opieka zdrowotna

W latach 2019-2024 ciągłym wahaniami ulegała liczba udzielanych w Chełmie porad lekarskich. Zmieniała się także liczba przychodni (w 2024 roku zmniejszyła się o 1 w porównaniu do 2019 roku). Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

Tabela 11. Podstawowa opieka zdrowotna dla mieszkańców Miasta Chełm w latach 2019-2024

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Porady lekarskie ogółem (ambulatoryjna opieka zdrowotna)	658 315	599 062	622 263	672 539	723 229	741 057
Przychodnie ogółem (podmioty ambulatoryjne)	42	44	40	44	43	41
Porady ogółem (podstawowa opieka zdrowotna)	398 573	372 657	395 597	414 807	429 043	453 830
Apteki	27	25	24	25	25	bd

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

3.7. Budynki mieszkalne

W Chełmie w 2023 roku liczba budynków mieszkalnych wyniosła 7 038, a liczba mieszkań 26 118. Na przestrzeni lat 2019-2023 odnotowano wzrost ich liczby – w przypadku budynków

mieszkalnych o 56, a w przypadku mieszkań o 222, co oznacza wzrost odpowiednio o 0,8% i 0,9%. W latach 2019-2023 wzrosła także liczba mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne. Pełne dane prezentuje kolejna tabela.

Tabela 12. Podstawowe informacje o budynkach mieszkalnych i mieszkaniach w Chełmie w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba budynków mieszkalnych	6 982	6 810	6 911	6 999	7 038
Liczba mieszkań ogółem	25 896	25 831	25 860	25 970	26 118
Powierzchnia użytkowa mieszkań (m ²)	1 636 492	1 654 056	1 656 859	1 665 798	1 676 355
Liczba mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne - wodociągi	25 718	25 662	25 691	25 801	25 949
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne - ustęp spłukiwany	25 365	25 478	25 507	25 617	25 762
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne - łazienka	24 851	25 206	25 235	25 345	25 490
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne - centralne ogrzewanie	23 321	23 467	23 496	23 606	23 751
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne - gaz sieciowy	16 435	17 409	17 506	17 513	17 654

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

3.8. Walory turystyczne

Na główne walory turystyczne w Chełmie składają się:

- Las Borek z oznakowaną ścieżką zdrowia;
- Trzy ścieżki rowerowe – żółta (Trasa rowerowa „Południowe panoramy Chełma”, przebiegająca przez miejscowości: Chełm – Strupin Duży – Depułtęcze Królewskie – Depułtęcze Nowe – Zagroda – Uher – Weremowice – Żółtańce – Zawadówka – Chełm, o długości 30,8 km), zielona (Trasa rowerowa „Leśne ostępy Chełmskiego Parku Krajobrazowego”, przebiegająca przez miejscowości: Chełm – Ruda (Gm. Ruda-Huta) o długości 19,45 km), czerwona (Trasa rowerowa „Uroki Sobowickie”, przebiegająca przez miejscowości: Las Borek Nadleśnictwo Chełm – Rezerwat przyrody Wolwinów Pokrówka – Żółtańce – rezerwat przyrody „Torfowisko Sobowice” – Rudka – Zawadówka – Chełm, o długości 18 km);
- Bulwar spacerowo-rowerowy wzdłuż rzeki Uherki;
- Miejskie ścieżki spacerowe: ścieżka spacerowa „Szlakiem chełmskich zabytków architektury” oraz ścieżka spacerowa „Szlakiem chełmskich pomników przyrody”.

Walorami turystycznymi są także zabytki. Do najważniejszych zabytków znajdujących się na terenie Miasta Chełm należą następujące:

- **Podziemia Kredowe** – najstarsze korytarze znajdują się pod Starym Miastem, ich początki sięgają XIII wieku;

- **Rynek staromiejski;**
- **Bazylika Narodzenia Najświętszej Maryi Panny** – pierwsza świątynia zbudowana została w XIII w. przez króla halicko-wołyńskiego Daniela Halickiego jako cerkiew prawosławna;
- **Dzwonnica** – zbudowana w 1878 r., przebudowana i podwyższona w 1939 r. Otwarta dla ruchu turystycznego w czerwcu 2008 r.;
- **Brama Uściługska** – brama z okresu wczesnego baroku z 1616 r.;
- **Pałac Biskupów Unickich** – wzniesiony w latach 1711-1730;
- **Cerkiew unicka św. Mikołaja** – wzniesiona w latach 1711-1730 lub około 1721 r.;
- **Klasztor Bazylianów** – zbudowany w latach 1640-1649, wielokrotnie przebudowywany;
- **Kościół Rozesłania Świętych Apostołów** – późnobarokowy kościół arch. Pawła Fontany wybudowany w latach 1753-1763;
- **Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza w Chełmie;**
- **Kościół i klasztor Ojców Reformatów** – zespół budowli sakralnych składający się z kościoła św. Andrzeja Apostoła i klasztoru Ojców Franciszkanów – Reformatów;
- **Cerkiew prawosławna pw. św. Jana Teologa** – wybudowana w latach 1846-1849 w stylu bizantyjsko-rosyjskim z elementami klasycystycznymi;
- **Ruiny ratusza** – obecnie zarys fundamentów dawnego ratusza z XIV wieku na pl. Edwarda Łuczковского. Ratusz został rozebrany w 1848 roku w wyniku groźby zawalenia po licznych pożarach;
- **Wieża w Bielawinie** – ruiny wieży postawionej na grodzisku przy brodzie rzeki Uherki, prawdopodobnie z XIII w.;
- **Cmentarz przy ul. Lwowskiej (rzymskokatolicki i prawosławny)** – stary cmentarz założony w 1802 r.;
- **Cmentarz żydowski** – założony na przełomie XV / XVI w. Zniszczony przez hitlerowców, odnowiony po 1990 r.;
- **Cmentarz prawosławny** – założony na stoku Góry Chełmskiej w 1867 r.;
- **Cmentarz wojenny** – założony w 1915 r., zlokalizowany na stoku Góry Chełmskiej, poniżej cmentarza prawosławnego;
- **Cmentarz jeniecki (tzw. „Patelnia”) z okresu II wojny światowej** – założony w czasie II wojny światowej;
- **Pomnik Sybiraków** – odsłonięty 17 września 2007 r. w kolejną rocznicę napaści ZSRR na Polskę;
- **Osiedle Dyrekcji Kolejowej** – wybudowane w latach 1928-1939 w stylu modernistycznym;
- **Wysoka Górka** wraz z relikami architektury rezydencjonalnosakralnej.

Na atrakcyjność turystyczną składają się również walory przyrodnicze, do których należy zaliczyć pomniki przyrody. W Chełmie znajdują się następujące:

- wiąz szypułkowy,
- miłorząb dwuklapowy,
- ajlant gruczołowaty,
- jesion wyniosły,
- jesion wyniosły odmiany jednolistnej,
- iglicznia trójcieniowa,
- jesion wyniosły,
- 3 modrzewie europejskie,
- 3 modrzewie europejskie,
- płat roślinności kserotermicznej „Borek”.

3.9. Ochrona środowiska

W celu ułatwienia mieszkańcom Chełma aplikowania o dofinansowanie w ramach Programu „Czyste Powietrze”, został uruchomiony lokalny punkt konsultacyjno-informacyjny Programu, znajdujący się na ul. Wołyńska 57. Program skierowany jest do właścicieli lub współwłaścicieli jednorodzinnych budynków mieszkalnych lub wydzielonych w budynkach jednorodzinnych lokali mieszkalnych z wyodrębnioną księgą wieczystą. Głównym celem programu jest dofinansowanie wymiany starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła spełniające najwyższe normy, a także przeprowadzenia niezbędnych prac termomodernizacyjnych budynku.

Według danych pochodzących z Bazy Azbestowej, w Chełmie masa zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych wynosi 5 353 569 kg, z czego unieszkodliwionych zostało 1 110 422 kg.

Tabela 13. Zestawienie statystyczne wyrobów zawierających azbest (w kg) w Chełmie

Wyszczególnienie	
Zinwentaryzowane	5 353 569
Osoby fizyczne	3 736 762
Osoby prawne	1 616 807
Unieszkodliwione	1 110 422
Osoby fizyczne	907 926
Osoby prawne	202 495
Pozostałe do unieszkodliwienia	4 243 147
Osoby fizyczne	2 828 836
Osoby prawne	1 414 312

Źródło: <https://bazaazbestowa.gov.pl/>

4. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

4.1. Metodologia analizy delimitacyjnej

W toku prac nad diagnozą delimitacyjną zastosowano 2 techniki badawcze, stanowiące podstawę do wyznaczenia obszarów o szczególnej koncentracji zjawisk negatywnych. Zastosowano następujące metody: analizę danych zastanych oraz analizę wskaźnikową:

- Pierwszym krokiem, który miał na celu określenie obszarów zdegradowanych, było przeprowadzenie analizy danych zastanych (z ang. *desk research*), na którą składa się analiza dokumentów projektowych, prawnych, sprawozdań i innych materiałów źródłowych. Ta metoda stanowiła bazę dla dalszych rozważań oraz ustaleń związanych z realizacją kolejnych etapów. Analizie poddane zostały dane dotyczące pięciu sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej, zgodnie z „Ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji” (Dz.U. z 2024 r. poz. 278) i „Ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027” (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079, z późn. zm.).
- Kolejnym krokiem na etapie diagnostycznym było przeprowadzenie analizy wskaźnikowej. W celu określenia obszarów zdegradowanych oraz obszarów rewitalizacji opracowany został zestaw wskaźników, na który składały się wskaźniki ze sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Należy zaznaczyć, iż analiza wskaźnikowa przeprowadzona została przy uwzględnieniu podziału miasta na wcześniej wskazane jednostki analityczne. Takie podejście metodologiczne umożliwiło wytypowanie obszarów wymagających interwencji.

Podział miasta na jednostki analityczne

Delimitacji obszarów zdegradowanych dokonano przy uwzględnieniu podziału Miasta Chełm na jednostki analityczne. Obszar miasta analizowano na podstawie obowiązującego podziału na osiedla w oparciu o dostępne dane statystyczne. W poniższej tabeli zaprezentowano listę wyodrębnionych jednostek analitycznych – osiedli wraz z przypisanymi do nich ulicami dla obszaru miasta.

Tabela 14. Podział Miasta Chełm na jednostki analityczne

Lp.	Jednostka analityczna	Wykaz ulic	Liczba mieszkańców
1.	Osiedle Cementowni	11 Listopada od Nr 2 do końca i od Nr 7 do końca, Wiktora Ambroziewicza, Antonin, Waldemara Babinicza, Księdza Stanisława Brzóska, Cementowa, Michała Chomentowskiego, Pułkownika Stanisława Dąbka, Edwarda Dembowskiego, Leszka Eliaaszczuka, Fabryczna, Górnicza, Pauliny Hołyszowej, Jagiellońska, Kolejowa od Nr 106 do końca, Henryka Kamieńskiego, Kredowa, płk Władysława	4 895

Lp.	Jednostka analityczna	Wykaz ulic	Liczba mieszkańców
		Muzyki, Kazimierzy Pierackiej, Przemysłowa, Mikołaja Reja, Rolnicza, Sadowa, Stanisława Skibińskiego, Księdza Stanisława Sonnego, Sportowa, Kazimierza Szpotańskiego, Czesława Twardzika, Warzywna, Wołyńska od Nr 17 do końca i od Nr 22 do końca, Wschodnia, gen. Józefa Zajączka, Kamienna, Dorohuska	
2.	Osiedle Dyrekcja Dolna	1 Pułku Szwoleżerów – strona nieparzysta, 11 Listopada Nr 1, 3 i 5, al. Marszałka Józefa Piłsudskiego, Aleja Przyjaźni, Biała, Bielawin, Chemiczna, Hutnicza, Jedność, Kalinowa, Michała Kińczyka, Koszykowa, Kolejowa od początku do Nr 90 i od początku do nr 95, Okszwoska, Okszówek, Rampa Brzeska, ks. Piotra Skargi, Juliusza Słowackiego od nr 14 do końca i od nr 29 do końca, Spółdzielcza, Starościńska, Stolarska, Szklana, Śląska, Towarowa, Wileńska, Wołyńska od początku do nr 15 i od początku do Nr 20, Wspólna, Plac Dworcowy im. Zygmunta Rumla	6 583
3.	Osiedle Dyrekcja Górna	1 Pułku Szwoleżerów – strona parzysta, Stefana Batorego, Bydgoska, Fryderyka Chopina, Tadeusza Czackiego, Graniczna, Hrubieszowska od początku do nr 21 i od początku do nr 24, Jana Kazimierza, Katedralna, Stanisława Moniuszki, Pl. Niepodległości, Władysława Reymonta, George'a Stephensona, Juliusza Słowackiego od początku do nr 12 i od początku do nr 27, Plac Tysiąclecia Państwa Polskiego, Wiejska, Żwirki i Wigury, Plac Żwirki i Wigury	2 309
4.	Osiedle Działki	Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Józefa Bema, Księdza Zygfryda Berezeckiego, Botaniczna, Braci Gieryskich, Jana Brzechwy, Cisowa, Jarosława Dąbrowskiego, Gajowa, Górna, Artura Grottgera, Grunwaldzka, Hrubieszowska od nr 30 do końca i od nr 25 do końca, Jałowcowa, Kazimierza Janczykowskiego, Jaworowa, Kazimierza Andrzeja Jaworskiego, Jesienna, Jodłowa, Jana Kilińskiego, Klonowa, Eugeniusza Kornasa, Kosynierów, Generała Mariana Langiewicza, Leśna, Letnia, Litewska, Lotnicza, Łowiecka, Jana Matejki, Modrzewiowa, Ignacego Mościckiego, Myśliwska, Niecała, Ogrodnicza, Ignacego Paderewskiego, Parkowa, Partyzantów od nr 61 do końca i od nr 94 do końca, Piastowska, Piękna, Emilii Plater, Podborcze, Pogodna, Południowa, Bolesława Prusa, Pszczela, Raławicka, Tadeusza Reytana, Władysława Sikorskiego, Słoneczna, ks. Ignacego Skorupki, Sosnowa, Generała Józefa Sowińskiego, Spacerowa, Henryka Sucharskiego, Szczęśliwa, Świerkowa, Tęczowa, Topolowa, Romualda Traugutta, Uroczna, Wiosenna, Wolwinów, Józefa Wybickiego, Prymasa Stefana Wyszyńskiego, Zimowa, Stefana Żeromskiego	5 180
5.	Osiedle Kościuszki	Aleja 3-go Maja, Bazyłany, Księcia Adama Kazimierza Czartoryskiego, Stanisława Małachowskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Połaniecka, Księcia Józefa Poniatowskiego, Ignacego i Stanisława Potockich, Sejmu Czteroletniego, Tuzinek, Henryka Wiercieńskiego, Wojsławicka, Wolność	8 269
6.	Osiedle Rejowiecka	Astrowa, Azaliowa, Białowieska, Kazimierza Bogdanowicza, Bociania, Bratkowa, Władysława Broniewskiego, Stanisława	6 389

Lp.	Jednostka analityczna	Wykaz ulic	Liczba mieszkańców
		Brzozowskiego, Budowlana, Bursztynowa, Ceramiczna, Józefa Chełmońskiego, Kazimierza Czernickiego, Diamentowa, Działkowa, Zofii Farbiszewskiej, Fiołkowa, Aleksandra Fredry, Zygmunta Glogera, Władysława Głowackiego, Marii Hempel, Irysowa, Aleksandra Janowskiego, Elżbiety Jaraczewskiej, Jaśminowa, Dr Judyma, Kaflarska, Kaszubska, Jana Kochanowskiego, Oskara Kolberga, Hugo Kołłątaja, Konwaliowa, Wojciecha Kossaka, Krajobrazowa, Krańcowa, Ignacego Krasickiego, Ignacego Kraszewskiego, Krokusowa, Krucza, Kujawska, Leona Kunickiego, Makowa, Malowane, Mazowiecka, Mazurska, Jadwigi Medyńskiej, Miernicza, Miła, Mimozy, Narcyzowa, Cypriana Kamila Norwida, Wandy Orlińskiej, Piaskowa, Podgórze, Podhalańska, Poleska, Pomorska, Poprzeczna, Przejazdowa, Puławska, Rejowiecka, Różana, Rubinowa, Wacława Rzewuskiego, Marii Curie Skłodowskiej, Aleksandra Skorupy, Storczykowa, Szafirowa, Szarotki, Szpitalna, Zygmunta Szymczakowskiego, Tulipanowa, Juliana Tuwima, Ułanów, Wielkopolska, Wierzbowa, Wincentego Witosa, Włodawska, Wodna, Wrzosowa, Wygon, Stanisława Wyspiańskiego, Gabrieli Zapolskiej, Zawadówka, Wincentego Zygmunta, Żabia, Żołnierska, Wisławy Szymborskiej, Czesława Miłosza, Leopolda Staffa	
7.	Osiedle Słoneczne	15 Sierpnia, Adama Asnyka, Bolesława Chrobrego, Dąbrówki, Józefa Elsnera, Kazimierza Wielkiego, Władysława Jagiełły, Mieczysława Karłowicza, Karola Kurpińskiego, Witolda Lutosławskiego, Lwowska od nr 22 do końca i od nr 33 do końca, Łabędzia, Metalowa od początku do nr 9 i od początku do nr 46, Mieszka I, Feliksa Nowowiejskiego, Orłąt Lwowskich, Polna, Pszenna, Marii Rodziewiczówny, Rusałki, Skowronkowa, Słowicza, Jana III Sobieskiego, Ireny Stanisławskiej, Szpakowa, dr Barbary Sztembis, Karola Szymanowskiego, Św. Jadwigi Królowej, Henryka Wieniawskiego, Bolesława Wirskiego, Maryli Wolskiej, Dr Stefana Żarnowskiego, Stanisława Żółkiewskiego, Żurawia, Kazimierza Odnowiciela, Bulwarowa	6 010
8.	Osiedle Śródmieście	al. Armii Krajowej, Boczna, Bohaterów, Browarna, Brzozowa, Stefana Czarnieckiego, Czerwonego Krzyża, Dojazdowa, Gdańska, Jasna, Jatkowa, Henryka Jordana, Kasztanowa, Kąpieliskowa, Marii Konopnickiej, Mikołaja Kopernika, Janusza Korczaka, Krótka, Krzywa, Kwiatowa, Lipowa, Lubelska od początku do Nr 109 i od początku do Nr 106, Lwowska od początku do nr 27 i od początku do nr 20, Łączna, Malinowa, Mechaniczna, Adama Mickiewicza, Jadwigi Młodowskiej, Mokra, Nadtorowa od początku do nr 47, Nadrzeczna, Gabriela Narutowicza, Obłowska, Ogrodowa, Generała Gustawa Orlicz-Dreszera, Elizy Orzeszkowej, Partyzantów od początku do nr 55 i od początku do nr 90, Pijarska, Mariana Piłarskiego, Grzegorza Piramowicza, Plac Gdański, Pl. Tadeusza Kościuszki, Plac Kupiecki, pl. Doktora Edwarda Łuczowskiego, Pocztowa, Podwalna, Poległych, Księdza Jerzego Popiełuszki, Przechodnia, Reformacka, Rybna, Siedlecka, Henryka Sienkiewicza,	7 579

Lp.	Jednostka analityczna	Wykaz ulic	Liczba mieszkańców
		Stanisława Staszica, Strażacka, Sybiraków, Szkolna, Świętego Mikołaja, Targowa, Uściługska, Zenona Waśniewskiego, Wąska, Wiśniowa, Zacisze, Zakątek, Zamojska, Zielna, Żeglarska, Ireny Sendlerowej	
9.	Osiedle XXX-lecia	Aleja Żołnierzy I Armii Wojska Polskiego, Droga Męczenników, Generała Stefana Grota Roweckiego, Lwowska B, ks. Marcelęgo Mrozka, Nowy Świat, Powstańców Warszawy	3 758
10.	Osiedle Zachód	Generała Władysława Andersa, Bednarska, Gen. Zygmunta Bohusz-Szyszko, Gen. Tadeusza Bór-Komorowskiego, Chłodna, Janówka, Gen. Ludwika Kmicic - Skrzyńskiego, Koszarowa, Kowalska, Legionów Polskich, Lubelska od nr 106a do końca i od nr 111 do końca, Generała Stanisława Maczka, Majdan, Metalowa od nr 11 do końca i od nr 48 do końca, Młynarska, Nadtorowa od nr 49 do końca i od nr 2 do końca, Niska, Gen. Leopolda Okulickiego, Piekarska, Piwna, Plac im. Jana Pawła II, Północna, Gen. Stanisława Skalskiego, Synów Pułku, Szarych Szeregów, Trubakowska, Zachodnia, Złota, Związku Strzeleckiego, Źródlana, Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza	6 061
RAZEM			57 033

Źródło: opracowanie własne

Mapa 2. Podział Miasta Chełm na jednostki analityczne

(numery na mapie odpowiadają numerom w tabeli nr 14)

Aby wyodrębnić obszary zdegradowane, przygotowany został zestaw wskaźników w podziale na sfery: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną. Do analizy porównawczej zróżnicowania Miasta Chełm wykorzystano 26 wskaźników zaprezentowanych w kolejnej tabeli (z uwzględnieniem podziału na sfery). Na potrzeby badania przyjęto, że sytuację kryzysową stanowi odchylenie wartości analizowanego wskaźnika od średniej liczonej dla obszaru miasta.

Tabela 15. Wskaźniki przyjęte do analizy wskaźnikowej

Sfera	Lp.	Wskaźnik
Społeczna	1.	Współczynnik obciążenia (demograficznego)
	2.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców
	3.	Liczba osób z niepełnosprawnością korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców
	4.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1 tys. mieszkańców
	5.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 1 tys. mieszkańców
	6.	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 tys. mieszkańców
	7.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 tys. mieszkańców
	8.	Liczba dożywień dzieci przyznanych przez MOPR na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnych
	9.	Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym
	10.	Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym
	11.	Liczba bezrobotnych kobiet
	12.	Liczba stwierdzonych przestępstw na 1 tys. mieszkańców
	13.	Liczba zakłóceń spokoju i porządku publicznego na 1 tys. mieszkańców
	14.	Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty na 1 tys. mieszkańców
	15.	Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmu i senatu w 2023 r.
	16.	Liczba organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców
Gospodarcza	17.	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym
	18.	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w 2023 r.
	19.	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym
Środowiskowa	20.	Odsetek nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych
Przestrzenno-funkcjonalna	21.	Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1 tys. mieszkańców
	22.	Liczba przystanków komunikacji zbiorowej na 1 tys. mieszkańców
	23.	Liczba placów zabaw dla dzieci i liczba siłowni w terenie dla dorosłych na 1 tys. mieszkańców
Techniczna	24.	Udział budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji w ogólnej liczbie budynków użyteczności publicznej
	25.	Udział mieszkań komunalnych z piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowych w ogóle mieszkań komunalnych
	26.	Poziom zadłużenia mieszkań komunalnych w złotych w przeliczeniu na liczbę rodzin w nich mieszkających

Źródło: opracowanie własne

4.2. Analiza delimitacyjna

Sfera społeczna

1. Współczynnik obciążenia (demograficznego)

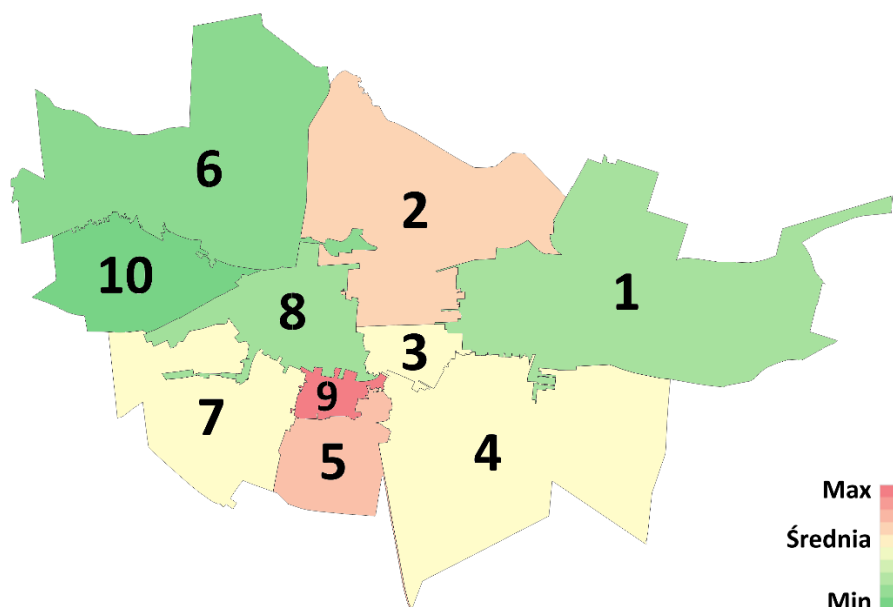
Pierwszy analizowany wskaźnik obrazuje stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym.

Średnia wartość tego wskaźnika dla całego miasta wynosi 59,3%. Wartość referencyjna wskaźnika została przekroczona w pięciu jednostkach analitycznych. Największą wartość wskaźnika odnotowano dla Osiedla XXX-lecia, w tej jednostce wskaźnik osiągnął poziom 83,0%. Przekroczenia wystąpiły także dla osiedli: Kościuszki (70,8%), Dyrekcyjna Dolna (67,0%), Działki (59,5%) oraz Słoneczne (59,6%).

Tabela 16. Współczynnik obciążenia demograficznego

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	52,6%	7.	Os. Słoneczne	59,6%
2.	Os. Dyrekcyjna Dolna	67,0%	8.	Os. Śródmieście	52,2%
3.	Os. Dyrekcyjna Górna	59,1%	9.	Os. XXX-lecia	83,0%
4.	Os. Działki	59,5%	10.	Os. Zachód	48,9%
5.	Os. Kościuszki	70,8%	Miasto Chełm ogółem		59,3%
6.	Os. Rejowiecka	50,5%			

Mapa 3. Współczynnik obciążenia demograficznego

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Chełm

2. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców

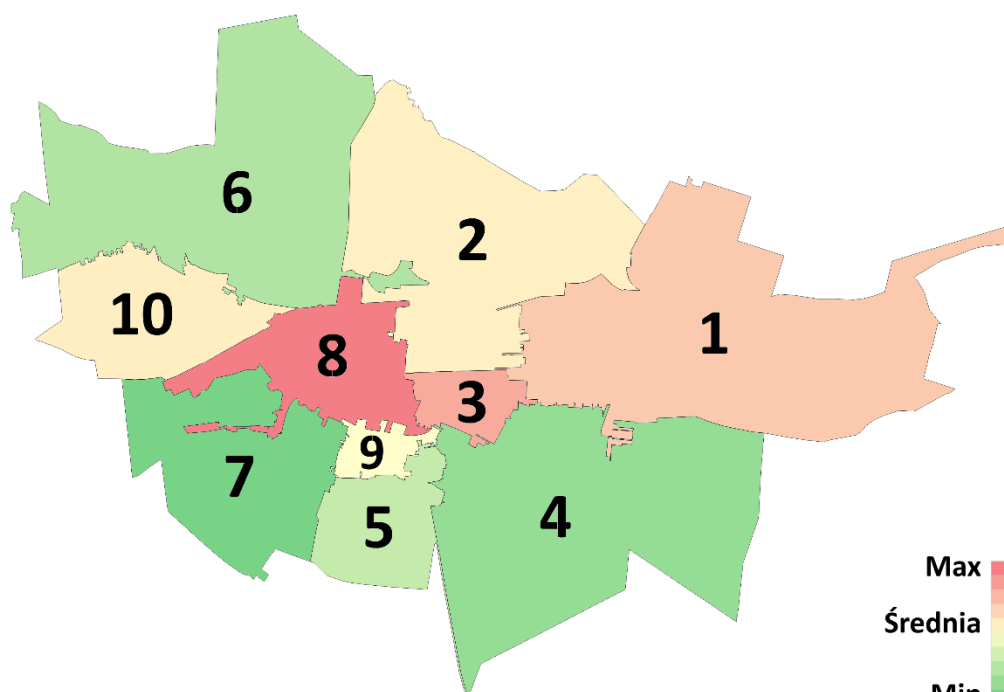
Drugi analizowany wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w mieście, tj. skalę występującego uzależnienia mieszkańców od pomocy instytucjonalnej ośrodka pomocy społecznej. Wskaźnik wyrażony jest liczbą osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w danej jednostce.

Średnia wartość tego wskaźnika dla całego miasta wynosi 25,58. Wartość referencyjna wskaźnika została przekroczona w sześciu jednostkach analitycznych. Największą wartość wskaźnika odnotowano w Osiedlu Śródmieście – w tej jednostce wskaźnik osiągnął poziom 45,52. Przekroczenia wystąpiły także w przypadku osiedli: Dyrekcja Górna (39,41), Cementowni (34,93), Zachód (29,86), Dyrekcja Dolna (29,62) oraz XXX-lecia (27,67).

Tabela 17. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	34,93	7.	Os. Słoneczne	7,82
2.	Os. Dyrekcja Dolna	29,62	8.	Os. Śródmieście	45,52
3.	Os. Dyrekcja Górna	39,41	9.	Os. XXX-lecia	27,67
4.	Os. Działki	12,16	10.	Os. Zachód	29,86
5.	Os. Kościuszki	19,11	Miasto Chełm ogółem		25,58
6.	Os. Rejowiecka	16,28			

Mapa 4. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie

3. Liczba osób z niepełnosprawnością korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców

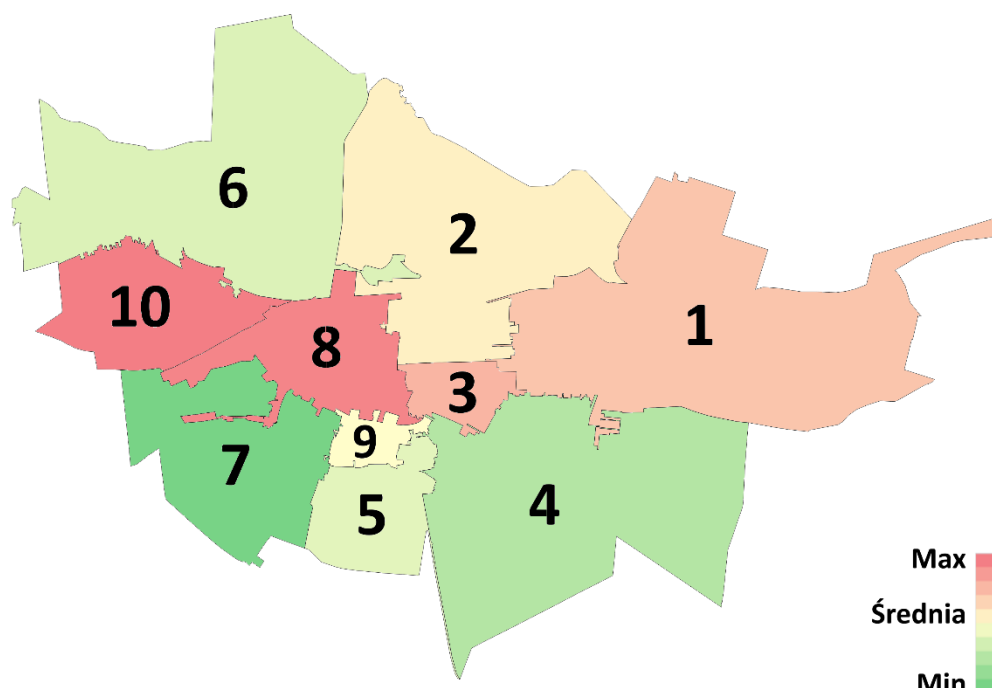
Trzeci spośród poddanych analizie wskaźników obrazuje sytuację społeczną w mieście, reprezentowaną przez osoby ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności. Wskaźnik ten wyrażono liczbą osób pobierających świadczenia z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w danej jednostce.

Wartość wskaźnika dla miasta Chełm wynosi 8,77 – przekroczenia odnotowano w pięciu jednostkach analitycznych. Odchylenia od wartości referencyjnej odnotowano w przypadku osiedli: Zachód (13,86), Śródmieście (13,59), Dyrekcja Górna (11,69), Cementowni (11,03), oraz XXX-lecia (8,78).

Tabela 18. Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	11,03	7.	Os. Słoneczne	2,00
2.	Os. Dyrekcja Dolna	8,35	8.	Os. Śródmieście	13,59
3.	Os. Dyrekcja Górna	11,69	9.	Os. XXX-lecia	8,78
4.	Os. Działki	5,02	10.	Os. Zachód	13,86
5.	Os. Kościuszki	7,38	Miasto Chełm ogółem		8,77
6.	Os. Rejowiecka	7,04			

Mapa 5. Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie

4. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1 tys. mieszkańców

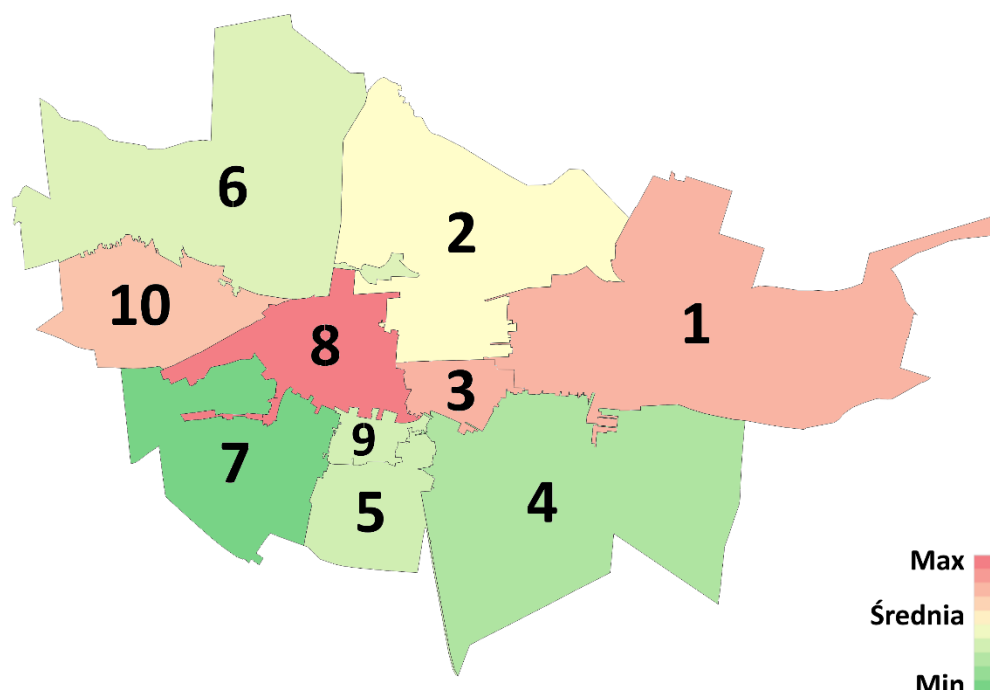
Czwarty analizowany wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w mieście, wyrażoną liczbą osób pobierających świadczenia z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w danej jednostce analitycznej.

W całym mieście wskaźnik osiągnął wartość 17,38, a przekroczenia zaobserwowano w czterech jednostkach analitycznych. Największe odchylenie od wartości referencyjnej wystąpiło w osiedlu Śródmieście, gdzie wskaźnik przyjął wartość 33,91. Pozostałe przekroczenia dotyczyły natomiast osiedla Dyrekcyjna Górna (26,42), osiedla Cementowni (26,35), oraz osiedla Zachód (24,25).

Tabela 19. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1 tys. mieszkańców

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	26,35	7.	Os. Słoneczne	3,66
2.	Os. Dyrekcyjna Dolna	15,95	8.	Os. Śródmieście	33,91
3.	Os. Dyrekcyjna Górna	26,42	9.	Os. XXX-lecia	11,97
4.	Os. Działki	8,69	10.	Os. Zachód	24,25
5.	Os. Kościuszki	11,73	Miasto Chełm ogółem		17,38
6.	Os. Rejowiecka	12,99			

Mapa 6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1 tys. mieszkańców

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie

5. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 1 tys. mieszkańców

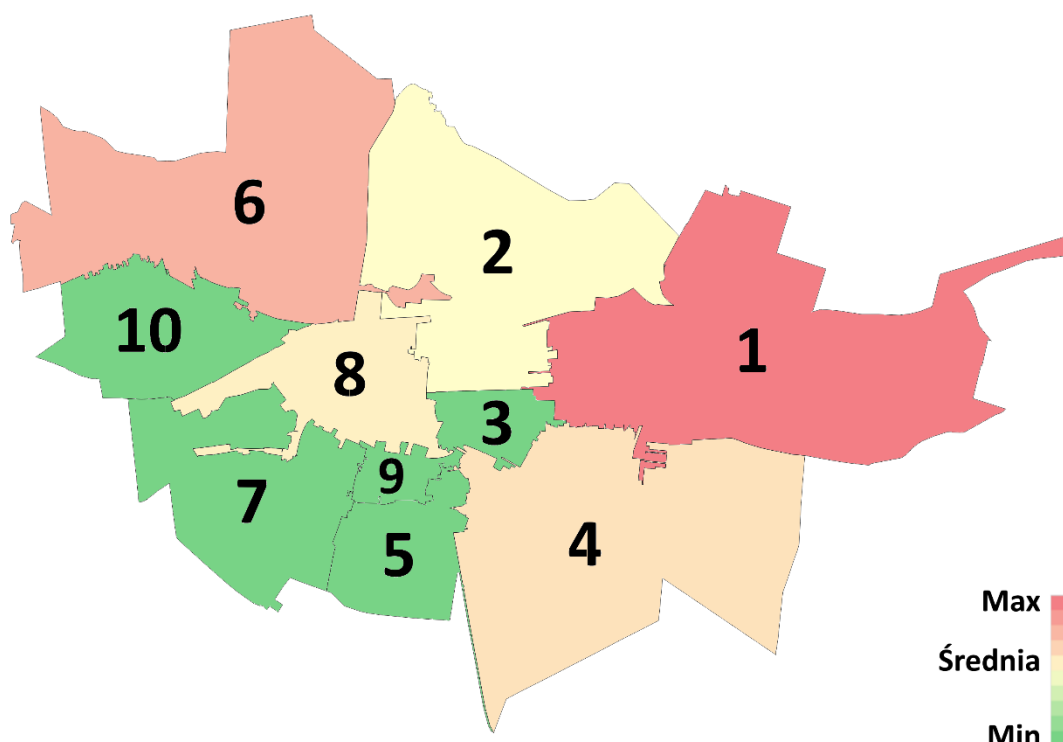
Piąty analizowany wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w mieście, wyrażoną liczbą osób pobierających świadczenia z powodu przemocy w rodzinie w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w danej jednostce analitycznej.

Wartość wskaźnika dla miasta Chełm wynosi 0,28 – przekroczenia odnotowano w trzech jednostkach analitycznych: Osiedle Cementowni (1,23), Osiedle Rejowiecka (0,78) oraz Osiedle Działki (0,39).

Tabela 20. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 1 tys. mieszkańców

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	1,23	7.	Os. Słoneczne	0,00
2.	Os. Dyrekcyjna Dolna	0,15	8.	Os. Śródmieście	0,26
3.	Os. Dyrekcyjna Górna	0,00	9.	Os. XXX-lecia	0,00
4.	Os. Działki	0,39	10.	Os. Zachód	0,00
5.	Os. Kościuszki	0,00	Miasto Chełm ogółem		0,28
6.	Os. Rejowiecka	0,78			

Mapa 7. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 1 tys. mieszkańców

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie

6. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 tys. mieszkańców

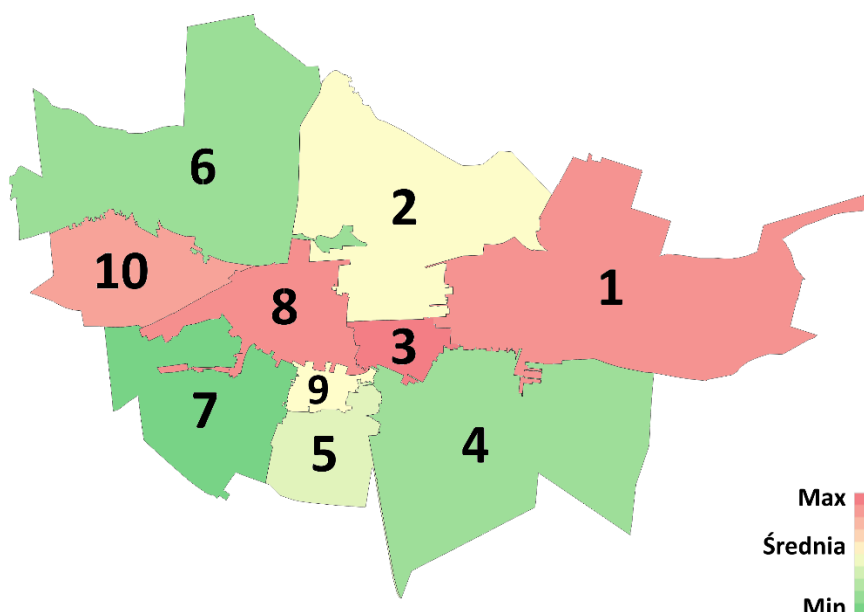
Kolejny analizowany wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w mieście, wyrażoną liczbą osób pobierających świadczenia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w danej jednostce analitycznej.

Średnia wartość dla miasta Chełm wynosi 12,08 – przekroczenia odnotowano w czterech jednostkach analitycznych. Odchylenia od wartości referencyjnej dotyczą osiedli: Dyrekcja Górna (21,22), Śródmieście (19,92), Cementowni (19,61) oraz Zachód (18,31).

Tabela 21. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 tys. mieszkańców

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	19,61	7.	Os. Słoneczne	3,66
2.	Os. Dyrekcja Dolna	11,09	8.	Os. Śródmieście	19,92
3.	Os. Dyrekcja Górna	21,22	9.	Os. XXX-lecia	11,18
4.	Os. Działki	5,79	10.	Os. Zachód	18,31
5.	Os. Kościuszki	9,55	Miasto Chełm ogółem		12,08
6.	Os. Rejowiecka	5,63			

Mapa 8. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 tys. mieszkańców

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie

7. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 tys. mieszkańców

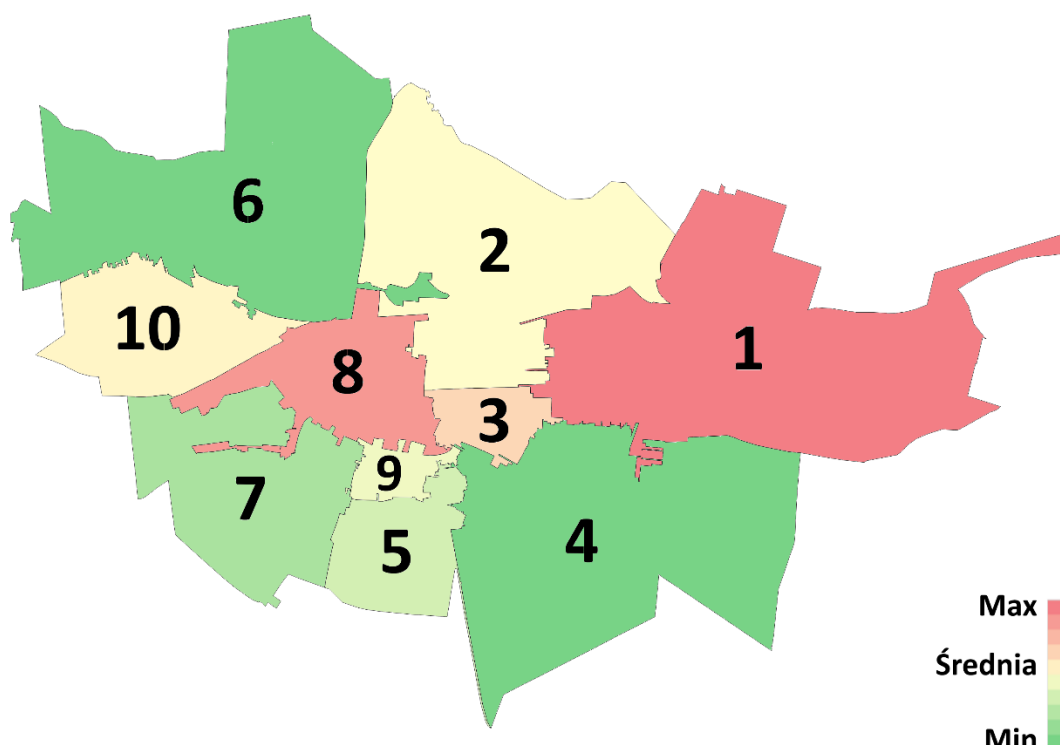
Następny analizowany wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w mieście, wyrażoną liczbą osób pobierających świadczenia z powodu alkoholizmu w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w danej jednostce analitycznej.

Średnia wartość dla miasta Chełm wynosi 0,89 – przekroczenia odnotowano w pięciu następujących jednostkach analitycznych: Osiedlu Cementowni (2,25), Osiedlu Śródmieście (1,98), Osiedlu Dyrekcyjna Górna (1,30), Osiedlu Zachód (0,99) oraz Osiedlu Dyrekcyjna Dolna (0,91).

Tabela 22. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 tys. mieszkańców

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	2,25	7.	Os. Słoneczne	0,33
2.	Os. Dyrekcyjna Dolna	0,91	8.	Os. Śródmieście	1,98
3.	Os. Dyrekcyjna Górna	1,30	9.	Os. XXX-lecia	0,80
4.	Os. Działki	0,00	10.	Os. Zachód	0,99
5.	Os. Kościuszki	0,60	Miasto Chełm ogółem		0,89
6.	Os. Rejowiecka	0,00			

Mapa 9. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 tys. mieszkańców

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie

8. Liczba dożywień dzieci przyznanych przez MOPR na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym

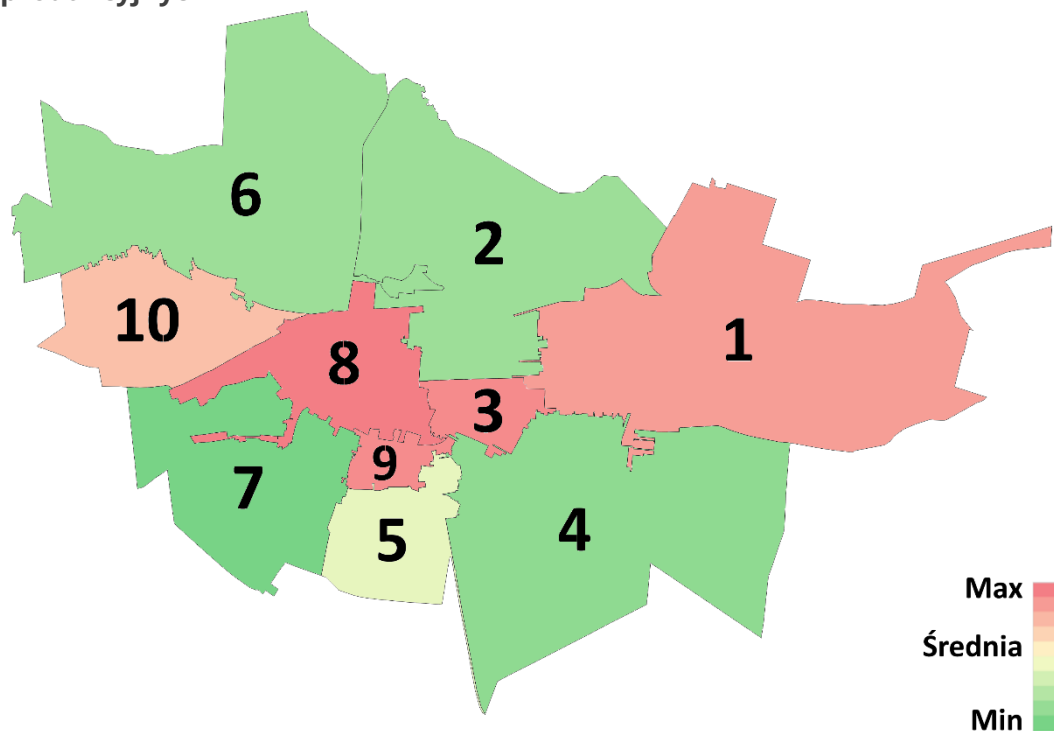
Wskaźnik przedstawia liczbę dożywień dzieci przyznanych przez MOPR w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym.

Wartość wskaźnika dla miasta Chełm wynosi 4,64, a przekroczenia zaobserwowano w pięciu jednostkach analitycznych. Największe odchylenie od wartości referencyjnej wystąpiło w osiedlu Śródmieście, gdzie wskaźnik przyjął wartość 7,61. Pozostałe przekroczenia dotyczyły natomiast osiedli Dyrekcyjna Górna (7,33), XXX-lecia (7,30), Cementowni (6,88) oraz Zachód (6,09).

Tabela 23. Liczba dożywień dzieci przyznanych przez MOPR na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnych

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	6,88	7.	Os. Słoneczne	1,42
2.	Os. Dyrekcyjna Dolna	4,40	8.	Os. Śródmieście	7,61
3.	Os. Dyrekcyjna Górna	7,33	9.	Os. XXX-lecia	7,30
4.	Os. Działki	1,98	10.	Os. Zachód	6,09
5.	Os. Kościuszki	4,08	Miasto Chełm ogółem		4,64
6.	Os. Rejowiecka	2,31			

Mapa 10. Liczba dożywień dzieci przyznanych przez MOPR na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnych

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie

9. Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

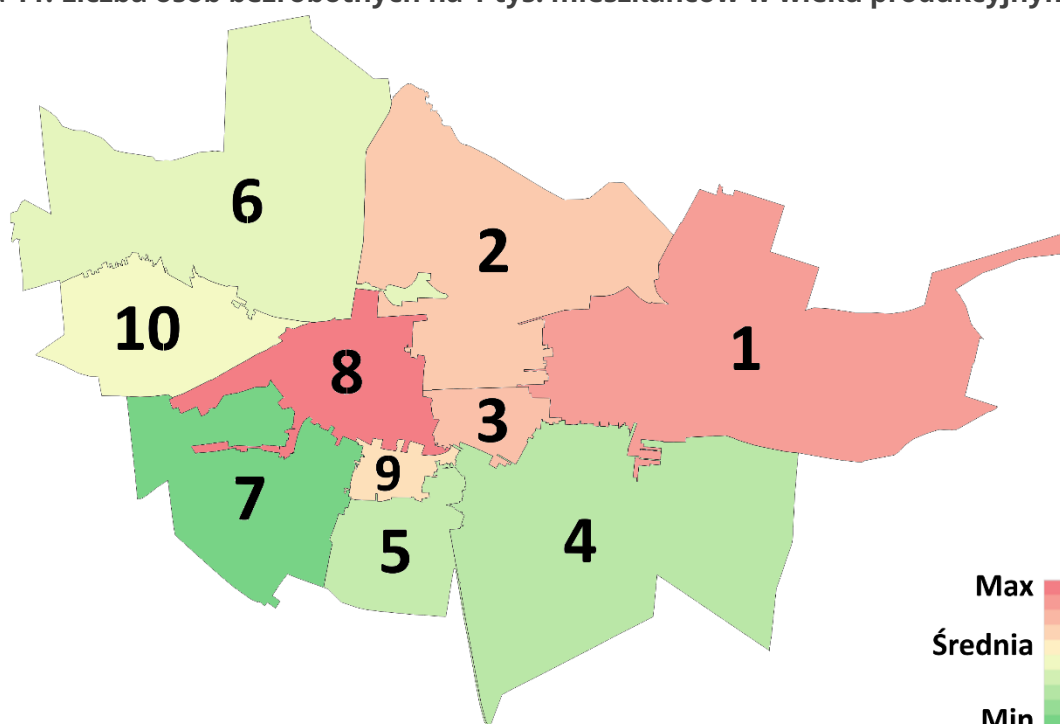
Kolejny analizowany wskaźnik obrazuje udział osób niezatrudnionych i niewykonujących innej pracy zarobkowej, zarejestrowanych w urzędzie pracy oraz poszukujących zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej. Wskaźnik przedstawiono w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w danej jednostce.

Wartość referencyjna, tj. średnia dla całego miasta, wyniosła 5,46. W przypadku tego wskaźnika odnotowano 5 odchyleń, z czego największe przekroczenie dotyczy osiedla Śródmieście (w tej jednostce wskaźnik osiągnął poziom 7,10). Pozostałe odchylenia wartości tego wskaźnika odnotowano w następujących osiedlach: Cementowni (6,69), Dyrekcja Górna (6,26), Dyrekcja Dolna (6,13) oraz XXX-lecia (5,84).

Tabela 24. Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	6,69	7.	Os. Słoneczne	3,51
2.	Os. Dyrekcja Dolna	6,13	8.	Os. Śródmieście	7,10
3.	Os. Dyrekcja Górna	6,26	9.	Os. XXX-lecia	5,84
4.	Os. Działki	4,47	10.	Os. Zachód	5,31
5.	Os. Kościuszki	4,63	Miasto Chełm ogółem		5,46
6.	Os. Rejowiecka	5,09			

Mapa 11. Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmie

10. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

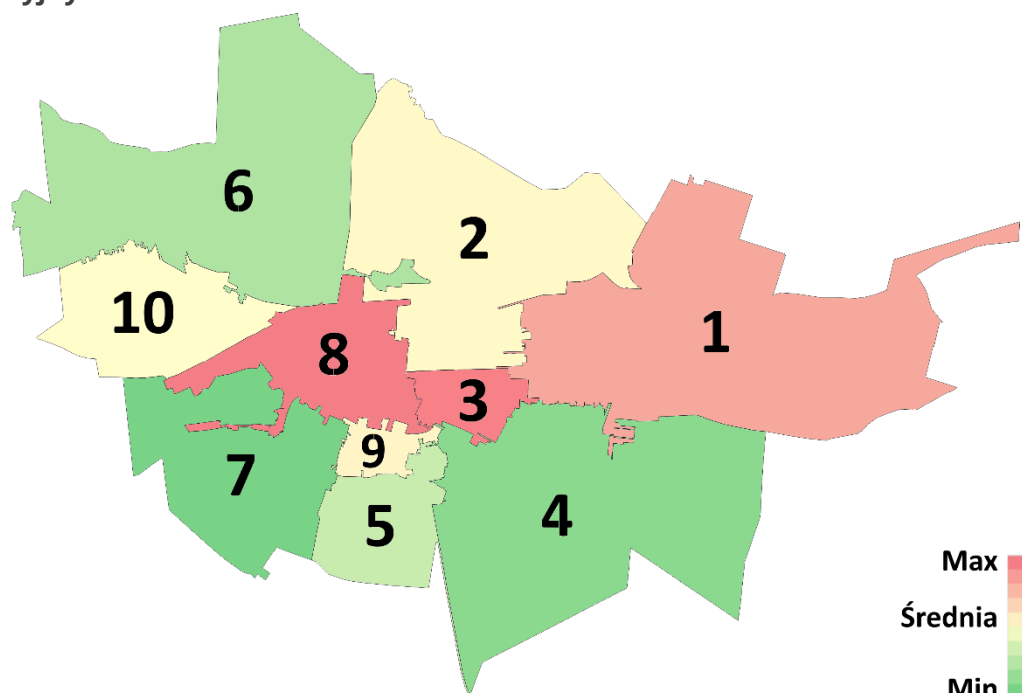
Wskaźnik obrazuje udział osób pozostających bez pracy łącznie przez okres ponad 2 lat zarejestrowanych w urzędzie pracy. Wskaźnik zaprezentowano w przeliczeniu na ogólną liczbę bezrobotnych w danej jednostce.

Wartość tego wskaźnika dla miasta Chełm przyjęła wartość 3,04, a jej przekroczenie odnotowano w sześciu jednostkach analitycznych. W największym stopniu od wartości referencyjnej różni się wartość wskaźnika w osiedlu Śródmieście (4,01) oraz osiedlu Dyrekcja Górna (3,99). Pozostałe różnice w stosunku do wartości średniej były mniejsze i dotyczyły osiedli: Cementowni (3,73), XXX-lecia (3,21), Dyrekcja Dolna (3,18), Zachód (3,15).

Tabela 25. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	3,73	7.	Os. Słoneczne	2,10
2.	Os. Dyrekcja Dolna	3,18	8.	Os. Śródmieście	4,01
3.	Os. Dyrekcja Górna	3,99	9.	Os. XXX-lecia	3,21
4.	Os. Działki	2,25	10.	Os. Zachód	3,15
5.	Os. Kościuszki	2,73	Miasto Chełm ogółem		3,04
6.	Os. Rejowiecka	2,52			

Mapa 12. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmie

11. Liczba bezrobotnych kobiet

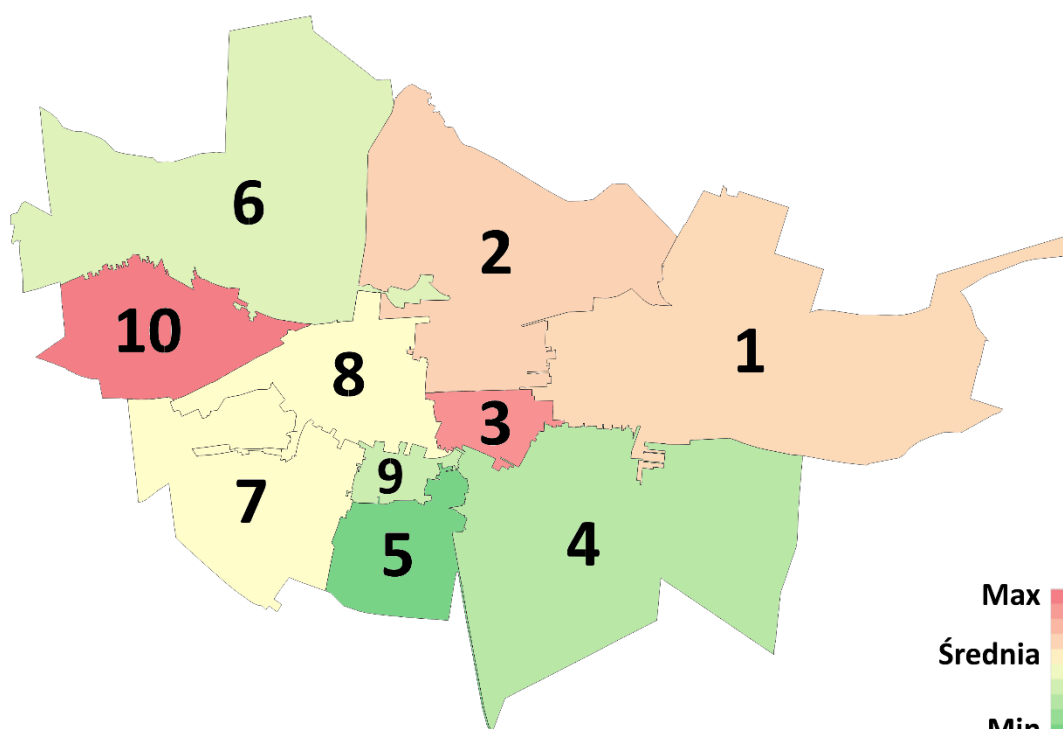
Kolejny analizowany wskaźnik przedstawia liczbę bezrobotnych kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych.

Dla miasta Chełm średnia wartość wskaźnika wyniosła 54,4%. Przekroczenie tej wartości odnotowano w sześciu jednostkach analitycznych. Przekroczenia wartości referencyjnej wystąpiły w osiedlach: Zachód (58,8%), Dyrekcja Górna (58,2%), Dyrekcja Dolna (56,0%), Cementowni (55,8%), Śródmieście (54,5%) oraz Słoneczne (54,5%).

Tabela 26. Liczba bezrobotnych kobiet

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	55,8%	7.	Os. Słoneczne	54,5%
2.	Os. Dyrekcja Dolna	56,0%	8.	Os. Śródmieście	54,5%
3.	Os. Dyrekcja Górna	58,2%	9.	Os. XXX-lecia	52,5%
4.	Os. Działki	51,7%	10.	Os. Zachód	58,8%
5.	Os. Kościuszki	49,1%	Miasto Chełm ogółem		54,4%
6.	Os. Rejowiecka	53,2%			

Mapa 13. Liczba bezrobotnych kobiet

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmie

12. Liczba stwierdzonych przestępstw na 1 tys. mieszkańców

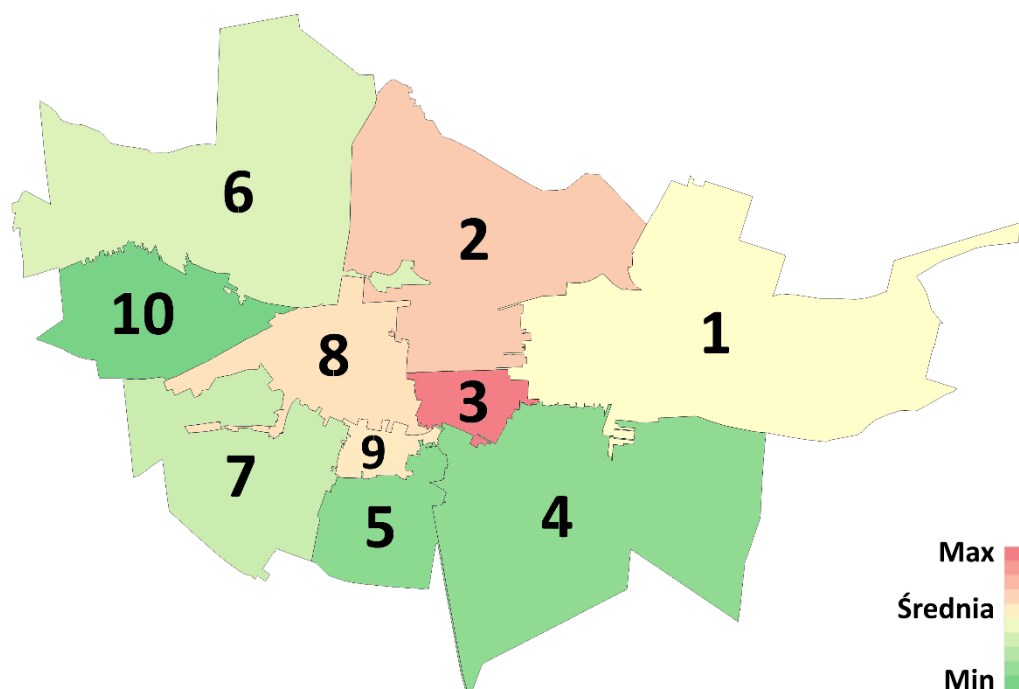
Wskaźnik obrazuje poziom bezpieczeństwa w mieście mierzony liczbą przestępstw ogółem w przeliczeniu 1 tys. mieszkańców danej jednostki.

Średnia wartość wskaźnika dot. liczby przestępstw wyniosła w Chełmie 3,45. Największe przekroczenie średniej wartości dla miasta dotyczy Dyrekcji Górnej, gdzie wartość wskaźnika wyniosła 11,69. Tym samym poziom bezpieczeństwa jest tam najniższy. Znaczne odchylenia od średniej wartości odnotowano również w osiedlu Dyrekcja Dolna (6,38), osiedlu Śródmieście (4,75) oraz osiedlu XXX-lecia (4,26).

Tabela 27. Liczba stwierdzonych przestępstw na 1 tys. mieszkańców

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	2,86	7.	Os. Słoneczne	2,33
2.	Os. Dyrekcja Dolna	6,38	8.	Os. Śródmieście	4,75
3.	Os. Dyrekcja Górna	11,69	9.	Os. XXX-lecia	4,26
4.	Os. Działki	1,74	10.	Os. Zachód	1,48
5.	Os. Kościuszki	1,69	Miasto Chełm ogółem		3,45
6.	Os. Rejowiecka	2,50			

Mapa 14. Liczba stwierdzonych przestępstw na 1 tys. mieszkańców

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Chełmie

13. Liczba zakłóceń spokoju i porządku publicznego na 1 tys. mieszkańców

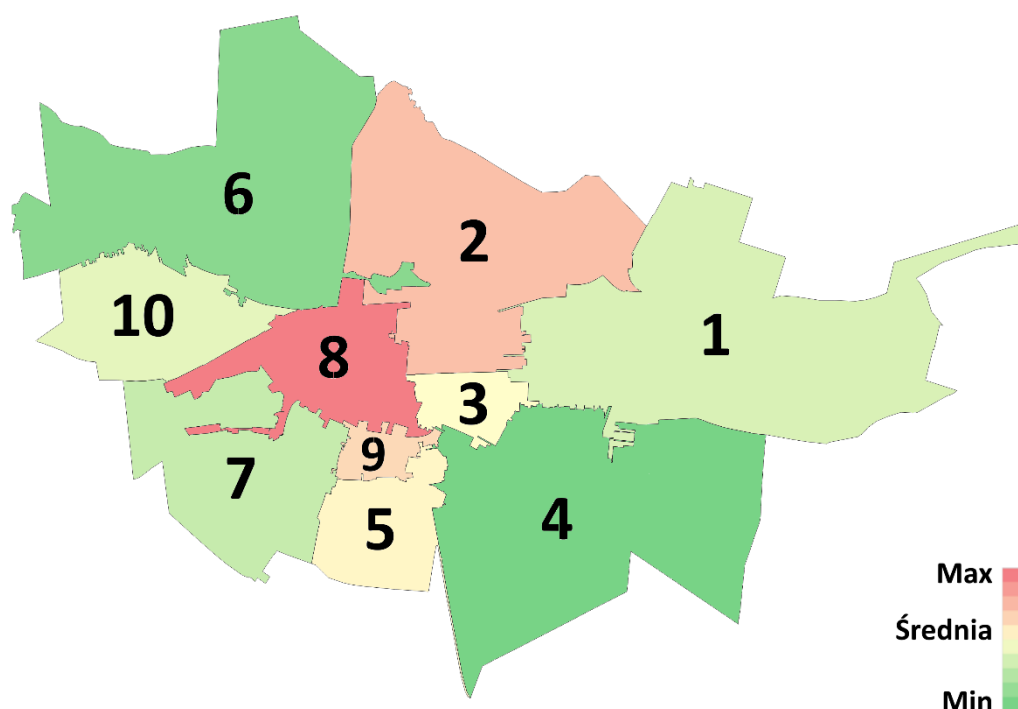
Wskaźnik przedstawia liczbę zakłóceń spokoju i porządku publicznego w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców.

Dla miasta Chełm średnia wartość wskaźnika wyniosła 4,17. Odchylenia od tej wartości odnotowano w trzech następujących jednostkach analitycznych: Śródmieście (10,95), Dyrekcja Dolna (6,84) oraz XXX-lecia (5,32).

Tabela 28. Liczba zakłóceń spokoju i porządku publicznego na 1 tys. mieszkańców

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	2,45	7.	Os. Słoneczne	2,16
2.	Os. Dyrekcja Dolna	6,84	8.	Os. Śródmieście	10,95
3.	Os. Dyrekcja Górna	3,03	9.	Os. XXX-lecia	5,32
4.	Os. Działki	0,97	10.	Os. Zachód	2,64
5.	Os. Kościuszki	3,51	Miasto Chełm ogółem		4,17
6.	Os. Rejowiecka	1,25			

Mapa 15. Liczba zakłóceń spokoju i porządku publicznego na 1 tys. mieszkańców

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Chełmie

14. Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty na 1 tys. mieszkańców

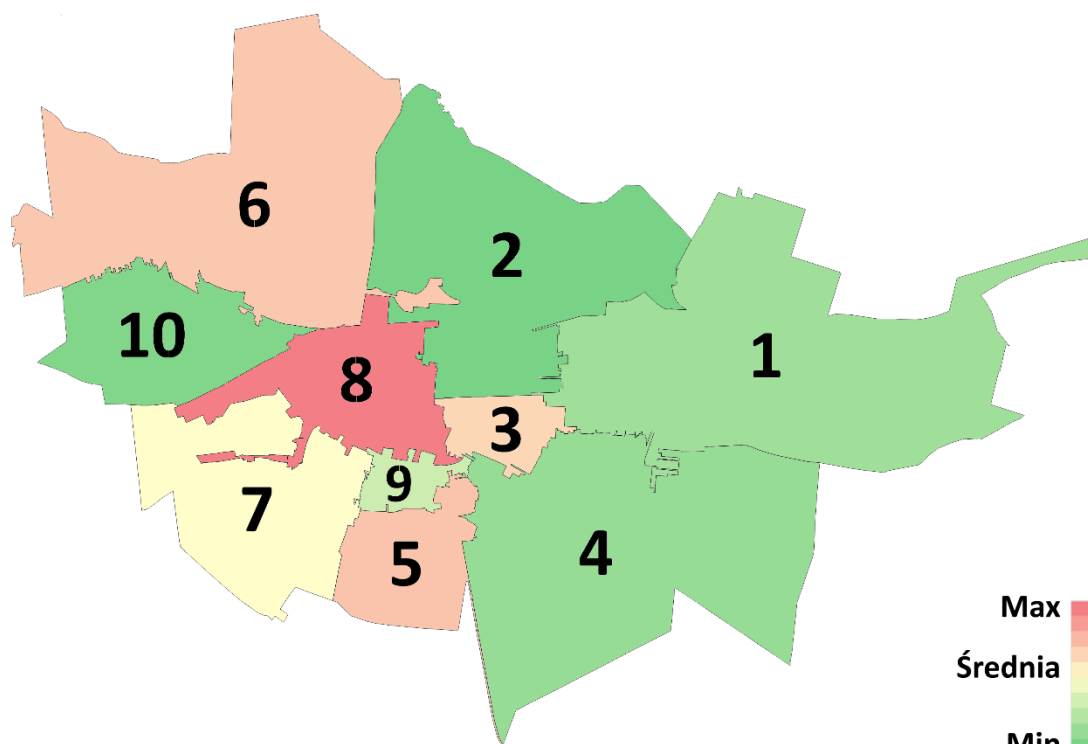
Wskaźnik przedstawia liczbę rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców.

Dla miasta Chełm średnia wartość tego wskaźnika wyniosła 0,35. Przekroczenie tej wartości odnotowano w czterech jednostkach analitycznych. Odchylenia od wartości referencyjnej wystąpiły w następujących osiedlach: Śródmieście (0,66), Kościuszki (0,48), Rejowiecka (0,47) oraz Dyrekcja Górna (0,43).

Tabela 29. Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty na 1 tys. mieszkańców (dane roczne za 2022)

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	0,20	7.	Os. Słoneczne	0,33
2.	Os. Dyrekcja Dolna	0,15	8.	Os. Śródmieście	0,66
3.	Os. Dyrekcja Górna	0,43	9.	Os. XXX-lecia	0,27
4.	Os. Działki	0,19	10.	Os. Zachód	0,16
5.	Os. Kościuszki	0,48	Miasto Chełm ogółem		0,35
6.	Os. Rejowiecka	0,47			

Mapa 16. Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty na 1 tys. mieszkańców (dane roczne za 2022)

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Chełmie

15. Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmiku i senatu w 2023 r.

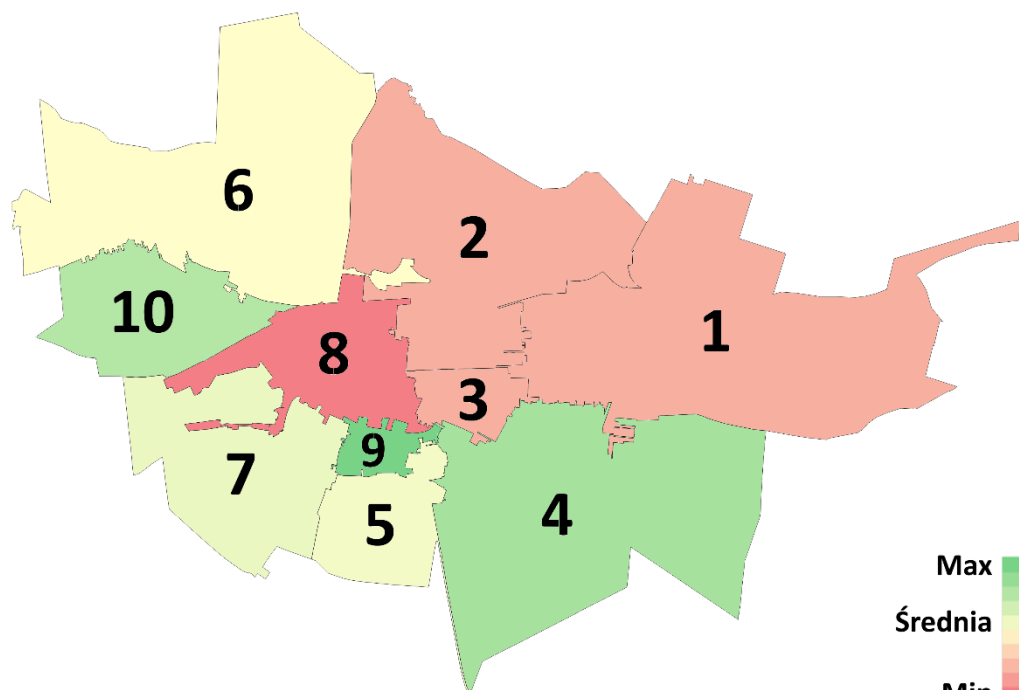
Wskaźnik przedstawia stosunek liczby oddanych głosów (ważnych kart do głosowania) do ogólnej liczby osób uprawnionych do głosowania, a tym samym obrazuje zaangażowanie lokalnego społeczeństwa w życie publiczne. Ze względu na występowanie kilku okręgów wyborczych w osiedlach jako wartość dla osiedla przyjęto okręg wyborczy, na którym mieszka największa liczba mieszkańców.

Średnia wartość wskaźnika dla miasta Chełm wynosi 68,9%. Wartość poniżej normy w zakresie tego wskaźnika zaobserwowano w czterech jednostkach analitycznych. Odchylenia odnotowano w obrębie następujących osiedli: Dyrekcyjna Dolna (65,3%), Cementownia (65,3%), Śródmieście (62,2%) oraz Dyrekcyjna Górna (65,5%).

Tabela 30. Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmiku i senatu w 2023 r.

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	65,3%	7.	Os. Słoneczne	70,7%
2.	Os. Dyrekcyjna Dolna	65,3%	8.	Os. Śródmieście	62,2%
3.	Os. Dyrekcyjna Górna	65,5%	9.	Os. XXX-lecia	74,3%
4.	Os. Działki	72,9%	10.	Os. Zachód	72,4%
5.	Os. Kościuszki	70,4%	Miasto Chełm ogółem		68,9%
6.	Os. Rejowiecka	70,0%			

Mapa 17. Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmiku i senatu w 2023 r.

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

16. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców

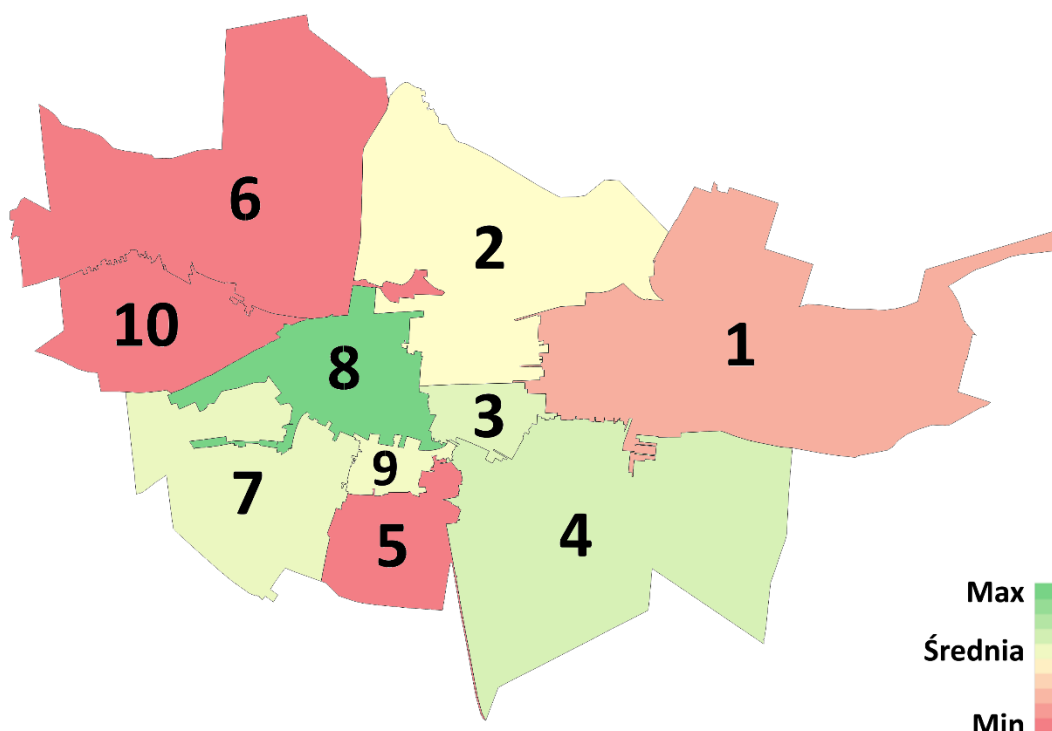
Wskaźnik obrazuje liczbę organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców danej jednostki.

Średnia wartość wskaźnika dla miasta Chełm za 2022 rok wyniosła 1,65. Odchylenia od wartości referencyjnej wystąpiły w takich jednostkach analitycznych jak: osiedle Cementowni (1,02), osiedle Zachód (0,66), osiedle Rejowiecka (0,63), osiedle Kościuszki (0,60).

Tabela 31. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	1,02	7.	Os. Słoneczne	2,00
2.	Os. Dyrekcja Dolna	1,67	8.	Os. Śródmieście	3,83
3.	Os. Dyrekcja Górna	2,17	9.	Os. XXX-lecia	1,86
4.	Os. Działki	2,32	10.	Os. Zachód	0,66
5.	Os. Kościuszki	0,60	Miasto Chełm ogółem		1,65
6.	Os. Rejowiecka	0,63			

Mapa 18. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Chełmie

2. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON w 2023 r. na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

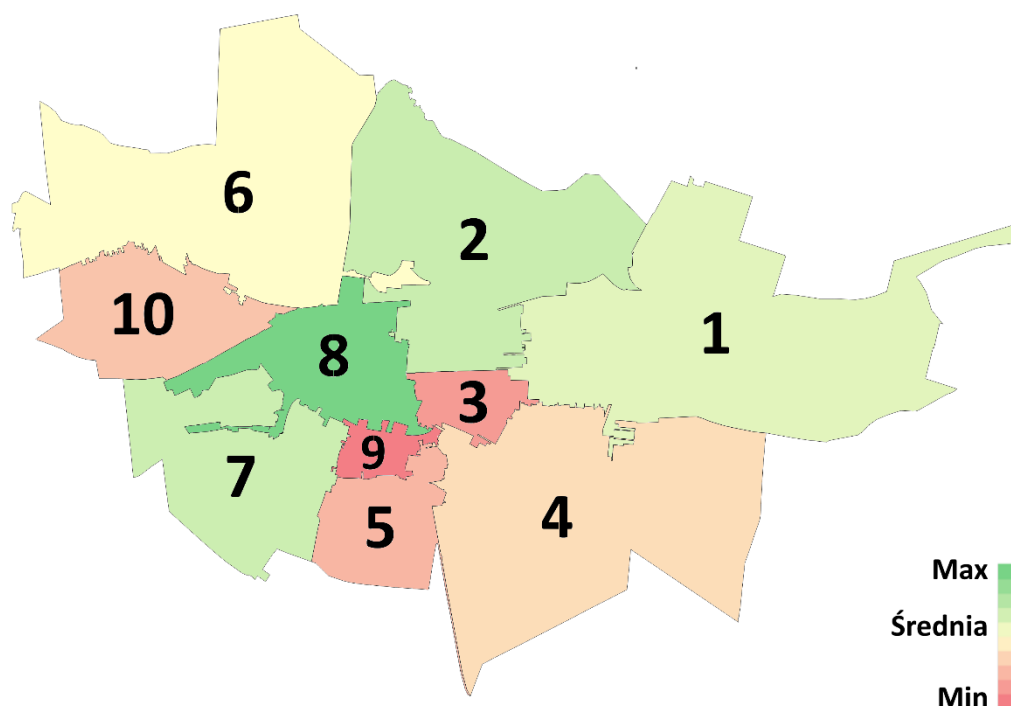
Następny wskaźnik objęty analizą przedstawia liczbę nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2023, przypadającą na 1 tys. mieszkańców danej jednostki analitycznej.

Wskaźnik dla całego miasta osiągnął wartość 6,42 i był wyższy niż w sześciu obszarach. Najmniej korzystna sytuacja dotyczy osiedla XXX-lecia, wskaźnik dla tej jednostki wyniósł 2,92. Przekroczenia średniej wartości odnotowano w następujących jednostkach analitycznych: Kościuszki (3,92), Zachód (4,18), Dyrekcja Górna (3,44), Działki (4,62) oraz Rejowiecka (5,18).

Tabela 33. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON w 2023 r.

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	6,79	7.	Os. Słoneczne	7,97
2.	Os. Dyrekcja Dolna	8,14	8.	Os. Śródmieście	12,51
3.	Os. Dyrekcja Górna	3,44	9.	Os. XXX-lecia	2,92
4.	Os. Działki	4,62	10.	Os. Zachód	4,18
5.	Os. Kościuszki	3,92	Miasto Chełm ogółem		6,42
6.	Os. Rejowiecka	5,18			

Mapa 20. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON w 2023 r.

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestru REGON

3. Udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym w ogóle osób bezrobotnych

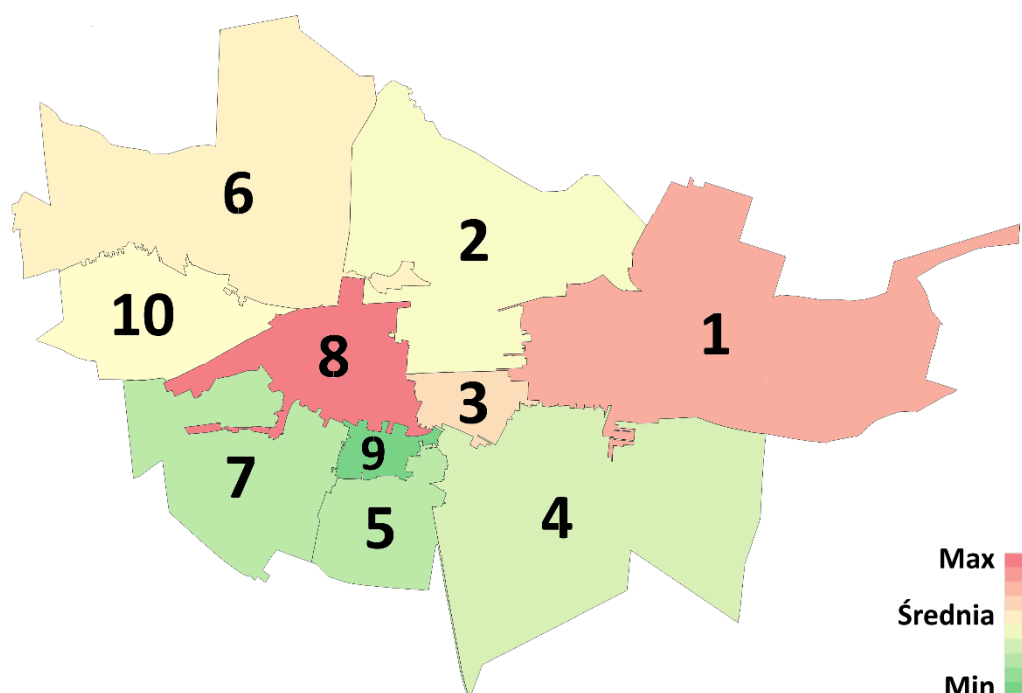
Na obecnym rynku pracy niełatwo znaleźć zatrudnienie mając niski poziom wykształcenia. Kolejny wskaźnik poddany analizie dotyczy zatem udziału osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym w ogólnej liczbie bezrobotnych w danej jednostce analitycznej.

W Chełmie wartość ww. wskaźnika wyniosła 19,8%, zatem co piąty bezrobotny mieszkaniec miasta to osoba posiadająca wykształcenie podstawowe. Przekroczenie wartości referencyjnej odnotowano w trzech jednostkach analitycznych: os. Śródmieście (27,8%), os. Cementowni (24,4%) oraz os. Dyrekcja Górna (20,9%).

Tabela 34. Udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym w ogóle osób bezrobotnych

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	24,4%	7.	Os. Słoneczne	15,2%
2.	Os. Dyrekcja Dolna	18,3%	8.	Os. Śródmieście	27,8%
3.	Os. Dyrekcja Górna	20,9%	9.	Os. XXX-lecia	11,7%
4.	Os. Działki	16,6%	10.	Os. Zachód	18,5%
5.	Os. Kościuszki	14,7%	Miasto Chełm ogółem		19,8%
6.	Os. Rejowiecka	19,4%			

Mapa 21. Udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym w ogóle osób bezrobotnych

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmie

Sfera środowiskowa

1. Odsetek nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych

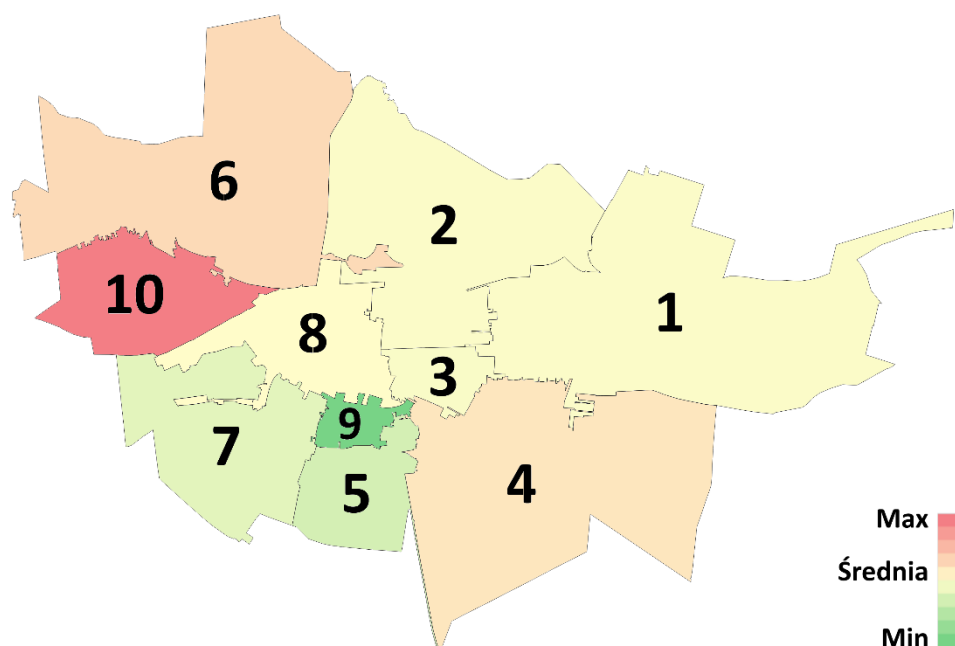
Następny wskaźnik dotyczy liczby kotłów na paliwo stałe⁴ w ogóle źródeł ciepła w Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków – przedstawia zatem odsetek nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych.

Średnia wartość wskaźnika dla miasta Chełm wynosi 44,3%. Przekroczenie normy w zakresie tego wskaźnika zaobserwowano w przypadku osiedli: Zachód (53,2%), Rejowiecka (46,4%) oraz Działki (45,5%).

Tabela 35. Odsetek nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	43,8%	7.	Os. Słoneczne	36,3%
2.	Os. Dyrekcja Dolna	42,8%	8.	Os. Śródmieście	44,0%
3.	Os. Dyrekcja Górna	42,3%	9.	Os. XXX-lecia	6,7%
4.	Os. Działki	45,5%	10.	Os. Zachód	53,2%
5.	Os. Kościuszki	32,1%	Miasto Chełm ogółem		44,3%
6.	Os. Rejowiecka	46,4%			

Mapa 22. Odsetek nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Chełm

⁴ Do nieekologicznych źródeł ciepła zaliczono następujące ich rodzaje: kocioł na paliwo stałe (węgiel, drewno, pellet lub inny rodzaj biomasy) z ręcznym podawaniem paliwa/zasypowy, kominek/koza/ogrzewacz powietrza na paliwo stałe (drewno, pellet lub inny rodzaj biomasy, węgiel), piec kaflowy na paliwo stałe (węgiel, drewno, pellet lub inny rodzaj biomasy), trzon kuchenny/piecokuchnia/kuchnia węglowa

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

1. Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1 tys. mieszkańców

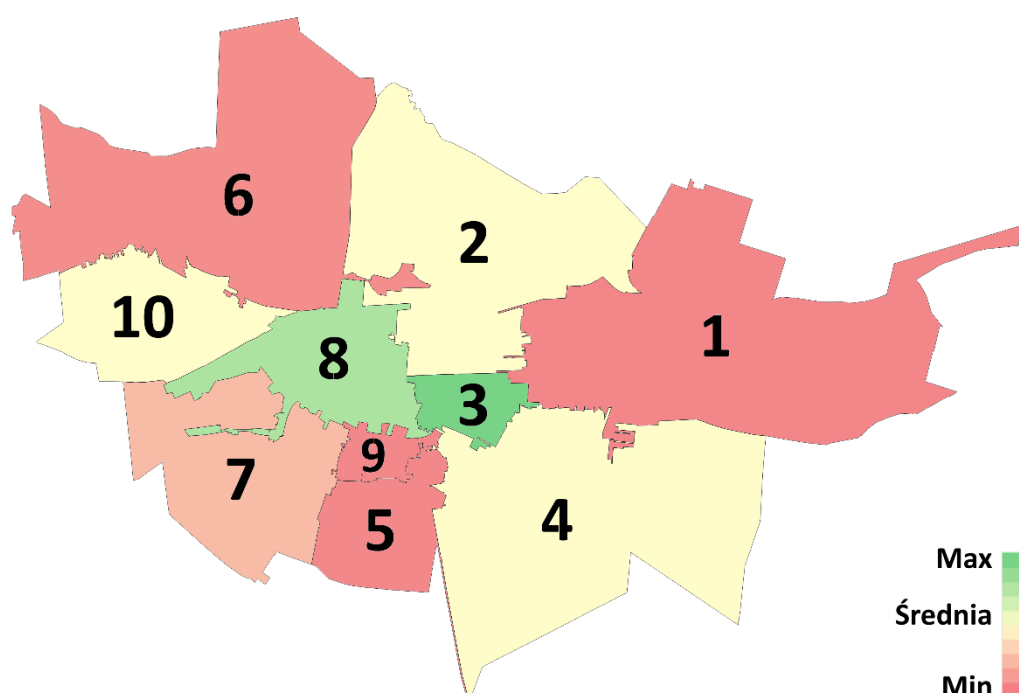
Wskaźnik przedstawia liczbę obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków przypadających na 1000 mieszkańców.

Średnia wartość ww. wskaźnika dla miasta Chełm wynosi 7,73. Odchylenia od tej wartości odnotowano w większości jednostek analitycznych: XXX-lecia (0,00), Cementowni (0,41), Kościuszki (0,48), Rejowiecka (0,78), Słoneczne (3,00), Zachód (6,10), Dyrekcja Dolna (6,23) oraz Działki (6,56).

Tabela 36. Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1 tys. mieszkańców

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	0,41	7.	Os. Słoneczne	3,00
2.	Os. Dyrekcja Dolna	6,23	8.	Os. Śródmieście	27,31
3.	Os. Dyrekcja Górna	40,28	9.	Os. XXX-lecia	0,00
4.	Os. Działki	6,56	10.	Os. Zachód	6,10
5.	Os. Kościuszki	0,48	Miasto Chełm ogółem		7,73
6.	Os. Rejowiecka	0,78			

Mapa 23. Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1 tys. mieszkańców

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Chełm

2. Liczba przystanków komunikacji zbiorowej na 1 tys. mieszkańców

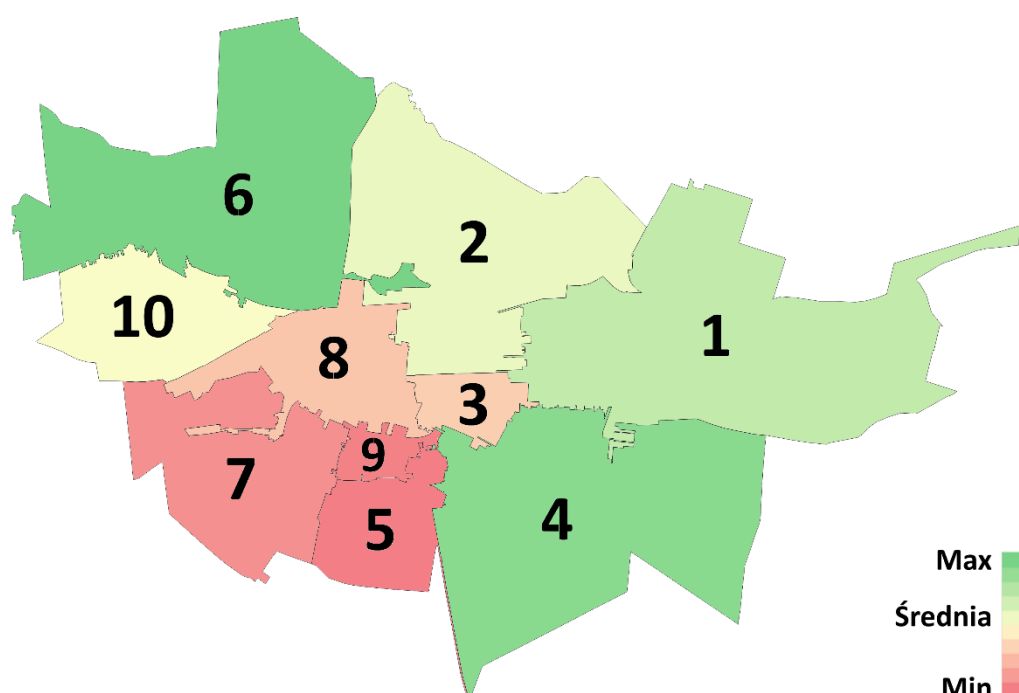
Wskaźnik obrazuje stopień dostępności infrastruktury komunikacyjnej, wyrażony liczbą przystanków komunikacji publicznej przypadającą na 1000 mieszkańców danej jednostki analitycznej.

Wartość wskaźnika dla miasta Chełm wynosi 3,05 – a zatem tyle przystanków komunikacji zbiorowej przypada na 1000 mieszkańców miasta. Niekorzystna sytuacja w tym zakresie (wartość wskaźnika niższa od referencyjnej) występuje w obrębie pięciu jednostek analitycznych: osiedle Kościuszki (1,81), osiedle XXX-lecia (1,86), osiedle Słoneczne (2,00), osiedle Śródmieście (2,51), osiedle Dyrekcyjna Górna (2,60).

Tabela 37. Liczba przystanków komunikacji zbiorowej na 1 tys. mieszkańców

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	3,88	7.	Os. Słoneczne	2,00
2.	Os. Dyrekcyjna Dolna	3,34	8.	Os. Śródmieście	2,51
3.	Os. Dyrekcyjna Górna	2,60	9.	Os. XXX-lecia	1,86
4.	Os. Działki	4,63	10.	Os. Zachód	3,13
5.	Os. Kościuszki	1,81	Miasto Chełm ogółem		3,05
6.	Os. Rejowiecka	4,85			

Mapa 24. Liczba przystanków komunikacji zbiorowej na 1 tys. mieszkańców

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Chełm

3. Liczba placów zabaw dla dzieci i liczba siłowni w terenie dla dorosłych na 1 tys. mieszkańców

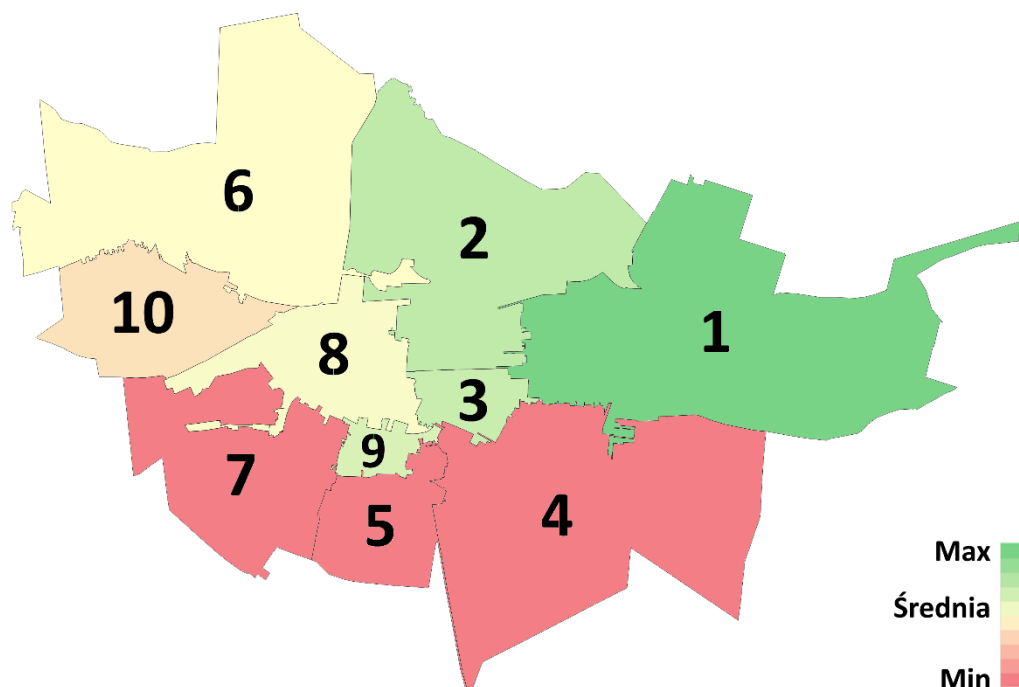
Wskaźnik obrazuje atrakcyjność rekreacyjną mierzoną liczbą placów zabaw dla dzieci oraz siłowni w terenie dla dorosłych, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców danej jednostki analitycznej.

W skali całego miasta wskaźnik osiągnął wartość 0,51 i był wyższy niż w czterech obszarach. W przypadku jednostek: osiedle Działki, osiedle Kościuszki oraz osiedle Słoneczne odnotowano wartość zerową wskaźnika. Pozostałe odchylenie dotyczyło jednostki Zachód, gdzie wskaźnik wyniósł 0,49, a więc blisko średniej dla miasta.

Tabela 38. Liczba placów zabaw dla dzieci i liczba siłowni w terenie dla dorosłych na 1 tys. mieszkańców

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	1,23	7.	Os. Słoneczne	0,00
2.	Os. Dyrekcja Dolna	0,91	8.	Os. Śródmieście	0,66
3.	Os. Dyrekcja Górna	0,87	9.	Os. XXX-lecia	0,80
4.	Os. Działki	0,00	10.	Os. Zachód	0,49
5.	Os. Kościuszki	0,00	Miasto Chełm ogółem		0,51
6.	Os. Rejowiecka	0,63			

Mapa 25. Liczba placów zabaw dla dzieci i liczba siłowni w terenie dla dorosłych na 1 tys. mieszkańców

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Chełm

Sfera techniczna

1. Udział budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji w ogólnej liczbie budynków użyteczności publicznej

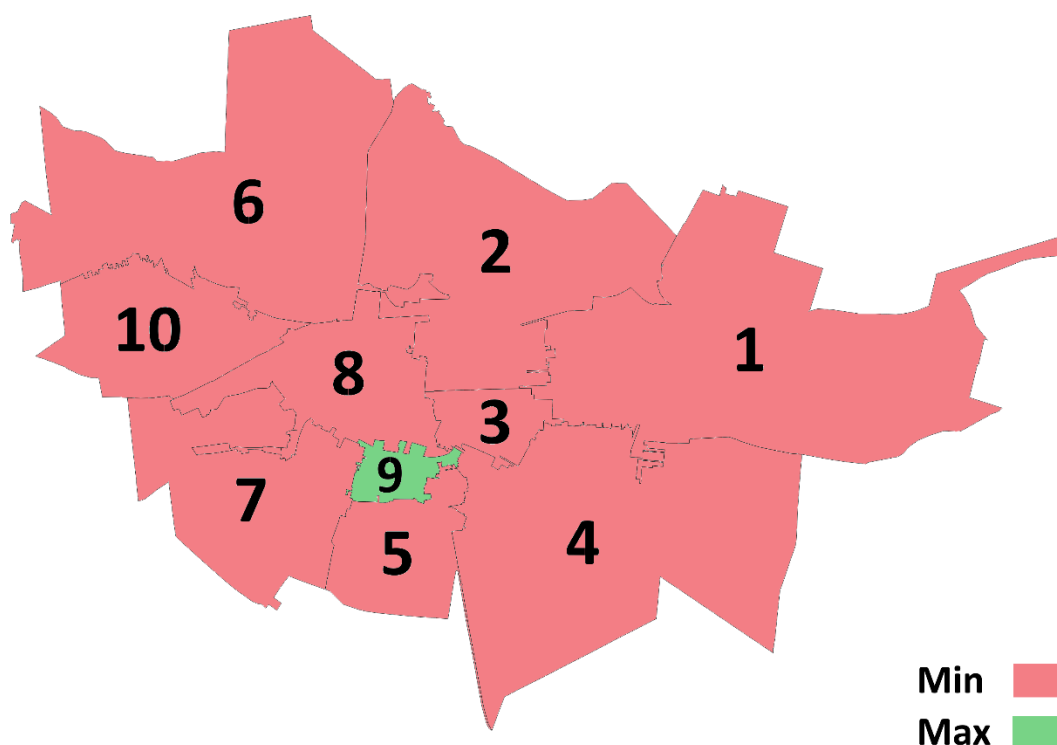
Analizowany wskaźnik obrazuje udział budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji w ogólnej liczbie budynków użyteczności publicznej.

W skali całego miasta wskaźnik osiągnął wartość 3,0%. Pozytywną wartość wskaźnika odnotowano w przypadku jednej jednostki: osiedla XXX-lecia (25,0%). W pozostałych jednostkach wartość wskaźnika była niższa od wartości referencyjnej.

Tabela 39. Udział budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji w ogólnej liczbie budynków użyteczności publicznej

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	0,0%	7.	Os. Słoneczne	0,0%
2.	Os. Dyrekcyjna Dolna	0,0%	8.	Os. Śródmieście	0,0%
3.	Os. Dyrekcyjna Górna	0,0%	9.	Os. XXX-lecia	25,0%
4.	Os. Działki	0,0%	10.	Os. Zachód	0,0%
5.	Os. Kościuszki	0,0%	Miasto Chełm ogółem		3,0%
6.	Os. Rejowiecka	0,0%			

Mapa 26. Udział budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji w ogólnej liczbie budynków użyteczności publicznej

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Chełm

2. Udział mieszkań komunalnych z piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowymi w ogóle mieszkań komunalnych

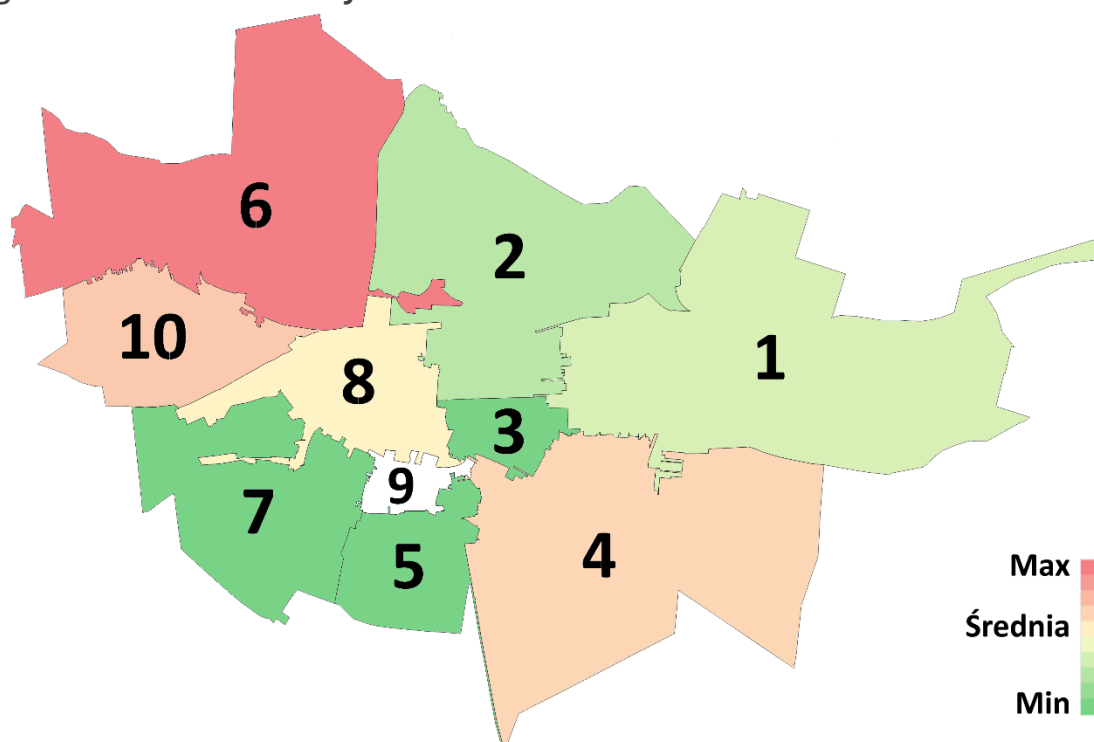
Wskaźnik przedstawia udział mieszkań komunalnych z piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowymi w ogólnej liczbie mieszkań komunalnych.

Wartość wskaźnika dla miasta Chełm wynosi 27,0%, odchylenia odnotowano w czterech jednostkach analitycznych: osiedle Rejowiecka (92,0%), osiedle Zachód (50,5%) oraz osiedle Działki (42,9%).

Tabela 40. Udział mieszkań komunalnych z piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowymi w ogóle mieszkań komunalnych

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	15,0%	7.	Os. Słoneczne	0,0%
2.	Os. Dyrekcja Dolna	10,4%	8.	Os. Śródmieście	27,0%
3.	Os. Dyrekcja Górna	0,0%	9.	Os. XXX-lecia	Nie dotyczy
4.	Os. Działki	42,9%	10.	Os. Zachód	50,5%
5.	Os. Kościuszki	0,0%	Miasto Chełm ogółem		27,0%
6.	Os. Rejowiecka	92,0%			

Mapa 27. Udział mieszkań komunalnych z piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowymi w ogóle mieszkań komunalnych

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Chełm

3. Poziom zadłużenia mieszkań komunalnych w złotych w przeliczeniu na liczbę rodzin w nich mieszkających

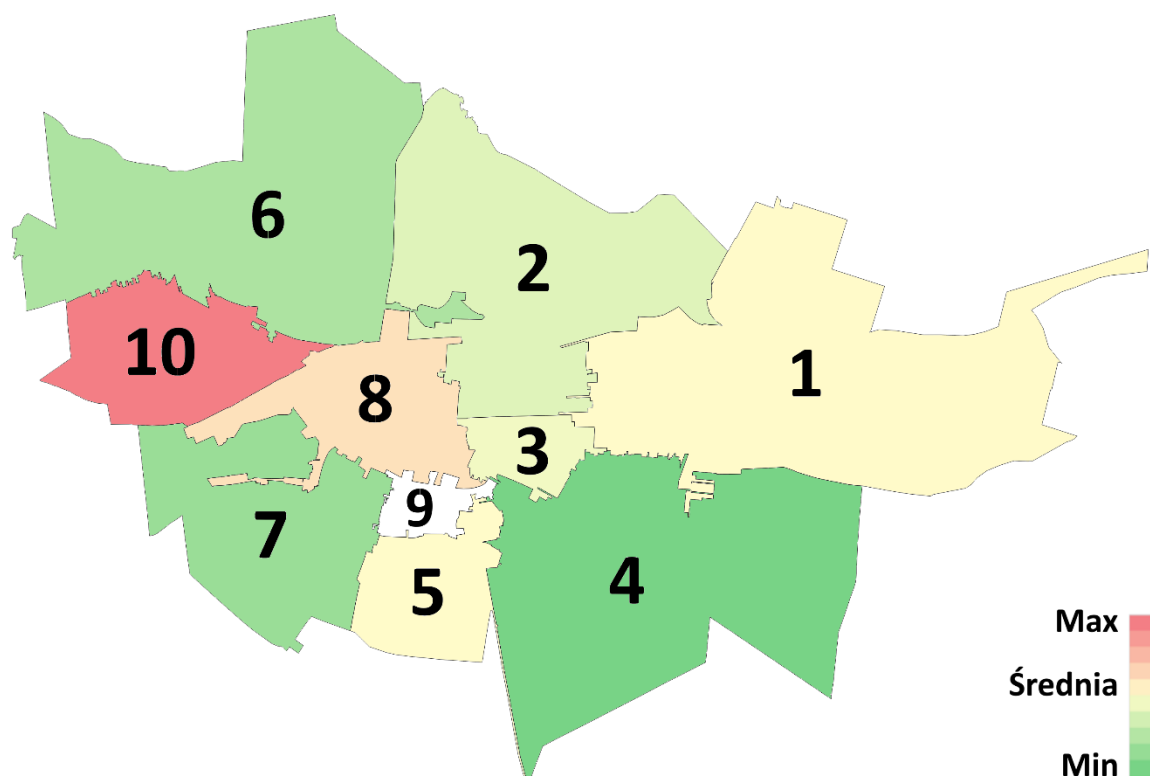
Wskaźnik prezentuje poziom zadłużenia mieszkań komunalnych w złotych w przeliczeniu na liczbę rodzin, które w nich mieszkają.

Średnia wartość dla miasta Chełm wynosi ponad 3,3 tys. zł. Odchylenie odnotowano w przypadku dwóch jednostek analitycznych, a mianowicie osiedla Zachód (10 767,63 zł) i osiedla Śródmieście (4 060,56 zł).

Tabela 41. Poziom zadłużenia mieszkań komunalnych w złotych w przeliczeniu na liczbę rodzin w nich mieszkających

Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika	Lp.	Jednostka analityczna	Wartość wskaźnika
1.	Os. Cementowni	2 384,16	7.	Os. Słoneczne	554,25
2.	Os. Dyrekcyjna Dolna	1 654,99	8.	Os. Śródmieście	4 060,56
3.	Os. Dyrekcyjna Górna	1 952,48	9.	Os. XXX-lecia	Nie dotyczy
4.	Os. Działki	0,0	10.	Os. Zachód	10 767,63
5.	Os. Kościuszki	2 353,08	Miasto Chełm ogółem		3 343,42
6.	Os. Rejowiecka	855,23			

Mapa 28. Poziom zadłużenia mieszkań komunalnych w złotych w przeliczeniu na liczbę rodzin w nich mieszkających

Wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Chełm

4.3. Wyznaczenie granic obszarów zdegradowanych

Obszar zdegradowany to taki, na którym nasilone są negatywne zjawiska społeczne, do których zaliczyć można m.in.: bezrobocie, ubóstwo, niski poziom kapitału społecznego. Co więcej, obszar zdegradowany cechuje się co najmniej jednym negatywnym zjawiskiem ze sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej.

Obszary zdegradowane wyznaczone zostały na podstawie przeprowadzonej analizy wskaźnikowej w pięciu sferach. W tabeli zaprezentowano liczbę przekroczeń wskaźników dla poszczególnych sfer. Obszary zdegradowane to te, które charakteryzują się negatywnymi zjawiskami w sferze społecznej (minimum 10 wskaźników) oraz co najmniej jednym negatywnym zjawiskiem w innej sferze (minimum 2 wskaźniki dla sfery gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej lub 1 w sferze środowiskowej). W Chełmie obszarami zdegradowanymi są następujące jednostki analityczne (zaznaczone kolorem w tabeli): Osiedle Cementowni, Osiedle Dyrekcja Górna oraz Osiedle Śródmieście. Poniższa tabela potwierdza, iż obszary zdegradowane charakteryzują się negatywnymi zjawiskami o szczególnie niekorzystnych parametrach w sferze społecznej oraz co najmniej jednej z pozostałych sfer, co zostało szczegółowo wykazane w ramach analizy delimitacyjnej.

Tabela 42. Podsumowanie analizy wskaźnikowej – liczba przekroczeń w poszczególnych sferach

Jednostka analityczna	Liczba mieszkańców	Powierzchnia w km ²	Liczba przekroczeń w sferze:					Jednostki zakwalifikowane do obszaru rewitalizacji
			Spolecznej (z 16)	Gospodarczej (z 3)	Środowiskowej (z 1)	Przestrzenno-funkcjonalnej (z 3)	Technicznej (z 3)	
Osiedle Cementowni	4 895	7,66	12	2	0	1	1	TAK
Osiedle Dyrekcja Dolna	6 583	5,38	9	0	0	1	1	
Osiedle Dyrekcja Górna*	2 309	0,71	12	3	0	1	1	TAK
Osiedle Działki	5 180	6,76	2	1	1	2	2	
Osiedle Kościuszki	8 269	1,52	3	2	0	3	1	
Osiedle Rejowiecka	6 389	6,77	3	2	1	1	2	
Osiedle Słoneczne	6 010	3,27	2	0	0	3	1	
Osiedle Śródmieście	7 579	2,18	13	1	0	1	2	TAK
Osiedle XXX-lecia	3 758	0,45	8	2	0	2	ND	
Osiedle Zachód	6 061	2,28	9	2	1	2	3	

Wiersze wyróżnione kolorem oznaczają obszary zdegradowane

**W skład obszaru zdegradowanego wchodzi w tym przypadku Osiedle Dyrekcja Górna wraz z 4 budynkami kolejowymi znajdującymi się przy Gmachu Dyrekcji Kolei, należącymi do osiedla Dyrekcja Dolna*

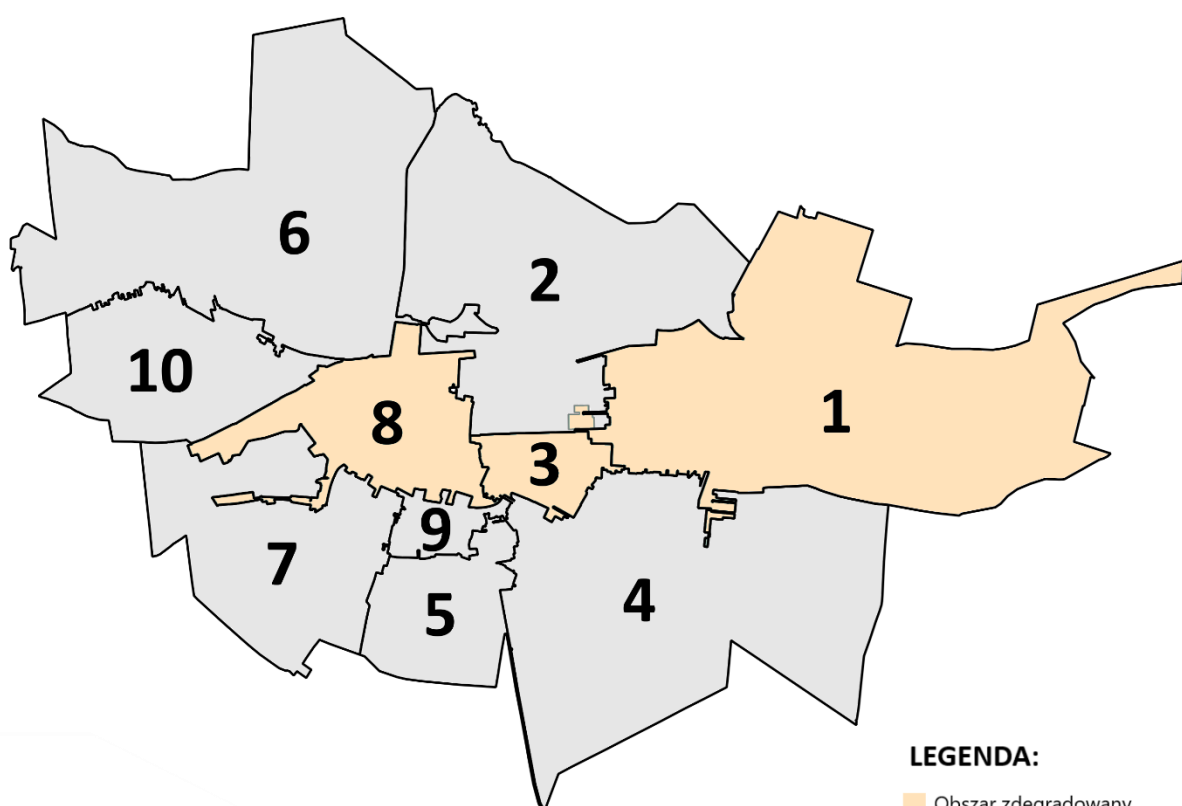
Źródło: opracowanie własne

Podsumowując, obszar zdegradowany miasta Chełm zajmuje 28,64% powierzchni miasta (10,59 km² z 36,98 km²) i jest zamieszkały przez 26,9% mieszkańców (15 344 osób z 57 033 wszystkich mieszkańców).

Poniżej przedstawiono mapę poglądową obszaru zdegradowanego (mapa 29). Dokładne mapy na podkładzie zasadniczym stanowią załącznik nr 1 do uchwały, zgodnie z poniższą listą:

- Załącznik nr 1 do uchwały Rady Miasta Chełm – 1 z 2 kart – Obszar zdegradowany, Osiedle Cementowni
- Załącznik nr 1 do uchwały Rady Miasta Chełm – 2 z 2 kart – Obszar zdegradowany, Osiedle Dyrekcyjna Górna i Śródmieście

Mapa 29. Mapa poglądowa obszaru zdegradowanego

LEGENDA:

- Obszar zdegradowany
- 1. Osiedle Cementowni
- 2. Osiedle Dyrekcyjna Dolna
- 3. Osiedle Dyrekcyjna Górna
- 4. Osiedle Działki
- 5. Osiedle Kościuszki
- 6. Osiedle Rejowiecka
- 7. Osiedle Słoneczne
- 8. Osiedle Śródmieście
- 9. Osiedle XXX-lecia
- 10. Osiedle Zachód

Źródło: opracowanie własne

4.4. Wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji

Zaprezentowana diagnoza posłużyła do wyznaczenia obszarów zdegradowanych oraz obszarów rewitalizacji w mieście Chełm, które mają zostać objęte Gminnym Programem Rewitalizacji. Obszar rewitalizacji stanowi element obszaru zdegradowanego i cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz pozostałych analizowanych sferach. Ponadto obszar rewitalizacji ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, co zostało potwierdzone w toku wewnętrznych analiz Wykonawcy i konsultacji z przedstawicielami Urzędu Miasta Chełm.

Dla wyznaczenia **obszaru rewitalizacji** kierowano się zapisami **art. 10 ustawy o rewitalizacji** (Dz.U. z 2024 r. poz. 278):

- obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji;
- obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Koncentracja negatywnych zjawisk społecznych potwierdziła się na różnych płaszczyznach analizy. Wyniki analizy wskazują, iż obszary dotknięte największą liczbą niepożądanych zjawisk w **sferze społecznej** to jednostki: osiedle Cementowni (12 przekroczeń), osiedle Dyrekcyjna Górna (12 przekroczeń) oraz osiedle Śródmieście (13 przekroczeń). W tych jednostkach wartości wskaźników są niekorzystne w porównaniu do analogicznych dla całego miasta. Obszary te zostały zatem wyznaczone jako obszary zdegradowane, ponieważ oprócz negatywnych zjawisk w sferze społecznej występowały także negatywne zjawiska w co najmniej jednej innej sferze.

Procesy determinujące sferę gospodarczą mają istotny wpływ na potencjał społeczno-ekonomiczny miasta. Dokonana analiza **sfery gospodarczej** potwierdziła występowanie zjawisk kryzysowych w następujących osiedlach: Dyrekcyjna Górna (3 przekroczenia), Cementowni (2 przekroczenia), Kościuszki (2 przekroczenia), Rejowiecka (2 przekroczenia), XXX-lecia (2 przekroczenia), Zachód (2 przekroczenia).

Diagnoza sfery środowiskowej w Chełmie potwierdziła obecność zjawiska kryzysowego w **sferze środowiskowej** w następujących osiedlach: Działki, Rejowiecka, Zachód (po 1 przekroczeniu).

Problemy w **sferze przestrzenno-funkcjonalnej** zdiagnozowano w następujących jednostkach analitycznych (osiedlach): Kościuszki (3 przekroczenia), Słoneczne (3

przekroczenia), Działki (2 przekroczenia), XXX-lecia (2 przekroczenia), Zachód (2 przekroczenia).

Z kolei zjawiska kryzysowe w **sferze technicznej** odnotowano wśród następujących osiedli: Zachód (3 przekroczenia), Śródmieście (2 przekroczenia), Działki (2 przekroczenia), Rejowiecka (2 przekroczenia).

Analiza wskaźników wszystkich sfer wyłoniła obszary miasta, które zaliczyć można do obszaru zdegradowanego. Te jednostki to osiedla: Cementowni, Dyrekcja Górna oraz Śródmieście.

Zgodnie z Ustawą o rewitalizacji, obszar rewitalizacyjny nie może być większy niż 20% powierzchni miasta oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców miasta. Wskutek tego ww. obszary zdegradowane zostały ograniczone i wzięto pod uwagę przede wszystkim istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego miasta. **Do obszaru rewitalizacji miasta Chełm zaliczono zatem Osiedle Dyrekcja Górna (wraz z 4 budynkami kolejowymi znajdującymi się przy Gmachu Dyrekcji Kolei, należącymi do osiedla Dyrekcja Dolna) oraz Osiedle Śródmieście, a także Osiedle Cementowni (z wyłączeniem obszarów niezabudowanych i poprzemysłowych).**

Obszar rewitalizacji jest powiązany przestrzennie, a ponadto znajduje się w centrum miasta i pełni kluczowe funkcje lokalne tj. handlową, usługową, rekreacyjną, turystyczną. Nie bez znaczenia dla realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest istnienie obiektów i infrastruktury, które są niezbędne do realizacji projektów miękkich, kluczowych do zniwelowania negatywnych zjawisk w sferze społecznej. Warto dodać, iż wyznaczenie obszaru rewitalizacji na terenie osiedli Śródmieście i Dyrekcja Górna jest zasadne, ponieważ w dużej mierze obszary te nie były remontowane od czasów II wojny światowej, zatem zarówno infrastruktura drogowa, jak i budynki znajdujące się na ww. obszarach są w bardzo złym stanie technicznym. W przypadku osiedla Cementowni, zasadność włączenia do obszaru rewitalizacji wynika ze zlokalizowanych na tym terenie budynków socjalnych, bloków z lat 70-80, a także Ogródka Jordanowskiego oraz licznych terenów wymagających rewitalizacji. Mieszkańcom wyznaczonych do rewitalizacji osiedli zależy na tym, aby na ich terenie powstały skwery, zieleńce, place zabaw. Wspólnoty mieszkaniowe będą mogły się ubiegać o remonty budynków wielorodzinnych, które wymagają termomodernizacji, w szczególności wymiany okien i docieplenia budynków. Kolejnym faktem przemawiającym za rewitalizacją w przypadku osiedli Śródmieście i Dyrekcja Górna jest strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej na ich terenach, dokładnie:

- obszar Starego Miasta wyznaczony ulicami: Pocztową, Reformacką, z włączeniem zespołu klasztorного poreformackiego, Strażacką, Gdańską, Henryka Sienkiewicza, Szkolną, Jadwigi Młodowskiej, z włączeniem całego zespołu Góry Chełmskiej z zespołem katedralnym i parkiem;
- obszar dzielnicy kolejowej „Dyrekcja Górna” z okresu międzywojennego. Po wstępnych ustaleniach z konserwatorem zabytków powstała wizja nawiązania do klimatu okresu

międzywojennego na osiedlu Dyrekcyjna Górna przez wykonanie dróg z postarzanej kostki brukowej.

Co istotne, podczas prac diagnostycznych nie została stwierdzona potrzeba ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji ani sporządzenia Miejscowego Planu Rewitalizacji. Diagnoza nie wykazała, aby zachodziły istotne przesłanki ku ich utworzeniu, wobec czego nie sporządzono rekomendacji w tym zakresie.

Szczegółowy wykaz ulic wpisujący się w poszczególne jednostki analityczne obszaru rewitalizacji wraz z wyróżnionymi ulicami zamieszkałymi przez co najmniej 100 mieszkańców przedstawiono w tabeli nr 43. Ponadto w tabeli wskazano, ilu mieszkańców zamieszkuje wyznaczony obszar rewitalizacji i jaka jest jego powierzchnia.

Tabela 43. Obszar rewitalizacji

Jednostka analityczna, wykaz ulic*	Liczba mieszkańców [osoby]	Powierzchnia [km ²]
Osiedle Dyrekcyjna Górna wraz z 4 budynkami kolejowymi znajdującymi się przy Gmachu Dyrekcyjnej Kolei, należącymi do osiedla Dyrekcyjna Dolna*		
1 Pułku Szwoleżerów – strona parzysta, Stefana Batorego, Bydgoska , Fryderyka Chopina, Tadeusza Czackiego, Graniczna , Hrubieszowska od początku do nr 21 i od początku do nr 24, Jana Kazimierza, Katedralna , Stanisława Moniuszki, Pl. Niepodległości, Władysława Reymonta, George'a Stephensona , Juliusza Słowackiego od początku do nr 12 i od początku do nr 27, Plac Tysiąclecia Państwa Polskiego, Wiejska , Żwirki i Wigury , Plac Żwirki i Wigury *4 budynki kolejowe znajdujące się przy Gmachu Dyrekcyjnej Kolei, należące do osiedla Dyrekcyjna Dolna (tj. konkretne punkty adresowe: al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 12A; ul. 11 Listopada 1; ul. 1 Pułku Szwoleżerów 27; ul. Śląska 2, 4; ul. Wileńska 1; ul. Wołyńska 7, 9, 14, 16)	2 887 (5,06%)	0,71 (1,92%)
Osiedle Śródmieście		
al. Armii Krajowej, Boczna, Bohaterów, Browarna, Brzozowa, Stefana Czarnieckiego , Czerwonego Krzyża, Dojazdowa, Gdańska, Jasna, Jatkowa, Henryka Jordana, Kasztanowa, Kąpieliskowa, Marii Konopnickiej, Mikołaja Kopernika , Janusza Korczaka, Krótka, Krzywa , Kwiatowa, Lipowa , Lubelska od początku do Nr 109 i od początku do Nr 106, Lwowska od początku do nr 27 i od początku do nr 20, Łączna , Malinowa, Mechaniczna, Adama Mickiewicza , Jadwigi Młodowskiej , Mokra, Nadtorowa od początku do nr 47, Nadrzeczna, Gabriela Narutowicza , Obłońska , Ogrodowa , Generała Gustawa Orlicz-Dreszera , Elizy Orzeszkowej, Partyzantów od początku do nr 55 i od początku do nr 90, Pijarska, Mariana Piłarskiego , Grzegorza Piramowicza, Plac Gdański, Pl. Tadeusza Kościuszki, Plac Kupiecki, pl. Doktora Edwarda Łuczowskiego, Pocztowa , Podwalna, Poległych, Księdza Jerzego Popiełuszki, Przechodnia, Reformacka , Rybna, Siedlecka , Henryka Sienkiewicza , Stanisława Staszica, Strażacka, Sybiraków, Szkolna , Świętego Mikołaja , Targowa, Uściługska, Zenona	7 579 (13,29%)	2,18 (5,90%)

Jednostka analityczna, wykaz ulic*	Liczba mieszkańców [osoby]	Powierzchnia [km ²]
Waśniewskiego, Wąska, Wiśniowa, Zacisze, Zakątek , Zamojska, Zielna, Żeglarska, Ireny Sendlerowej		
Osiedle Cementowni		
11 Listopada od Nr 2 do końca i od Nr 7 do końca , Wiktora Ambroziewicza, Antonin , Waldemara Babinicza, Księdza Stanisława Brzóska , Cementowa, Michała Chomentowskiego , Pułkownika Stanisława Dąbka, Edwarda Dembowskiego , Leszka Eliaszczyka, Fabryczna do 4A, Górnicza, Pauliny Hołyszowej, Jagiellońska , Kolejowa od Nr 106 do końca, Henryka Kamieńskiego , Kredowa , płk Władysława Muzyki , Kazimierzy Pierackiej, Przemysłowa , Mikołaja Reja , Rolnicza , Sadowa, Stanisława Skibińskiego, Księdza Stanisława Sonnego, Sportowa, Kazimierza Szpotańskiego, Czesława Twardzika, Warzywna, Wołyńska od Nr 17 do końca i od Nr 22 do końca , Wschodnia do 19B, gen. Józefa Zajączka	4 895 (8,58%)	1,63 (4,41%)
Obszar rewitalizacji	15 361 (26,93%)	4,52 (12,22%)
Chełm suma	57 033	36,98

*pogrubiono ulice z liczbą mieszkańców większą niż 100 osób

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych wprowadzono zmiany do granic wyznaczonego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji (powyższa tabela uwzględnia te zmiany).

Zmiany w przebiegu granic obszarów dotyczyły dwóch elementów:

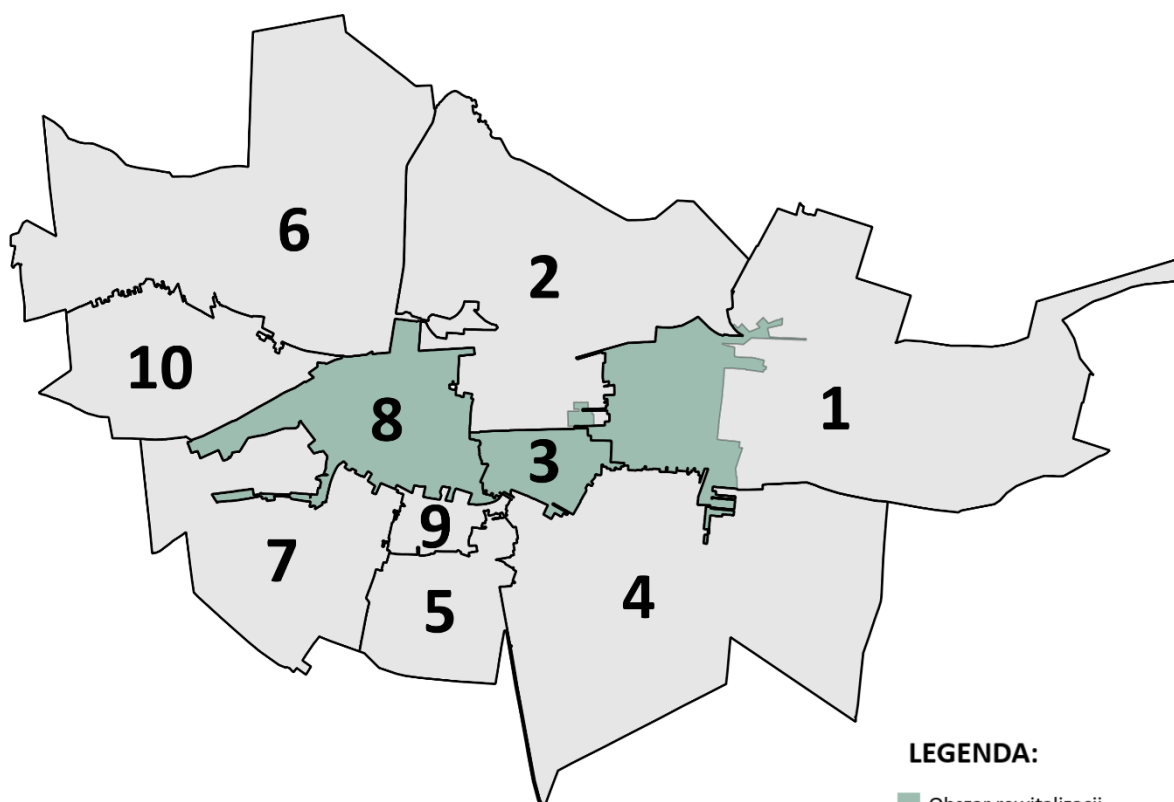
- pierwszy z nich to wyodrębnienie z Osiedla Cementowni obszarów zamieszkałych (pominięcie niezamieszkałych oraz przemysłowych), co było związane z uwagami złożonymi podczas spotkania konsultacyjnego. Wskazano bowiem, iż na tym Osiedlu znajdują się obszary, na których konieczne jest podjęcie interwencji i przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych.
- drugi z nich dotyczy terenów Osiedla Dyrekcja Dolna, a dokładnie bloków kolejowych – czterech budynków znajdujących się przy Gmachu Dyrekcji Kolei. Zasadność tej zmiany wynikała z występowania na tym obszarze takich samych zjawisk kryzysowych jak na wcześniej wyznaczonym obszarze zdegradowanym, a ponadto z podobnego charakteru obszaru. Nie bez znaczenia jest fakt, iż obszar ten przylega bezpośrednio do wyznaczonego uprzednio obszaru zdegradowanego, co także potwierdza zasadność włączenia tego terenu do obszaru rewitalizacji w odpowiedzi na uwagi zgłaszane przez interesariuszy.

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji miasta Chełm został przyjęty uchwałą nr XCI/730/24 Rady Miasta Chełm z dnia 29 kwietnia 2024 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Chełm.

Poniżej przedstawiono mapę poglądową obszaru rewitalizacji (mapa 30). Dokładną mapę na podkładzie zasadniczym stanowi załącznik nr 2 do uchwały:

- Załącznik nr 2 do uchwały Rady Miasta w Chełmie – Obszar rewitalizacji, Osiedle Cementowni, Dyrekcja Górna i Śródmieście

Mapa 30. Mapa poglądowa obszaru rewitalizacji

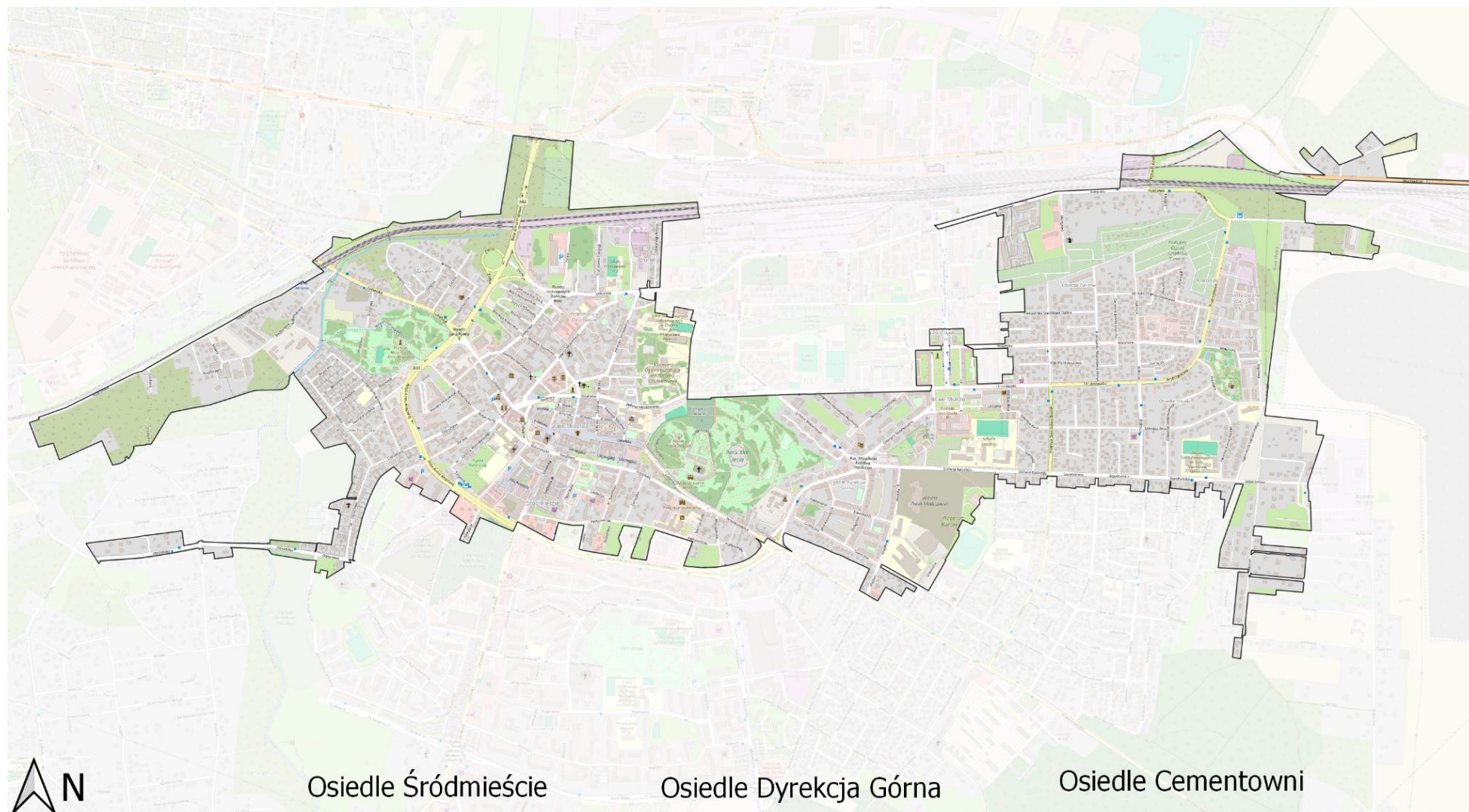

LEGENDA:

- Obszar rewitalizacji
- 1. Osiedle Cementowni
- 2. Osiedle Dyrekcja Dolna
- 3. Osiedle Dyrekcja Górna
- 4. Osiedle Działki
- 5. Osiedle Kościuszki
- 6. Osiedle Rejowiecka
- 7. Osiedle Słoneczne
- 8. Osiedle Śródmieście
- 9. Osiedle XXX-lecia
- 10. Osiedle Zachód

Źródło: opracowanie własne

Mapa 31. Mapa szczegółowa obszaru rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.openstreetmap.org

5. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Celem niniejszej pogłębionej diagnozy jest kompleksowa analiza negatywnych zjawisk zachodzących na wyznaczonym obszarze rewitalizacji wraz ze wskazaniem potrzeb rewitalizacyjnych oraz potencjałów obszaru. Pogłębioną diagnozę oparto na analizie wskaźnikowej, analizie danych zastanych oraz na badaniu ilościowym i jakościowym zrealizowanym na grupie interesariuszy procesu rewitalizacji.

W dalszej części tego rozdziału przedstawiono analizę obszaru rewitalizacji – poszczególne jego elementy: analizę danych zastanych (tj. ogólnego opisu podobszaru), analizę wskaźnikową przy wykorzystaniu danych statystycznych (w tym również wykorzystanych podczas etapu diagnozowania) oraz wyniki badania ilościowego i jakościowego⁵. Podobnie jak na etapie wyznaczania granic obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, analizy prowadzono w oparciu o pięć sfer: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną. Pozwoliło to na wskazanie wszystkich problemów, określenie potrzeb rewitalizacyjnych, jak i potencjałów podobszarów rewitalizacji.

5.1. Skrócone wyniki analizy wskaźnikowej

Poniższa tabela prezentuje wyniki analizy wskaźnikowej – zestawiono ze sobą wartości wskaźników dla obszaru rewitalizacji (w tym również w podziale na poszczególne osiedla) oraz dla całego miasta. Takie działanie umożliwi porównanie sytuacji na obszarze rewitalizacji na tle miasta Chełm.

Tabela 44. Skrócone podsumowanie wyników analizy wskaźnikowej

Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
SFERA SPOŁECZNA					
Współczynnik obciążenia (demograficznego)	52,7 %	52,2%	61,5%	52,4%	59,3%
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców	34,98	45,52	45,64	42,12	25,58
Liczba osób z niepełnosprawnością korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców	11,05	13,59	12,89	12,63	8,77
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1 tys. mieszkańców	26,39	33,91	29,97	30,73	17,38
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 1 tys. mieszkańców	1,23	0,26	0,00	0,52	0,28

⁵ Indywidualne wywiady pogłębione przeprowadzone zostały z przedstawicielami następujących instytucji: Urząd Miasta Chełm, Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie, Komenda Miejska Policji w Chełmie oraz Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie.

Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 tys. mieszkańców	19,64	19,92	23,00	20,38	12,08
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 tys. mieszkańców	2,25	1,98	1,39	1,95	0,89
Liczba dożywień dzieci przyznanych przez MOPR na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnych	6,89	7,61	7,79	9,20	4,64
Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	6,71	7,10	7,58	8,59	5,46
Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	3,74	4,01	4,49	4,88	3,04
Udział bezrobotnych kobiet w ogóle osób bezrobotnych	55,8%	54,5%	57,0%	55,4%	54,4%
Liczba stwierdzonych przestępstw na 1 tys. mieszkańców	2,86	4,75	9,76	5,08	3,45
Liczba zakłóceń spokoju i porządku publicznego na 1 tys. mieszkańców	2,45	10,95	3,83	6,90	4,17
Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty na 1 tys. mieszkańców	0,20	0,66	0,35	0,46	0,35
Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmu i senatu w 2023 r.	65,3%	62,2%	65,5%	BD ⁶	68,9%
Liczba organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców	1,02	3,83	1,74	2,54	1,65
SFERA GOSPODARCZA					
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	183,87	416,38	225,84	373,61	259,85
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w 2023 r. na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	6,80	12,51	3,93	11,11	6,42
Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym	24,4%	27,8%	20,7%	25,4%	19,8%
SFERA ŚRODOWISKOWA					
Odsetek nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych	43,8%	44,0%	43,7%	43,9%	44,3%
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA					

⁶ Brak danych – wartość poniżej średniej dla miasta. Frekwencja na poszczególnych osiedlach nie zawsze pokrywa się z obwodami wyborczymi, dlatego przyjęto wartości, które występują najczęściej. Należy jednak podkreślić, że frekwencja wyborcza na wszystkich ulicach znajdujących się na obszarze rewitalizacji osiąga wartość niższą niż średnia dla całego miasta.

Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1 tys. mieszkańców	0,41	27,31	37,28	20,57	7,73
Liczba przystanków komunikacji zbiorowej na 1 tys. mieszkańców	3,89	2,51	2,44	2,93	3,05
Liczba placów zabaw dla dzieci i liczba siłowni w terenie dla dorosłych na 1 tys. mieszkańców	1,23	0,66	0,70	0,85	0,51
SFERA TECHNICZNA					
Udział budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji w ogólnej liczbie budynków użyteczności publicznej	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,3%
Udział mieszkań komunalnych z piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowych w ogólnej liczbie mieszkań komunalnych	15,0%	27,0%	0,0%	18,7%	27,0%
Poziom zadłużenia mieszkań komunalnych w złotych w przeliczeniu na liczbę rodzin w nich mieszkających	2 384,16	4 060,56	1 951,24	3 136,62	3 343,42

Źródło: opracowanie własne

W kolejnej tabeli zestawiono natomiast te dane wskaźnikowe ze sfery społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, które nie zostały ujęte w diagnozie służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Stanowią one zatem pogłębienie diagnozy sytuacji na obszarze rewitalizacji w mieście Chełm.

Tabela 45. Dane wskaźnikowe, które nie zostały ujęte w diagnozie delimitacyjnej

Wyszczególnienie	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
SFERA SPOŁECZNA					
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 tys. mieszkańców	18,82	23,49	24,74	22,20	14,57
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1 tys. mieszkańców	21,28	29,82	21,95	25,58	14,01
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu narkomanii na 1 tys. mieszkańców	0,00	0,13	0,00	0,07	0,05
Liczba zasiłków przyznanych przez MOPR na 1 tys. mieszkańców	46,44	63,07	53,66	55,92	31,65
Liczba zasiłków stałych przyznanych przez MOPR na 1 tys. mieszkańców	5,52	6,20	5,23	5,79	3,56

Wyszczególnienie	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Liczba zasiłków okresowych przyznanych przez MOPR na 1 tys. mieszkańców	12,07	17,81	13,24	15,10	8,47
Liczba zasiłków celowych przyznanych przez MOPR na 1 tys. mieszkańców	17,80	25,86	19,86	22,13	12,85
Liczba osób bezrobotnych do 30. r.ż. na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	13,29	12,51	15,17	16,11	11,73
Liczba osób bezrobotnych powyżej 50. r.ż. na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	16,69	21,79	21,35	24,41	14,50
Liczba zamachów samobójczych na 1 tys. mieszkańców	0,00	0,00	0,35	0,07	0,07
Liczba zamachów samobójczych – osoby do 25 r.ż. na 1 tys. mieszkańców	0,00	0,00	0,35	0,07	0,04
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA					
Powierzchnia terenów zielonych	5,9%	3,5%	8,4%	5,1%	2,2%
SFERA TECHNICZNA					
Liczba lokali socjalnych na 1 tys. mieszkańców	11,66	3,30	0,35	5,40	1,88
Liczba niezamieszkałych budynków wielorodzinnych na 1 tys. mieszkańców	0,82	0,00	0,00	0,91	0,32

Źródło: opracowanie własne

W roku szkolnym 2022/2023 Miasto Chełm było organem prowadzącym dla 30 jednostek organizacyjnych, w tym:

- 21 o jednolitej strukturze organizacyjnej:
 - Przedszkole Miejskie Nr 2, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13 (z oddziałami integracyjnymi), 14, 15,
 - Szkoła Podstawowa Nr 1 (z oddziałami integracyjnymi), 2, 4 (z oddziałami integracyjnymi), 5, 6, 7 (z oddziałami integracyjnymi), 8 (z oddziałami sportowymi),
 - I Liceum Ogólnokształcące, II Liceum Ogólnokształcące, IV Liceum Ogólnokształcące (z oddziałami integracyjnymi),
 - Młodzieżowy Dom Kultury.
- 9 o rozbudowanej strukturze organizacyjnej:
 - Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 3 (Szkoła Podstawowa Nr 3 z oddziałami integracyjnymi, Przedszkole Miejskie Nr 3 z oddziałami integracyjnymi)
 - Zespół Szkół Ekonomicznych i Mundurowych (III Liceum Ogólnokształcące, Technikum Ekonomiczne Nr 3)
 - Zespół Szkół Budowlanych i Geodezyjnych (Technikum Nr 1, Branżowa Szkoła I Stopnia Nr 1, Branżowa Szkoła II Stopnia Nr 1)
 - Zespół Szkół Technicznych (Technikum Nr 2, Branżowa Szkoła I Stopnia Nr 2)

- Zespół Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich (Technikum Nr 4, Branżowa Szkoła I Stopnia Nr 4, Branżowa Szkoła II Stopnia Nr 4)
- Zespół Szkół Energetycznych i Transportowych (Technikum Nr 5, Branżowa Szkoła I Stopnia Nr 5, Branżowa Szkoła II Stopnia Nr 5)
- Zespół Wychowania i Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 1 (Przedszkole Specjalne Nr 18, Szkoła Podstawowa Specjalna nr 12, Branżowa Szkoła Specjalna I Stopnia Nr 6, Szkoła Przysposabiająca do Pracy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 1, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy)
- Zespół Wychowania i Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2, Bursa Szkolna, Szkolne Schronisko Młodzieżowe)
- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego (Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Nr 7, Szkoła Policealna, Centrum Kształcenia Zawodowego).

W roku szkolnym 2022/2023 funkcjonowało 11 przedszkoli miejskich, gdzie zostało zapisanych łącznie 1 364 dzieci, w tym dzieci pochodzenia ukraińskiego (wg SIO, stan na 30.09.2022 r.). W stosunku do roku szkolnego 2021/2022 liczba dzieci w przedszkolach zwiększyła się o 9 osób.

Tabela 46. Liczba dzieci w przedszkolach miejskich w roku szkolnym 2022/2023

Lp.	Przedszkole	Liczba dzieci				
		6 lat i więcej	5 lat	4 lata	2,5 roku – 3 lata	Razem
1.	Przedszkole Miejskie Nr 2	21	28	21	27	97
2.	Przedszkole Miejskie Nr 3	32	29	29	29	119
3.	Przedszkole Miejskie Nr 5	36	39	29	25	129
4.	Przedszkole Miejskie Nr 6	19	41	32	26	118
5.	Przedszkole Miejskie Nr 8	22	28	25	18	93
6.	Przedszkole Miejskie Nr 10	34	47	37	32	150
7.	Przedszkole Miejskie Nr 11	33	36	31	28	128
8.	Przedszkole Miejskie Nr 12	35	38	26	26	125
9.	Przedszkole Miejskie Nr 13 (z o.i.)	47	40	37	35	159
10.	Przedszkole Miejskie Nr 14	32	28	30	31	121
11.	Przedszkole Miejskie Nr 15	37	29	29	30	125
	Razem	348	383	326	307	1 364

W roku szkolnym 2022/2023 w publicznych szkołach podstawowych naukę podejmowało 3 593 uczniów, czyli o 121 więcej w porównaniu z rokiem szkolnym 2021/2022.

Tabela 47. Liczba uczniów w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2022/2023

Lp.	Szkoła	Liczba uczniów	
		Ogółem	W tym z obwodu szkoły
1.	Szkoła Podstawowa Nr 1 (z o.i.)	476	314

Lp.	Szkoła	Liczba uczniów	
		Ogółem	W tym z obwodu szkoły
2.	Szkoła Podstawowa Nr 2	186	120
3.	Szkoła Podstawowa Nr 3 (z o.i.)	353	282
4.	Szkoła Podstawowa Nr 4 (z o.i.)	395	241
5.	Szkoła Podstawowa Nr 5	464	124
6.	Szkoła Podstawowa Nr 6	677	310
7.	Szkoła Podstawowa Nr 7	449	328
8.	Szkoła Podstawowa Nr 8	593	357
Razem		3 593	2 076

W roku szkolnym 2022/2023 w szkołach ponadpodstawowych uczyło się 5 178 uczniów, co w stosunku do roku szkolnego 2021/2022 oznacza wzrost o 314 uczniów.

Tabela 48. Liczba uczniów szkół ponadpodstawowych w roku szkolnym 2022/2023

Lp.	Szkoła	Liczba uczniów
1.	I Liceum Ogólnokształcące	587
2.	II Liceum Ogólnokształcące	739
3.	Zespół Szkół Ekonomicznych i Mundurowych ogółem, w tym:	694
	III Liceum Ogólnokształcące	57
	Technikum Ekonomiczne Nr 3	637
4.	IV Liceum Ogólnokształcące (z o.i.)	632
5.	Zespół Szkół Budowlanych i Geodezyjnych ogółem, w tym:	471
	Technikum Nr 1	326
	Branżowa Szkoła I Stopnia Nr 1	121
	Branżowa Szkoła II Stopnia Nr 1	24
6.	Zespół Szkół Technicznych ogółem, w tym:	873
	Technikum Nr 2	729
	Branżowa Szkoła I Stopnia Nr 2	144
7.	Zespół Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich ogółem, w tym:	622
	Technikum Nr 4	366
	Branżowa Szkoła I Stopnia Nr 4	205
	Branżowa Szkoła II Stopnia Nr 4	51
8.	Zespół Szkół Energetycznych i Transportowych ogółem, w tym:	560
	Technikum Nr 5	423
	Branżowa Szkoła I Stopnia Nr 5	106
	Branżowa Szkoła II Stopnia Nr 5	31
Razem		5 178

W kolejnej tabeli zestawiono dane dotyczące wyników egzaminu ósmoklasisty (za 2023 r.) przedstawione w podziale na szkoły znajdujące się na obszarze rewitalizacji. Analiza w tym

zakresie nie została ujęta w diagnozie służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Może ona pomóc w identyfikacji potencjalnych nierówności w jakości edukacji między obszarem rewitalizacji a całym miastem. Z danych wynika, że w przypadku Szkoły Podstawowej nr 2 im. Ks. Stanisława Staszica, znajdującej się na terenie obszaru rewitalizacji, bez względu na przedmiot, wyniki egzaminu były niższe niż średnia dla całego miasta. Odwrotna sytuacja dotyczy Szkoły Podstawowej nr 5 im. Marii Konopnickiej i Niepublicznej Szkoły Podstawowej nr 2 z oddziałami integracyjnymi. W przypadku Niepublicznej Szkoły Podstawowej z oddziałami integracyjnymi "Razem" odnotowano wyższe niż w całym mieście średnie wyniki egzaminu z języka polskiego i matematyki, a niższe z języka angielskiego.

Tabela 49. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2023 r.

Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty (2023 r.)				
Szkoły Podstawowe	Adres	J. polski	Matematyka	J. angielski
Szkoła Podstawowa nr 5 im. Marii Konopnickiej w Chełmie	ul. I Pułku Szwależerów 1	69,59%	56,43%	77,96%
Szkoła Podstawowa nr 2 im. Ks. Stanisława Staszica w Chełmie	ul. Obłowska 51	59,26%	34,95%	51,19%
Niepubliczna Szkoła Podstawowa z oddziałami integracyjnymi "Razem" w Chełmie	ul. Mikołaja Reja 54	71,40%	57,60%	66,07%
Niepubliczna Szkoła Podstawowa nr 2 z oddziałami integracyjnymi w Chełmie	ul. Partyzantów 27A	77,63%	82,53%	89,47%
Miasto Chełm		69,37%	53,35%	69,42%

<https://www.oke.krakow.pl/>

5.2. Analiza negatywnych zjawisk

W ramach prowadzonej diagnozy pogłębionej obszaru rewitalizacji dokonano analizy zjawisk negatywnych, w oparciu o dostępne dane statystyczne z uwzględnieniem obszaru rewitalizacji. W procesie analizy w uzasadnionych przypadkach zachowano podział na poszczególne osiedla, co pozwoliło w sposób szczegółowy scharakteryzować zjawiska negatywne i przypisać je do poszczególnych rejonów, przedstawiając konkretne obszary wymagające interwencji.

SFERA SPOŁECZNA

Na obszarze rewitalizacji w sferze społecznej występuje koncentracja negatywnych zjawisk. W przypadku 24 wskaźników odnotowano przekroczenia ich wartości w stosunku do średniej wartości dla miasta Chełm.

Korzystanie z pomocy społecznej

Na obszarze rewitalizacji obserwuje się niekorzystne zjawiska związane z uzależnieniem mieszkańców od pomocy społecznej. Na 1 tys. mieszkańców z pomocy społecznej korzysta 42,12 osób, podczas gdy w skali miasta wskaźnik ten jest dużo niższy i wynosi 25,58. Najmniej korzystną wartość wskaźnika odnotowuje się na Osiedlu Dyrekcyjnym Górna.

Na obszarze rewitalizacji z pomocy społecznej w większym zakresie korzysta grupa mieszkańców z niepełnosprawnościami. Na 1 tys. mieszkańców przypada 12,63 takich osób (wartość wskaźnika w skali miasta wynosi 8,77). Najmniej korzystna sytuacja w tym zakresie dotyczy Osiedla Śródmieście. Może to zatem świadczyć o konieczności podjęcia odpowiednich działań w tym obszarze (np. likwidacja barier architektonicznych).

Obszar rewitalizacji cechuje również znacząca liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa. Wskaźnik na obszarze rewitalizacji wynosi 30,73, natomiast w skali miasta 17,38. Najwyższą wartość wskaźnika na obszarze rewitalizacji odnotowano dla Osiedla Śródmieście.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji korzystają z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w większym zakresie niż ma to miejsce w przypadku całego miasta. Z analizy wynika, że wskaźnik liczby takich osób w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wynosi 0,52, natomiast dla całego miasta 0,28. Najmniej korzystna sytuacja w tym zakresie dotyczy Osiedla Cementowni.

Obszar rewitalizacji cechuje również znacząca liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 tys. mieszkańców. Wskaźnik na obszarze rewitalizacji wynosi 20,38, natomiast w skali miasta jest znacznie niższy (12,08). Najmniej korzystną wartość wskaźnika odnotowuje się na Osiedlu Dyrekcyjnym Górna.

Na teren obszaru rewitalizacji przypada większa liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten na obszarze rewitalizacji wynosi 1,95, podczas gdy w skali miasta jego wartość kształtuje się na poziomie 0,89. Najwyższą wartość wskaźnika na obszarze rewitalizacji, a tym samym najmniej korzystną sytuację, odnotowano dla Osiedla Cementowni.

Na obszarze rewitalizacji obserwuje się również niekorzystne zjawisko związane z korzystaniem z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby. Na 1 tys. mieszkańców z tej formy wsparcia korzysta 22,20 osób, podczas gdy w skali miasta wskaźnik ten jest dużo niższy i wynosi 14,57. Najmniej korzystną wartość wskaźnika odnotowuje się na Osiedlu Dyrekcyjnym Górna.

Na obszarze rewitalizacji z pomocy społecznej w większym zakresie korzysta grupa osób bezrobotnych. Na 1 tys. mieszkańców przypada 25,58 takich osób (wartość wskaźnika w skali miasta wynosi 14,01). Najgorzej przedstawia się sytuacja na Osiedlu Śródmieście.

Obszar rewitalizacji cechuje również znacząca liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu narkomanii. Wskaźnik na obszarze rewitalizacji wynosi 0,07, natomiast w skali miasta 0,05. Najwyższą wartość wskaźnika na obszarze rewitalizacji odnotowano dla Osiedla Śródmieście.

Tabela 50. Negatywne zjawiska w sferze społecznej – korzystanie z pomocy społecznej

Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców	34,98	45,52	45,64	42,12	25,58
Liczba osób z niepełnosprawnością korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców	11,05	13,59	12,89	12,63	8,77
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1 tys. mieszkańców	26,39	33,91	29,97	30,73	17,38
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 1 tys. mieszkańców	1,23	0,26	0,00	0,52	0,28
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 tys. mieszkańców	19,64	19,92	23,00	20,38	12,08
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 tys. mieszkańców	2,25	1,98	1,39	1,95	0,89
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 tys. mieszkańców	18,82	23,49	24,74	22,20	14,57
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1 tys. mieszkańców	21,28	29,82	21,95	25,58	14,01
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu narkomanii na 1 tys. mieszkańców	0,00	0,13	0,00	0,07	0,05

Źródło: opracowanie własne

Korzystanie z zasiłków oraz dożywień dzieci przyznanych przez MOPR

Z analizy wskaźnikowej wynika, że problematyczną kwestią na obszarze rewitalizacji jest zjawisko dożywień dzieci, gdzie liczba takich przypadków w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wynosi 9,20. Dla porównania, w skali całego miasta wartość tego wskaźnika wynosi 4,64. Najtrudniejsza sytuacja w tym zakresie występuje na Osiedlu Dyrekcja Górna.

Niekorzystna sytuacja dotyczy także liczby zasiłków przyznanych przez MOPR na 1 tys. mieszkańców. Na obszarze rewitalizacji wskaźnik ten wynosi 55,92. Z kolei dla całego miasta wartość wskaźnika jest niższa i wynosi 31,65. Szczególne nasilenie tego zjawiska odnotowano w przypadku osiedla Śródmieście.

Negatywnym zjawiskiem na obszarze rewitalizacji jest również większa aniżeli w skali całego miasta liczba zasiłków stałych przyznanych przez MOPR na 1 tys. mieszkańców. W analizowanym obszarze wskaźnik ten osiągnął wartość 5,79, podczas gdy w mieście Chełm kształtuje się na poziomie 3,56. Najgorzej przedstawia się sytuacja na Osiedlu Śródmieście.

Na teren obszaru rewitalizacji przypada również większa liczba zasiłków okresowych przyznanych przez MOPR na 1 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten na obszarze rewitalizacji wynosi 15,10, podczas gdy w skali miasta jego wartość kształtuje się na poziomie 8,47. Najwyższą wartość wskaźnika na obszarze rewitalizacji, a tym samym najmniej korzystną sytuację, odnotowano dla Osiedla Śródmieście.

Analizowany obszar cechuje się również negatywnym zjawiskiem dotyczącym wyższej niż w skali miasta liczby zasiłków celowych przyznanych przez MOPR na 1 tys. mieszkańców. Na obszarze rewitalizacji wskaźnik ten osiągnął wartość 22,13, natomiast w mieście Chełm wynosi 12,85. Najgorzej ukształtowała się sytuacja w przypadku Osiedla Śródmieście.

Tabela 51. Negatywne zjawiska w sferze społecznej – korzystanie z zasiłków oraz dożywień dzieci przyznanych przez MOPR

Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Liczba dożywień dzieci przyznanych przez MOPR na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	6,89	7,61	7,79	9,20	4,64
Liczba zasiłków przyznanych przez MOPR na 1 tys. mieszkańców	46,44	63,07	53,66	55,92	31,65
Liczba zasiłków stałych przyznanych przez MOPR na 1 tys. mieszkańców	5,52	6,20	5,23	5,79	3,56
Liczba zasiłków okresowych przyznanych przez MOPR na 1 tys. mieszkańców	12,07	17,81	13,24	15,10	8,47
Liczba zasiłków celowych przyznanych przez MOPR na 1 tys. mieszkańców	17,80	25,86	19,86	22,13	12,85

Źródło: opracowanie własne

Bezrobocie

Na 1 tys. mieszkańców obszaru rewitalizacji w wieku produkcyjnym przypada 8,59 osób bezrobotnych, podczas gdy w skali całego miasta wartość tego wskaźnika jest niższa i wynosi 5,46. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosi 4,88 – wskaźnik ten dla obszaru rewitalizacji jest więc nieco większy niż w przypadku całego miasta (3,04). Zjawisko długotrwałego bezrobocia szczególnie skoncentrowane jest na Osiedlu Dyrekcyjna Górna.

Na teren obszaru rewitalizacji przypada również większy udział bezrobotnych kobiet w ogóle osób bezrobotnych. Wskaźnik ten na obszarze rewitalizacji wynosi 55,4%, podczas gdy w skali miasta jego wartość kształtuje się na poziomie 54,4%. Najwyższą wartość wskaźnika na obszarze rewitalizacji odnotowano dla Osiedla Dyrekcyjna Górna.

Wskaźnik dotyczący liczby osób bezrobotnych do 30 r.ż. przypadającej na 1 tys. mieszkańców obszaru rewitalizacji w wieku produkcyjnym wynosi 16,11 (w skali miasta: 11,73). Zjawisko bezrobocia wśród tych osób szczególnie skoncentrowane jest na Osiedlu Dyrekcyjna Górna.

W przypadku osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 r.ż., przypadających na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym wskaźnik na obszarze rewitalizacji osiągnął wartość 24,41 (w skali miasta: 14,50). Najgorzej przedstawia się sytuacja na Osiedlu Śródmieście.

Tabela 52. Negatywne zjawiska w sferze społecznej – bezrobocie

Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcyjna Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
SFERA SPOŁECZNA					
Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	6,71	7,10	7,58	8,59	5,46
Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	3,74	4,01	4,49	4,88	3,04
Udział bezrobotnych kobiet w ogóle osób bezrobotnych	55,8%	54,5%	57,0%	55,4%	54,4%
Liczba osób bezrobotnych do 30. r.ż. na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	13,29	12,51	15,17	16,11	11,73
Liczba osób bezrobotnych powyżej 50. r.ż. na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	16,69	21,79	21,35	24,41	14,50

Źródło: opracowanie własne

Przestępczość, niski poziom bezpieczeństwa i próby samobójcze wśród młodzieży

Istotnym problemem na analizowanym obszarze rewitalizacji jest liczba popełnianych przestępstw. Wskaźnik liczby stwierdzonych przestępstw na 1 tys. mieszkańców osiągnął

wartość 5,08 na obszarze rewitalizacji, natomiast w skali miasta jest korzystniejszy, gdyż wynosi 3,45. Szczególne nasilenie tego negatywnego zjawiska dotyczy Osiedla Dyrekcyjna Górna (przy czym nie oznacza to, że sprawcami przestępstw są mieszkańcy tego osiedla, lecz to, iż na jego terenie odnotowano najwięcej przestępstw, a zatem relatywnie jest tam najmniej bezpiecznie).

Niekorzystna sytuacja dotyczy także liczby zakłóceń spokoju i porządku publicznego na 1 tys. mieszkańców. Na obszarze rewitalizacji wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 6,90, natomiast dla całego miasta wartość wskaźnika jest niższa i wynosi 4,17. Szczególnie niekorzystną sytuację odnotowano w przypadku Osiedla Śródmieście.

Negatywnym zjawiskiem na obszarze rewitalizacji jest również większa aniżeli w skali całego miasta liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty na 1 tys. mieszkańców. W analizowanym obszarze wskaźnik ten osiągnął wartość 0,46, podczas gdy w mieście Chełm kształtuje się na poziomie 0,35. Najgorzej przedstawia się sytuacja na Osiedlu Śródmieście.

W przypadku wskaźnika dotyczącego liczby zamachów samobójczych wśród osób do 25 r.ż., przypadających na 1 tys. mieszkańców jego wartość na obszarze rewitalizacji wyniosła 0,07 (w skali miasta: 0,04). Najgorzej przedstawia się sytuacja na Osiedlu Dyrekcyjna Górna.

Tabela 53. Negatywne zjawiska w sferze społecznej – przestępczość, bezpieczeństwo i próby samobójcze wśród młodzieży

Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcyjna Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Liczba stwierdzonych przestępstw na 1 tys. mieszkańców	2,86	4,75	9,76	5,08	3,45
Liczba zakłóceń spokoju i porządku publicznego na 1 tys. mieszkańców	2,45	10,95	3,83	6,90	4,17
Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty na 1 tys. mieszkańców	0,20	0,66	0,35	0,46	0,35
Liczba zamachów samobójczych – osoby do 25 r.ż. na 1 tys. mieszkańców	0,00	0,00	0,35	0,07	0,04

Źródło: opracowanie własne

Niższy poziom zaangażowania w życie polityczne

Obszar rewitalizacji cechuje się niższą frekwencją wyborczą w wyborach do sejmu i senatu w 2023 r. niż miasto Chełm. Frekwencja wyborcza na wszystkich osiedlach należących do obszaru rewitalizacji jest niższa niż średnia dla całego miasta. Może to sugerować, że społeczność na obszarze rewitalizacji jest w mniejszym stopniu zaangażowana w życie polityczne.

Tabela 54. Negatywne zjawiska w sferze społecznej – frekwencja wyborcza

Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmu i senatu w 2023 r.	65,3%	62,2%	65,5%	BD ⁷	68,9%

Źródło: opracowanie własne

Opinie interesariuszy:

Z badania ilościowego przeprowadzonego wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji wynika, że co najmniej 90% z nich dostrzega występowanie na tym obszarze następujących problemów w sferze społecznej:

- ubóstwo,
- alkoholizm,
- brak poczucia bezpieczeństwa,
- bezrobocie,
- migracja mieszkańców,
- wandalizm,
- przestępczość,
- życie głównie ze środków otrzymanych od opieki społecznej,
- niewystarczająca oferta sportowo-rekreacyjna (place zabaw, boiska itp.),
- niski poziom integracji społecznej.

Należy jednak zauważyć, że spośród powyższych problemów największą skalę występowania zjawiska (średnia ocen) odnotowano w przypadku **wandalizmu oraz niewystarczającej oferty sportowo-rekreacyjnej (place zabaw, boiska itp.)**. Uwagę zwraca także fakt, że na występowanie każdego z poniższych zjawisk w sferze społecznej wskazało co najmniej 80,0% mieszkańców obszaru rewitalizacji, co sugeruje, że wsparcie działań związanych z poprawą warunków życia mieszkańców powinno być jednym z priorytetów działań rewitalizacyjnych.

Problemy społeczne	Występowanie zjawiska	Średnia ⁸
Ubóstwo	95,0%	2,88
Alkoholizm	95,0%	3,42

⁷ Brak danych – wartość poniżej średniej dla miasta. Frekwencja na poszczególnych osiedlach nie zawsze pokrywa się z obwodami wyborczymi, dlatego przyjęto wartości, które występują najczęściej. Należy jednak podkreślić, że frekwencja wyborcza na wszystkich ulicach znajdujących się na obszarze rewitalizacji osiąga wartość niższą niż średnia dla całego miasta.

⁸ Średnia ważona; oceny nasilenia danego zjawiska dokonywano w skali 1-5, gdzie 0 oznaczało brak występowania problemu, 1 – problem występuje w bardzo małym stopniu, a 5 – problem występuje w bardzo dużym stopniu.

Brak poczucia bezpieczeństwa	95,0%	3,09
Bezrobocie	91,7%	3,18
Migracja mieszkańców	91,7%	3,29
Wandalizm	91,7%	3,65
Przestępczość	91,7%	2,80
Życie głównie ze środków otrzymanych od opieki społecznej	91,7%	2,96
Niewystarczająca oferta sportowo-rekreacyjna (place zabaw, boiska itp.)	91,7%	3,56
Niski poziom integracji społecznej	90,0%	2,96
Długotrwałe bezrobocie	88,3%	3,08
Nierówność i wykluczenie społeczne	88,3%	2,92
Problemy zdrowotne	88,3%	3,06
Narkomania	86,7%	2,73
Niewystarczająca oferta kulturalna	86,7%	3,15
Niewystarczający dostęp do usług medycznych (szpitale, przychodnie lekarskie)	86,7%	3,42
Przemoc w rodzinie	85,0%	2,49
Słaba odporność psychiczna, szczególnie młodych ludzi	85,0%	2,92
Niewystarczający dostęp do infrastruktury społecznej (edukacyjnej, wychowawczej, opieki medycznej, pomocy społecznej)	85,0%	3,02
Bezdomność	83,3%	2,72
Niski poziom edukacji	81,7%	2,71
Natężenie zjawiska rodzin dysfunkcyjnych, zastępczych	80,0%	2,65

Badanie jakościowe z przedstawicielami różnych instytucji wykazało, że migracja mieszkańców z Chełma wynika z wielu różnych czynników. Część osób przenosi się z bloków mieszkalnych na obrzeża miasta, gdzie buduje domy. Ta tendencja jest postrzegana jako pozytywna, gdyż wskazuje na coraz zamożniejsze społeczeństwo, jednakże w dłuższej perspektywie czasowej sytuacja ta może prowadzić do odpływu znacznej liczby mieszkańców z Chełma, gdyż część z nich osiedla się również w sąsiednich gminach. Kolejną grupę stanowią młodzi ludzie, którzy po ukończeniu szkoły średniej wyjeżdżają na studia do większych miast. Brak atrakcyjnych ofert pracy w Chełmie sprawia, że wielu z nich nie wraca po zakończeniu edukacji. Dodatkowo, osoby poszukujące lepiej płatnej pracy migrują do sąsiednich miast, takich jak Lublin, gdzie mogą liczyć na wyższe zarobki. Aby ograniczyć odpływ ludności z Chełma, konieczne jest przyciągnięcie do miasta dużych przedsiębiorstw, które zapewnią atrakcyjne miejsca pracy. Istotne jest również stworzenie różnorodnej oferty zatrudnienia, która zaspokoi potrzeby zarówno młodych absolwentów szkół średnich, jak i doświadczonych pracowników.

Z badania jakościowego wynika, że choć osiedla zlokalizowane na obszarze rewitalizacji są uznawane za raczej bezpieczne, występują w nich różne sytuacje mogące stanowić zagrożenie dla mieszkańców, co wymaga działań prewencyjnych. Na obszarze rewitalizacji istnieją miejsca, które wzbudzają obawy związane z bezpieczeństwem, zwłaszcza w okresie

letnim. Szczególnie parki, takie jak Park Jordanowski na Osiedlu Cementowni czy Park Miejski na Osiedlu Śródmieście, stają się miejscami, gdzie zarówno młodzież, jak i dorośli spożywają alkohol oraz zakłócają porządek publiczny. Interwencje policji na wszystkich osiedlach zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji dotyczą także nietrzeźwych kierowców. Ponadto, zdarzają się interwencje związane z zażywaniem narkotyków (w tym również przez młodzież w wieku szkolnym) czy kradzieżami (głównie w sklepach typu Biedronka).

Zwrócono uwagę na niepokojące zjawisko związane z oszustwami telefonicznymi, które są powszechne na terenie całego miasta i dotyczą głównie seniorów. Młodzież szkolna również może być narażona na tego rodzaju incydenty. Dotychczasowe działania prewencyjne skupiały się na organizowaniu spotkań, pikników i rozmów profilaktycznych zarówno z seniorami, jak i z uczniami w szkołach.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji borykają się również z problemami dotyczącymi dzieci objętych pieczą zastępczą. Instytucje opiekuńczo-wychowawcze na obszarze rewitalizacji, oferujące ponad 40 miejsc, są przepełnione, co odzwierciedla powszechny problem nadmiaru dzieci, których rodzice nie są w stanie pełnić funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Obecność tych placówek daje pewne poczucie komfortu, jednak między innymi ze względu brak wystarczającej liczby rodzin zastępczych nadal istnieje potrzeba współpracy z innymi gminami i instytucjami, aby zapewnić odpowiednie wsparcie dla wszystkich dzieci objętych pieczą zastępczą.

W toku badania jakościowego poruszono również kwestię występowania problemów związanych z kryzysami małżeńskimi, jednak analiza nie wykazała szczególnego nasilenia tego zjawiska na obszarze rewitalizacji.

SFERA GOSPODARCZA

W sferze gospodarczej negatywnym zjawiskiem na obszarze rewitalizacji jest większy niż w skali miasta odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym w ogólnej liczbie bezrobotnych (25,4% w stosunku do 19,8%). Szczególnie niekorzystną sytuację odnotowano w przypadku Osiedla Śródmieście.

Tabela 55. Negatywne zjawiska w sferze gospodarczej - osoby bezrobotne z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym

Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym	24,4%	27,8%	20,7%	25,4%	19,8%

Źródło: opracowanie własne

Opinie interesariuszy

Z badania ilościowego wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji wynika, że co najmniej 90% z nich dostrzega występowanie na tym obszarze następujących problemów w sferze gospodarczej:

- zła kondycja lokalnych przedsiębiorstw,
- wysokie koszty utrzymania domu / mieszkania,
- niski poziom przedsiębiorczości,
- brak wystarczającej liczby miejsc pracy,
- brak wsparcia w tworzeniu własnej działalności gospodarczej,
- niewystarczająca liczba placówek handlowych i usługowych.

Należy jednak zauważyć, że spośród powyższych problemów największą skalę występowania zjawiska (średnia ocen) odnotowano w przypadku **wysokich kosztów utrzymania domu/mieszkania oraz braku wystarczającej liczby miejsc pracy**. Stosunkowo najmniej badanych wskazało na korzystanie z kredytów, szczególnie z tzw. chwilówek, co może wynikać z braku wiedzy w tym zakresie.

Problemy gospodarcze	Występowanie zjawiska	Średnia
Zła kondycja lokalnych przedsiębiorstw	95,0%	3,65
Wysokie koszty utrzymania domu / mieszkania	95,0%	3,89
Niski poziom przedsiębiorczości	93,3%	3,43
Brak wystarczającej liczby miejsc pracy	93,3%	3,86
Brak wsparcia w tworzeniu własnej działalności gospodarczej	93,3%	3,29
Niewystarczająca liczba placówek handlowych i usługowych	90,0%	3,02
Korzystanie z kredytów, szczególnie z tzw. chwilówek	85,0%	3,41

Z badania jakościowego wynika, że mieszkańcy obszaru rewitalizacji mają problem ze znalezieniem zatrudnienia ze względu na niedostosowane do potrzeb pracodawców kwalifikacje zawodowe.

Najłatwiej znaleźć zatrudnienie osobom posiadającym kwalifikacje zawodowe oraz doświadczenie zawodowe znajdujące się w obszarze zawodów deficytowych (np. blacharze i lakiernicy samochodowi, brukarze, dekarze i blacharze budowlani). Trudności ze znalezieniem pracy dotyczą między innymi osób młodych. Nawet jeśli są one bardzo chętne i zmotywowane do pracy, potrzebują czasu, aby nabyć umiejętności wymagane na danym stanowisku. Kolejną grupę, która ma problemy ze znalezieniem zatrudnienia stanowią kobiety, które są dyskryminowane jako pracownicy głównie ze względu na pełnioną rolę społeczną, związaną z macierzyństwem. Wiele kobiet ma problem ze znalezieniem zatrudnienia w godzinach funkcjonowania żłobka lub przedszkola. Osoby, które są w wieku przedemerytalnym również bardzo często mają trudności w znalezieniu zatrudnienia, gdyż

pracodawcy postrzegają takie osoby jako mniej wydajne, skłonne do różnego rodzaju chorób związanych z wiekiem.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji zainteresowani założeniem działalności gospodarczej mają możliwość ubiegania się o środki na ten cel w kwocie nie wyższej niż 6-krotność przeciętnego wynagrodzenia. Wsparcie skierowane jest do:

- bezrobotnych,
- absolwentów CIS,
- absolwentów KIS,
- poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej opiekunów osoby z niepełnosprawnością, z wyłączeniem opiekunów osoby z niepełnosprawnością pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.

Jednym z kluczowych problemów występujących na obszarze rewitalizacji jest brak atrakcyjnych i prestiżowych miejsc pracy – nie chodzi tylko o wysokość wynagrodzenia, ale również o perspektywę rozwoju zawodowego. Lokalny rynek pracy pozostaje nadal rynkiem pracownika, a pracodawcy zmagają się z wysokim wskaźnikiem rotacji pracowników. Duża liczba osób bezrobotnych rejestruje się w urzędzie pracy w celu otrzymania ubezpieczenia zdrowotnego lub świadczeń socjalnych.

Głównym problemem zgłaszanym przez pracodawców są wysokie i wciąż rosnące koszty zatrudnienia. Coraz częściej zgłaszanym problemem jest niechęć do podejmowania pracy za najniższe wynagrodzenie. Lokalnym pracodawcom potrzebne jest wsparcie w kształceniu przyszłych kadr i obniżeniu kosztów zatrudnienia.

W ramach badania jakościowego poruszono także kwestię wysokiej inflacji oraz wysokich stóp procentowych, jednak analiza nie wykazała, aby te zjawiska były szczególnie dotkliwe na obszarze rewitalizacji. Może to wynikać z faktu, że omawiane problemy są powszechne, a zatem nie dotyczą wyłącznie obszaru rewitalizacji.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCYJONALNA

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej również obserwuje się występowanie negatywnych zjawisk. Przekroczenia wystąpiły w przypadku jednego wskaźnika w stosunku do ich średniej wartości dla miasta Chełm.

Negatywnym zjawiskiem na obszarze rewitalizacji jest mniejsza, aniżeli w skali całego miasta, liczba przystanków przypadających na 1 tys. mieszkańców. W analizowanym obszarze wskaźnik ten wynosi 2,93, podczas gdy w mieście ogółem wynosi 3,05. Zjawisko to jest szczególnie skoncentrowane na Osiedlu Dyrekcyjnym Górna.

Tabela 56. Negatywne zjawiska w sferze przestrzenno-funkcjonalnej – liczba przystanków

Nazwa wskaźnika	Ośiedle Cementowni	Ośiedle Śródmieście	Ośiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Liczba przystanków komunikacji zbiorowej na 1 tys. mieszkańców	3,89	2,51	2,44	2,93	3,05

Źródło: opracowanie własne

Ponadto, jak wskazano w Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030, oferta sportowa i rekreacyjna w mieście Chełm powinna zostać wzbogacona m.in. o nowoczesną infrastrukturę w tym zakresie, która wpłynęłaby pozytywnie na poszerzenie możliwości spędzania wolnego czasu, wzrost poziomu atrakcyjności miasta i poprawę jakości życia mieszkańców.

Opinie interesariuszy:

Badanie ilościowe wykazało, że co najmniej 90% badanych mieszkańców obszaru rewitalizacji dostrzega występowanie na tym obszarze następujących problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej:

- niewystarczająca i nie stanowiąca kompleksu komunikacyjnego infrastruktura ścieżek rowerowych,
- niewystarczający dostęp do atrakcyjnych przestrzeni publicznych,
- niewystarczająca liczba miejsc parkingowych,
- niewystarczająca ilość ciągów spacerowych dla pieszych wraz z infrastrukturą,
- wysoki poziom emisji hałasu drogowego.

Uwagę zwraca fakt, że spośród powyższych problemów największą skalę występowania zjawiska (średnia ocen) odnotowano w przypadku **niewystarczającej liczby miejsc parkingowych oraz niewystarczającego dostępu do atrakcyjnych przestrzeni publicznych**. Relatywnie najmniej respondentów wskazało na ograniczoną liczbę przystanków autobusowych, niewystarczający dostęp do obiektów handlowych i usługowych oraz niewystarczający dostęp do transportu drogowego. Należy jednak zauważyć, że na te problemy wskazywała większość ankietowanych, co również wskazuje na potrzebę podjęcia działań mających na celu ich zniwelowanie.

Problemy przestrzenno-funkcjonalne	Występowanie zjawiska	Średnia
Niewystarczająca i nie stanowiąca kompleksu komunikacyjnego infrastruktura ścieżek rowerowych	95,0%	3,39
Niewystarczający dostęp do atrakcyjnych przestrzeni publicznych	95,0%	3,49
Niewystarczająca liczba miejsc parkingowych	93,3%	4,14

Niewystarczająca ilość ciągów spacerowych dla pieszych wraz z infrastrukturą	91,7%	3,05
Wysoki poziom emisji hałasu drogowego	90,0%	3,28
Niewystarczający dostęp do transportu drogowego	85,0%	3,04
Niewystarczający dostęp do obiektów handlowych i usługowych	81,7%	2,78
Ograniczona liczba przystanków autobusowych	76,7%	2,52

Z badania jakościowego wynika, że na obszarze rewitalizacji brakuje odpowiednich miejsc do spędzania czasu wolnego oraz integracji społecznej – szczególnie dla rodzin z małymi dziećmi oraz osób w wieku nastoletnim – takich jak place zabaw czy miejsca odpoczynku (brak ławek). Chociaż pojedyncze inicjatywy integrujące społeczność są podejmowane, często są słabo nagłośnione, co sprawia, że nie każdy ma świadomość ich istnienia.

Jednym z problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest również dewastacja miejsc publicznych oraz niszczenie infrastruktury (m.in. malowanie chodników czy niszczenie publicznych toalet). Dodatkowym wyzwaniem jest brak skutecznego systemu monitoringu. Obecny system jest przestarzały i niewystarczający, jednak plany władz miasta w zakresie budowy nowego systemu monitoringu mogą przyczynić się do poprawy sytuacji w tej kwestii.

SFERA TECHNICZNA

Na obszarze rewitalizacji znajduje się 79,2% powierzchni użytkowej zasobów mieszkaniowych miasta, przy czym najwięcej (50,6%) odnotowano na Osiedlu Śródmieście. Biorąc pod uwagę udział lokali socjalnych, na obszarze rewitalizacji wynosi on 69,2% ogólnej liczby lokali socjalnych w mieście. Najwięcej takich lokali znajduje się na Osiedlu Cementowni (48,6% wszystkich lokali w mieście). Wysoki udział lokali socjalnych na obszarze rewitalizacji, zwłaszcza na Osiedlu Cementowni, sugeruje, że ten obszar jest szczególnie dotknięty problemami społecznymi i mieszkaniowymi.

Na obszarze rewitalizacji udział budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji w ogólnej liczbie takich budynków wynosi 0,0%, natomiast w skali całego miasta jego wartość osiągnęła 3,3%. Stan techniczny budynków użyteczności publicznej (ocena w skali 1-5) zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji oceniany jest jako przeciętny (średnia ocen 3,5). Należy nadmienić, że łącznie na obszarze rewitalizacji znajduje się 13 takich budynków, przy czym każdy z nich uzyskał ocenę 3,5.

Kolejnym negatywnym zjawiskiem, świadczącym o koncentracji na obszarze rewitalizacji problemów społecznych, takich jak ubóstwo czy bezrobocie, jest większa aniżeli w skali całego miasta liczba lokali socjalnych na 1 tys. mieszkańców. W rejonie tym wskaźnik wynosi 5,40, podczas gdy w mieście ogółem osiągnął wartość 1,88. Zjawisko to jest szczególnie skoncentrowane na Osiedlu Cementowni.

Obszar rewitalizacji cechuje się również wyższym wskaźnikiem dotyczącym liczby niezamieszkałych budynków wielorodzinnych na 1 tys. mieszkańców niż miasto Chełm. Na obszarze rewitalizacji jego wartość wyniosła 0,91, a w mieście Chełm 0,32. Szczególnie niekorzystną sytuację w tym zakresie odnotowano w przypadku Osiedla Cementowni.

Tabela 57. Negatywne zjawiska w sferze technicznej – stan techniczny budynków użyteczności publicznej, zasoby mieszkaniowe

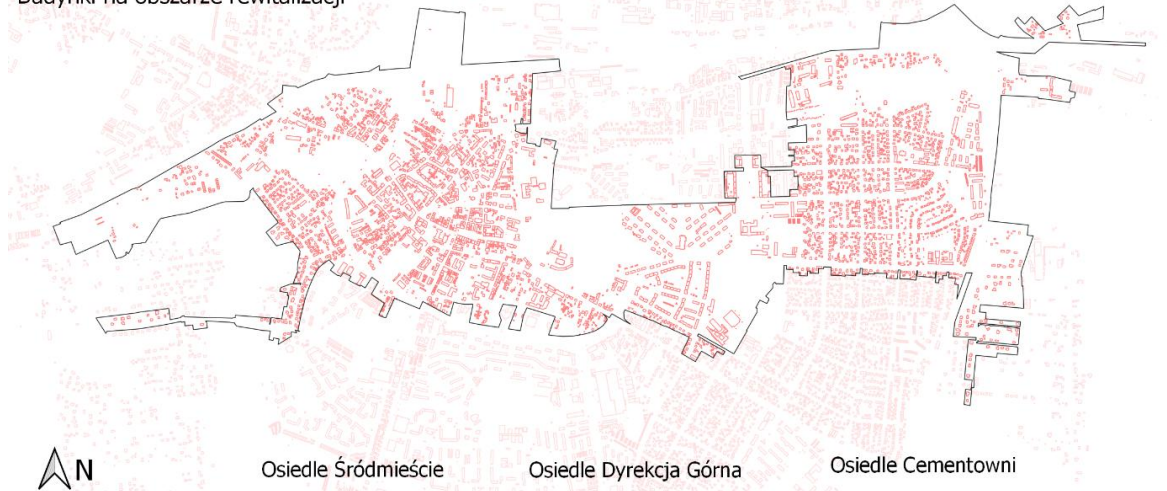
Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Udział budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji w ogólnej liczbie budynków użyteczności publicznej	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,3%
Liczba lokali socjalnych na 1 tys. mieszkańców	11,66	3,30	0,35	5,40	1,88
Liczba niezamieszkałych budynków wielorodzinnych na 1 tys. mieszkańców	0,82	0,00	0,00	0,91	0,32

Źródło: opracowanie własne

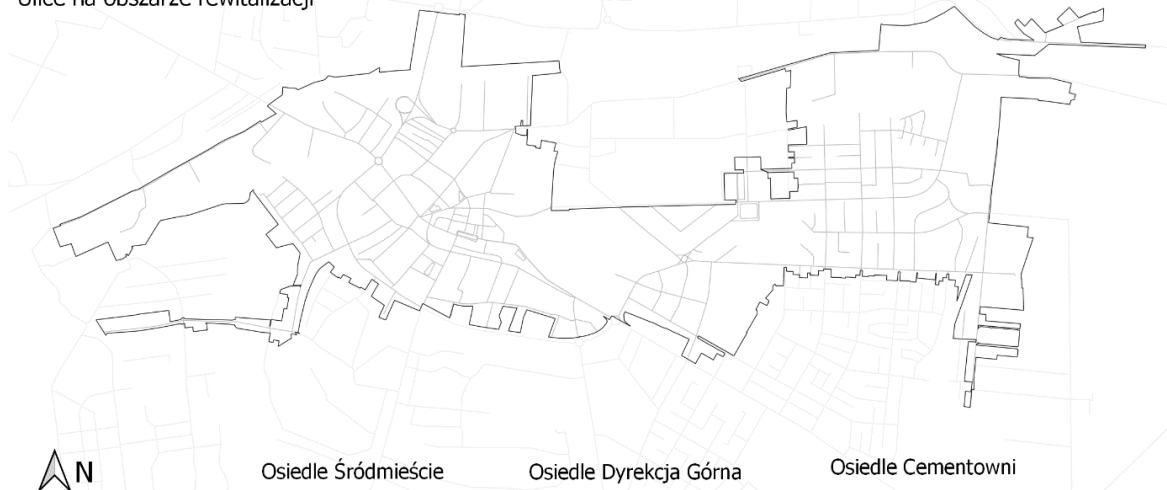
Kolejne mapy prezentują układ urbanistyczny i drogowy na obszarze rewitalizacji oraz uzbrojenie terenu w instalacje techniczno-sanitarne.

Mapa 32. Budynki, ulice i uzbrojenie terenu w instalacje techniczno-sanitarne na obszarze rewitalizacji na obszarze rewitalizacji

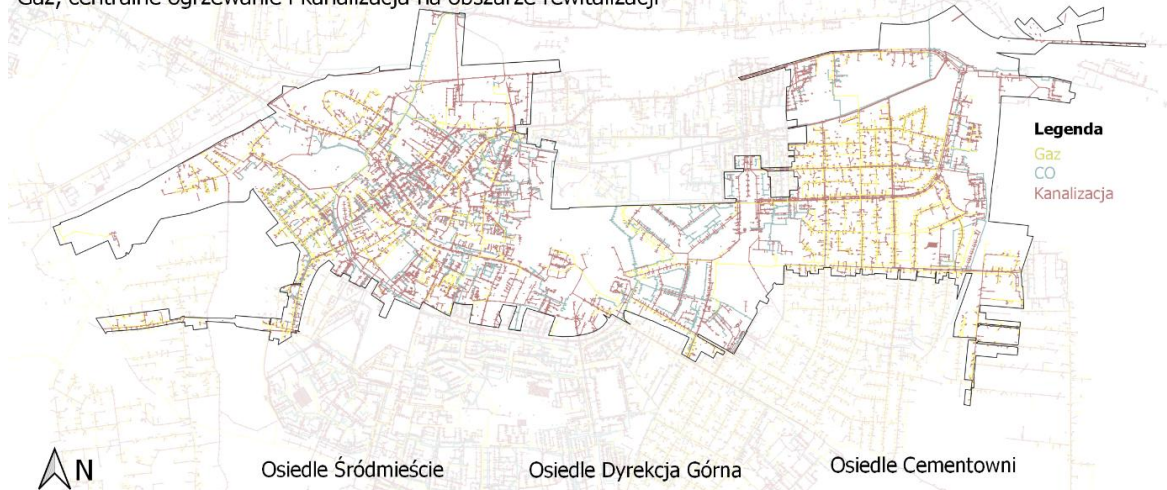
Budynki na obszarze rewitalizacji

Ulice na obszarze rewitalizacji

Gaz, centralne ogrzewanie i kanalizacja na obszarze rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.openstreetmap.org

Opinie interesariuszy:

Uczestniczący w badaniu ilościowym mieszkańcy obszaru rewitalizacji najczęściej wskazywali na występujące następujące negatywne zjawiska w sferze technicznej (co najmniej 91,7% wskazań):

- zły/niewystarczający stan techniczny dróg i infrastruktury drogowej,
- zły/niewystarczający stan techniczny budynków mieszkalnych,
- występujące bariery architektoniczne utrudniające komunikację pieszą osób z niepełnosprawnościami lub/i dzieci,
- zły/niewystarczający stan techniczny budynków i obiektów użyteczności publicznej,
- brak rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych (w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

W opinii badanych największa skala występowania zjawiska (średnia ocen) dotyczy **złego/niewystarczającego stanu technicznego dróg i infrastruktury drogowej oraz barier architektonicznych utrudniających komunikację pieszą osób z niepełnosprawnościami lub/i dzieci**. Relatywnie najmniej respondentów wskazało na niewystarczającą liczbę przejść dla pieszych w obszarze szkół, przedszkoli, żłobków oraz zły stan obiektów zabytkowych, niemniej jednak odsetki tych odpowiedzi były wysokie (odpowiednio 85,0% i 86,7%).

Problemy techniczne	Występowanie zjawiska	Średnia
Zły/niewystarczający stan techniczny dróg i infrastruktury drogowej	98,3%	3,98
Zły/niewystarczający stan techniczny budynków mieszkalnych	96,7%	3,38
Występujące bariery architektoniczne utrudniające komunikację pieszą osób z niepełnosprawnościami lub/i dzieci	95,0%	3,70
Zły/niewystarczający stan techniczny budynków i obiektów użyteczności publicznej	93,3%	3,23
Brak rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych (w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska)	91,7%	3,40
Zły stan obiektów zabytkowych	86,7%	3,31
Niewystarczająca liczba przejść dla pieszych w obszarze szkół, przedszkoli, żłobków	85,0%	3,02

Badanie jakościowe wykazało, że obszar rewitalizacji charakteryzuje się obecnością licznych lokali do wynajęcia. Jednym z głównych przyczyn tej sytuacji jest starzejące się społeczeństwo, zwłaszcza na Osiedlu Dyrekcyjnym Górna oraz Cementowni. Opuszczone i zaniedbane budynki z początku XX wieku stają się pustostanami, które mogą zagrażać bezpieczeństwu mieszkańców. Innym aspektem jest brak stabilnych miejsc pracy i niskie

wynagrodzenia, co przekłada się na ograniczone możliwości finansowe mieszkańców i powoduje zmniejszony popyt na lokale.

Sytuacja dotycząca zapewnienia lokali mieszkalnych miasta jest bardzo trudna. Z danych Urzędu Miasta wynika, że aktualnie na przydział mieszkań z zasobów komunalnych miasta oczekuje ponad 170 rodzin. Obecnie mieszkania przeznaczane do wynajmu pochodzą wyłącznie z odzysku. Mieszkania zlokalizowane na obszarach rewitalizowanych wymagają nakładów finansowych związanych z remontami lokali oraz budynków.

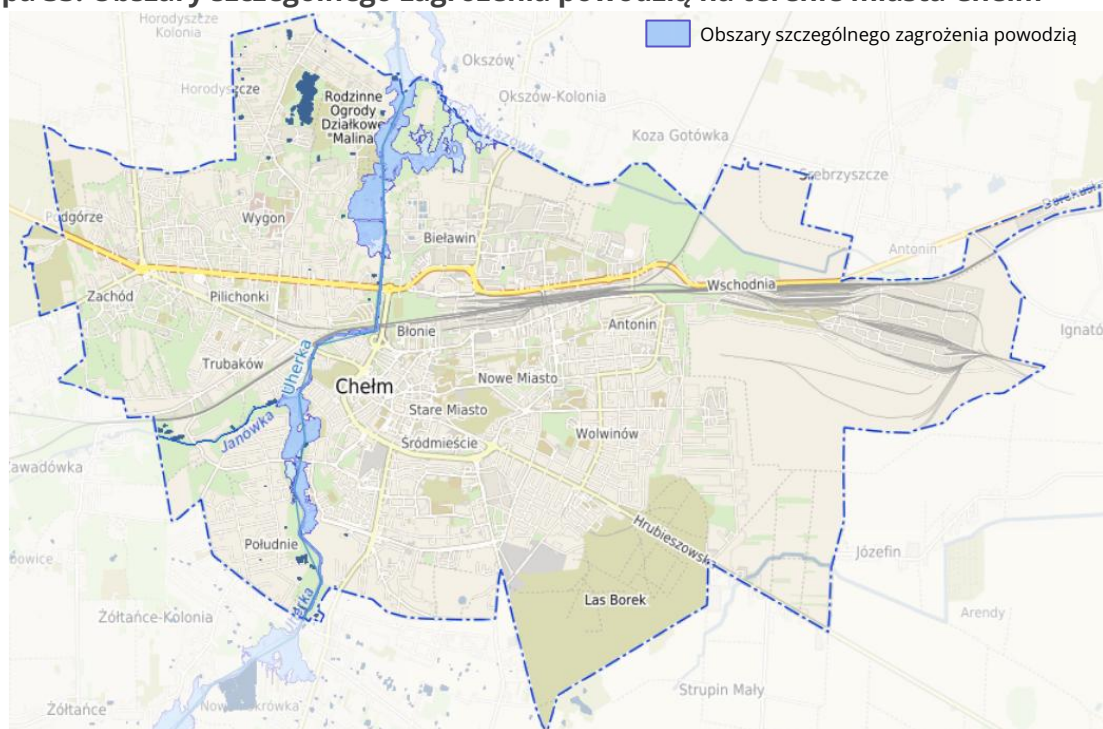
Badanie jakościowe potwierdziło, że na obszarze rewitalizacji istnieją również wyraźne trudności związane z dostępnością infrastruktury dla osób z niepełnosprawnościami, takie jak zły stan dróg i chodników, które utrudniają im poruszanie się, a tym samym uczestnictwo w życiu społecznym.

SFERA ŚRODOWISKOWA

W analizie wskaźnikowej nie wykazano żadnych odchyśleń w sferze środowiskowej. Niemniej jednak, niezależnie od danych wskaźnikowych, istotnym czynnikiem wpływającym na uwarunkowania przestrzenne i możliwości rewitalizacji pozostaje ryzyko powodziowe.

Na terenie miasta Chełm występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią – zostały zidentyfikowane dla rzeki Uherka. Miasto jest narażone na niebezpieczeństwo powodzi w północnej i zachodnio-południowej części (długość geometryczna odcinka cieku wewnątrz zagregowanego obszaru narażonego na niebezpieczeństwo powodzi wynosi 33 km).

Mapa 33. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią na terenie miasta Chełm

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://mchelm.e-mapa.net/>

Część obszarów szczególnego zagrożenia powodzią znajduje się w granicach obszaru rewitalizacji⁹, co przekłada się na ograniczenia w rozwoju i możliwości rewitalizacji tych terenów. Zgodnie z art. 166 ust. 10 ustawy Prawo wodne, planowana na tym obszarze zabudowa lub planowane zagospodarowanie tego terenu podlegają dodatkowym ograniczeniom formalno-prawnym. Szczegółowe uwarunkowania wynikające z tych przepisów przedstawiono w rozdziale nr 10.1. Założenia dla realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Opinie interesariuszy:

Z badania ilościowego wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji wynika, że co najmniej 80% z nich dostrzega występowanie na tym obszarze następujących problemów w sferze środowiskowej:

- zanieczyszczenie powietrza wynikające z natężonego ruchu kołowego na obszarze rewitalizacji,
- niewystarczające wykorzystanie walorów i zasobów naturalnych,
- zanieczyszczenie powietrza wynikające z korzystania z domowych pieców grzewczych opalanych węglem,
- niski poziom świadomości mieszkańców co do zachowania standardów czystości (np. porzucanie śmieci w przestrzeni publicznej),
- brak lub niewłaściwa segregacja odpadów przez mieszkańców/ przedsiębiorstwa,
- niewystarczające zarządzanie gospodarką odpadów komunalnych,
- występowanie dzikich wysypisk śmieci,
- zastępowanie zieleni betonem i wylesianie.

Należy podkreślić, że spośród powyższych problemów największą skalę występowania zjawiska (średnia ocen) odnotowano w przypadku **zanieczyszczenia powietrza wynikającego z korzystania z domowych pieców grzewczych opalanych węglem, niewystarczającego wykorzystania walorów i zasobów naturalnych oraz niskiego poziomu świadomości mieszkańców co do zachowania standardów czystości**. Stosunkowo najmniej badanych wskazało na występowanie kwaśnych deszczy, ekstremalnych zjawisk pogodowych czy zanieczyszczeń gruntu (m.in. wynikających z przemysłowej przeszłości obszaru).

Problemy środowiskowe	Występowanie zjawiska	Średnia
Zanieczyszczenie powietrza wynikające z natężonego ruchu kołowego na obszarze rewitalizacji	96,7%	3,16
Niewystarczające wykorzystanie walorów i zasobów naturalnych	96,7%	3,47
Zanieczyszczenie powietrza wynikające z korzystania z domowych pieców grzewczych opalanych węglem	95,0%	3,65

⁹ Obszary zagrożenia powodzią znajdujące się w granicach obszaru rewitalizacji zostały wyrysowane na załączniku graficznym przedstawiającym podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji.

Niski poziom świadomości mieszkańców co do zachowania standardów czystości (np. porzucanie śmieci w przestrzeni publicznej)	93,3%	3,43
Brak lub niewłaściwa segregacja odpadów przez mieszkańców/ przedsiębiorstwa	85,0%	3,02
Niewystarczające zarządzanie gospodarką odpadów komunalnych	81,7%	3,00
Występowanie dzikich wysypisk śmieci	80,0%	2,75
Zastępowanie zieleni betonem i wylesianie	80,0%	3,33
Zanieczyszczenie wód	78,3%	2,74
Występowanie wyrobów azbestowo-cementowych i/lub innych odpadów stwarzających zagrożenie dla życia/zdrowia ludzi lub stanu środowiska	76,7%	2,65
Efekt cieplarniany	71,7%	2,91
Zanieczyszczenie gruntu (m.in. wynikające z przemysłowej przeszłości obszaru)	68,3%	2,76
Występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych	61,7%	2,03
Kwaśne deszcze	60,0%	1,94

Również badanie jakościowe wykazało występowanie licznych problemów w sferze środowiskowej na obszarach poddawanych procesom rewitalizacji w Chełmie. Dostrzega się negatywne zjawisko związane z niską jakością powietrza. Wśród głównych źródeł zanieczyszczenia wskazuje się spalanie paliw kopalnych (niska i wysoka emisja) oraz transport. Dodatkowo, istotny wpływ na niską jakość powietrza ma działalność przemysłowa, zwłaszcza cementowni i kopalni kredy.

Drugim istotnym problemem jest pozostawianie śmieci w miejscach niedozwolonych. W dłuższej perspektywie czasowej, konieczne jest prowadzenie działań edukacyjnych wśród społeczności lokalnej, mających na celu podniesienie świadomości ekologicznej oraz odpowiedzialności za stan przestrzeni publicznej.

W obszarze rewitalizacji w Chełmie odczuwalny jest również problem związany z brakiem regulacji koryta i brzegów rzeki Uherki. Dostrzega się również potrzebę utworzenia dostępnych i atrakcyjnych rekreacyjnie stref nadwodnych w okolicach rzeki. Należy jednak mieć na uwadze, że brzegi rzeki Uherki oraz tereny w okolicach rzeki mogą znajdować się w zasięgu obszaru szczególnego zagrożenia powodzią, w związku z czym przyszłe, ewentualne zagospodarowanie tych terenów wiązać się będzie z koniecznością uwzględnienia ograniczeń wynikających z przepisów (w tym art. 166 ustawy Prawo wodne).

Negatywnym zjawiskiem jest także zabudowa wolnych przestrzeni blokami, co prowadzi do zmniejszenia terenów zielonych oraz zmiany charakteru urbanistycznego obszaru rewitalizacji.

Kolejnym problemem środowiskowym na obszarze rewitalizacji jest obecność materiałów zawierających azbest, szczególnie na dachach starszych domów jednorodzinnych na Osiedlu Cementowni.

PODSUMOWANIE

Reasumując, obszar rewitalizacji cechuje się koncentracją negatywnych zjawisk i problemów, które występują w różnych sferach życia mieszkańców i funkcjonowania przestrzeni miejskiej.

W **sferze społecznej** do szczególnie istotnych problemów należy uzależnienie od pomocy społecznej (w tym m.in. z powodu ubóstwa, alkoholizmu, bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego) oraz wysoki udział osób korzystających z zasiłków stałych przyznanych przez MOPR. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji borykają się również z problemem bezrobocia (w tym także długotrwałego oraz wśród osób do 30. roku życia i powyżej 50. roku życia) oraz przestępczości.

Jednym z głównych źródeł problemów społecznych jest koncentracja na obszarze rewitalizacji mieszkań socjalnych i komunalnych o niskim standardzie, co prowadzi do kumulacji rodzin zagrożonych wykluczeniem. Większość lokali socjalnych znajduje się na obszarze rewitalizacji, stąd też problemy kumulują się właśnie w tej części miasta. Co istotne, podczas badań wskazywano na dziedziczenie negatywnych wzorców – takich jak przemoc domowa, uzależnienia czy bierność – jako jedną z przyczyn występowania, jak i utrwalania zdiagnozowanych patologii społecznych, zwłaszcza w rodzinach zagrożonych wykluczeniem, zamieszkujących w lokalach socjalnych i komunalnych. Zdiagnozowano także ograniczony dostęp do usług społecznych – w tym psychologicznych, terapeutycznych i wychowawczych – oraz brak oferty aktywizującej dzieci i młodzież. Mimo statystycznie większej liczby placów zabaw i siłowni zewnętrznych na obszarze rewitalizacji, jak i zlokalizowanych tam parków i skwerów, mieszkańcy odczuwają niedosyt, wskazując na brak odpowiednich miejsc do spędzania czasu wolnego. Może to wynikać z niewystarczającego stanu infrastruktury rekreacyjnej, wysokiego poziomu jej wyeksploatowania, a tym samym konieczności jej modernizacji bądź doposażenia. Niewystarczająca infrastruktura rekreacyjna i brak bezpiecznych przestrzeni wspólnych ograniczają możliwości spędzania czasu wolnego i rozwijania więzi społecznych, co natomiast przyczynia się do izolacji i marginalizacji dzieci i młodzieży, pogłębiając problem wykluczenia.

W **sferze gospodarczej** głównymi problemami są: niski poziom wykształcenia mieszkańców, niedopasowanie kwalifikacji do potrzeb lokalnego rynku pracy, wysokie koszty utrzymania mieszkań oraz zła kondycja lokalnych firm.

Słaba kondycja gospodarcza obszaru rewitalizacji jest pochodną kumulacji trudnych zjawisk społecznych, które w innych częściach miasta nie występują w takim natężeniu jak na obszarze rewitalizacji. Przyczyną słabej kondycji gospodarczej obszaru rewitalizacji jest więc przede

wszystkim niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców tego obszaru – w szczególności osób długotrwale bezrobotnych. Znaczący odsetek osób pozostających bez pracy posiada wykształcenie podstawowe lub gimnazjalne, co skutkuje trudnościami w dostosowaniu się do dynamicznego rynku pracy. Z kolei osoby młode i kobiety są szczególnie narażone na wykluczenie z rynku pracy z powodu braku doświadczenia lub elastyczności zatrudnienia. Wśród mieszkańców widoczna jest ponadto bierność zawodowa oraz postawy zależnościowe – niski poziom aktywności zawodowej i bierna postawa wobec pracy są pogłębiane przez długotrwałe korzystanie z systemu świadczeń socjalnych. Natężenie negatywnych zjawisk gospodarczych na obszarze rewitalizacji należy powiązać z występującą w tej części miasta kumulacją lokali socjalnych i rodzin zagrożonych wykluczeniem, jak i dziedziczeniem negatywnych wzorców, w tym biernej postawy na rynku pracy. W konsekwencji czynniki te przekładają się na niską aktywność gospodarczą całego obszaru rewitalizacji.

Z rozmów z interesariuszami wynika również, że brakuje skutecznych mechanizmów wsparcia w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, a lokalni przedsiębiorcy mają ograniczone możliwości rozwoju. Interesariusze zwracali uwagę na brak realnego wsparcia w zakładaniu działalności gospodarczej oraz na zbyt niskie zainteresowanie lokalnych instytucji aktywizacją zawodową. Dodatkowo, lokalny rynek pracy cechuje się małą chłonnością i niską dynamiką wzrostu, co ogranicza szanse zatrudnienia, nawet po przekwalifikowaniu.

W **sferze środowiskowej** do szczególnie istotnych zjawisk zalicza się zanieczyszczenie powietrza związane z wykorzystywaniem pieców węglowych w gospodarstwach domowych, niską świadomość ekologiczną mieszkańców oraz nieuporządkowaną gospodarkę odpadami.

Problemy środowiskowe mają swoje źródło w przede wszystkim w niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców: w wielu gospodarstwach domowych na obszarze rewitalizacji nadal wykorzystywane są nieefektywne i emisyjne systemy grzewcze, mimo iż wskaźnik w tym zakresie przyjął korzystną wartość w stosunku do całego miasta. Mieszkańcy wskazują na brak systemowej gospodarki odpadami, dzikie wysypiska i niedostateczne zagospodarowanie terenów zielonych. Zachowania użytkowników przestrzeni publicznej (w tym mieszkańców obszaru rewitalizacji), takie jak porzucanie śmieci, są efektem braku edukacji ekologicznej i niewystarczającego nadzoru służb miejskich. Należy też mieć na uwadze centralne położenie obszaru rewitalizacji, jego gęstą zabudowę oraz duże natężenie ruchu pieszego i samochodowego, które to powodują większą eksploatację infrastruktury i terenów publicznych, co bezpośrednio przekłada się na wzrost zanieczyszczeń oraz szybsze zużycie przestrzeni wspólnych. Wzmógł się ruch na obszarze rewitalizacji sprzyja także powstawaniu większej ilości odpadów oraz pogłębia problemy z gospodarką odpadami – zwłaszcza tam, gdzie brakuje nowoczesnych rozwiązań technicznych i efektywnego nadzoru. Niewątpliwie na jakość środowiska na obszarze rewitalizacji wpływa również przemysłowa przeszłość miasta – w tym zlokalizowane w sąsiedztwie obszaru cementownia i zakłady chemiczne – oraz obecność

materiałów niebezpiecznych, takich jak azbest. Problemy te są wzmacniane przez brak lokalnych programów aktywizujących społeczność w zakresie ochrony środowiska.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna charakteryzuje się ograniczonym dostępem do atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni publicznych, co przekłada się na niski poziom integracji społecznej oraz ograniczoną aktywność mieszkańców. Wskaźniki pokazują, że liczba przystanków komunikacji zbiorowej na obszarze rewitalizacji jest niższa niż średnia miejska, co ogranicza mobilność – zwłaszcza osób starszych, młodzieży oraz osób z niepełnosprawnościami, pogłębiając problem wykluczenia. Stan infrastruktury pieszo-rowerowej jest zły – chodniki, ścieżki rowerowe i przejścia dla pieszych są często zniszczone, nieoświetlone i nieprzystosowane do potrzeb mieszkańców. Interesariusze wskazują na niewystarczającą liczbę miejsc parkingowych oraz brak estetycznych przestrzeni do rekreacji i spotkań sąsiedzkich.

Problemy te mają swoje źródło w wieloletnich zaniedbaniach inwestycyjnych, nieczytelnym układzie przestrzennym oraz braku spójnego planowania urbanistycznego. Brakuje również mechanizmów umożliwiających mieszkańcom aktywny udział w procesach planistycznych, co prowadzi do niedopasowania przestrzeni do lokalnych potrzeb. Należy mieć jednak na uwadze, że obszar rewitalizacji obejmuje historyczne centrum miasta, w którym dominuje gęsta, często nieprzekształcana od dekad zabudowa oraz liczne obiekty zabytkowe. Dziedzictwo kulturowe, choć stanowi istotny walor tożsamościowy i turystyczny, nakłada istotne ograniczenia na rozwój nowoczesnej infrastruktury – zarówno komunikacyjnej, jak i społecznej. Ograniczona możliwość ingerencji w strukturę przestrzenną, wynikająca z ochrony konserwatorskiej, utrudnia dostosowanie układu urbanistycznego do współczesnych potrzeb mieszkańców co do atrakcyjnych przestrzeni publicznych. W efekcie przestrzenie publiczne na obszarze rewitalizacji są często niedostępne lub niewystarczająco przystosowane do integracji społecznej i codziennego użytkowania.

W **sferze technicznej** podstawowe problemy to brak budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji, zły stan techniczny dróg, infrastruktury komunalnej i przestrzeni wspólnych oraz obecność barier architektonicznych.

Wiele budynków mieszkalnych nie posiada efektywnych systemów ogrzewania, wentylacji czy podstawowych udogodnień, takich jak windy i podjazdy. To znacząco ogranicza dostęp do usług i przestrzeni dla osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów. Wysoki poziom zadłużenia w mieszkaniach komunalnych utrudnia prowadzenie remontów i konserwacji, a brak systemowego podejścia do modernizacji zasobu mieszkaniowego prowadzi do jego postępującej degradacji. Zaniedbana infrastruktura drogowa i brak inwestycji w przestrzenie publiczne dodatkowo pogarszają jakość życia mieszkańców i wzmacniają zjawiska wykluczenia społecznego. Zaniedbania w zakresie infrastruktury technicznej prowadzą do dalszej degradacji fizycznej przestrzeni, co przekłada się na problemy społeczne – wzmacnia poczucie wykluczenia i marginalizacji.

Co istotne, obszar rewitalizacji obejmuje najstarsze części miasta, w których dominują wiekowe budynki komunalne i infrastruktura powstała często kilkadziesiąt lat temu, bez istotnych modernizacji. To właśnie tutaj zlokalizowane są nieruchomości o największym stopniu zużycia technicznego, pozbawione nowoczesnych rozwiązań w zakresie ogrzewania, wentylacji, dostępności i energooszczędności. Historyczne zapóźnienia inwestycyjne oraz zadłużenia lokali powodują, że obszar ten nie tylko nie nadąża za rozwojem technicznym reszty miasta, ale wręcz pogłębia swoją degradację.

5.3. Analiza pozytywnych zjawisk

SFERA SPOŁECZNA

Na obszarze rewitalizacji odnotowano korzystniejsze niż na terenie miasta Chełm wartości części spośród analizowanych wskaźników.

Niższy współczynnik obciążenia demograficznego

Na obszarze rewitalizacji można dostrzec korzystne trendy demograficzne związane z niższym niż w skali miasta współczynnikiem obciążenia demograficznego. Na omawianym obszarze wartość tego wskaźnika wynosi 52,4%, a w całym mieście 59,3%.

Tabela 58. Pozytywne zjawiska w sferze społecznej – współczynnik obciążenia demograficznego

Nazwa wskaźnika	Ostiedle Cementowni	Ostiedle Śródmieście	Ostiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Współczynnik obciążenia (demograficznego)	52,7 %	52,2%	61,5%	52,4%	59,3%

Źródło: opracowanie własne

Aktywność społeczna

Pozytywnym zjawiskiem na obszarze rewitalizacji jest również wyższa niż w skali całego miasta liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych w KRS na 1 tys. mieszkańców. Dla obszaru rewitalizacji wskaźnik wyniósł 2,54, podczas gdy dla miasta osiągnął wartość 1,65.

Tabela 59. Pozytywne zjawiska w sferze społecznej – liczba organizacji pozarządowych

Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Liczba organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców	1,02	3,83	1,74	2,54	1,65

Źródło: opracowanie własne

Należy także nadmienić, że wskaźnik dotyczący liczby zamachów samobójczych na 1 tys. mieszkańców osiągnął taką samą wartość dla obszaru rewitalizacji, jak i całego miasta (0,07), a zatem nie można określić go jako niekorzystny.

Istotną rolę w procesie ożywienia i rozwoju obszaru rewitalizacji odgrywają także miejsca kultury. Głównymi instytucjami kultury, zlokalizowanymi na obszarze rewitalizacji są: Chełmski Dom Kultury, Młodzieżowy Dom Kultury oraz Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza. Stanowią one ważne punkty spotkań dla społeczności lokalnej, które mogą wspierać budowanie więzi społecznych oraz poczucia tożsamości lokalnej. Ponadto, miejsca kultury pełnią funkcję edukacyjną, oferując mieszkańcom możliwość rozwijania zainteresowań oraz poszerzania horyzontów kulturowych.

Opinie interesariuszy

Z badania jakościowego wynika, że mieszkańcy obszaru rewitalizacji wydają się tworzyć społeczność opartą na solidarności i współpracy. Pomoc sąsiedzka funkcjonuje na poziomie codziennych interakcji, gdzie ludzie starają się wspólnie rozwiązywać problemy, zanim będą musieli zwrócić się o pomoc do odpowiednich służb. Choć interwencje policji są rzadkie, co sugeruje stosunkowo bezpieczne warunki na obszarze rewitalizacji, to jednak istnieje świadomość wspólnotowa i gotowość do wzajemnego wsparcia w trudnych sytuacjach.

Na obszarze rewitalizacji istnieją organizacje, które aktywnie angażują się w organizowanie czasu wolnego mieszkańców oraz wspierają proces integracji społecznej. Stowarzyszenia, takie jak Ośrodek Wspierania Rodziny oraz Stowarzyszenie 65+, prowadzą różnorodne grupy wsparcia i inicjatywy integrujące, takie jak zbiórki czy spotkania integracyjne dla seniorów. Dodatkowo, działają kawiarenki internetowe dla seniorów oraz wolontariat w ramach Państwowej Akademii Nauk Stosowanych, które również przyczyniają się do wspierania aktywności oraz integracji społeczności.

Na obszarze rewitalizacji wydaje się istnieć współpraca z różnymi organizacjami, które angażują się w organizowanie czasu wolnego i integrowanie mieszkańców. Warto wspomnieć o działaniach podejmowanych przez lokalne instytucje, takie jak Dzienny Dom Senior+, które integrują społeczność. Grupy seniorów aktywnie uczestniczą w różnego

rodzaju spotkaniach i organizują się wokół wspólnych działań. Dużą rolę odgrywają także szkoły, które współpracują z instytucjami (np. policja, lokalne stowarzyszenia) przy różnego rodzaju inicjatywach, co sugeruje zaangażowanie w integrację społeczną i poprawę jakości życia na tych obszarach.

Przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie działa Ośrodek Interwencji Kryzysowej, gdzie pracują pedagodzy, którzy prowadzą warsztaty dla osób wymagających nabycia kompetencji wychowawczych oraz grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy. Brak zatrudnionego psychologa w ośrodku wymusza współpracę z instytucjami zewnętrznymi, które prowadzą działania terapeutyczne środowiskowe. Dostęp do specjalistycznych usług psychologicznych może przyczynić się do lepszego wsparcia mieszkańców w obszarze rewitalizacji w radzeniu sobie z problemami zdrowia psychicznego i przemocą.

SFERA GOSPODARCZA

Pozytywne zjawiska na obszarze rewitalizacji w sferze gospodarczej dotyczą dwóch wskaźników. Jednym z nich jest wyraźnie wyższa niż w skali całego miasta liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym. W podobszarze rewitalizacji wskaźnik ten wynosi 373,61, podczas gdy w skali miasta osiągnął wartość 259,85.

Drugim pozytywnym zjawiskiem w tej sferze dla obszaru rewitalizacji jest wyższa aniżeli w mieście liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w 2023 r. W analizowanym obszarze wskaźnik wynosi 11,11, natomiast w mieście Chełm 6,42.

Tabela 60. Pozytywne zjawiska w sferze gospodarczej – liczba podmiotów gospodarczych

Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	183,87	416,38	225,84	373,61	259,85
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w 2023 r. na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	6,80	12,51	3,93	11,11	6,42

Źródło: opracowanie własne

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej również zaobserwowano występowanie pozytywnych zjawisk. Na obszarze rewitalizacji na 1 tys. mieszkańców przypada większa liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1 tys. mieszkańców. W skali miasta wskaźnik w tym zakresie wynosi 7,73, podczas gdy na obszarze rewitalizacji jest on wyraźnie wyższy i wynosi 20,57. Jednym z najważniejszych zabytków miasta Chełma, zlokalizowanym na obszarze rewitalizacji, są Chełmskie Podziemia Kredowe, które są unikatowym w skali światowej staropolskim zabytkiem górnictwa kredowego. Do kluczowych zabytków obszaru należy również zaliczyć Górę Chełmską oraz barokową Bazylikę Narodzenia NMP w Chełmie.

Korzystna sytuacja dotyczy również liczby placów zabaw dla dzieci i liczba siłowni w terenie dla dorosłych na 1 tys. mieszkańców. Dla obszaru rewitalizacji wskaźnik ten wynosi 0,85, z kolei w skali całego miasta wartość wskaźnika jest niższa i wynosi 0,51. Oznacza to, że na terenie miasta Chełm, w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców, przypada relatywnie mniej tego rodzaju obiektów aniżeli tylko na obszarze rewitalizacji. Należy nadmienić, że mimo iż powyższe dane wskazują na brak występowania problemu w zakresie niewystarczającej oferty sportowo-rekreacyjnej na obszarze rewitalizacji, opinie interesariuszy wskazują na potrzebę zwiększenia liczby miejsc, w których mieszkańcy mogliby spędzać czas wolny.

Tereny zielone są istotnym elementem zrównoważonego rozwoju miast. Ich obecność na obszarze rewitalizacji może przyczynić się do tworzenia bardziej zrównoważonych środowisk miejskich. Pozytywnym zjawiskiem jest zatem fakt, że na obszarze rewitalizacji udział powierzchni terenów zielonych w ogóle powierzchni jest większy aniżeli w skali całego miasta (5,1% w stosunku do 2,2%).

Tabela 61. Pozytywne zjawiska w sferze przestrzenno-funkcjonalnej – obiekty zabytkowe, obiekty rekreacyjno-sportowe, tereny zielone

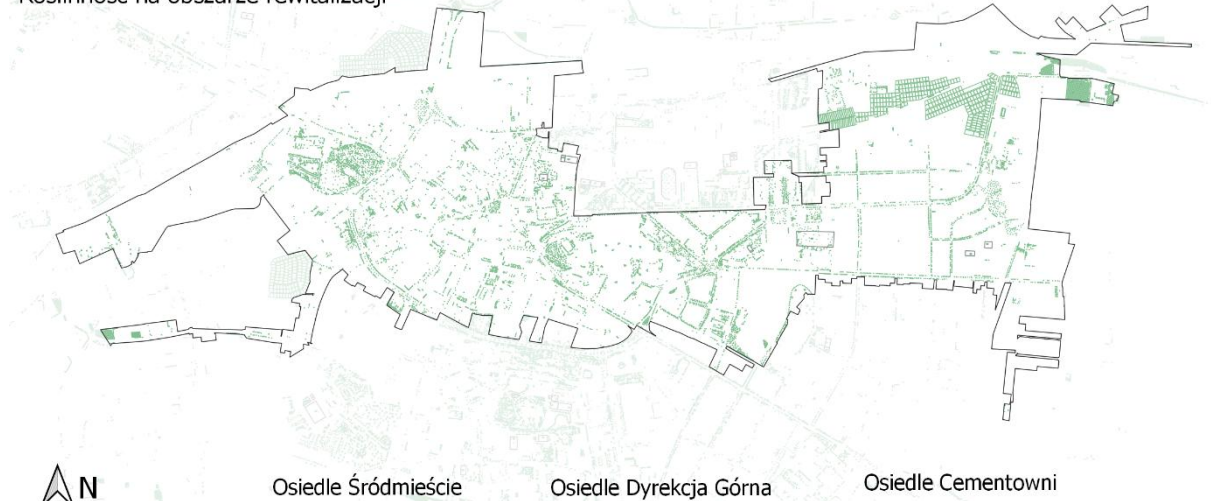
Nazwa wskaźnika	Ośiedle Cementowni	Ośiedle Śródmieście	Ośiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1 tys. mieszkańców	0,41	27,31	37,28	20,57	7,73
Liczba placów zabaw dla dzieci i liczba siłowni w terenie dla dorosłych na 1 tys. mieszkańców	1,23	0,66	0,70	0,85	0,51
Powierzchnia terenów zielonych	5,9%	3,5%	8,4%	5,1%	2,2%

Źródło: opracowanie własne

Poniższa mapa prezentuje roślinność na obszarze rewitalizacji, dzięki której możliwe jest zidentyfikowanie obszarów, gdzie występuje najwięcej terenów zielonych lub potencjał do ich rozwoju.

Mapa 34. Roślinność na obszarze rewitalizacji

Roślinność na obszarze rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.openstreetmap.org

Warto nadmienić, że na obszarze rewitalizacji zlokalizowany jest Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Chełmie, który jest organizatorem szeregu imprez sportowych skierowanych do mieszkańców miasta.

SFERA TECHNICZNA

Na obszarze rewitalizacji odnotowano również korzystne zjawiska w sferze technicznej.

Udział mieszkań komunalnych z piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowych w ogóle mieszkań komunalnych jest niższy na obszarze rewitalizacji, niż w skali całego miasta. Wartość wskaźnika dla obszaru rewitalizacji wyniosła 18,7, natomiast dla miasta Chełm kształtuje się na poziomie 27,0%.

Poziom zadłużenia mieszkań komunalnych w złotych w przeliczeniu na liczbę rodzin w nich mieszkających jest niższy na obszarze rewitalizacji niż w skali całego miasta. Jego średnia wartość w analizowanym rejonie wyniosła 3 136,62, natomiast dla miasta Chełm osiągnęła wartość 3 343,42.

Tabela 62. Pozytywne zjawiska w sferze technicznej – mieszkania komunalne z piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowe, poziom zadłużenia mieszkań komunalnych

Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Udział mieszkań komunalnych z piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowych w ogóle mieszkań komunalnych	15,0%	27,0%	0,0%	18,7%	27,0%
Poziom zadłużenia mieszkań komunalnych w złotych w przeliczeniu na liczbę rodzin w nich mieszkających	2 384,16	4 060,56	1 951,24	3 136,62	3 343,42

Źródło: opracowanie własne

SFERA ŚRODOWISKOWA

Również w sferze środowiskowej obserwuje się występowanie pozytywnego zjawiska na obszarze rewitalizacji. Odsetek nieekologicznych źródeł ciepła zgłoszonych do Centralnej Bazy Emisyjności Budynków (CEEB) w budynkach mieszkalnych znajdujących się na obszarze rewitalizacji jest niższy niż w skali całego miasta (43,9% w stosunku do 44,3%).

Tabela 63. Pozytywne zjawiska w sferze środowiskowej – nieekologiczne źródła ciepła

Nazwa wskaźnika	Osiedle Cementowni	Osiedle Śródmieście	Osiedle Dyrekcja Górna	Obszar rewitalizacji	Miasto Chełm
Odsetek nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych	43,8%	44,0%	43,7%	43,9%	44,3%

Źródło: opracowanie własne

5.4. Potencjały obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji to rejon szczególnie istotny dla rozwoju miasta z uwagi na znajdujące się na jego terenie **lokalne potencjały**. Analizy dokonano w 5 sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno- funkcjonalnej i technicznej. Na jej podstawie należy wywnioskować, iż korzystniejsza sytuacja niż w skali całego miasta dotyczy:

- współczynnika obciążenia demograficznego,
- liczby organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców,
- liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym,
- liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w 2023 r. na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym,
- liczby obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1 tys. mieszkańców,

- liczby placów zabaw dla dzieci i liczby siłowni w terenie dla dorosłych na 1 tys. mieszkańców,
- powierzchni terenów zielonych,
- udziału mieszkań komunalnych z piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowych w ogóle mieszkań komunalnych,
- poziomu zadłużenia mieszkań komunalnych w złotych w przeliczeniu na liczbę rodzin w nich mieszkających,
- odsetka nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych.

Reasumując, obszar rewitalizacji jest rejonem charakteryzującym się korzystniejszym współczynnikiem obciążenia demograficznego niż całe miasto Chełm. Na obszarze rewitalizacji funkcjonuje większa liczba organizacji pozarządowych na 1 tysiąc mieszkańców niż w skali całego miasta, co może wskazywać na społeczną aktywność oraz zaangażowanie mieszkańców w działania na rzecz poprawy warunków życia. Mieszkańcy tego obszaru wykazują się również większym poziomem przedsiębiorczości, co sugerują wyższe wskaźniki dotyczące liczby podmiotów gospodarczych (w tym również nowo zarejestrowanych) na 1 tysiąc mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Większa liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na obszarze rewitalizacji może przyczynić się do zwiększenia jego atrakcyjności dla turystów oraz stanowić impuls dla rozwoju kulturalnego i gospodarczego. Oferta sportowo-rekreacyjna na obszarze rewitalizacji stwarza potencjalne możliwości rekreacji i aktywności fizycznej dla mieszkańców tego obszaru (choć interesariusze procesu zgłaszali potrzebę jej poszerzenia), zaś liczne tereny zielone mogą służyć jako miejsce spotkań społeczności lokalnej, a tym samym integrować mieszkańców.

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się także niższym udziałem mieszkań komunalnych z nieekologicznymi piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowymi oraz niższym odsetkiem nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych w porównaniu ze średnią dla całego miasta Chełm. To wskazuje na potencjalnie lepsze warunki mieszkaniowe dla mieszkańców, ograniczenie zanieczyszczenia powietrza i poprawę efektywności energetycznej. Ponadto, w rejonie tym występuje niższy niż w skali całego miasta poziom zadłużenia mieszkań komunalnych w złotych w przeliczeniu na liczbę rodzin w nich mieszkających.

Dokonując analizy lokalnych potencjałów należy wziąć pod uwagę również wyniki badań ilościowych oraz jakościowych, które wykazały, że istotnymi cechami obszaru rewitalizacji są:

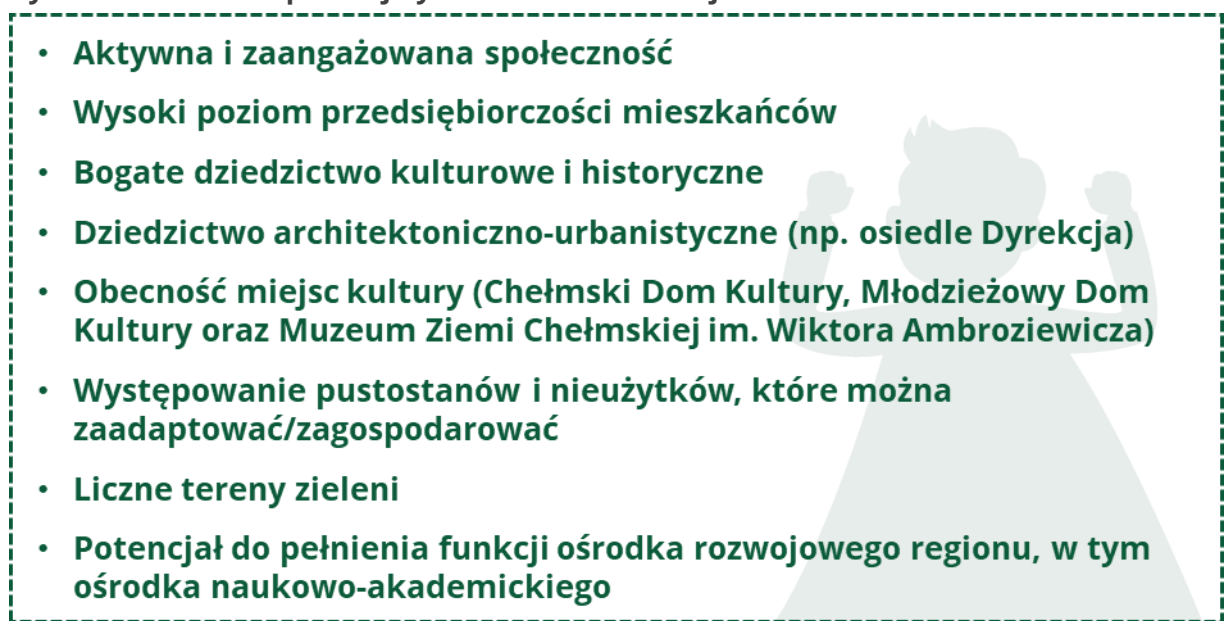
- Bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne, które stanowi atrakcję dla mieszkańców i turystów. Obszary te wyróżniają się przede wszystkim licznymi zabytkami, takimi jak Chełmskie Podziemia Kredowe i Bazylika Narodzenia Najświętszej Maryi Panny. Miejsca te są postrzegane jako symbole miasta, które przyciągają uwagę odwiedzających z zewnątrz. Ponadto, na obszarze rewitalizacji istnieją również mniej znane, ale równie wartościowe zabytki architektoniczne. Jednakże, mimo istniejącego potencjału, istotne jest zwiększenie świadomości mieszkańców na temat tych atrakcji oraz promocja Chełma jako destynacji

turystycznej. Konieczne jest także zwiększenie infrastruktury turystycznej, aby umożliwić odwiedzającym odkrywanie bogactwa kulturowego i historycznego miasta.

- Potencjał do pełnienia funkcji ośrodka rozwojowego regionu, w tym ośrodka naukowo-akademickiego. Działająca na obszarze rewitalizacji Państwowa Akademia Nauk Stosowanych (PANS) oferuje kształcenie m.in. w dziedzinie lotnictwa oraz nauk medycznych. Chełm może być atrakcyjnym miejscem nauki i pracy dla młodych osób z Ukrainy, które wysyłane są do szkół średnich i uczelni w Polsce. Kierunki lotnicze cieszą się dużym zainteresowaniem, a obecność osób z Ukrainy, które kształcą się na kierunkach medycznych, stwarza potencjał rozwoju dziedzin medycznych w mieście.
- Występowanie pustostanów i nieużytków, które można zaadaptować/zagospodarować. Ich przeznaczenie na nowe cele, takie jak mieszkania, przestrzenie komercyjne czy miejsca rekreacyjne, może przyczynić się do ożywienia obszaru rewitalizacji poprzez przyciągnięcie nowych mieszkańców, firm oraz działań kulturalnych czy rekreacyjnych.
- Dziedzictwo architektoniczno-urbanistyczne (np. osiedle Dyrekcyjny, które powstało w ramach budowy nowej siedziby Dyrekcji Kolei Państwowych – zakończenie inwestycji przerwał wybuch II wojny światowej).
- Obecność miejsc kultury, takich jak Chełmski Dom Kultury, Młodzieżowy Dom Kultury oraz Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza, które mogą wspierać budowanie więzi społecznych oraz poczucia tożsamości lokalnej. Ponadto, miejsca kultury pełnią funkcję edukacyjną, oferując mieszkańcom możliwość rozwijania zainteresowań oraz poszerzania horyzontów kulturowych.

Reasumując, wyróżnia się następujące kluczowe, lokalne potencjały obszaru rewitalizacji:

Rysunek 2. Lokalne potencjały obszaru rewitalizacji

-
- **Aktywna i zaangażowana społeczność**
 - **Wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców**
 - **Bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne**
 - **Dziedzictwo architektoniczno-urbanistyczne (np. osiedle Dyrekcyjny)**
 - **Obecność miejsc kultury (Chełmski Dom Kultury, Młodzieżowy Dom Kultury oraz Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza)**
 - **Występowanie pustostanów i nieużytków, które można zaadaptować/zagospodarować**
 - **Liczne tereny zieleni**
 - **Potencjał do pełnienia funkcji ośrodka rozwojowego regionu, w tym ośrodka naukowo-akademickiego**

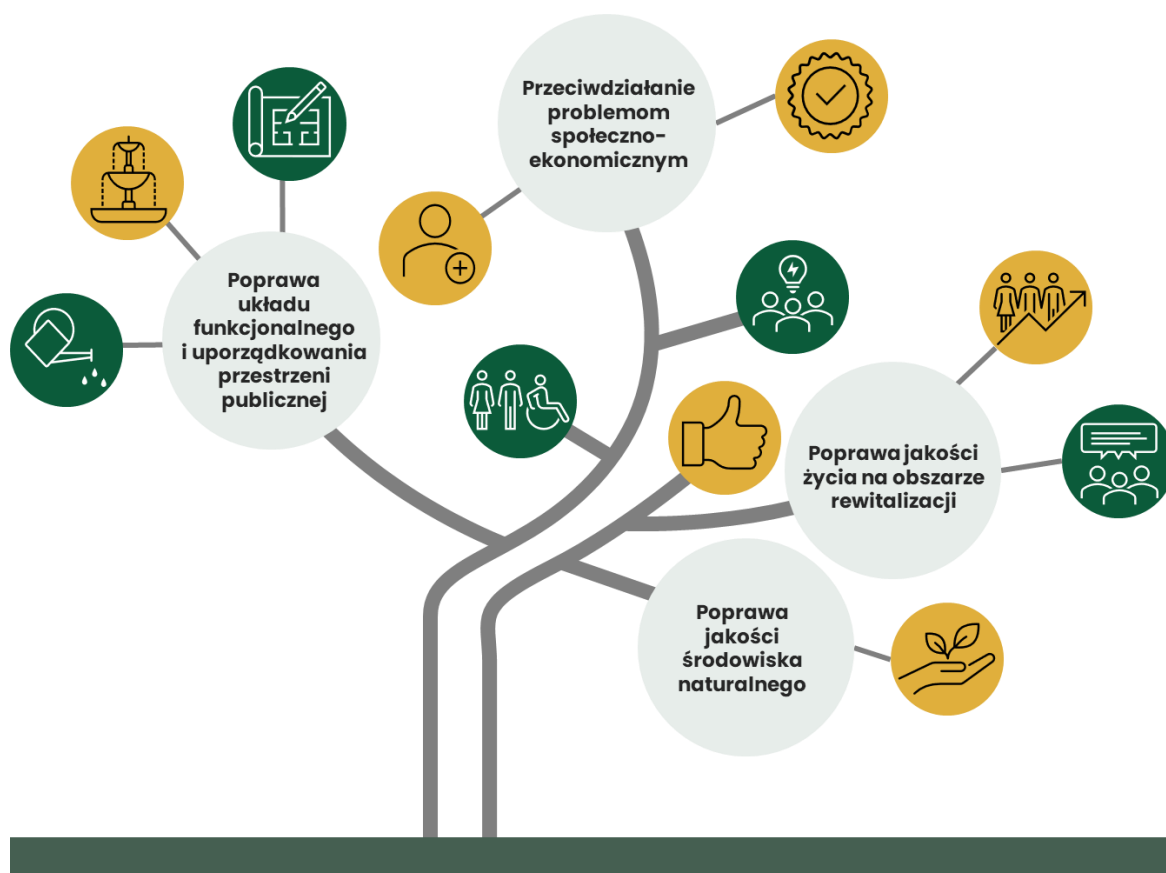
Źródło: opracowanie własne

6. Podsumowanie – potrzeby rewitalizacyjne

Przeprowadzone analizy wykazały, że na obszarze rewitalizacji występują **potrzeby rewitalizacyjne**, na które odpowiedź powinny stanowić zaplanowane w dalszej części projekty rewitalizacyjne. Wśród potrzeb określono następujące:

- **potrzeba przeciwdziałania problemom społeczno-ekonomicznym**, w szczególności uzależnieniu od pomocy społecznej (w tym z powodu ubóstwa, alkoholizmu czy bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego) oraz wysokiemu udziałowi osób korzystających z zasiłków stałych przyznanych przez MOPR, gdyż na obszarze rewitalizacji odnotowano największe natężenie tych problemów. Koniecznym wydaje się również podjęcie działań mających na celu poprawę kondycji lokalnych przedsiębiorstw, a także eliminację nierówności społeczno-ekonomicznych poprzez różnego rodzaju działania aktywizujące mieszkańców oraz zwiększające ich kompetencje i kwalifikacje zawodowe;
- **potrzeba poprawy jakości życia na obszarze rewitalizacji** poprzez ograniczenie bezrobocia (również długotrwałego) i przestępczości oraz zwiększenie poziomu bezpieczeństwa, ponieważ zjawiska te są szczególnie nasilone na obszarze rewitalizacji. Ich ograniczenie wpłynie na poprawę jakości życia na obszarze rewitalizacji, jak i ożywienie społeczne tego obszaru.
- **potrzeba poprawy układu funkcjonalnego i uporządkowania przestrzeni publicznej** poprzez działania zmierzające do podniesienia jakości przestrzeni na obszarze rewitalizacji, takie jak zwiększenie dostępności komunikacyjnej, zagospodarowanie terenów zielonych (dzięki temu powstaną miejsca spotkań dla mieszkańców), termomodernizacja budynków i obiektów użyteczności publicznej, poprawa stanu technicznego dróg i infrastruktury drogowej oraz likwidacja barier architektonicznych dla osób z niepełnosprawnościami.
- **potrzeba poprawy jakości środowiska naturalnego**, gdyż na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji dostrzega się problemy związane z zanieczyszczeniem powietrza wynikającym z korzystania z domowych pieców grzewczych opalanych węglem i działalności przemysłowej, a także niewystarczającym wykorzystaniem walorów i zasobów naturalnych. Kluczowe będą nie tylko działania infrastrukturalne, ale i miękkie, które zwiększą świadomość ekologiczną mieszkańców i pozytywnie wpłyną na jakość środowiska, przyczyniając się również do podniesienia standardów czystości.

Rysunek 3. Potrzeby rewitalizacyjne

Źródło: opracowanie własne

7. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Po przeprowadzeniu rewitalizacji przewiduje się następującą wizję stanu obszaru rewitalizacji w Mieście Chełm.

Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych sprawi, że obszar stanie się tętniącym życiem centrum społeczno-gospodarczym. Nowoczesna, dostępna infrastruktura i zagospodarowane tereny zielone przyciągną mieszkańców, turystów i przedsiębiorców. Bezpieczne i przyjazne środowisko sprzyjać będzie integracji społecznej i podnoszeniu jakości życia.

8. Cele rewitalizacji i kierunki działań rewitalizacyjnych

W celu osiągnięcia wizji przyszłego stanu obszaru po rewitalizacji, określony został zestaw celów rewitalizacyjnych oraz odpowiadających im kierunków działań, które opracowane zostały na podstawie warsztatów z udziałem interesariuszy procesu rewitalizacji w Chełmie.

CEL GŁÓWNY

Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju tego obszaru, skupiające się na aktywizacji społeczności lokalnej, modernizacji przestrzeni publicznej oraz ochronie środowiska naturalnego.

Tabela 64. Cele i kierunki działania

Cel	Kierunek działania
Cel 1. Wspieranie działań mających na celu integrację lokalnej społeczności, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa	1.1. Przeciwdziałanie problemom społeczno-ekonomicznym, ze szczególnym uwzględnieniem, m.in. ubóstwa, bezrobocia i przestępczości.
	1.2. Rozwój kompetencji umiejętności społecznych i zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji.
	1.3. Organizacja inicjatyw i miejsc integrujących społeczność obszaru rewitalizacji, sprzyjających budowaniu poczucia wspólnoty, tożsamości lokalnej oraz przedsiębiorczości.
	1.4. Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez rozwój usług publicznych oraz wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa.
Cel 2. Poprawa estetyki i dostępności przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, w tym tworzenie bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców.	2.1. Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowych, wykorzystujących potencjał obszaru.
	2.2. Przekształcenie przestrzeni publicznej w celu zachowania ładu przestrzennego i dziedzictwa kulturowego oraz poprawy funkcjonalności obszaru rewitalizacji.
	2.3. Dostosowanie budynków użyteczności publicznej i infrastruktury technicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz szczególnymi potrzebami.
	2.4. Modernizacja i wzmocnienie infrastruktury komunalnej poprawiającej życie mieszkańców.
Cel 3. Wzmacnianie jakości środowiska naturalnego za pomocą działań infrastrukturalnych i edukacyjnych.	3.1. Wspieranie gospodarki niskoemisyjnej, w tym poprzez termomodernizację obiektów użyteczności publicznej na terenie obszaru rewitalizacji oraz realizacja działań w kierunku poprawy jakości powietrza, m.in. poprzez pozyskanie ekologicznego taboru komunikacji miejskiej wraz infrastrukturą techniczną do jego obsługi.
	3.2. Odnawianie istniejących skwerów i tworzenie nowych obszarów zieleni oraz parków wraz z dostosowaniem do aktów prawa miejscowego (Uchwała Krajobrazowa).
	3.3. Budowanie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji za pomocą różnorodnych działań edukacyjnych i inicjatyw na rzecz ochrony środowiska, m.in. poprzez budowanie selektywnej gospodarki odpadowej (świadomość) i rozbudowę/ istniejących systemów, gdzie taka selekcja jest prowadzona.

Źródło: opracowanie własne

9. Opis powiązania gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi

Proces rewitalizacji ma wymiar lokalny i reaguje na zidentyfikowane sytuacje kryzysowe, podobnie jak cele dokumentów strategicznych, które to również stanowią odpowiedź na występujące lokalnie problemy. Co do zasady założenia tych dokumentów powinny więc być ze sobą spójne – ich zgodność przedstawiono w niniejszym rozdziale. W zestawieniu ujęto dokumenty strategiczne na poziomie lokalnym, ponadlokalnym oraz regionalnym.

Analiza powiązań między GPR a dokumentami strategicznymi została przeprowadzona na poziomie poszczególnych założeń określonych w porównywanych opracowaniach – w zależności od rodzaju dokumentu, do porównania przyjmowano cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki działań bądź priorytety. Przeprowadzona poniżej analiza wykazała dużą zgodność celów Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm z obowiązującymi już dokumentami strategicznymi i planistycznymi, co dowodzi, że planowana rewitalizacja jest zgodna z założeniami rozwojowymi i stanowi jej uzupełnienie. Komplementarność założeń GPR z dokumentami strategicznymi przyczyni się do wzajemnego oddziaływania na osiągnięcie celów wskazanych we wszystkich porównywanych dokumentach.

Należy podkreślić, że zadania wyznaczone do realizacji w niniejszym programie koncertują się na rozwiązywaniu konkretnych problemów, dotyczących grup mieszkańców, zamieszkujących obszar rewitalizacji. Realizacja tych działań będzie zatem pełnić rolę wzmacniającą dla założeń strategicznych tych dokumentów oraz będzie dodatkowym bodźcem dla rozwoju miasta w ujęciu całościowym dla społeczności lokalnej Miasta Chełm.

Strategia Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030

Strategia Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030 to kluczowy dokument określający kierunki rozwoju i strategiczne cele miasta przewidziane do realizacji przez wspólnotę samorządową, jej instytucje, interesariuszy oraz wszystkie podmioty współtworzące pożądany rozwój. Dokument strategiczny został przyjęty uchwałą nr LXX/556/22 Rady Miasta Chełm w dniu 29 grudnia 2022 r.

W *Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030* określono następujące cele:

1. Wzmocnienie gospodarki Chełma w oparciu o posiadane zasoby;
2. Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców Chełma;
3. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju miasta pod kątem środowiskowym, przestrzennym i infrastrukturalnym.

Biorąc pod uwagę powyższe cele strategiczne analizowanego dokumentu strategicznego oraz cele niniejszego programu rewitalizacji, należy stwierdzić, że założenia te wzajemnie się uzupełniają i wykazują zgodność. Spójność celów obu dokumentów przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 65. Powiązanie celów GPR i Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030

		Cele Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm		
		Cel 1. Wspieranie działań mających na celu integrację lokalnej społeczności, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa	Cel 2. Poprawa estetyki i dostępności przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, w tym tworzenie bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców	Cel 3. Wzmacnianie jakości środowiska naturalnego za pomocą działań infrastrukturalnych i edukacyjnych
Cele Strategii Rozwoju Miasta Chełm	Cel 1. Wzmocnienie gospodarki Chełma w oparciu o posiadane zasoby		X	X
	Cel 2. Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców Chełma	X	X	X
	Cel 3. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju miasta pod kątem środowiskowym, przestrzennym i infrastrukturalnym		X	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizowanych dokumentów

Reasumując, *Strategia Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030* koncentruje się na trzech głównych celach: wzmocnieniu gospodarki, zapewnieniu wysokiej jakości życia mieszkańców oraz rozwoju zrównoważonym. Gminny Program Rewitalizacji będzie wspierał realizację tych celów poprzez kompleksowy zestaw działań ukierunkowanych na wzmocnienie integracji społecznej, poprawę infrastruktury oraz dbałość o środowisko. W szczególności cel rewitalizacji nr 1 – obejmujący przeciwdziałanie wykluczeniu, rozwój kompetencji mieszkańców oraz wzmacnianie wspólnotowości – bezpośrednio koresponduje z potrzebą budowania silnej, zintegrowanej społeczności miejskiej. Równolegle, pozostałe dwa cele rewitalizacji, dotyczące estetyki przestrzeni, poprawy stanu środowiska oraz funkcjonalności i zazielenienia miasta, w pełni odpowiadają na wyzwania związane z kształtowaniem nowoczesnej i przyjaznej przestrzeni miejskiej. Poprzez wdrażanie zintegrowanych przedsięwzięć infrastrukturalnych, środowiskowych i społecznych, program stanie się narzędziem realizacji wizji Chełma jako miasta wysokiej jakości życia, nowoczesnej gospodarki oraz zrównoważonego rozwoju, a zatem koresponduje on bezpośrednio z celami strategicznymi rozwoju miasta ujętymi w Strategii i będzie wspierać ich realizację poprzez zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Chełm

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Chełm zostało przyjęte uchwałą nr XIV/203/99 Rady Miejskiej w Chełmie w dniu 9 grudnia 1999 roku. Ostatnia zmiana tego dokumentu została przyjęta uchwałą nr XLVI/396/21 Rady Miasta Chełm z dnia 30 września 2021 roku.

W dokumencie określono cele rozwoju przestrzennego Miasta Chełm. Przyjęto cele główne oraz szczegółowe. Katalog celów głównych obejmuje następujące:

1. Osiągnięcie rozwoju harmonijnego (zrównoważonego, wszechstronnego) oraz trwałego, w którym zachowane byłyby właściwe relacje między społecznymi, ekologicznymi, kulturowymi aspektami tego rozwoju.
2. Utrzymanie funkcji miasta jako subregionalnego ośrodka życia gospodarczego, kulturalnego oraz usług ponadlokalnych.
3. Wykształcenie w mieście ośrodka obsługi ruchu transgranicznego i turystycznego.
4. Zachowanie i przywrócenie wartości przyrodniczych i kulturowych.

Już na poziomie celów głównych dostrzega się zgodność założeń obu dokumentów, gdyż niniejszy program rewitalizacji zakłada w szczególności zrównoważony rozwój (odniesienie do pięciu sfer) oraz zachowanie wartości przyrodniczych i kulturowych (m.in. cele środowiskowe).

W studium przyjęto następujące grupy celów szczegółowych:

1. Cele ekonomiczne: kształtowanie mechanizmów generujących efektywny rozwój ekonomiczny.
2. Cele społeczne: poprawa standardu cywilizacyjnego społeczności lokalnej.
3. Cele przyrodnicze: ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego.
4. Cele kulturowe: ochrona dziedzictwa kulturowego.
5. Cele przestrzenne: kształtowanie ładu przestrzennego.

Dostrzega się więc także spójność między celami strategicznymi studium a celami niniejszego programu rewitalizacji. Wzajemne powiązania założeń obu dokumentów przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 66. Powiązanie celów GPR oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Chełm

		Cele Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm		
		Cel 1. Wsparcie działań mających na celu integrację lokalnej społeczności, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa	Cel 2. Poprawa estetyki i dostępności przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, w tym tworzenie bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców	Cel 3. Wzmacnianie jakości środowiska naturalnego za pomocą działań infrastrukturalnych i edukacyjnych.
Cele Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego	1. Cele ekonomiczne: kształtowanie mechanizmów generujących efektywny rozwój ekonomiczny.	X	X	
	2. Cele społeczne: poprawa standardu cywilizacyjnego społeczności lokalnej	X	X	X
	3. Cele przyrodnicze: ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego		X	X
	4. Cele kulturowe: ochrona dziedzictwa kulturowego		X	X
	5. Cele przestrzenne: kształtowanie ładu przestrzennego		X	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizowanych dokumentów

Podsumowując, *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Chełm* kładzie nacisk na zrównoważony rozwój przestrzenny, ochronę wartości przyrodniczych i kulturowych oraz podniesienie standardu cywilizacyjnego i uporządkowanie przestrzeni miejskiej. Cele niniejszego programu, zwłaszcza w zakresie porządkowania i modernizacji przestrzeni publicznych, są bezpośrednio spójne z kierunkami Studium. Kierunki działań rewitalizacyjnych wpisują się w zapisy Studium – uwzględniają przywracanie ładu przestrzennego, nadawanie nowych funkcji zdegradowanym obszarom oraz poprawę dostępności do usług i przestrzeni wspólnych. Jednocześnie uwzględniają one aspekty ochrony dziedzictwa kulturowego i wartości krajobrazowych, m.in. poprzez modernizację obiektów zabytkowych, adaptację do nowych funkcji oraz działania edukacyjne. Tym samym program rewitalizacji będzie kluczowym instrumentem implementacyjnym Studium, przekładając jego ogólne kierunki na konkretne działania w przestrzeni miejskiej. Program rewitalizacji, dzięki realizacji działań zmierzających do porządkowania przestrzeni publicznych,

modernizacji infrastruktury i ochrony dziedzictwa, wspiera te cele w sposób kompleksowy. Szczególne znaczenie ma tutaj rewitalizacja zdegradowanych terenów oraz poprawa dostępności i funkcjonalności przestrzeni publicznych, co sprzyja łaadowi przestrzennemu i jakości życia.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026 stanowi usystematyzowaną perspektywiczną koncepcję polityki społecznej mającą na celu objęcie wsparciem osób i rodzin zagrożonych lub dotkniętych wykluczeniem społecznym oraz skierowaniem do nich propozycji stworzenia warunków funkcjonowania w społeczności lokalnej. Dokument ten został przyjęty uchwałą nr LIV/456/22 Rady Miasta Chełm w dniu 25 lutego 2022 r.

W *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026* określono następujące cele operacyjne:

- I. DLA OBSZARU RYNEK PRACY
 1. Zwiększenie możliwości zatrudnienia dla osób w wieku do 30 roku życia oraz aktywizacja grup NEET;
 2. Utrzymanie możliwości zatrudnienia dla osób w wieku powyżej 50 roku życia poprzez poszukiwanie alternatywnych możliwości pracy;
 3. Nowe kierunki reintegracji społecznej i zawodowej uwzględniające potrzeby lokalnych pracodawców usług społecznych.
- II. DLA OBSZARU POMOC SPOŁECZNA I PRZECIWDZIAŁANIE UBÓSTWU ORAZ WYKLUCZENIU
 1. Zapobieganie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu wybranych grup osób i rodzin;
 2. Redukcja zjawiska patologii społecznych, głównie alkoholizmu, narkomanii i innych uzależnień;
 3. Kontynuacja działań ogólnokrajowych programów pomocy.
- III. DLA OBSZARU POLITYKA PRORODZINNA
 1. Kontynuacja działań wspierających rodziny w sferze świadczeń finansowych;
 2. Rozwój interdyscyplinarnych form wsparcia rodziny i dziecka;
 3. Rozwój partnerstwa lokalnego w zakresie wsparcia rodziny i rozwiązywania najtrudniejszych problemów rodzin;
 4. Kampanie społeczne i informacyjne promujące rodzicielstwo zastępcze.
- IV. DLA OBSZARU POLITYKA SENIORALNA
 1. Wzmocnienie infrastruktury instytucjonalnej dla seniorów;
 2. Wzrost aktywności Miasta Chełm w wieku 60+.
- V. DLA OBSZARU WSPIERANIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
 1. Wzrost skłonności i gotowości osób z niepełnosprawnością do podejmowania pracy;
 2. Zwiększenie aktywności środowiska pracodawców oraz pobudzenie środowiska III sektora do tworzenia miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych;

3. Poprawa infrastruktury instytucjonalnej dla osób niepełnosprawnych.

VI. DLA OBSZARU PRZECIWDZIAŁANIE DYSFUNKCJOM SPOŁECZNYM

1. Wzrost świadomości lokalnej społeczności na temat skutków dysfunkcji społecznych;
2. Intensyfikacja profilaktyki terapeutycznej, poradnictwa i rehabilitacji wobec osób uzależnionych.

VII. DLA OBSZARU WSPÓŁPRACA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

1. Utrzymanie dobrej współpracy z organizacjami pozarządowymi;
2. Nowe kierunki działalności organizacji pozarządowych.

Dokonując oceny powiązania celów operacyjnych ww. dokumentu strategicznego oraz celów niniejszego programu rewitalizacji, stwierdza się ich zbieżność i wzajemne dopełnianie – co prezentuje kolejna tabela. W szczególności należy podkreślić zgodność pierwszego celu niniejszego programu z celami określonymi w analizowanym dokumencie strategicznym.

Tabela 67. Powiązanie celów GPR i Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026

		Cele Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm		
		Cel 1. Wsparcie działań mających na celu integrację lokalnej społeczności, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa	Cel 2. Poprawa estetyki i dostępności przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, w tym tworzenie bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców	Cel 3. Wzmacnianie jakości środowiska naturalnego za pomocą działań infrastrukturalnych i edukacyjnych.
Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	Cele – obszar I	X		
	Cele – obszar II	X	X	
	Cele – obszar III	X		
	Cele – obszar IV	X	X	
	Cele – obszar V	X	X	
	Cele – obszar VI	X		
	Cele – obszar VII	X		

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizowanych dokumentów

Reasumując, *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026* skupia się na aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców, przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, wspieraniu rodzin oraz osób starszych i z niepełnosprawnościami. Gminny program rewitalizacji jako dokument o silnym komponencie społecznym, będzie realizować te cele poprzez wdrażanie projektów miękkich oraz infrastrukturalnych, które stwarzają warunki do reintegracji społecznej i zwiększenia samodzielności mieszkańców. Ponadto, poprzez tworzenie dostępnych przestrzeni wspólnych oraz promocję

współodpowiedzialności za otoczenie, program rewitalizacji będzie wzmacniać kapitał społeczny i wspierać długofalową politykę włączenia społecznego na poziomie lokalnym. Dostrzega się więc, że niniejszy program silnie wspiera tę strategię poprzez integracyjne, edukacyjne i infrastrukturalne kierunki działań ujęte w jego założeniach.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030 stanowi odpowiedź na problemy, potrzeby rozwojowe, wyzwania i szanse obszaru partnerstwa miasta Chełm oraz gmin wiejskich Chełm i Kamień. Dokument został przyjęty uchwałą nr III/21/24 Rady Miasta Chełm w dniu 20 czerwca 2024 r.

W dokumencie określono następujące cele strategiczne:

1. Transformacja energetyczna, obniżenie emisyjności i dostosowanie do zmian klimatu w ChOF;
2. Wzrost atrakcyjności turystycznej ChOF oraz zwiększenie uczestnictwa w kulturze i sporcie mieszkańców ChOF;
3. Wzrost poziomu edukacji w ChOF, w tym podniesienie kompetencji kluczowych, cyfrowych i edukacja włączająca;
4. Wzmocnienie spójności społecznej i dostosowanie do zmian demograficznych w ChOF;
5. Poprawa ładu przestrzennego, w tym zrównoważonej mobilności w ChOF;
6. Podniesienie standardu usług administracyjnych i komunalnych dla mieszkańców ChOF.

Analiza porównawcza założeń pozwala stwierdzić, że cele i kierunki wyznaczone w niniejszym programie rewitalizacji wpisują się w cele Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030, co przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 68. Powiązanie celów GPR i Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030

Cele Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm			
	Cel 1. Wspieranie działań mających na celu integrację lokalnej społeczności, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa	Cel 2. Poprawa estetyki i dostępności przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, w tym tworzenie bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców	Cel 3. Wzmacnianie jakości środowiska naturalnego za pomocą działań infrastrukturalnych i edukacyjnych.
Cele Strategii	Cel 1. Transformacja energetyczna, obniżenie emisyjności i dostosowanie do zmian klimatu w ChOF		X

Cele Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm			
	Cel 1. Wsparcie działań mających na celu integrację lokalnej społeczności, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa	Cel 2. Poprawa estetyki i dostępności przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, w tym tworzenie bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców	Cel 3. Wzmacnianie jakości środowiska naturalnego za pomocą działań infrastrukturalnych i edukacyjnych.
Cel 2. Wzrost atrakcyjności turystycznej ChOF oraz zwiększenie uczestnictwa w kulturze i sporcie mieszkańców ChOF	X	X	X
Cel 3. Wzrost poziomu edukacji w ChOF, w tym podniesienie kompetencji kluczowych, cyfrowych i edukacja włączająca	X	X	
Cel 4. Wzmocnienie spójności społecznej i dostosowanie do zmian demograficznych w ChOF	X	X	
Cel 5. Poprawa ładu przestrzennego, w tym zrównoważonej mobilności w ChOF		X	X
Cel 6. Podniesienie standardu usług administracyjnych i komunalnych dla mieszkańców ChOF	X	X	

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizowanych dokumentów

Podsumowując, *Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030* promuje rozwój edukacji, atrakcyjności przestrzeni publicznych, turystyki, a także transformację środowiskową. Cele Gminnego Programu Rewitalizacji w sposób bezpośredni wspierają realizację tych założeń. Kierunki działań rewitalizacyjnych dotyczące zintegrowanego podejścia do poprawy jakości życia i zagospodarowania przestrzeni zdegradowanych – są zgodne z ideą terytorialnej spójności i współpracy międzygminnej w ramach obszaru funkcjonalnego. Cel rewitalizacji nr 1, obejmujący przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wpisuje się w potrzebę podnoszenia jakości kapitału ludzkiego i społecznego, co ma kluczowe znaczenie dla konkurencyjności całego Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego. Z kolei cele rewitalizacji nr 2 i 3 – poprawa jakości przestrzeni i środowiska – bezpośrednio realizują założenia strategii w zakresie przekształcania i ożywienia przestrzeni wspólnych, zwiększania atrakcyjności turystycznej oraz wspierania odporności klimatycznej. Gminny Program Rewitalizacji stanowi zatem istotny komponent wdrażania strategii ponadlokalnej,

przekładając jej cele na konkretne działania rewitalizacyjne, które wzmacniają funkcje społeczne, gospodarcze i środowiskowe Chełma w ramach Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku stanowi ramy dla realizacji polityk rozwojowych – wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju. Dokument przyjęto uchwałą nr XXIV/406/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego w dniu 29 marca 2021 r.

1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych;
2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych;
3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu;
4. Wzmacnianie kapitału społecznego.

Zarówno cele strategiczne analizowanego dokumentu, jak i cele niniejszego programu rewitalizacji, są ze sobą zgodne i wzajemnie się uzupełniają. Spójność pomiędzy poszczególnymi celami analizowanych dokumentów została ukazana w kolejnej tabeli.

Tabela 69. Powiązanie celów GPR i Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

		Cele Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm		
		Cel 1. Wsparcie działań mających na celu integrację lokalnej społeczności, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa	Cel 2. Poprawa estetyki i dostępności przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, w tym tworzenie bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców	Cel 3. Wzmacnianie jakości środowiska naturalnego za pomocą działań infrastrukturalnych i edukacyjnych.
Cele Strategii Rozwoju Województwa	Cel 1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych			X
	Cel 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych		X	
	Cel 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu		X	X
	Cel 4. Wzmacnianie kapitału społecznego	X		

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizowanych dokumentów

Reasumując, *Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku* definiuje cele w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego, innowacyjnego rozwoju, zrównoważonej mobilności oraz ochrony zasobów środowiskowych i kulturowych regionu. Niniejszy program rewitalizacji wspiera te cele poprzez kierunki działań uwzględniające rozwój lokalnych inicjatyw, podnoszenie kompetencji społecznych i cyfrowych, poprawę warunków życia mieszkańców oraz inwestycje w infrastrukturę społeczną i środowiskową. Poprzez działania na rzecz zwiększenia efektywności energetycznej budynków, wzmocnienie kapitału ludzkiego oraz integracji społecznej, program rewitalizacji wzmocni lokalne fundamenty rozwoju, wspierając tym samym realizację strategicznych priorytetów regionu. Rewitalizacja w Chełmie stanie się tym samym narzędziem wspierającym rozwój regionu w ujęciu zrównoważonym.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego to dokument o charakterze długookresowym, określający zasady i kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz stanowiący wyraz polityki przestrzennej województwa. Dokument został przyjęty uchwałą nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego w dniu 30 października 2015 r.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego określono następujące priorytety:

1. Wzmacnianie zewnętrznych powiązań sieciowych oraz poprawa spójności wewnątrzregionalnej w układzie przestrzennym i społeczno-gospodarczym.
2. Wzrost konkurencyjności przestrzeni województwa pod względem atrakcyjności gospodarczej i warunków życia.

Cele przyjęte w dokumencie obejmują natomiast:

1. Policentryczny rozwój sieci osadniczej
2. Wzbogacenie i racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi uwzględniające potrzeby przyszłych pokoleń
3. Utrzymanie walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu
4. Zintegrowana ochrona jakości środowiska życia człowieka
5. Wzmocnienie stabilności środowiska przyrodniczego
6. Wzmacnianie tożsamości kulturowej regionu przez ochronę i pielęgnację zasobów kulturowych oraz ich wzbogacanie walorami współczesnymi.
7. Zwiększenie konkurencyjności gospodarki województwa oraz poprawa jego atrakcyjności inwestycyjnej.
8. Poprawa dostępności komunikacyjnej regionu.
9. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa.
10. Powszechny dostęp do usług teleinformatycznych
11. Wyposażenie jednostek osadniczych w kompleksowe systemy wodno-kanalizacyjne

12. Wyposażenie obszaru województwa w niezbędną liczbę obiektów i instalacji do zagospodarowania odpadów komunalnych, przemysłowych i niebezpiecznych
13. Zapewnienie warunków przestrzennych służących potrzebom obronnym państwa oraz ochronie ludności i jej mienia przed zagrożeniami naturalnymi i cywilizacyjnymi

Analizując cele strategiczne ww. dokumentu oraz cele niniejszego programu rewitalizacji, można zauważyć, że wzajemnie się one uzupełniają, a zatem są zgodne – zwłaszcza w sferze funkcjonalno-przestrzennej. Spójność założeń obu dokumentów zaprezentowano w następującej tabeli.

Tabela 70. Powiązanie celów GPR i Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego

		Cele Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm		
		Cel 1. Wsparcie działań mających na celu integrację lokalnej społeczności, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa	Cel 2. Poprawa estetyki i dostępności przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, w tym tworzenie bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców	Cel 3. Wzmacnianie jakości środowiska naturalnego za pomocą działań infrastrukturalnych i edukacyjnych.
Cele Planu Zagospodarowania Przestrzennego	1. Policentryczny rozwój sieci osadniczej		X	X
	2. Wzbogacenie i racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi uwzględniające potrzeby przyszłych pokoleń		X	X
	3. Utrzymanie walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu		X	X
	4. Zintegrowana ochrona jakości środowiska życia człowieka	X	X	X
	5. Wzmocnienie stabilności środowiska przyrodniczego		X	X
	6. Wzmacnianie tożsamości kulturowej regionu przez ochronę i pielęgnację zasobów kulturowych oraz ich wzbogacanie walorami współczesnymi		X	X
	7. Zwiększenie konkurencyjności gospodarki województwa oraz poprawa jego atrakcyjności inwestycyjnej	X	X	X
	8. Poprawa dostępności komunikacyjnej regionu.	X	X	X

Cele Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm			
	Cel 1. Wsparcie działań mających na celu integrację lokalnej społeczności, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa	Cel 2. Poprawa estetyki i dostępności przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, w tym tworzenie bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców	Cel 3. Wzmacnianie jakości środowiska naturalnego za pomocą działań infrastrukturalnych i edukacyjnych.
9. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa		X	X
10. Powszechny dostęp do usług teleinformatycznych	X	X	X
11. Wyposażenie jednostek osadniczych w kompleksowe systemy wodno-kanalizacyjne	X	X	X
12. Wyposażenie obszaru województwa w niezbędną liczbę obiektów i instalacji do zagospodarowania odpadów komunalnych, przemysłowych i niebezpiecznych		X	X
13. Zapewnienie warunków przestrzennych służących potrzebom obronnym państwa oraz ochronie ludności i jej mienia przed zagrożeniami naturalnymi i cywilizacyjnymi		X	

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizowanych dokumentów

Podsumowując, *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego* zakłada rozwój policentryczny, poprawę dostępności przestrzennej i jakości środowiska, a także wzmocnienie funkcji kulturowych i społecznych miast. Gminny Program Rewitalizacji jako narzędzie lokalnej transformacji przestrzennej realizować będzie te założenia poprzez porządkowanie zdegradowanych przestrzeni publicznych, rozwój infrastruktury oraz adaptację obiektów do nowych funkcji. Dzięki działaniom zawartym w niniejszym programie, Chełm stanie się bardziej dostępny, atrakcyjny i funkcjonalny – co wspierać będzie jego pozycję w regionalnym układzie osadniczym i wzmocni rolę miasta jako ośrodka subregionalnego, zgodnego z kierunkami planistycznymi województwa.

10. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

W kolejnych częściach dokumentu zaprezentowano charakterystykę kluczowych projektów rewitalizacyjnych, które zostały zgłoszone do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030, jak również ogólne założenia dla ich realizacji, wynikające z nadrzędnych przepisów prawa (np. o ochronie przyrody lub zabytków). Nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych szczegółowo opisano w rozdziale dotyczącym mechanizmów włączenia interesariuszy.

10.1. Założenia dla realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą realizowane z uwzględnieniem pewnych założeń z zakresu bezpieczeństwa powodziowego, bezpieczeństwa pożarowego, ochrony zabytków, ochrony przyrody oraz infrastruktury gazowej, o których więcej w dalszej części niniejszego rozdziału.

Bezpieczeństwo powodziowe

W kontekście realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, szczególnej uwagi wymagają obszary szczególnego zagrożenia powodzią. W celu zapewnienia bezpieczeństwa oraz zrównoważonego rozwoju miasta, działania rewitalizacyjne muszą być realizowane z uwzględnieniem ryzyka powodziowego oraz wymogami wynikającymi z ustawy Prawo wodne i odrębnych przepisów obowiązujących w granicach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią.

W świetle art. 77 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2025 r. poz. 960), na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zakazuje się lokalizowania nowych cmentarzy, jak również gromadzenia ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenia przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowania.

Zgodnie z art. 166 ust. 10 ww. ustawy, zagospodarowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, w tym w ramach gminnego programu rewitalizacji, nie może:

- naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza,
- naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym,
- stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków,
- naruszać funkcjonowania infrastruktury krytycznej,
- utrudniać zarządzania ryzykiem powodziowym.

Odzwierciedleniem powyższych ograniczeń są ustalenia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły. Jednym z głównych celów tego dokumentu jest obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego. Właściwym sposobem ochrony przed powodzią jest użytkowanie terenów zalewowych w sposób niewrażliwy na skutki zalania.

Najskuteczniejszym rozwiązaniem – by uniknąć szkód na obszarach narażonych na zalanie wodami powodziowymi – jest maksymalne ograniczenie ich zainwestowania.

Reasumując, realizacja działań rewitalizacyjnych na obszarach zagrożonych powodzią wymaga ścisłego dostosowania się do obowiązujących regulacji prawnych oraz pełnego poszanowania ustanowionych ograniczeń.

Bezpieczeństwo pożarowe

Należy mieć na uwadze, że w odniesieniu do poszczególnych projektów infrastrukturalnych stosowane będą zagadnienia mające wpływ na stan bezpieczeństwa pożarowego, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 lipca 2009 r. w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych (Dz. U. Nr 124, poz. 1030). Przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą indywidualnie weryfikowane pod tym kątem na późniejszym etapie, przed ich wdrożeniem. Gdy będzie to zasadne, zapewnione zostaną:

- dostępność wody do celów przeciwpożarowych dla obiektów (z urządzeń zaopatrujących ludność w wodę), zgodnie z regulaminem dostarczania wody i odprowadzania ścieków, o którym mowa w art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków – Dz. U. z 2023 r. poz. 537 ze zm.).
- droga pożarowa o utwardzonej nawierzchni, umożliwiająca dojazd pojazdów jednostek ochrony do budynków i obiektów o każdej porze roku.

Ochrona zabytków

Obszar rewitalizacji miasta obejmuje zabytki – należy podkreślić, że ewentualne planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne obejmujące obiekty lub obszary zabytkowe będą rozpatrywane indywidualnie przez Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na etapie uzyskiwania stosownych pozwoleń i uzgodnień przez właścicieli tychże obiektów.

W przypadku obiektów oraz obszarów wpisanych do rejestru zabytków województwa lubelskiego, wymagają one odrębnych pozwoleń konserwatorskich na działania wymienione w art. 36 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.). Natomiast obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków wymagają uzgodnień na podstawie art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2025 r. poz. 418). Oznacza to zatem, że dla obiektów i obszarów zabytkowych obowiązują odrębne przepisy, a prace w ich obrębie mogą zostać wykonane po uzyskaniu wymaganych pozwoleń lub uzgodnień konserwatorskich wg. ww. ustaw.

Ochrona przyrody

Postanowienia niniejszego dokumentu, w tym zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne, realizowane będą zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, a zatem także z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336).

Na obszarze rewitalizacji stwierdzono stanowiska oraz siedliska chronionych gatunków roślin i zwierząt, w odniesieniu do których obowiązują zakazy określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r. poz. 1409) i w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2022 r. poz. 2380). W przypadku konieczności realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w sposób prowadzący do naruszania ww. zakazów, należy uprzednio uzyskać stosowne zezwolenie wydawane w trybie art. 56 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336).

Mając na uwadze możliwość zniszczenia istniejących i potencjalnych siedlisk gatunków chronionych w trakcie prowadzonych prac budowlanych, drogowych czy remontowych (w szczególności w związku z planowanymi inwestycjami prowadzonymi w obrębie istniejących obiektów budowlanych, m.in. działań termomodernizacyjnych lub prac remontowych dachu i/lub elewacji), należy przewidzieć stosowanie działań minimalizujących i kompensacyjnych, takich jak:

- przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczych przed rozpoczęciem prac (np. uprzednie zinwentaryzowanie gatunków zasiedlających budynek),
- dostosowanie terminów przeprowadzenia robót do cyklu życiowego zwierząt, tj. realizacja prac w terminach minimalizujących ryzyko niszczenia lęgów ptaków i siedlisk nietoperzy,
- zapewnienie nadzoru przyrodniczego podczas realizacji inwestycji,
- zastosowanie rozwiązań kompensacyjnych w przypadku nieuniknionego zniszczenia siedlisk (np. montaż budek lęgowych i schronów dla nietoperzy, zakładanie nowych nasadzeń drzew i krzewów rodzimych gatunków, tworzenie łąk kwietnych i zadrzewień śródmiejskich).

Działania rewitalizacyjne będą ponadto przyczyniały się do poprawy walorów przyrodniczych i zwiększania różnorodności biologicznej na obszarze objętym Programem poprzez: wprowadzanie zieleni urządzonej w przestrzeni publicznej, zwiększanie udziału roślinności rodzimej sprzyjającej owadom zapylającym oraz tworzenie warunków do zachowania i odbudowy lokalnych populacji gatunków chronionych.

Infrastruktura elektroenergetyczna

Realizując przedsięwzięcia rewitalizacyjne należy zwrócić uwagę na istniejącą infrastrukturę elektroenergetyczną. Konieczne jest, by wszelkie zmiany i modernizacje uzgadniać ze służbami technicznymi RE Chełm (jest to niezbędne dla zachowania ciągłości dostaw energii oraz zapewnienia bezpieczeństwa technicznego na terenie objętym rewitalizacją).

Infrastruktura gazowa

W obrębie obszaru rewitalizacji zlokalizowana jest infrastruktura gazowa średniego ciśnienia i niskiego ciśnienia. Realizując przedsięwzięcia rewitalizacyjne, zwłaszcza w zakresie

rozbudowy infrastruktury, należy uwzględnić konieczność zachowania stref kontrolowanych dla istniejących gazociągów zgodnie z obowiązującymi przepisami. W strefie kontrolowanej istniejących gazociągów dopuszcza się budowę nowych sieci gazowych. W strefach kontrolowanych nie należy natomiast wznosić budynków, urządzać stałych składów i magazynów, sadzić drzew i krzewów oraz podejmować działalności mogącej zagrozić trwałości gazociągu podczas jego eksploatacji. Ponadto przy scalaniu lub podziale nieruchomości gruntowych lub działek objętych obszarem rewitalizacji należy przewidzieć dostępność do infrastruktury technicznej. W strefach kontrolowanych istnieje ograniczenie praw własności właścicieli gruntów związane z zagwarantowaniem dostępności do gazociągu dla służb eksploatacyjnych Operatora Systemu Dystrybucyjnego.

W przypadku planowania szczegółowych zadań inwestycyjnych na terenie obszaru rewitalizacji, należy w stosunku do ww. gazociągów uwzględnić przepisy wynikające z Dz. U. z dnia 4 czerwca 2013 r. poz. 640 Załącznik nr 2 tabela nr 1 i normy PN-91/M-34501 oraz dokonać uzgodnień lokalizacyjnych w Dziale Zarządzania Majątkiem Sieciowym lub stosownej Gazowni Polskiej Spółki Gazownictwa sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Lublinie w zależności od zakresu.

Infrastruktura kolejowa

Realizując przedsięwzięcia rewitalizacyjne – mimo iż nie ingerują one w obszary kolejowe – należy mieć na uwadze, że w sąsiedztwie linii kolejowej nie mogą być instalowane jakiegokolwiek urządzenia mogące zakłócić prace infrastruktury kolejowej, w tym systemów łączności. W przypadku realizacji prac inwestycyjnych w sąsiedztwie obszaru kolejowego należy je każdorazowo uzgodnić, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 697) z właściwą jednostką organizacyjną zarządcy infrastruktury kolejowej, tj. PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Zakład Linii Kolejowych w Lublinie. Co ważne, zagospodarowanie terenów sąsiadujących z infrastrukturą kolejową oraz wszelkie zamierzenia inwestycyjne planowane do realizacji w ich sąsiedztwie powinny być zgodne z przepisami odrębnymi, w tym z ustawą z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 697), rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonania robót ziemnych w sąsiedztwie linii kolejowej, a także sposobu urządzania i utrzymywania zasłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1247, z późn. zm.), rozporządzeniem Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 października 2015 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać skrzyżowania linii kolejowych oraz bocznic kolejowych z drogami i ich usytuowanie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1744, z późn. zm.), ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2024 r. poz. 725, z późn. zm.), rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1225, z późn. zm.), ustawą z dnia 21 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54, z późn. zm.), rozporządzeniem

Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r. poz. 112).

10.2. Lista przedsięwzięć podstawowych

Niniejszy rozdział przedstawia charakterystykę podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które zgłoszone zostały do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030, a bez których osiągnięcie celów rewitalizacji nie będzie możliwe. Realizacja zaplanowanych działań przyczyni się do wyjścia z sytuacji kryzysowej, a tym samym osiągnięcia wizji obszaru rewitalizacji. Nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych został szczegółowo opisany w rozdziale poświęconym mechanizmom włączenia interesariuszy.

Na grupę przedsięwzięć podstawowych składa się 15 następujących projektów odpowiadających na zdiagnozowane w mieście problemy i negatywne zjawiska:

1. Chełmski Klub Rozwoju Cyfrowego.
2. Zajęcia pozalekcyjne dla uczniów szkół podstawowych i średnich.
3. Rozbudowa zasobów bibliotecznych oraz infrastruktury skweru Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie
4. Modernizacja pracowni digitalizacyjnej Chełmskiej Biblioteki Cyfrowej.
5. Poprawa efektywności energetycznej i dostępności budynku głównego Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie
6. Rewitalizacja terenu Komendy Miejskiej Policji w Chełmie.
7. Kompleksowa modernizacja deptaka wzdłuż ul. Lwowskiej wraz z kształtowaniem atrakcyjnej przestrzeni publicznej w centrum Chełma
8. Wdrożenie i rozwój systemu altan śmietnikowych w zabudowie wielorodzinnej jako wzmocnienie świadomości selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.
9. Nowa szansa, nowe możliwości.
10. Termomodernizacja placówek oświatowych znajdujących się na obszarze rewitalizacji Miasta Chełm.
11. Termomodernizacja budynku przychodni nr 1 MSP ZOZ w Chełmie wraz z poprawą funkcjonalności i estetyki terenu wokół przychodni oraz dostosowaniem go dla osób z niepełnosprawnością
12. Śródmieście dla nas wszystkich.
13. Restauracja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego Miasta Chełm – Centrum Dialogu Kultur.
14. Centrum Kultury Stary Młyn – adaptacja budynku dawnego młyna w Chełmie na potrzeby działalności kulturalnej.
15. Modernizacja Ogródka Jordanowskiego w Chełmie.

W dalszej części niniejszego rozdziału przedstawiono przedsięwzięcia rewitalizacyjne w formie tabelarycznej – każdemu przedsięwzięciu poświęcona jest odrębna tabela, zawierająca szczegółowe informacje na temat projektu. Poszczególne tabele zawierają m. in.: cel projektu, zakres zadań, lokalizację, czas realizacji, grupę interesariuszy, potencjalnych partnerów, szacowaną wartość oraz źródła finansowania.

Tabela 71. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 1

Lp.	1
Nazwa projektu	Chełmski Klub Rozwoju Cyfrowego
Podmiot realizujący projekt	Miasto Chełm
Lokalizacja przedsięwzięcia (wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	Chełmska Biblioteka Publiczna ul. Partyzantów 40, 22-100 Chełm działka nr 107/3 (obręb 23) <i>[poza obszarem rewitalizacji]</i> Choć lokalizacja klubu znajdzie się poza obszarem rewitalizacji, jego działalność będzie mieć charakter otwarty i inkluzywny – z aktywnym naborem uczestników z obszarów zdegradowanych. Projekt zakłada działania mające na celu rozwój kompetencji cyfrowych, szczególnie wśród osób starszych, bezrobotnych i wykluczonych społecznie – co dotyczy w dużej mierze mieszkańców obszaru rewitalizacji. Projekt odpowiada bezpośrednio na potrzeby poprawy kompetencji mieszkańców obszaru rewitalizacji, wskazane w diagnozie pogłębionej. Dodatkowo działania klubu będą mieć formę mobilną i będą wspierane promocją na terenie obszaru rewitalizacji. Co istotne, lokalizacja podyktowana jest dostępnością infrastruktury technicznej i spełnieniem warunków technologicznych (łącza, sprzęt, dostępność sal). Należy podkreślić, że lokalizacja projektu mieści się w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji. Powyższe stanowi o zasadności umiejscowienia projektu poza granicami obszaru rewitalizacji.
Ogólny cel przedsięwzięcia	Głównym celem projektu jest rozwijanie kompetencji cyfrowych u dorosłych mieszkańców Chełma (w szczególności z obszaru poddawanego rewitalizacji) poprzez uczestnictwo w zajęciach Chełmskiego Klubu Rozwoju Cyfrowego.
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C1.K1, C1.K2, C1.K4
Opis problemu	Zgodnie z „<i>Diagnozą służącą wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Chełm</i>”, wskaźnik dotyczący udziału osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym w ogólnej liczbie bezrobotnych w Chełmie wynosi 19,8%, zatem co piąty bezrobotny mieszkaniec miasta to osoba posiadająca wykształcenie podstawowe. Osiedle Śródmieście ma wskaźnik dotyczący udziału osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym w ogóle osób bezrobotnych na poziomie 27,8% (przekroczenie względem wartości referencyjnej, tj. wartości wskaźnika dla miasta). Tymczasem na obecnym rynku pracy niełatwo znaleźć zatrudnienie mając tak niski poziom wykształcenia. Przedsięwzięcie przyczyni się do wzrostu kompetencji cyfrowych uczestników zajęć, co zwiększy ich szanse na odnalezienie się na rynku pracy. Zgodnie z „<i>Diagnozą służącą wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Chełm</i>”, wskaźnik dotyczący liczby osób z niepełnosprawnością korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców na Osiedlu Śródmieście wynosi 13,59%. Wartość tego wskaźnika obrazuje sytuację społeczną w mieście, reprezentowaną przez osoby ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do wzrostu kompetencji cyfrowych osób ze specjalnymi potrzebami.
Zakres realizowanych zadań	Utworzenie Chełmskiego Klubu Rozwoju Cyfrowego w budynku Biblioteki: zakup sprzętu (laptopy, tablety, smartfony), wyposażenia (krzesła, stoliki biurowe), rekrutacja uczestników, zatrudnienie dwóch osób do prowadzenia zajęć, organizacja zajęć dla uczestników: indywidualnych i grupowych. Korzystający z oferty CHKRC otrzymają m.in. wsparcie w dostępie do elektronicznych usług publicznych (zwłaszcza w zakresie ochrony zdrowia) oraz skorzystają z zajęć rozwijających kompetencje cyfrowe, nakierowanych na poprawienie ich poziomu umiejętności cyfrowych, bezpieczne korzystanie z nowych technologii i przeciwdziałanie dezinformacji, zgodnie z indywidualnymi potrzebami.
Pozytywny wpływ na sferę społeczną	Projekt przeciwdziała wykluczeniu społecznemu poprzez umożliwienie dorosłym mieszkańcom – w tym osobom starszym, bezrobotnym i wykluczonym cyfrowo – nabycia praktycznych kompetencji technologicznych. Wzmocnienie umiejętności cyfrowych

Lp.	1	
Nazwa projektu	Chełmski Klub Rozwoju Cyfrowego	
w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełnione dzięki przedsięwzięciu	zwiększy szanse uczestników na rynku pracy oraz poprawi ich samoocenę i niezależność, co adresuje problem bezrobocia i niedopasowania kwalifikacji, a tym samym przyczyni się do jego ograniczenia. Dodatkowo projekt wspiera integrację międzypokoleniową i aktywność obywatelską, budując zaangażowaną społeczność lokalną, co odpowiada na zdiagnozowany niski poziom zaangażowania społecznego i integracji.	
Czas realizacji	2025-2027	
Grupa interesariuszy	Mieszkańcy miasta Chełm, przede wszystkim mieszkańcy obszaru rewitalizacji (zwłaszcza osoby bezrobotne oraz osoby ze szczególnymi potrzebami)	
Opis działań zap. dostępność	Wśród uczestników będą osoby z niepełnosprawnością. Realizator zadba o to, aby umożliwić im pełne uczestnictwo w projekcie na równi z innymi uczestnikami. Rekrutacja uczestników i realizacja działań w KRC odbywać się będzie z uwzględnieniem zasad równego traktowania. Budynek Biblioteki, w którym odbywać się będą zajęcia jest dostosowany do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Dodatkowo dokumenty rekrutacyjne i materiały szkoleniowe zostaną sporządzone z wykorzystaniem widocznej czcionki i prostego języka. W trakcie realizacji projektu potrzeby osób z niepełnosprawnościami będą badane indywidualnie, a sposób organizacji działań szkoleniowych zostanie dostosowany do ich potrzeb, z uwzględnieniem rodzaju i stopnia niepełnosprawności uczestnika.	
Ewentualni partnerzy	Chełmska Biblioteka Publiczna im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie	
Szacowana wartość	480 000,00 zł	
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	0,00 zł
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	480 000,00 zł (EFS)
	Środki prywatne	0,00 zł
	Środki z innych źródeł	0,00 zł
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Przedsięwzięcie realizuje cel rewitalizacji nr 1, w szczególności kierunku działań 1.1, 1.2 i 1.4, poprzez podnoszenie kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym osób wykluczonych cyfrowo, bezrobotnych i osób ze szczególnymi potrzebami. Projekt będzie więc przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu, jednocześnie aktywizując mieszkańców i poprawiając ich szanse na rynku pracy. Co więcej, poza wsparciem realizacji celów niniejszego programu, przedsięwzięcie wspierać będzie realizację innych dokumentów strategicznych właściwych dla miasta: poprzez rozwój kompetencji cyfrowych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w szczególności będzie wspierać realizację celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026, Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030 oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Dane umożliwiające dokonanie oceny rezultatów będą zbierane przez Miasto Chełm i Chełmską Bibliotekę Publiczną w trakcie trwania projektu. Weryfikacja nabycia kompetencji cyfrowych będzie prowadzona na podstawie testów wiedzy/umiejętności przed i po cyklu szkoleń oraz na podstawie frekwencji i formularzy samooceny. Monitorowanie będzie prowadzone na bieżąco w trakcie realizacji oraz w formie oceny końcowej po zakończeniu projektu. Dane będą zasilać system monitorowania GPR. Ocenie będą podlegać rezultaty mierzone za pomocą wskazanych poniżej wskaźników.	
	Wskaźniki produktu	1. Liczba osób objętych wsparciem szkoleniowym w ramach działalności Klubu Rozwoju Cyfrowego [336 osób] 2. Liczba porad udzielonych w ramach bieżącej działalności Klubów Rozwoju Cyfrowego [1 544 porady]
	Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób, które w wyniku wsparcia otrzymanego w Klubach Rozwoju Cyfrowego nabyły/podniosły kompetencje cyfrowe [269 osób] 2. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie [5 osób]

Tabela 72. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 2

Lp.	2
Nazwa projektu	Zajęcia pozalekcyjne dla uczniów szkół podstawowych i średnich
Podmiot realizujący projekt	Miasto Chełm/ Chełmska Biblioteka Publiczna
Lokalizacja przedsięwzięcia (wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	Chełmska Biblioteka Publiczna ul. Partyzantów 40, 22-100 Chełm działka nr 107/3 (obręb 23) <i>[poza obszarem rewitalizacji]</i> Choć lokalizacja przedsięwzięcia znajduje się poza granicami obszaru rewitalizacji, udział w zajęciach będzie otwarty dla dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji, gdzie występuje wysoki poziom bezrobocia oraz niski poziom wykształcenia. Projekt zakłada organizację zajęć rozwijających kompetencje i zainteresowania uczniów – szczególnie tych zagrożonych wykluczeniem edukacyjnym i społecznym. Projekt odpowiada na problemy braku motywacji, niskiej samooceny i zagrożenia depresją lub zachowaniami autodestrukcyjnymi u młodzieży. Jego celem jest wzmocnienie kompetencji miękkich, integracja rówieśnicza oraz rozwój zainteresowań – co pośrednio przeciwdziała wykluczeniu. Lokalizacja, mimo że poza obszarem rewitalizacji, zapewnia łatwy dostęp komunikacyjny dla uczniów z obszaru rewitalizacji i zakłada ich duży odsetek wśród uczestników projektu. Biblioteka jako miejsce realizacji posiada odpowiednie warunki techniczne i jest w pełni dostępna dla osób z niepełnosprawnościami. Co więcej, biblioteka mieści się w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji. Powyższe stanowi o zasadności umiejscowienia projektu poza obszarem rewitalizacji.
Ogólny cel przedsięwzięcia	Głównym celem projektu jest rozwijanie kompetencji, umiejętności, uzdolnień zainteresowanych uczniów.
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C1.K1, C1.K2, C1.K4
Opis problemu	Zgodnie z „<i>Diagnozą służącą wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Chełm</i>”, wskaźnik dotyczący udziału osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym w ogólnej liczbie bezrobotnych w Chełmie wynosi 19,8%, zatem co piąty bezrobotny mieszkaniec miasta to osoba posiadająca wykształcenie podstawowe. Osiedle Śródmieście ma wskaźnik dotyczący udziału osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym w ogóle osób bezrobotnych na poziomie 27,8% (przekroczenie względem wartości referencyjnej, tj. wartości wskaźnika dla miasta). Planowane przedsięwzięcie przyczyni się do osobistego rozwoju młodych osób, poszerzenia ich zainteresowań i pasji, co w perspektywie czasu przełoży się na potrzebę podnoszenia kwalifikacji i wybór właściwej ścieżki zawodowej. Wpłynie pozytywnie na ich sposób myślenia, poczucie wartości i samoocenę. Co istotne, niniejszy projekt odpowiada też m.in. na problem prób samobójczych wśród młodzieży. Uczniowie rozwijając zainteresowania kształtują swoją osobowość, inaczej postrzegają swoje wady lub problemy.
Zakres realizowanych zadań	Organizacja zajęć pozalekcyjnych dla uczniów szkół podstawowych i średnich.
Pozytywny wpływ na sferę społeczną w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełnione dzięki przedsięwzięciu	Projekt odpowiada na potrzeby emocjonalne i edukacyjne dzieci i młodzieży, oferując im bezpieczną przestrzeń do rozwijania pasji i wzmocniania kompetencji społecznych. Dzięki zajęciom uczniowie, w tym osoby z trudnościami edukacyjnymi, zyskują możliwość budowania relacji rówieśniczych, nabywania umiejętności miękkich i wzrostu poczucia sprawczości. Projekt ogranicza ryzyko wykluczenia i sprzyja tworzeniu bardziej równościowej i włączającej wspólnoty szkolnej. Przedsięwzięcie przeciwdziała zatem problemom prób samobójczych wśród młodzieży, gdyż wzmacnia poczucie wartości i samoocenę młodych ludzi. Dostrzega się więc, że projekt będzie odpowiedzią na słabą odporność psychiczną młodzieży. Ponadto, poszerzanie zainteresowań w dłuższej perspektywie czasu ma przełożyć się na potrzebę podnoszenia kwalifikacji i wybór właściwej ścieżki zawodowej, co wpłynie na ograniczenie problemu bezrobocia i niedopasowania kwalifikacji.

Lp.	2	
Nazwa projektu	Zajęcia pozalekcyjne dla uczniów szkół podstawowych i średnich	
Czas realizacji	2025-2027	
Grupa interesariuszy	Uczniowie chełmskich szkół podstawowych oraz średnich, w szczególności mieszkający na obszarze rewitalizacji	
Opis działań zap. dostępność	Zakłada się, że wśród uczestników będą osoby z niepełnosprawnością. Budynek Biblioteki jest przystosowany do ich potrzeb. Przy rekrutacji uczestników Wnioskodawca zadba o to, aby osoby niepełnosprawne z różnymi dysfunkcjami mogły w pełni uczestniczyć w projekcie, na równi z innymi uczestnikami. Ich potrzeby będą badane indywidualnie, a sposób organizacji zajęć dostosowany do potrzeb, z uwzględnieniem rodzaju i stopnia niepełnosprawności uczestnika.	
Ewentualni partnerzy	Chełmska Biblioteka Publiczna im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie	
Szacowana wartość	100 000,00 zł	
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	10 000,00 zł (budżet miasta)
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	90 000,00 zł (EFS)
	Środki prywatne	0,00 zł
	Środki z innych źródeł	0,00 zł
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Przedsięwzięcie wspiera realizację celu rewitalizacji nr 1, w szczególności kierunków działań 1.1, 1.2 oraz 1.4, poprzez rozwój kompetencji i umiejętności społeczno-edukacyjnych młodzieży, przeciwdziałanie wykluczeniu oraz budowanie poczucia wartości i tożsamości wśród uczniów, w tym ze szczególnymi potrzebami. Zajęcia pozalekcyjne wzmacniają czynniki chroniące młodych mieszkańców, przeciwdziałają zjawiskom kryzysowym (w tym problemowi prób samobójczych wśród młodzieży), a w dłuższej perspektywie wspierają aktywizację edukacyjną i zawodową. Ponadto przedsięwzięcie to będzie wspierać realizację innych dokumentów właściwych dla miasta: wpływa na rozwój młodzieży, przeciwdziała patologiom i wzmacnia kapitał ludzki, a zatem będzie wspierało realizację celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026 i Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030. Ewaluacja efektów będzie prowadzona po zakończeniu każdego cyklu zajęć oraz podsumowana w końcowym raporcie z realizacji projektu w odniesieniu do celów rewitalizacji. Ocenie będą podlegać rezultaty mierzone za pomocą wskazanych poniżej wskaźników.	
	Wskaźniki produktu	1. Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem [100 osób] 2. Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem [20 osób] 3. Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, którzy zostali objęci usługami asystenta [1 osoba]
	Wskaźniki rezultatu	1. Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu [80 osób]

Tabela 73. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 3

Lp.	3
Nazwa projektu	Rozbudowa zasobów bibliotecznych oraz infrastruktury skweru Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie
Podmiot realizujący projekt	Chełmska Biblioteka Publiczna im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie
Lokalizacja przedsięwzięcia	Chełmska Biblioteka Publiczna ul. Partyzantów 40, 22-100 Chełm działki nr 107/3, 107/2, 107/4, 107/5 (obręb 23)

Lp.	3
Nazwa projektu	Rozbudowa zasobów bibliotecznych oraz infrastruktury skweru Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie
(wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	<i>[poza obszarem rewitalizacji]</i> Projekt ma charakter ogólnomiejski i kulturalno-integracyjny, a jego bezpośrednimi beneficjentami będą także mieszkańcy obszaru rewitalizacji (zakłada się znaczny ich odsetek wśród ogółu beneficjentów). Jego oddziaływanie funkcjonalne obejmuje całe miasto, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców obszarów zdegradowanych. Zakłada się zwiększenie dostępności do kultury i edukacji poprzez nowe przestrzenie wystawiennicze oraz rewitalizację otoczenia budynku biblioteki. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji często pozbawieni są dostępu do takich wydarzeń, a badania wskazują na niski poziom uczestnictwa w kulturze. Nowy skwer i oferta programowa biblioteki będą służyć w szczególności dzieciom, rodzinom i seniorom – czyli grupom dotkniętym wykluczeniem społecznym i cyfrowym. Realizacja projektu poza obszarem rewitalizacji wynika z lokalizacji głównej siedziby Chełmskiej Biblioteki Publicznej, która pełni funkcję centralnego ośrodka kultury w Chełmie. Biblioteka jako miejsce realizacji posiada odpowiednie warunki techniczne i jest w pełni dostępna dla osób z niepełnosprawnościami. Co więcej, biblioteka mieści się w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji. Powyższe uzasadnia realizację projektu poza obszarem rewitalizacji.
Ogólny cel przedsięwzięcia	Celem przedsięwzięcia jest rozwój działalności kulturalnej Chełmskiej Biblioteki Publicznej poprzez rozbudowę bibliotecznych zasobów wystawienniczych oraz modernizację infrastruktury skweru. Zadanie ma na celu poprawę funkcjonalności miejskiej przestrzeni służącej edukacji i rekreacji mieszkańców Chełma. W nowym otoczeniu biblioteki organizowane będą wystawy, zajęcia literackie, pikniki, gry terenowe, pokazy fire show
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C1.K3, C1.K4, C2.K1, C2.K2, C3.K2
Opis problemu	Niewystarczająca oferta kulturalna jest problemem, który dotyka mieszkańców obszaru rewitalizacji. Współczesne czasy nastawione są na elektronikę, większość mieszkańców czyta książki za pośrednictwem ekranu, który niekorzystnie wpływa na nasz organizm. Brakuje miejsc, które motywowałyby mieszkańców do obcowania z literaturą i sztuką w sposób bezpośredni.
Zakres realizowanych zadań	Zakup zewnętrznych systemów wystawienniczych przeznaczonych do dwustronnej ekspozycji 3 plakatów/zdjęć A0. Panele można ustawić w jednej linii lub w tzw. ściankę łamaną. Modernizacja infrastruktury skweru przed budynkiem biblioteki: remont murków okalających i oświetlenia, montaż pergoli nadławkowych, ławki w formie książki.
Pozytywny wpływ na sferę społeczną w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełnione dzięki przedsięwzięciu	Modernizacja biblioteki i jej otoczenia stworzy atrakcyjną przestrzeń sprzyjającą spotkaniom, wspólnemu spędzaniu czasu i uczestnictwu w kulturze. Inwestycja znacząco zwiększy dostępność do oferty kulturalnej i edukacyjnej dla mieszkańców, w tym szczególnie grup dotkniętych wykluczeniem społecznym i cyfrowym, takich jak np. seniorzy czy rodziny z dziećmi. Nowe funkcje społeczne i rekreacyjne skweru przyczynią się do wzrostu integracji międzypokoleniowej i aktywizacji lokalnej społeczności, odpowiadając tym samym na problem niskiej integracji społecznej i braku miejsc do spędzania czasu wolnego. Projekt jednocześnie adresuje problem niewystarczającej oferty kulturalnej i przyczyni się do jego ograniczenia. Realizacja tego przedsięwzięcia umożliwi realizację przedsięwzięć nieinwestycyjnych zaplanowanych na terenie Biblioteki (tj. przedsięwzięć rewitalizacyjnych nr 1 i 2) – przedsięwzięcia są komplementarne względem siebie.
Czas realizacji	2025-2027
Grupa interesariuszy	Szeroka grupa odbiorców: mieszkańcy miasta Chełm (zwłaszcza mieszkańcy obszaru rewitalizacji), turyści.
Opis działań zap. dostępność	System wystawienniczy zewnętrzny zapewnia możliwość korzystania z dóbr kultury wszystkim odwiedzającym/oglądającym, w tym osobom ze szczególnymi potrzebami.

Lp.	3		
Nazwa projektu	Rozbudowa zasobów bibliotecznych oraz infrastruktury skweru Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie		
	Skwer przed biblioteką jest ogólnodostępny, bez barier architektonicznych.		
Ewentualni partnerzy	Miasto Chełm		
Szacowana wartość	300 000,00 zł		
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	215 000,00 zł (budżet miasta, budżet państwa – krajowe programy rządowe)	
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	85 000,00 zł (EFRR, FS)	
	Środki prywatne	0,00 zł	
	Środki z innych źródeł	0,00 zł	
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Przedsięwzięcie wspiera realizację wszystkich trzech celów rewitalizacji, a w szczególności kierunków działań 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 3.2. Zmodernizowana przestrzeń i nowy system wystawienniczy mają bezpośrednio zwiększyć dostęp do kultury, a także poprawić warunki uczestnictwa mieszkańców (w tym osób z niepełnosprawnościami) w wydarzeniach plenerowych, wystawach oraz działaniach edukacyjnych i rekreacyjnych. Co więcej, realizacja tego przedsięwzięcia będzie wspierać realizację celów innych dokumentów strategicznych właściwych dla miasta. Projekt zwiększy dostęp do kultury i zintegruje społeczność, a zatem wesprze realizację celów Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030, Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Chełm oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Ocenie będą podlegać rezultaty mierzone za pomocą wskazanych poniżej wskaźników.		
	Wskaźniki produktu	1. Liczba instytucji kultury objętych wsparciem [1] 2. Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [1] 3. Liczba wspartych obiektów o charakterze niezabytkowym [1]	
	Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób oglądających wystawy [15 312 oglądających wystawy w Chełmskiej Bibliotece Publicznej – wzrost o 20% w porównaniu do roku 2023 (12 760 oglądających)]	

Tabela 74. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 4

Lp.	4
Nazwa projektu	Modernizacja pracowni digitalizacyjnej Chełmskiej Biblioteki Cyfrowej
Podmiot realizujący projekt	Chełmska Biblioteka Publiczna im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie
Lokalizacja przedsięwzięcia (wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	Chełmska Biblioteka Publiczna ul. Partyzantów 40, 22-100 Chełm działka nr 107/3 (obręb 23) <i>[poza obszarem rewitalizacji]</i> Projekt odpowiada na potrzebę upowszechniania dziedzictwa kulturowego oraz wyrównywania dostępu do zasobów wiedzy, szczególnie wśród osób z obszaru rewitalizacji. Ze względu na konieczność wykorzystania już istniejącej infrastruktury technicznej oraz wykwalifikowanego personelu, przedsięwzięcie musi być realizowane w głównej siedzibie Chełmskiej Biblioteki Publicznej, zlokalizowanej poza granicami obszaru rewitalizacji (lecz w bezpośrednim jego sąsiedztwie). Lokalizacja ta nie ogranicza jednak funkcjonalnego dostępu dla mieszkańców obszaru rewitalizacji – wręcz przeciwnie, cyfrowy charakter zwiększa jego zasięg. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji – w tym uczniowie, seniorzy i osoby z niepełnosprawnościami – często nie korzystają z oferty

Lp.	4	
Nazwa projektu	Modernizacja pracowni digitalizacyjnej Chełmskiej Biblioteki Cyfrowej	
	kulturalnej z powodu barier fizycznych, ekonomicznych i społecznych. Digitalizacja umożliwi zdalny dostęp do zbiorów, niezależnie od miejsca zamieszkania, stanu zdrowia czy sytuacji rodzinnej. Projekt ma więc potencjał wyrównujący szanse edukacyjne i kulturowe, zwłaszcza mieszkańców obszaru rewitalizacji. Powyższe stanowi o zasadności umiejscowienia projektu poza obszarem rewitalizacji.	
Ogólny cel przedsięwzięcia	Celem zadania jest ponowne uruchomienie biblioteki cyfrowej jako narzędzia promocji Chełma, zasobów bibliotecznych i literatury regionalnej. Działania służyć będą edukacji mieszkańców Miasta i osób spoza miasta korzystających z zasobów bibliotecznych. Digitalizacja zbiorów posłuży ochronie i upowszechnianiu cennych wydawnictw, w perspektywie przełoży się na rozwój czytelnictwa. Dostęp do zdigitalizowanych zbiorów będzie poprzez stronę internetową CHBP.	
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C1.K2, C1.K4	
Opis problemu	Dotychczasowe zasoby sprzętowe Biblioteki w zakresie sprzętu niezbędnego do digitalizacji są niewystarczające. Modernizacji wymaga także pomieszczenie, w którym mieści się pracownia.	
Zakres realizowanych zadań	Zadanie będzie polegało na modernizacji pracowni digitalizacji i zakupie wyposażenia (skaner, serwer, komputery, oprogramowanie).	
Pozytywny wpływ na sferę społeczną w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełnione dzięki przedsięwzięciu	Dzięki modernizacji pracowni Chełmska Biblioteka Publiczna stanie się nowoczesnym centrum dostępu do kultury i historii lokalnej, dostępnym również dla osób z ograniczeniami mobilnymi (przywrócenie funkcji), przeciwdziałając w ten sposób wykluczeniu – umożliwi zdalny dostęp do jej zasobów niezależnie od barier fizycznych, ekonomicznych czy społecznych. Projekt promuje więc aktywny udział mieszkańców w procesie zachowania dziedzictwa kulturowego oraz zwiększa ich zaangażowanie społeczne. Digitalizacja zbiorów pozwoli zatem na lepszą integrację mieszkańców wokół wspólnych wartości i historii regionu, wzmacniając poczucie tożsamości lokalnej. Co istotne, realizacja tego przedsięwzięcia umożliwi realizację przedsięwzięć nieinwestycyjnych zaplanowanych na terenie Biblioteki (tj. przedsięwzięć rewitalizacyjnych nr 1 i 2) – przedsięwzięcia są komplementarne względem siebie.	
Czas realizacji	2025-2026	
Grupa interesariuszy	Szeroka grupa odbiorców, w tym osoby z niepełnosprawnościami: mieszkańcy Chełma, osoby zainteresowane spoza miasta, uczniowie, studenci, seniorzy, placówki oświatowe, różnego typu instytucje, organizacje pozarządowe, media.	
Opis działań zap. dostępność	Realizacja działań inwestycyjnych w Chełmskiej Bibliotece Publicznej zapewni możliwość korzystania z zasobów bibliotecznych on-line wszystkim zainteresowanym, w tym osobom ze szczególnymi potrzebami.	
Ewentualni partnerzy	Miasto Chełm	
Szacowana wartość	300 000,00 zł	
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	300 000,00 zł (budżet miasta, budżet państwa – krajowe programy rządowe)
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	0,00 zł
	Środki prywatne	0,00 zł
	Środki z innych źródeł	0,00 zł
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Przedsięwzięcie realizuje cel rewitalizacji nr 1, w szczególności kierunki działań 1.2 i 1.4, poprzez modernizację pracowni digitalizacji w Chełmskiej Bibliotece Publicznej oraz ponowne uruchomienie biblioteki cyfrowej. Projekt zwiększy dostęp do zasobów kultury i literatury regionalnej, wspierając edukację, rozwój czytelnictwa oraz promocję dziedzictwa lokalnego wśród mieszkańców Chełma (zwłaszcza mieszkańców obszaru rewitalizacji) i odbiorców zewnętrznych. Jednocześnie projekt umożliwi wsparcie realizacji celów innych dokumentów strategicznych właściwych dla miasta: wspiera on bowiem rozwój czytelnictwa, promocję dziedzictwa i dostępność kultury. Tym samym przedsięwzięcie wesprze realizację założeń	

Lp.	4
Nazwa projektu	Modernizacja pracowni digitalizacyjnej Chełmskiej Biblioteki Cyfrowej
	Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku i Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030. Dane potrzebne do oceny rezultatów przedsięwzięcia będą gromadzone przez Chełmską Bibliotekę Publiczną we współpracy z Miastem Chełm. Ewaluacja prowadzona będzie na bieżąco i po zakończeniu projektu, a wyniki zostaną ujęte w ramach monitorowania GPR. Ocenie będą podlegały rezultaty mierzone za pomocą wskazanych poniżej wskaźników.
Wskaźniki produktu	1. Liczba użytkowanych obiektów [1 obiekt] 2. Liczba pomieszczeń remontowanych/adaptowanych/przebudowywanych [1 pomieszczenie]
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba publikacji udostępnionych on-line [12 660]

Tabela 75. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 5

Lp.	5
Nazwa projektu	Poprawa efektywności energetycznej i dostępności budynku głównego Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie
Podmiot realizujący projekt	Chełmska Biblioteka Publiczna im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie
Lokalizacja przedsięwzięcia (wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	Chełmska Biblioteka Publiczna ul. Partyzantów 40, 22-100 Chełm działka nr 107/3 (obręb 23) <i>[poza obszarem rewitalizacji]</i> Budynek Chełmskiej Biblioteki Publicznej zlokalizowany jest w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji, przez co często odwiedzany jest przez uczniów, seniorów i rodziny zamieszkujące na tym obszarze. Obecnie jednak stan techniczny budynku oraz istniejące bariery architektoniczne ograniczają jego funkcjonalność i dostępność. Poprawa efektywności energetycznej oraz dostępności biblioteki wpłynie na zwiększenie udziału mieszkańców – w tym z obszaru rewitalizacji – w życiu kulturalnym i społecznym miasta. Inwestycja wpisuje się w cele rewitalizacji poprzez wspieranie integracji społecznej, poprawę infrastruktury publicznej oraz walkę z wykluczeniem cyfrowym i informacyjnym. Lokalizacja przedsięwzięcia wynika z fizycznego umiejscowienia instytucji, natomiast oddziaływanie – zarówno przestrzenne, jak i społeczne – obejmuje w dużym stopniu mieszkańców obszaru rewitalizacji. Powyższe uzasadnia realizację projektu poza obszarem rewitalizacji.
Ogólny cel przedsięwzięcia	Celem przedsięwzięcia jest modernizacja bibliotecznego gmachu i dostosowanie go do wymogów energetycznych i środowiskowych oraz poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C2.K3, C3.K1
Opis problemu	Zgodnie z „ <i>Diagnozą służącą wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Chełm</i> ”, Osiedle Śródmieście ma wskaźnik dotyczący udziału budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji w ogólnej liczbie budynków użyteczności publicznej na poziomie 0,0%. Planowane przedsięwzięcie przyczyni się do poprawy strefy technicznej na obszarze rewitalizacji.
Zakres realizowanych zadań	Zakres zadań obejmuje: modernizację dachu, stropów, schodów, instalacji, dwóch szklanych kopuł, windy zewnętrznej, wymianę okien i drzwi, montaż systemu fotowoltaicznego.
Pozytywny wpływ na sferę społeczną	Przebudowa biblioteki zwiększy jej dostępność dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych, zapewniając bezpieczne, komfortowe i nowoczesne miejsce spotkań oraz

Lp.	5	
Nazwa projektu	Poprawa efektywności energetycznej i dostępności budynku głównego Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie	
w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełnione dzięki przedsięwzięciu	działań społeczno-kulturalnych. Projekt stanowi więc bezpośrednią odpowiedź na problemy barier architektonicznych i wykluczenia, przyczyniając się do ich ograniczenia. Poprawa efektywności energetycznej umożliwi wykorzystanie oszczędności w działalności społecznej placówki. Warto też podkreślić, że projekt bezpośrednio wspiera uczestnictwo mieszkańców w życiu publicznym (kulturalnym i społecznym) miasta, jak i integrację lokalną, co wzmocni efekt ograniczenia wykluczenia. Realizacja tego przedsięwzięcia umożliwi realizację przedsięwzięć nieinwestycyjnych zaplanowanych na terenie Biblioteki (tj. przedsięwzięć rewitalizacyjnych nr 1 i 2) – przedsięwzięcia są komplementarne względem siebie.	
Czas realizacji	2025-2030	
Grupa interesariuszy	Szeroka grupa odbiorców: mieszkańcy miasta Chełm (zwłaszcza mieszkańcy obszaru rewitalizacji), turyści	
Opis działań zap. dostępność	Modernizacja windy zewnętrznej przystosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	
Ewentualni partnerzy	Miasto Chełm	
Szacowana wartość	950 000,00 zł	
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	142 500,00 zł (budżet miasta, budżet państwa – krajowe programy rządowe)
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	807 500,00 zł (EFRR)
	Środki prywatne	0,00 zł
	Środki z innych źródeł	0,00 zł
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Przedsięwzięcie realizuje cele rewitalizacji nr 2 i 3, w szczególności kierunki działań 2.3 i 3.1, poprzez poprawę efektywności energetycznej budynku Chełmskiej Biblioteki Publicznej oraz jego dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Projekt przyczyni się do modernizacji infrastruktury publicznej, ograniczenia zużycia energii oraz zwiększenia dostępności kultury dla wszystkich grup mieszkańców, w tym osób o szczególnych potrzebach. Przedsięwzięcie równolegle wesprze realizację celów innych dokumentów strategicznych właściwych dla miasta: zakłada ono poprawę efektywności energetycznej, ograniczenie emisyjności i zwiększenie dostępności – sprzyjać więc będzie realizacji celów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030, Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030 oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego. Dane niezbędne do oceny rezultatów projektu będą gromadzone przez Chełmską Bibliotekę Publiczną we współpracy z Miastem Chełm. Ocena prowadzona będzie systematycznie w trakcie realizacji projektu oraz po jego zakończeniu, a dane zostaną ujęte w ramach monitorowania GPR. Ocenie będą podlegać rezultaty mierzone za pomocą wskazanych poniżej wskaźników.	
	Wskaźniki produktu	1. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami [1] 2. Liczba instytucji kultury objętych wsparciem [1] 3. Liczba obiektów poddanych termomodernizacji [1]
	Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [112 419 odwiedzin użytkowników Chełmskiej Biblioteki Publicznej – wzrost o 20% w porównaniu do roku 2023 (93 682 odwiedzin)]

Tabela 76. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 6

Lp.	6
Nazwa projektu	Rewitalizacja terenu Komendy Miejskiej Policji w Chełmie
Podmiot realizujący projekt	Komenda Wojewódzka Policji w Lublinie
Lokalizacja przedsięwzięcia (wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	Komenda Miejska Policji w Chełmie ul. Żwirki i Wigury 20, 22-100 Chełm działki nr 375, 398/7 (obręb 15) <i>[na obszarze rewitalizacji]</i>
Ogólny cel przedsięwzięcia	Rewitalizacja terenu wokół budynku, poprawa funkcjonalności i ładu przestrzennego
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C2.K2, C2.K3, C3.K2
Opis problemu	Zagospodarowanie terenu nie odpowiada dzisiejszym standardom i specji otoczenie komendy. Teren jest położony w strefie ochrony konserwatorskiej. Graniczy bezpośrednio z parkiem, który jest przestrzenią ogólnie dostępną dla mieszkańców oraz zabytkową Bazyliką Narodzenia Najświętszej Marii Panny. Na przedmiotowym terenie znajdują się budynki administracyjno-biurowe, magazynowe oraz garaże. Obszar obejmuje także parkingi, wewnętrzne drogi dojazdowe, chodniki oraz liczne tereny zielone. Ogrodzenie terenu jest zniszczone. Skorodowane bramy, furtki oraz przęsła parkanu, które należy wymienić. Murek pod stalowymi elementami ogrodzenia należy wzmocnić i naprawić lub w skrajnych przypadkach wymienić łącznie z fundamentem. Jego stan wpływa negatywnie na estetykę otoczenia komendy co dodatkowo potęguje wizerunek obszaru zdegradowanego. Powierzchnia parkingów nosi znamiona długoletniego użytkowania (liczne uszkodzenia, i ubytki). Nawierzchnie są nieuporządkowane pod względem komunikacyjnym, materiałowym (asfalt, trylinka, kostka brukowa, żużel). Nierówności, spękania i ubytki powodują utrudnienia m.in. dla osób ze szczególnymi potrzebami. Brak odwodnienia wód opadowych przy występującym podłożu wapienno-kredowym powoduje zaleganie wód opadowych na powierzchni parkingu. Na terenie przewidzianym do rewitalizacji zlokalizowane są garaże, które z uwagi na ich zły stan techniczny należałoby zmodernizować oraz wymagające interwencji kocy dla psów służbowych. Ogrodzenie kocy jest skorodowane, przeszkody dla psów zniszczone. Przed budynkiem brakuje elementów małej infrastruktury (ławki, stojaki na rowery, kosze na śmieci).
Zakres realizowanych zadań	– Opracowanie dokumentacji projektowej; – Rozbiórka starych ciągów komunikacyjnych, ogrodzenia oraz infrastruktury technicznej; – Instalacja nowego ogrodzenia oraz infrastruktury technicznej; – Przebudowa parkingu i wewnętrznych dróg dojazdowych; – Odprowadzenie wód opadowych z terenów utwardzonych zgodnie z obowiązującymi przepisami; – Zmiana dotychczasowego ukształtowania terenu poprzez jego niwelację i wyrównanie; – Wymiana ogrodzenia kocy dla psów służbowych oraz szpecących przeszkód dla psów, na nowe i funkcjonalne; – Przebudowa/rozbudowa ciągu garaży; – Uporządkowanie przestrzeni i zaprojektowanie architektury krajobrazu; – Wyznaczenie strefy wypoczynkowej w przestrzeni publicznej obszaru; – Rozmieszczenie elementów małej architektury w obrębie rewitalizowanego obszaru przy budynku (np. ławki, kosze) spójnych stylistycznie z nowym zagospodarowaniem terenu; – Montaż stojaków rowerowych;

Lp.	6	
Nazwa projektu	Rewitalizacja terenu Komendy Miejskiej Policji w Chełmie	
	– Uzupełnienie ubytków w zieleni z nowym nasadzeniem z zastosowaniem różnych gatunków roślin przyczyniających się do wzbogacenia drzewostanu; – Utworzenie nowych trawników.	
Pozytywny wpływ na sferę społeczną w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełnione dzięki przedsięwzięciu	Zagospodarowanie zdegradowanego terenu w centrum miasta zwiększy bezpieczeństwo, estetykę i funkcjonalność przestrzeni publicznej. Jest to szczególnie istotne w kontekście problemów przestępczości i zakłóceń porządku publicznego. Powstanie miejsca zielonego wypoczynku i spacerów dla mieszkańców poprawi jakość życia w śródmieściu, odpowiadając jednocześnie na problem niewystarczającego dostępu do atrakcyjnych przestrzeni publicznych. Projekt wzmacnia poczucie wspólnoty, porządku i dbałości o wspólną przestrzeń, wspierając aktywność sąsiedzką i obywatelską. Co istotne, wyrównanie nierówności terenu zlikwiduje bariery architektoniczne, ograniczając tym samym problem wykluczenia.	
Czas realizacji	2025-2030	
Grupa interesariuszy	Mieszkańcy miasta, w tym obszaru rewitalizacji, osoby spoza Chełma	
Opis działań zap. dostępność	Wyrównanie nierówności terenu, które utrudniają poruszanie się osobom ze szczególnymi potrzebami.	
Ewentualni partnerzy	Nie przewiduje się	
Szacowana wartość	8 000 000,00 zł	
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	1 200 000,00 zł (budżet Policji)
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	6 800 000,00 zł (EFRR, FS)
	Środki prywatne	0,00 zł
	Środki z innych źródeł	0,00 zł
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Przedsięwzięcie realizuje cele rewitalizacji nr 2 i 3, w szczególności kierunki działań 2.2, 2.3 i 3.2, poprzez kompleksową rewitalizację przestrzeni otaczającej Komendę Miejską Policji w Chełmie, zlokalizowaną na obszarze rewitalizacji. Projekt ma na celu poprawę estetyki, funkcjonalności i bezpieczeństwa przestrzeni publicznej oraz dostosowanie jej do potrzeb mieszkańców, w tym osób z ograniczoną mobilnością. Jako iż przedsięwzięcie koncentruje się na porządkowaniu przestrzeni publicznej i zwiększeniu bezpieczeństwa, poza celami niniejszego programu będzie ono jednocześnie wspierać realizację założeń innych dokumentów strategicznych właściwych dla miasta, w tym: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Chełm, Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030, a także Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego. Ocena efektów nastąpi na etapie końcowym. Ocenie będą podlegać rezultaty mierzone za pomocą wskazanych poniżej wskaźników.	
	Wskaźniki produktu	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [1 ciąg garażowy] 2. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: – powierzchnia działki [13 035,65 m²] – powierzchnia parkingów [3 766,60 m²] – powierzchnia terenów zielonych [0,46 ha]
	Wskaźniki rezultatu	1. Liczba ludności zamieszkująca obszar rewitalizacji [1951]

Tabela 77. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 7

Lp.	7
Nazwa projektu	Kompleksowa modernizacja deptaka wzdłuż ul. Lwowskiej wraz z kształtowaniem atrakcyjnej przestrzeni publicznej w centrum Chełma
Podmiot realizujący projekt	Miasto Chełm
Lokalizacja przedsięwzięcia (wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	1. Deptak przy ul. Lwowskiej (część I – od ul. Pocztowej do Placu Doktora Edwarda Łuczowskiego i część II – od ul. Partyzantów do ul. Pocztowej); 2. skwer przy ul. Pocztowej (MDK) oraz skwer przy ul. Pocztowej (PM 6); 3. Plac Doktora Edwarda Łuczowskiego w Chełmie. obręb 14: działki nr 3 (część), 738, 798, 804, 810, 822, 829, 588 (część), 959, 960/1, 960/2, 968; obręb 15: działki nr 417, 408, 416, 625, 440, 483, 475/5 (część), 482, 426, 481, 439/4, 439/3, 439/2, 439/2, 439/5; obręb 23: działki nr 64/2 (część), 6/2, 7, 8, 9; <i>[na obszarze rewitalizacji]</i>
Ogólny cel przedsięwzięcia	Celem przedsięwzięcia jest poprawa jakości przestrzeni publicznej miasta, stworzenie uporządkowanej i estetycznej przestrzeni w centrum miasta poprzez nadanie nowych, rekreacyjnych funkcji deptakowi (budowa fontanny – dysze w nawierzchni, plaża, strefa podwieszanych parasoli) oraz zapewnienie dostępu do czystej wody pitnej dla ludzi i zwierząt.
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C1.K3, C1.K4, C2.K4, C3.K3
Opis problemu	Deptak miejski przy ul. Lwowskiej jest jednym z najchętniej odwiedzanych miejsc w mieście - ze względu na swoje położenie w centrum. Obok funkcji handlowych i usługowych, jest miejscem spotkań mieszkańców. Jego potencjał nie jest w pełni wykorzystany, wymaga działań i inwestycji, które będą zachęcały mieszkańców do spędzania tu czasu. Jednym z problemów zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji jest niski poziom integracji społecznej. Mieszkańcom brakuje miejsc, w których mogliby się spotkać, aby swobodnie i miło spędzić czas. Istotnym zagadnieniem jest również postępująca betonoza w przestrzeni publicznej, która mogłaby zostać zniwelowana poprzez działania związane z nowymi nasadzeniami. Ponadto, w mieście brakuje źródeł świeżej wody pitnej, która jest szczególnie potrzebna w czasie upałów. Montaż poidłek przyczyniłby się do redukcji zużycia plastikowych butelek, tym samym wpłynęłoby pozytywnie na środowisko. Przedsięwzięcie podniesie komfort życia mieszkańców i umożliwi propagowanie zdrowego stylu życia.
Zakres realizowanych zadań	W ramach inwestycji planowane jest wykonanie następujących zadań: – wyrównanie nawierzchni poprzez całkowite jej przełożenie z zastosowaniem nowego klinkieru brukowego w części II deptaka – wymiana wyeksploatowanych i skorodowanych latarni parkowych – tylko w części II deptaka; – wprowadzenie na deptaku punktów świetlnych ukrytych w siedziskach, nawierzchni, donicach; – organizacja nowych miejsc zieleni, zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej do 40% istniejącego terenu; – uporządkowanie na deptaku istniejącego drzewostanu; – wykonanie nowych nasadzeń; – zakup 3 szt. źródeł wody pitnej z nalewakiem i poidłem dla zwierząt; – zakup czterech konstrukcji małej architektury (donica z trejażem); – nasadzenie roślin ozdobnych i pnących.
Pozytywny wpływ na sferę społeczną w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów	Nowoczesna aranżacja deptaka zachęci mieszkańców i turystów do aktywnego korzystania z przestrzeni miejskiej, wspierając lokalnych przedsiębiorców i usługi. Projekt tworzy przyjazne środowisko dla spacerów, spotkań i wydarzeń plenerowych, wzmacniając więzi społeczne i życie towarzyskie, co jest bezpośrednią odpowiedzią na niski poziom integracji społecznej i braku atrakcyjnych przestrzeni publicznych. Zniesienie barier architektonicznych poprawi dostępność dla wszystkich mieszkańców,

Lp.	7		
Nazwa projektu	Kompleksowa modernizacja deptaka wzdłuż ul. Lwowskiej wraz z kształtowaniem atrakcyjnej przestrzeni publicznej w centrum Chełma		
pełnione dzięki przedsięwzięciu	przeciwdziałając problemowi wykluczenia. Inwestycja przywraca deptakowi funkcję miejskiego salonu, sprzyjając integracji międzypokoleniowej i aktywności lokalnej społeczności. Dzięki realizacji przedsięwzięcia, deptak zyska ponadto funkcję rekreacyjną (nadanie nowej funkcji).		
Czas realizacji	2025-2030		
Grupa interesariuszy	Mieszkańcy miasta Chełm (zwłaszcza mieszkańcy obszaru rewitalizacji), turyści.		
Opis działań zap. dostępność	Zniesienie barier architektonicznych w postaci nierówności terenu		
Ewentualni partnerzy	Stowarzyszenia ekologiczne, NGO		
Szacowana wartość	13 470 000,00 zł		
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	270 000,00 zł (budżet miasta, budżet państwa – krajowe programy rządowe)	
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	13 200 000,00 zł (EFRR)	
	Środki prywatne	0,00 zł	
	Środki z innych źródeł	0,00 zł	
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Projekt wspiera realizację wszystkich trzech celów, odpowiadając na kierunki 1.3, 1.4, 2.4, 3.3. Przedsięwzięcie zakłada uporządkowanie i ożywienie przestrzeni publicznej w centrum miasta – w tym modernizację deptaka, zagospodarowanie skwerów i Placu Łuczowskiego. Poprzez wprowadzenie zieleni, poidełek z wodą pitną oraz elementów rekreacyjnych (np. fontanny, strefy podwieszanych parasoli), projekt sprzyja integracji społecznej, poprawie jakości życia i estetyki przestrzeni. Poza wsparciem celów niniejszego programu, przedsięwzięcie będzie wspierało realizację celów innych dokumentów strategicznych miasta. Dzięki temu, iż podniesie ono atrakcyjność centrum, zintegruje społeczność, zwiększy powierzchnię zieleni i poprawi jakość życia, przyczyni się do realizacji celów Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030, Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030 oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego. Dane gromadzone w ramach monitoringu umożliwią ewaluację wpływu projektu na jakość przestrzeni miejskiej oraz funkcjonowanie obszaru rewitalizacji. Ocenie będą podlegać rezultaty mierzone za pomocą wskazanych poniżej wskaźników.		
	Wskaźniki produktu	1. Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich [0,7852 ha] 2. Liczba postawionych poideł [3 poidła] 3. Liczba postawionych konstrukcji małej architektury [4 donice]	
	Wskaźniki rezultatu	1. Liczba ludności zamieszkująca obszar rewitalizacji [1951 osób] 2. Ilość wody pobranej z poidełek [36 m3/rok] 3. Powierzchnia zazielenienia [233,06 m2]	

Tabela 78. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 8

Lp.	8
Nazwa projektu	Wdrożenie i rozwój systemu altan śmietnikowych w zabudowie wielorodzinnej jako wzmocnienie świadomości selektywnej zbiórki odpadów komunalnych
Podmiot realizujący projekt	Miasto Chełm
Lokalizacja przedsięwzięcia	Tereny zabudowy wielorodzinnej na osiedlach: Dyrekcja Górna, Dyrekcja Dolna, Śródmieście, Cementowni – z wyłączeniem obszarów szczególnego zagrożenia powodzią.

Lp.	8	
Nazwa projektu	Wdrożenie i rozwój systemu altan śmietnikowych w zabudowie wielorodzinnej jako wzmocnienie świadomości selektywnej zbiórki odpadów komunalnych	
(wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	Na tym etapie nie ma możliwości wskazania numerów działek – dokładne lokalizacje altan zostaną dookreślone na późniejszym etapie. <i>[na obszarze rewitalizacji]</i>	
Ogólny cel przedsięwzięcia	Poprawa jakości przestrzeni publicznej w sposób estetyczny i przyjazny dla mieszkańców, zminimalizowanie obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla zdrowia i stanu środowiska w miejscach do tego nieprzeznaczonych, podniesienie potrzeby świadomości ekologicznej w zakresie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.	
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C1.K4, C2.K4, C3.K3	
Opis problemu	Problemy występujące na obszarze rewitalizacji to m.in. niska świadomość potrzeby selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, tworzenie nielegalnych miejsc składowania odpadów (w szczególności problematycznych) oraz niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji miejsc gromadzenia odpadów. System naziemnych altan śmietnikowych jako uzupełnienie zbiórki odpadów komunalnych z gniazd podziemnych i półpodziemnych ma dać realną szansę na optymalizację efektywności selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w zabudowie wielorodzinnej.	
Zakres realizowanych zadań	Stworzenie altan śmietnikowych z wykorzystaniem pionowej zieleni i monitoringu wraz ze stacjami rowerowymi. Altana wyposażona w komplet naziemnych pojemników do segregacji odpadów komunalnych (min. 5: szkło, tworzywa sztuczne i metale, papier, bioodpady, zmieszane) dopasowanych ilościowo do obszaru, który będą obsługiwać, z wydzielonym miejscem zbiórki odpadów wielkogabarytowych, wyposażona w monitoring. Altana z możliwością postawienia stojaków rowerowych winna być obsadzona zielenią pionową (min. jedna ściana). Altany śmietnikowe usytuowane będą w miejscach, w których nie było możliwości usytuowania gniazd składających się z pojemników półpodziemnych.	
Pozytywny wpływ na sferę społeczną w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełnione dzięki przedsięwzięciu	Budowa estetycznych i funkcjonalnych altan śmietnikowych wprowadza nową jakość w zarządzaniu przestrzenią wspólną na osiedlach mieszkaniowych. Projekt zwiększa świadomość ekologiczną mieszkańców, promuje dobre nawyki w zakresie selektywnej zbiórki odpadów i poprawia estetykę otoczenia. Tym samym przedsięwzięcie w sposób bezpośredni adresuje problem niskiej świadomości potrzeby selektywnej zbiórki odpadów komunalnych i problem nielegalnego składowania odpadów (dzikich wysypisk). Dzięki edukacji i wspólnej odpowiedzialności rośnie kapitał społeczny i poczucie wpływu mieszkańców na jakość życia w swojej okolicy, co pośrednio wpływa także na ograniczenie problemu niskiego poziomu integracji społecznej. Warto podkreślić, że estetyczne altany śmietnikowe poprawią jakość przestrzeni wspólnej, co może mieć pozytywny wpływ na samopoczucie mieszkańców, a tym samym także na ich zdrowie psychiczne.	
Czas realizacji	2025-2030	
Grupa interesariuszy	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji: terenów zabudowy wielorodzinnej na osiedlach Dyrekcja Górna, Dyrekcja Dolna, Śródmieście, Cementowni.	
Opis działań zap. dostępność	Bezkolizyjne wejście do altan, oznakowanie alfabetem Braille’a	
Ewentualni partnerzy	Wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe	
Szacowana wartość	1 000 000,00 zł	
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	900 000,00 zł (budżet miasta, środki NFOŚiGW)
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	0,00 zł
	Środki prywatne	100 000,00 zł (budżet wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych)
	Środki z innych źródeł	0,00 zł

Lp.	8				
Nazwa projektu	Wdrożenie i rozwój systemu altan śmietnikowych w zabudowie wielorodzinnej jako wzmocnienie świadomości selektywnej zbiórki odpadów komunalnych				
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Projekt wspiera realizację wszystkich trzech celów, odpowiadając na kierunki działań 1.4, 2.4, 3.3. Wzrost stosunku selektywnie zebranych odpadów będzie potwierdzeniem poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców i efektywności systemu segregacji odpadów, co trafnie wpisuje się w cele dotyczące poprawy jakości przestrzeni publicznej oraz ochrony środowiska. Przedsięwzięcie wesprze nie tylko realizację celów rewitalizacji, ale także celów innych dokumentów strategicznych miasta. Projekt rozwija selektywną gospodarkę odpadami i porządkuje przestrzeń, dzięki czemu będzie pomocny dla osiągnięcia celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego oraz Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030. Ocena będzie oparta na monitorowaniu liczby postawionych altan śmietnikowych oraz na analizie wskaźnika selektywnej zbiórki odpadów. Ocenie będą więc podlegać rezultaty mierzone za pomocą wskazanych poniżej wskaźników. <table> <tr> <td>Wskaźniki produktu</td><td>1. Liczba postawionych altan śmietnikowych [20 altan]</td></tr> <tr> <td>Wskaźniki rezultatu</td><td>1. Stosunek selektywnie zebranych odpadów do wszystkich zebranych z terenu miasta [0,57]</td></tr> </table>	Wskaźniki produktu	1. Liczba postawionych altan śmietnikowych [20 altan]	Wskaźniki rezultatu	1. Stosunek selektywnie zebranych odpadów do wszystkich zebranych z terenu miasta [0,57]
Wskaźniki produktu	1. Liczba postawionych altan śmietnikowych [20 altan]				
Wskaźniki rezultatu	1. Stosunek selektywnie zebranych odpadów do wszystkich zebranych z terenu miasta [0,57]				

Tabela 79. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 9

Lp.	9
Nazwa projektu	Nowa szansa, nowe możliwości
Podmiot realizujący projekt	Miasto Chełm, Centrum Integracji Społecznej
Lokalizacja przedsięwzięcia (wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	Centrum Integracji Społecznej w Chełmie ul. Połaniecka 10, 22-100 Chełm działka nr 300/86 (obręb 23) <i>[poza obszarem rewitalizacji]</i> Ze względu na konieczność zapewnienia zaplecza technicznego, warsztatowego i kadrowego, realizacja projektu w obecnej lokalizacji jest uzasadniona i najbardziej efektywna, a jego beneficjenci w znacznej większości pochodzą z obszaru rewitalizacji (z uwagi na występujące tam problemy społeczne). Choć lokalizacja CIS znajduje się poza granicami obszaru rewitalizacji, jego działalność w całości ukierunkowana jest na wsparcie mieszkańców obszaru rewitalizacji – zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych, uzależnionych, bezdomnych i wykluczonych. Projekt odpowiada bowiem na szereg zidentyfikowanych na obszarze rewitalizacji problemów społecznych: brak kwalifikacji, utratę motywacji, samotność, zaburzenia psychiczne. Program oferuje szerokie wsparcie – od reintegracji zawodowej po warsztaty motywacyjne i poradnictwo. CIS już dziś współpracuje z MOPR, NGO oraz instytucjami pomocowymi działającymi na terenie obszaru rewitalizacji. Powyższe stanowi o zasadności umiejscowienia projektu poza obszarem rewitalizacji.
Ogólny cel przedsięwzięcia	Zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej 75 osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkałych na terenie Miasta Chełm, tj. na obszarze rewitalizacji poprzez rozwijanie oferty podmiotu zatrudnienia socjalnego oraz wspieranie włączenia społecznego na poziomie lokalnym.
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C1.K1, C1.K2
Opis problemu	Na obszarze rewitalizacji występuje szereg problemów społecznych: długotrwale bezrobocie, bezrobocie, ubóstwo, uzależnienie od alkoholu i współuzależnienie,

Lp.	9	
Nazwa projektu	Nowa szansa, nowe możliwości	
	niepełnosprawność, bezdomność, zwolnienie z zakładu karnego, brak motywacji do aktywności społecznej i zawodowej, sytuacje kryzysowe, niepełne rodziny, samotne wychowywanie dzieci, brak kwalifikacji zawodowych, brak pewności siebie i wiary we własne siły, choroby psychiczne.	
Zakres realizowanych zadań	Uczestnikom projektu zapewniony zostanie dostęp do reintegracji społecznej i zawodowej dostosowany do ich potrzeb. Zaplanowane formy wsparcia to m.in.: – opracowanie indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego – poradnictwo indywidualne, edukacja ogólna; – usługi reintegracji zawodowej: przygotowanie zawodowe, w tym możliwość zdobycia kwalifikacji; – usługi reintegracji społeczno-zawodowej: warsztaty aktywizacji zawodowej, poradnictwo indywidualne, edukacja zdrowotna, profilaktyka uzależnień, psychoedukacja rodzinna, warsztaty motywacyjne, spotkania i wyjścia/wyjazdy edukacyjne.	
Pozytywny wpływ na sferę społeczną w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełnione dzięki przedsięwzięciu	Projekt oferuje osobom długotrwale bezrobotnym i wykluczonym społecznie kompleksowe wsparcie umożliwiające powrót do aktywnego życia zawodowego i społecznego, co jest kluczowe dla ograniczenia problemów społecznych w zakresie bezrobocia, ubóstwa, alkoholizmu, bezdomności czy uzależnienia od pomocy społecznej. Projekt wzmacnia samodzielność, poczucie wartości i sprawczości uczestników, przeciwdziałając marginalizacji i wykluczeniu. Program przyczynia się do zmniejszenia ubóstwa i budowy bardziej spójnej i solidarnej wspólnoty miejskiej. Dzięki przedsięwzięciu bezpośrednio zaadresowany zostanie problem niskiego poziomu dopasowania kwalifikacji mieszkańców rewitalizacji do potrzeb rynku pracy.	
Czas realizacji	2025-2030	
Grupa interesariuszy	Mieszkańcy miasta Chełm wykluczeni społecznie bądź zagrożeni wykluczeniem, w szczególności mieszkający na obszarze rewitalizacji	
Opis działań zap. dostępność	Projekt uwzględnia zasadę równego dostępu do zasobów i usług dla wszystkich uczestników, niezależnie od ich niepełnosprawności. W celu zapewnienia równości szans uwzględniono różnorodne formy promocji i kanały dystrybucji informacji o projekcie (osoby z niepełnosprawnością – Internet, instytucje działające na rzecz ON). Planuje się umieszczenie w materiałach informacyjnych i rekrutacyjnych informacji o możliwości skorzystania z usług dostępowych, takich jak tłumacz języka migowego, asystent osoby z niepełnosprawnością, materiały szkoleniowe w formie dostępnej (np. elektronicznej z możliwością powiększenia druku lub odwrócenia kontrastu). Strona internetowa, na której będą publikowane informacje o projekcie oraz dokumenty rekrutacyjne jest w standardzie WCAG 2.1. Komunikacja w procesie rekrutacji będzie zapewniona przez co najmniej dwa sposoby komunikacji np. z wykorzystaniem telefonu, e-mail, spotkania osobistego lub przez osobę trzecią np. opiekuna, członka rodziny. Dokumenty rekrutacyjne (ograniczone do niezbędnego minimum, drukowane w szarościach, dwustronnie) dostępne będą w biurze projektu (z dostępem dla ON) oraz na stronie www. Projekt zakłada eliminowanie barier komunikacyjnych i informacyjnych, które mogą utrudniać osobom z niepełnosprawnościami pełne korzystanie z rekrutacji czy usług. Na każdym etapie realizacji projektu będą zastosowane następujące mechanizmy: przekazywanie informacji przez osoby przygotowane do kontaktów z osobami z niepełnosprawnością, możliwość uzyskania informacji w różnych formach przekazu (płaszczyzna komunikacji) – dostępność dokumentacji rekrutacyjnej w formie zdalnej, możliwość odwiedzenia osoby z niepełnosprawnością w miejscu zamieszkania, w celu przekazania informacji o projekcie i uzupełnienia wymaganych dokumentów rekrutacyjnych.	
Ewentualni partnerzy	Fundacje, stowarzyszenia	
Szacowana wartość	2 110 000,00 zł	
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	110 000,00 zł (Fundusz Pracy)
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	2 000 000,00 zł (EFS)

Lp.	9	
Nazwa projektu	Nowa szansa, nowe możliwości	
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Środki prywatne	0,00 zł
	Środki z innych źródeł	0,00 zł
	Przedsięwzięcie realizuje cel rewitalizacji nr 1, w szczególności kierunki działań 1.1 i 1.2, poprzez aktywizację społeczną i zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Projekt przeciwdziała trwałemu bezrobociu, ubóstwu i innym problemom społecznym wskazanym w diagnozie, przyczyniając się do zwiększenia uczestnictwa tych osób w życiu społecznym i na rynku pracy. Jako że projekt ma za zadanie wspieranie osób oddalonych od rynku pracy i przeciwdziałanie ich marginalizacji, poza celami rewitalizacji wesprze także realizację celów innych dokumentów strategicznych właściwych dla miasta, w tym: Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026, Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030. Dane na potrzeby monitoringu będą gromadzone przez Miasto Chełm i Centrum Integracji Społecznej w trakcie całego okresu realizacji projektu. Ocenie będą podlegać rezultaty mierzone za pomocą wskazanych poniżej wskaźników.	
	Wskaźniki produktu	1. Liczba osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem, które objęto programem [75 osób: 45 kobiet i 30 mężczyzn]
	Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu [15 osób: 10 kobiet i 5 mężczyzn] 2. Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje/kompetencje po opuszczeniu programu [60 osób: 36 kobiet i 24 mężczyzn]

Tabela 80. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 10

Lp.	10	
Nazwa projektu	Termomodernizacja placówek oświatowych znajdujących się na obszarze rewitalizacji Miasta Chełm	
Podmiot realizujący projekt	Miasto Chełm	
Lokalizacja przedsięwzięcia (wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	1. I Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie ul. Czarnieckiego 8, 22-100 Chełm działka nr 7 (obręb 15) 2. IV Liceum Ogólnokształcące z oddziałami Integracyjnymi im. Jadwigi Młodowskiej w Chełmie ul. Świętego Mikołaja 4, 22-100 Chełm działki nr 402/1, 402/4 (obręb 15) 3. Przedszkole Miejskie Nr 6 w Chełmie ul. Pocztowa 18, 22-100 Chełm działka nr 22/2 (obręb 23) <i>[na obszarze rewitalizacji]</i>	
Ogólny cel przedsięwzięcia	Głównym celem projektu jest zwiększenie efektywności energetycznej budynków placówek oświatowych z obszaru rewitalizacji, a tym samym obniżenie kosztów eksploatacji, poprawa komfortu użytkowania, zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko, a także zwiększenie trwałości i wartości budynków oraz świadomości ekologicznej.	
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C2.K3, C3.K1	
Opis problemu	Głównym problemem jest zły/niewystarczający stan techniczny budynków oświatowych, a tym samym: – wysokie koszty eksploatacyjne w sezonie grzewczym; – niska efektywność energetyczna budynków;	

Lp.	10	
Nazwa projektu	Termomodernizacja placówek oświatowych znajdujących się na obszarze rewitalizacji Miasta Chełm	
	– zanieczyszczenie powietrza w sezonie zimowym spowodowane dogrzewaniem budynków za pomocą nieekologicznych źródeł ogrzewania; – niski komfort użytkowania budynku w sezonie zimowym – zaburzona estetyka terenów okalających budynki szkół i przedszkola oraz obszaru rewitalizacji;	
Zakres realizowanych zadań	– modernizacja ścian zewnętrznych, wewnętrznych; – roboty związane z modernizacją stropów, dachów, stropodachów, podłóg na gruncie itp.; – wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, przegród przezroczystych; – wymiana oświetlenia na energooszczędne; – przebudowa / modernizacja systemów grzewczych (instalacji centralnego ogrzewania, podłączenie bardziej energetycznie i ekologicznie efektywnego źródła ciepła); – modernizacja źródła ciepła, w tym źródła zewnętrznego oraz energetyczne wykorzystanie OZE; – modernizacja instalacji ciepłej wody użytkowej;	
Pozytywny wpływ na sferę społeczną w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełnione dzięki przedsięwzięciu	Termomodernizacja szkół i przedszkola poprawia warunki nauki i pracy, zapewniając bezpieczne i komfortowe środowisko edukacyjne dla dzieci, nauczycieli i rodziców. Projekt adresuje więc zły/niewystarczający stan techniczny budynków użyteczności publicznej. Projekt wzmacnia społeczną funkcję szkół jako centrów lokalnych wspólnot, dostępnych dla wszystkich, co wpływa korzystnie na integrację społeczną. Dodatkowo przyczynia się do kształtowania postaw proekologicznych. Należy podkreślić, że poprawa jakości infrastruktury edukacyjnej i komfortu korzystania z placówek oświatowych przyczynia się do podniesienia ogólnej jakości życia na obszarze rewitalizacji. Lepsze warunki w szkołach i przedszkolach mogą sprawić, że Chełm stanie się bardziej atrakcyjnym miejscem dla rodzin z dziećmi, zachęcając je do wyboru tych placówek i, pośrednio, do pozostania w mieście (zgodnie z diagnozą Chełm odnotowuje spadek liczby ludności). Jest to szczególnie ważne w perspektywie długoterminowego rozwoju i przeciwdziałania odpływowi mieszkańców, zwłaszcza tych młodych, poszukujących lepszych warunków do życia i rozwoju dla siebie i swoich dzieci.	
Czas realizacji	2025-2030	
Grupa interesariuszy	Dzieci i młodzież uczęszczający do placówek oświatowych objętych projektem, ich rodzice, a także pracownicy ww. placówek.	
Opis działań zap. dostępność	W budynkach na schodach zostaną zamontowane taśmy antypoślizgowe zapewniające identyfikację miejsc niebezpiecznych i ochronę antypoślizgową.	
Ewentualni partnerzy	Nie przewiduje się	
Szacowana wartość	44 280 000,00 zł	
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	6 642 000,00 zł (budżet miasta, budżet państwa – krajowe programy rządowe)
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	37 638 000,00 zł (EFRR)
	Środki prywatne	0,00 zł
	Środki z innych źródeł	0,00 zł
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Przedsięwzięcie realizuje cele rewitalizacji nr 2 i 3, w szczególności kierunki działań 2.3 i 3.1, poprzez poprawę efektywności energetycznej, estetyki oraz funkcjonalności budynków oświatowych na obszarze rewitalizacji. Projekt przyczyni się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń, poprawy jakości powietrza, redukcji kosztów eksploatacyjnych, a także do wzrostu komfortu korzystania z przestrzeni edukacyjnych oraz podniesienia świadomości ekologicznej uczniów i pracowników placówek. Dzięki temu, że projekt ogranicza emisyjność i poprawia jakość infrastruktury edukacyjnej, będzie jednocześnie stanowił wsparcie dla realizacji celów innych dokumentów strategicznych właściwych dla miasta, tj. Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030, Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030, Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.	

Lp.	10
Nazwa projektu	Termomodernizacja placówek oświatowych znajdujących się na obszarze rewitalizacji Miasta Chełm
	Dane na potrzeby monitoringu będą gromadzone przez Miasto Chełm w trakcie i po zakończeniu realizacji projektu. Oceniane będą rezultaty mierzone przyjętymi wskaźnikami produktu i rezultatu.
Wskaźniki produktu	1. Liczba obiektów poddanych termomodernizacji [3]
Wskaźniki rezultatu	1. Zmodernizowane lub wymienione źródła ciepła w budynkach placówek oświatowych spełniające wymagania DNHS [3]

Tabela 81. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 11

Lp.	11
Nazwa projektu	Termomodernizacja budynku przychodni nr 1 MSP ZOZ w Chełmie wraz z poprawą funkcjonalności i estetyki terenu wokół przychodni oraz dostosowaniem go dla osób z niepełnosprawnością
Podmiot realizujący projekt	Miejski Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Chełmie
Lokalizacja przedsięwzięcia (wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	Miejski Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Chełmie ul. Wołyńska 11, 22-100 Chełm działka nr 47/5 (obręb 16) <i>[poza obszarem rewitalizacji]</i> Przychodnia zlokalizowana przy ul. Wołyńskiej obsługuje pacjentów z całego miasta, w tym znaczny odsetek mieszkańców obszaru rewitalizacji, gdyż leży w sąsiedztwie jego granic. Są to często osoby starsze, z niepełnosprawnościami, chorujące przewlekle – czyli grupy szczególnie narażone na wykluczenie. Modernizacja budynku i poprawa jego efektywności energetycznej zwiększy komfort leczenia oraz dostępność usług medycznych. Ze względu na brak odpowiednich warunków lokalowych na terenie obszaru rewitalizacji, przeniesienie przychodni w inne miejsce nie jest możliwe. W ramach projektu zaplanowano działania niwelujące bariery architektoniczne oraz inwestycje wpływające na poprawę jakości obsługi pacjentów z ograniczeniami ruchowymi. Przedsięwzięcie służy realizacji celów społecznych GPR poprzez poprawę zdrowia publicznego i przeciwdziałanie wykluczeniu. Powyższe uzasadnia realizację przedsięwzięcia w lokalizacji wykraczającej poza obszar rewitalizacji.
Ogólny cel przedsięwzięcia	Głównymi celami projektu są: – Poprawa efektywności energetycznej budynku przychodni, – Montaż instalacji fotowoltaicznej, – ułatwienie dostępu do przychodni osobom z niepełnosprawnościami ruchowymi.
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C1.K4, C2.K2, C2.K3, C3.K1
Opis problemu	Budynek przychodni wymaga nakładów inwestycyjnych, które rozwiążą problem wysokiej emisyjności energetycznej budynku oraz ograniczonego dostępu dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi.
Zakres realizowanych zadań	– wymiana stolarki okiennej i drzwiowej; – naprawa/wymiana izolacji pokrycia dachowego wraz z obróbką blacharską; – poprawa izolacji termicznej ścian budynku poprzez ich docieplenie wraz z malowaniem elewacji; – remont nawierzchni pod wiatą parkingową oraz poprawa jej estetyki; – dokończenie remontu chodników wokół przychodni; – wyznaczenie i odpowiednie oznakowanie miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnością;

Lp.	11	
Nazwa projektu	Termomodernizacja budynku przychodni nr 1 MSP ZOZ w Chełmie wraz z poprawą funkcjonalności i estetyki terenu wokół przychodni oraz dostosowaniem go dla osób z niepełnosprawnością	
	– montaż instalacji fotowoltaicznej o zakładanej mocy 49,94 kWp.	
Pozytywny wpływ na sferę społeczną w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełnione dzięki przedsięwzięciu	Modernizacja przychodni zwiększa dostępność usług zdrowotnych dla osób z niepełnosprawnościami, seniorów i innych grup narażonych na wykluczenie zdrowotne. Projekt poprawia kluczowy element infrastruktury społecznej, jakim jest opieka zdrowotna, tym samym odpowiadając na zgłaszany przez mieszkańców problem niewystarczającego dostępu do usług medycznych. Poprawa efektywności energetycznej zmniejszy koszty i zapewni lepszy komfort pacjentom oraz personelowi. Projekt wzmacnia lokalną opiekę zdrowotną, kluczową dla jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji. Warto mieć na uwadze, że miasta z dobrze rozwiniętymi usługami publicznymi, w tym opieką zdrowotną, są postrzegane jako bardziej atrakcyjne miejsce do życia, zarówno dla rodzin, jak i osób indywidualnych (a zatem projekt stanowi także nawiązanie do problemu odpływu ludności).	
Czas realizacji	2025-2030	
Grupa interesariuszy	Mieszkańcy miasta Chełm, przede wszystkim mieszkańcy obszaru rewitalizacji (zwłaszcza osoby ze szczególnymi potrzebami).	
Opis działań zap. dostępność	W ramach działań poprawiających dostępność dla osób z niepełnosprawnościami planowana jest wymiana drzwi wejściowych na otwierane automatycznie oraz remont nawierzchni pod wiatą parkingową i wyznaczenie miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnością.	
Ewentualni partnerzy	Miasto Chełm	
Szacowana wartość	1 550 000,00 zł	
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	250 000,00 zł (budżet miasta, budżet MSP ZOZ)
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	1 300 000,00 zł (EFRR)
	Środki prywatne	0,00 zł
	Środki z innych źródeł	0,00 zł
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Przedsięwzięcie wspiera realizację wszystkich trzech celów rewitalizacji, w szczególności wpisując się w kierunki działań 1.4, 2.2, 2.3 i 3.1, poprzez zwiększenie dostępności i poprawę warunków świadczenia usług zdrowotnych dla mieszkańców, w tym osób z niepełnosprawnościami, ograniczenie emisyjności energetycznej budynku oraz poprawę estetyki przestrzeni publicznej wokół przychodni. Projekt przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców, w tym osób zagrożonych wykluczeniem, zwłaszcza z obszaru rewitalizacji. Co więcej, projekt zwiększy dostępność usług zdrowotnych i ograniczy zużycie energii, a zatem będzie wspierał realizację założeń innych dokumentów strategicznych właściwych dla miasta, w tym Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026, Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030 i Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego. Dane niezbędne do monitoringu będą gromadzone przez MSP ZOZ w Chełmie we współpracy z Miastem Chełm. Oceniane będą rezultaty mierzone za pomocą przyjętych wskaźników produktu i rezultatu.	
	Wskaźniki produktu	1. Liczba obiektów poddanych termomodernizacji [1] 2. Liczba budynków, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami [1] 3. Liczba nowo powstałych instalacji do produkcji energii elektrycznej z OZE [1]
	Wskaźniki rezultatu	1. Liczba pacjentów korzystających z obiektów poddanych termomodernizacji – [20 000 osób] 2. Ilość wyprodukowanych kWh energii elektrycznej [40 000 kWh rocznie]

Tabela 82. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 12

Lp.	12
Nazwa projektu	Śródmieście dla nas wszystkich
Podmiot realizujący projekt	Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza w Chełmie
Lokalizacja przedsięwzięcia (wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza w Chełmie ul. Lubelska 55 (działka nr 969/1; obręb 14), ul. Lubelska 56A (działka nr 742/2, 752, 749, 747; obręb 14) ul. Lubelska 57 (działka nr 966/2; obręb 14), <i>[na obszarze rewitalizacji]</i>
Ogólny cel przedsięwzięcia	Projekt zmierza do rewaloryzacji obiektów zlokalizowanych w centrum miasta o charakterze kulturalnym i znaczeniu ponadregionalnym. Cel ten osiągnięty zostanie poprzez: – modernizację obiektu wpisanego do rejestru zabytków oraz obiektu znajdującego się w obszarze opieki konserwatorskiej wraz z ich otoczeniem; – modernizację istniejącej infrastruktury kultury przyczyniającej się do aktywnego udziału społeczeństwa w kulturze; – roboty budowlane i modernizację infrastruktury technicznej i sanitarnej, w tym z zakresu przystosowania obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, – utworzenie nowych miejsc pracy.
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C1.K1, C1.K4, C2.K1, C2.K3
Opis problemu	Zły/niewystarczający stan techniczny budynków i występujące bariery architektoniczne utrudniające komunikację osób z niepełnosprawnościami lub/i dzieci oraz brak rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z zasobów kultury.
Zakres realizowanych zadań	Przedsięwzięcie obejmuje: - remont obiektów, - zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, - konserwację zbiorów: starodruki, obrazy, rzeźby, archiwalia, - digitalizację zbiorów, - zabezpieczenie obiektów i zbiorów przed kradzieżą i pożarem, - stworzenie nowej oferty wystawienniczej i edukacyjnej, - stworzenie nowych miejsc pracy. • <u>Obiekt – ul. Lubelska 56A</u> – modernizacja systemu wykrywania i sygnalizacji włamania i napadu; – remont elewacji; – wymiana stolarki okiennej; – wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej; – wymiana pokrycia dachowego; – remont ogrodzenia istniejącego oraz wykonanie nowego od strony północnej i zachodniej; – wymiana kostki brukowej na dziedzińcu. • <u>Zespół Kamienic Mieszczańskich – ul. Lubelska 57</u> – remont elewacji; – wymiana stolarki drzwiowej; – modernizacja: centralnego ogrzewania, instalacji elektrycznej, sieci wodno-kanalizacyjnej, systemu sygnalizacji p. poż. oraz sygnalizacji włamania i napadu; – wykonanie oświetlenia awaryjnego; – wykonanie wentylacji mechanicznej i klimatyzacji; – wykonanie izolacji przeciwwilgociowej; – renowacja ozdobnej witryny w elewacji wschodniej; – wydzielenie pomieszczeń na stworzenie małej bazy noclegowej. • <u>Dziedziniec</u>

Lp. 12		
Nazwa projektu Śródmieście dla nas wszystkich		
	– rewitalizacja dziedzina; – wymiana kostki, wyrównanie terenu; – modernizacja terenu zielonego; – wykonanie zadaszania ruchomego; – stworzenie miejsca sezonowego na potrzeby Kawiarni.	
Pozytywny wpływ na sferę społeczną w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełnione dzięki przedsięwzięciu	Rewaloryzacja muzeum przywróci mu znaczącą funkcję kulturową i edukacyjną w centrum miasta, czyniąc je nowoczesnym i dostępnym dla wszystkich użytkowników, w tym szczególnie dla zamieszkujących na obszarze rewitalizacji osób z niepełnosprawnościami, seniorów oraz innych grup narażonych na wykluczenie. Warto podkreślić, że projekt przewiduje działania niwelujące bariery architektoniczne, co adresuje problem wykluczenia. Co istotne, projekt ten umożliwi organizację wystaw, warsztatów i wydarzeń, sprzyjając integracji mieszkańców i budowaniu tożsamości lokalnej. Muzeum stanie się przestrzenią spotkań, współpracy i twórczego dialogu pokoleń. Zwiększy to zatem uczestnictwo w życiu kulturalnym i odpowie na problem niewystarczającej oferty kulturalnej.	
Czas realizacji	2025-2030	
Grupa interesariuszy	Mieszkańcy Chełma (zwłaszcza obszaru rewitalizacji) i regionu, województwa lubelskiego, turyści/osoby przyjezdne z kraju i zagranicy, przedstawiciele instytucji rządowych i pozarządowych, przedsiębiorstw, instytucji kultury, szkół i uczelni.	
Opis działań zap. dostępność	Muzeum będzie dostępne dla osób z dysfunkcjami. Przyczyni się to do eliminacji wykluczenia ze względu na niepełnosprawność. Nowe wyposażenie muzeum przyczyni się do rozszerzenia oferty wystawienniczej i edukacyjnej, pozwoli na przygotowanie zajęć i udostępnianie zbiorów osobom ze szczególnymi potrzebami. W ramach projektu zakupione zostaną m.in.: – dla osób z niepełnosprawnością wzroku (niewidome i słabowidzące) – interaktywna tablica tyflograficzna, – dla osób z niepełnosprawnością ruchową – schodolazy, – dla osób z niepełnosprawnością słuchu – pętle indukcyjne. Ponadto zmodernizowane zostaną toalety (będą dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami).	
Ewentualni partnerzy	Miasto Chełm	
Szacowana wartość	3 700 024,02 zł	
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	555 003,60 zł (budżet miasta, budżet państwa – krajowe programy rządowe, środki PFRON)
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	3 145 020,42 zł (EFRR, FS)
	Środki prywatne	0,00 zł
	Środki z innych źródeł	0,00 zł
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Przedsięwzięcie wspiera realizację wszystkich trzech celów rewitalizacji, w szczególności kierunku działań 1.1, 1.4, 2.1 oraz 2.3. Przedsięwzięcie przyczynia się do podniesienia jakości przestrzeni publicznej i oferty kulturalnej w śródmieściu, zwiększenia aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców, rozwoju turystyki, integracji społecznej oraz przeciwdziałania wykluczeniu osób z niepełnosprawnościami. Modernizacja i udostępnienie zasobów muzealnych wpisują się w działania mające na celu ożywienie centrum miasta, wzmocnienie jego funkcji społeczno-kulturalnych i przeciwdziałanie degradacji technicznej. Co więcej, działania miękkie i animacyjne w przestrzeni publicznej wspierają integrację, tożsamość lokalną i bezpieczeństwo społeczne, a zatem wspierają realizację celów innych dokumentów strategicznych właściwych dla miasta, w tym Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026 oraz Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030. Ocena rezultatów projektu oparta będzie na danych zbieranych przez Muzeum Ziemi Chełmskiej we współpracy z Miastem Chełm. Dane zostaną włączone do systemu monitorowania programu i pozwolą na ocenę wpływu inwestycji na aktywizację kulturalną mieszkańców i poprawę dostępności instytucji kultury. Rezultaty będą mierzone na podstawie zdefiniowanych wskaźników produktu i rezultatu.	

Lp.	12				
Nazwa projektu	Śródmieście dla nas wszystkich				
	<table> <tr> <td>Wskaźniki produktu</td><td>1. Liczba instytucji kultury objętych wsparciem [1] 2. Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami [1]</td></tr> <tr> <td>Wskaźniki rezultatu</td><td>1. Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [15 000] 2. Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach [8]</td></tr> </table>	Wskaźniki produktu	1. Liczba instytucji kultury objętych wsparciem [1] 2. Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami [1]	Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [15 000] 2. Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach [8]
Wskaźniki produktu	1. Liczba instytucji kultury objętych wsparciem [1] 2. Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami [1]				
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [15 000] 2. Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach [8]				

Tabela 83. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 13

Lp.	13
Nazwa projektu	Restauracja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego Miasta Chełm – Centrum Dialogu Kultur
Podmiot realizujący projekt	Miasto Chełm
Lokalizacja przedsięwzięcia (wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	Pałac Biskupów Unickich w Zespole Sakralnym Góry Chełmskiej wraz z ogrodem ¹⁰ ul. Lubelska 2, 22-100 Chełm działka nr 399/2 (obręb 15) <i>[na obszarze rewitalizacji]</i>
Ogólny cel przedsięwzięcia	Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej miasta na arenie krajowej i międzynarodowej poprzez utworzenie Centrum Dialogu Kultur (CDK) zlokalizowanego w Pałacu Biskupów Unickich znajdującym się na Górze Chełmskiej
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C1.K3, C2.K2, C3.K2
Opis problemu	Niewystarczający dostęp do atrakcyjnych przestrzeni publicznych.
Zakres realizowanych zadań	Zakres zadań obejmuje: 1) działania infrastrukturalne tj. remont i przebudowa Pałacu Biskupów wraz z ogrodem; 2) przygotowanie ekspozycji; 3) zakup sprzętu oraz usług niezbędnych do prowadzenia działalności kulturalnej.
Pozytywny wpływ na sferę społeczną w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełniące dzięki przedsięwzięciu	Przywrócenie historycznego obiektu do życia jako miejsca otwartego na kulturę, edukację i debatę wzmocni integrację społeczną i promocję różnorodności. Projekt umożliwi organizację wydarzeń angażujących różne grupy mieszkańców i turystów, budując poczucie wspólnoty i dumy z dziedzictwa miasta. Centrum stanie się symbolem współpracy, otwartości i dialogu międzypokoleniowego i międzykulturowego. Warto podkreślić, że realizacja projektu przyczyni się do zwiększenia dostępności atrakcyjnych przestrzeni publicznych, zwłaszcza dzięki eliminacji barier architektonicznych (pośrednio więc przełoży się także na ograniczenie problemu wykluczenia).
Czas realizacji	2025-2030
Grupa interesariuszy	Mieszkańcy miasta Chełm (zwłaszcza mieszkańcy obszaru rewitalizacji), regionu, województwa lubelskiego, turyści/osoby przyjezdne z terenu kraju i z zagranicy, przedstawiciele instytucji kultury, szkół i uczelni.
Opis działań zap. dostępność	W budynku Centrum Dialogu Kultur zainstalowana zostanie winda, odpowiedniej szerokości drzwi. Zakupione wyposażenie spełniać będzie wymogi dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.
Ewentualni partnerzy	Parafia NNMP w Chełmie
Szacowana wartość	12 729 939,51 zł
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne 1 909 490,93 zł (budżet miasta, budżet państwa)

¹⁰ Projekt obejmuje więc obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa lubelskiego: pod nr A/568 (zespół katedralny) i A/639 (kopiec ziemny zwany Wysoką Górką).

Lp.	13	
Nazwa projektu	Restauracja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego Miasta Chełm – Centrum Dialogu Kultur	
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	10 820 448,58 zł (EFRR)
	Środki prywatne	0,00 zł
	Środki z innych źródeł	0,00 zł
	Projekt wspiera realizację wszystkich trzech celów rewitalizacji, odpowiadając na kierunki działań 1.3, 2.2 i 3.2. Poprzez restaurację i ponowne zagospodarowanie zabytkowego Pałacu Biskupów Unickich, projekt przyczynia się do ochrony i aktywnego wykorzystania dziedzictwa kulturowego oraz wzmocnienia tożsamości miejsca i jego funkcji społeczno-kulturalnej. Należy nadmienić, że rewitalizacja obiektu dziedzictwa kulturowego wspiera rozwój kultury, integrację i ochronę tożsamości, a zatem przedsięwzięcie wesprze realizację celów innych dokumentów strategicznych właściwych dla miasta, tj. Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Chełm oraz Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030. Ocena efektów realizacji projektu opierać się będzie na monitoringu przyjętych wskaźników produktu i rezultatu.	
	Wskaźniki produktu	1. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami [1] 2. Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [1] 3. Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami [1] 4. Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [1]
	Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [5 000 osób] 2. Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach [1]

Tabela 84. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 14

Lp.	14	
Nazwa projektu	Centrum Kultury Stary Młyn – adaptacja budynku dawnego młyna w Chełmie na potrzeby działalności kulturalnej	
Podmiot realizujący projekt	Miasto Chełm	
Lokalizacja przedsięwzięcia (wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	Budynek dawnego młyna w Chełmie ul. Lubelska 105, 22-100 Chełm działka nr 365 (obręb 14) <i>[na obszarze rewitalizacji]</i>	
Ogólny cel przedsięwzięcia	Celem inwestycji jest nadanie zaniedbanemu i nieużytkowanemu budynkowi nowej funkcji i estetyki poprzez jego przebudowę, rozbudowę obejmującą dodanie nowych pomieszczeń i funkcji służących lokalnej społeczności, tym samym zwiększenie skali i oferty działalności kulturalnej miasta. Budynek jest zdegradowanym pustostanem. Od wielu lat stoi nieużytkowany, przez co negatywnie wpływa na obraz ulicy Lubelskiej będącej częścią obszaru rewitalizacji. Remont budynku poprawi walory estetyczne terenu, na którym się znajduje oraz wpłynie pozytywnie na integrację społeczną mieszkańców, ponieważ w skutek realizacji projektu ma być miejscem spotkań mieszkańców zainteresowanych sztuką. Wyremontowany budynek ma służyć prowadzeniu szerszej niż dotychczas działalności kulturalnej miasta. Ponadto, remont budynku poprawi również poczucie bezpieczeństwa mieszkańców	

Lp.	14
Nazwa projektu	Centrum Kultury Stary Młyn – adaptacja budynku dawnego młyna w Chełmie na potrzeby działalności kulturalnej
	(pustostany często są wykorzystywane jako miejsce odpoczynku osób bezdomnych lub miejsce libacji alkoholowych).
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C1.K3, C2.K2
Opis problemu	Obszar rewitalizacji dotyczą problemy takie jak niski poziom integracji społecznej, niewystarczająca oferta kulturalna, brak rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych (w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska) czy zły stan obiektów zabytkowych. Młyn murowany w zespole Młyna Parowego Michalenki znajduje się w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Chełm pod poz. 162. Adaptacja budynku na potrzeby działalności kulturalnej pozwoli nadać zaniedbanemu i nieużytkowanemu budynkowi nową funkcję i poprawić estetykę terenu wokół budynku. Realizacja projektu wpłynie na zwiększenie skali i oferty działalności kulturalnej miasta. Powstanie w budynku starego młyna obiektów takich jak sala wystawiennicza na potrzeby Muzeum Ziemi Chełmskiej, sala widowiskowa na potrzeby Chełmskiego Domu Kultury czy kawiarnia na potrzeby użytkowników obiektu przyczyni się do stworzenia miejsca integracji mieszkańców obszaru rewitalizacji.
Zakres realizowanych zadań	W ramach realizacji projektu planowane są następujące roboty budowlane: – adaptacja budynku – prace w obrębie fundamentów, ścian, dachu, stropów, schodów, pochylni, nadproży, belek, słupów, kominów, kanałów wentylacyjnych; – wykonanie izolacji termicznych i wodochronnych; – wykonanie elementów wykończenia wewnętrznego w obrębie posadzek, ścian, sufitów, balustrad schodów i pochylni; – wykonanie elementów wykończenia zewnętrznego, tj. ścian i dachu; – wykonanie opierzenia, rynien i rur spustowych; – wykonanie wentylacji; – wykonanie instalacji i systemów niezbędnych do pełnienia nowej funkcji użytkowej budynku; – wykonanie windy.
Pozytywny wpływ na sferę społeczną w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełnione dzięki przedsięwzięciu	Adaptacja zabytkowego młyna na centrum kultury stworzy nowe miejsce wspólnych działań twórczych, edukacyjnych i integracyjnych dla mieszkańców, co bezpośrednio adresuje problem niskiego poziomu integracji społecznej i niewystarczającej oferty kulturalnej. Projekt wzbogaci ofertę kulturalną miasta i przyczyni się do aktywizacji społecznej, szczególnie mieszkańców obszaru rewitalizacji. Dzięki eliminacji barier architektonicznych zwiększy dostępność obiektu i ograniczy problem wykluczenia. Nowa funkcja społeczna i kulturalna tego miejsca sprzyjać będzie budowaniu tożsamości lokalnej i ożywieniu relacji międzyludzkich. Remont budynku ma również poprawić poczucie bezpieczeństwa mieszkańców – pustostany wykorzystywane są jako miejsce schronienia osób bezdomnych oraz miejsce, w którym spożywany jest alkohol.
Czas realizacji	2025-2030
Grupa interesariuszy	Mieszkańcy Miasta Chełm, w szczególności mieszkańcy obszaru rewitalizacji, regionu, województwa lubelskiego, turyści.
Opis działań zap. dostępność	Projekt aranżacji obiektu przewiduje umożliwienie pobytu i obsługi osób niepełnosprawnych w obrębie wszystkich kondygnacji użytkowych, z uwzględnieniem osób z długotrwale naruszoną sprawnością fizyczną, psychiczną, intelektualną lub obniżoną sprawnością sensoryczną, by zapewnić im skuteczną możliwość użytkowania budynku na zasadzie równości z innymi osobami. Dostęp do pomieszczeń użyteczności publicznej odbywać się będzie bez progów, zamontowane zostaną drzwi o szerokości umożliwiającej przejazd wózkiem inwalidzkim. W budynku zamontowana zostanie także winda.
Ewentualni partnerzy	Chełmski Dom Kultury, Muzeum Ziemi Chełmskiej
Szacowana wartość	44 442 530,84 zł

Lp.	14		
Nazwa projektu	Centrum Kultury Stary Młyn – adaptacja budynku dawnego młyna w Chełmie na potrzeby działalności kulturalnej		
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	6 666 379,63 zł (budżet miasta, budżet państwa – krajowe programy rządowe)	
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	37 776 151,21 zł (EFRR, FS)	
	Środki prywatne	0,00 zł	
	Środki z innych źródeł	0,00 zł	
Sposób oceny prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	Przedsięwzięcie realizuje cele rewitalizacji nr 1 i 2, w szczególności kierunki działań 1.3 oraz 2.2, poprzez adaptację zdegradowanego budynku na cele kulturalne, co umożliwi prowadzenie szerszej działalności społeczno-kulturalnej i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji. Projekt odpowiada również na problemy związane z brakiem oferty kulturalnej i zaniedbanym otoczeniem przestrzennym, poprawiając estetykę miejsca i bezpieczeństwo. Co istotne, adaptacja budynku na cele kulturalne zwiększy ofertę kulturalną, zaktywizuje mieszkańców i wzmocni spójność społeczną, a tym samym będzie wspierać realizację celów innych dokumentów strategicznych właściwych dla miasta, w tym: Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030, Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030 oraz Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026. Dane na potrzeby monitoringu będą zbierane przez Miasto Chełm we współpracy z partnerami w trakcie realizacji i po zakończeniu projektu. Ocenie będą podlegać rezultaty mierzone za pomocą wskazanych poniżej wskaźników.		
	Wskaźniki produktu	1. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami [1] 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [1]	
	Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [17 940] 2. Miejsca prac utworzone we wspieranych jednostkach [15]	

Tabela 85. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 15

Lp.	15
Nazwa projektu	Modernizacja Ogródka Jordanowskiego w Chełmie
Podmiot realizujący projekt	Miasto Chełm
Lokalizacja przedsięwzięcia (wraz z uzasadnieniem w przypadku projektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji)	Ogródek Jordanowski w Chełmie, położony przy ulicach: Przemysłowej, Wołyńskiej i Kredowej działki nr 32/5, 32/6, 32/4 (obręb 17) <i>[na obszarze rewitalizacji]</i>
Ogólny cel przedsięwzięcia	Stworzenie atrakcyjnego miejsca wypoczynku i rekreacji przyjaznego dla wszystkich użytkowników (dzieci, młodzież, dorośli, osoby starsze), w tym osób z niepełnosprawnościami, stwarzającego możliwość zaaranżowania przestrzeni stanowiącej miejsce spotkań mieszkańców miasta Chełm, w szczególności mieszkańców obszaru rewitalizacji.
Spójność z celem i kierunkami działań wskazanymi w GPR	C1.K3, C2.K1, C2.K2, C3.K2
Opis problemu	Obszar rewitalizacji dotyka problem niewystarczającego wykorzystania walorów przyrodniczych i zasobów naturalnych. Jednym z miejsc, które wymagają pilnej interwencji jest Ogródek Jordanowski – tereny zielone, które w przeszłości służyły jako miejsce integracji mieszkańców. Obecnie mieszkańcy niechętnie korzystają z zasobów

Lp. 15		
Nazwa projektu Modernizacja Ogródka Jordanowskiego w Chełmie		
	Ogródka, ponieważ elementy, które się w nim znajdują zostały dotknięte działaniem czasu (zniszczone alejki) i pozostają nieużytkowane, np. odkryty basen. Na terenie Ogródka Jordanowskiego brakuje ciekawej oferty rekreacyjnej, istniejący drzewostan nie jest poddany właściwej pielęgnacji, trawniki są nierówne, a układ rabat nieczytelny. Znajdująca się na tym obszarze muszla koncertowa jest zniszczona, a urządzenia na placu zabaw stare i niespełniające norm.	
Zakres realizowanych zadań	Realizacja przedsięwzięcia obejmować będzie następujące roboty: – zabezpieczenie adaptowanej szaty roślinnej na czas prowadzenia robót budowlanych, – pielęgnacja drzew istniejących, – rozbiórki i demontaże istniejących budowli i elementów zagospodarowania terenu, – usunięcie kolizji istniejących sieci infrastruktury podziemnej i nadziemnej, szczególnie kabli eN, – demontaż, remont i montaż siłowni w nowej lokalizacji, – niezbędne prace niwelacyjne wynikające z rozbiórek, – budowa parkingu na 10 miejsc postojowych, – budowa nawierzchni ciągów pieszych, budowę nadwieszanego ciągu pieszego z drewna, – budowa nawierzchni bezpiecznych pod urządzenia zabawowe i sportowe, – dostawa i montaż małej architektury (hamaki, ławki, ławki bez oparcia, kosze na odpadki i na psie odchody, źródła wodne, inne elementy wyposażenia terenu), – dostawa i montaż urządzeń zabawowych i zraszaczy, – budowa elementów wspomagających retencję wód opadowych i zwiększających bioróżnorodność (rabaty bioretencyjne, ogrody deszczowe), – wyposażenie w elementy infrastruktury dla zwierząt (dom dla jeża, budki dla ptaków, karmniki dla ptaków, poidełka dla ptaków, schrony dla nietoperzy), – nasadzenia zieleni (drzewa, krzewy, byliny, rośliny cebulowe, pnącza), – montaż zewnętrznej instalacji oświetlenia terenu oraz monitoringu. Wykonanie zadania nastąpi w formule zaprojektuj i wybuduj.	
Pozytywny wpływ na sferę społeczną w tym nowe/przywrócone funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, turystyczne obiektów pełnione dzięki przedsięwzięciu	Projekt przekształca zaniedbany teren w dostępne, bezpieczne i atrakcyjne miejsce rekreacji, spotkań i integracji międzypokoleniowej. Jego realizacja odpowiada zatem na problem niewystarczającej oferty sportowo-rekreacyjnej i braku miejsc do spędzania czasu wolnego i integracji społecznej. Powstaną nowe przestrzenie do zabawy, wypoczynku i edukacji ekologicznej, odpowiadające na potrzeby dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów. Ogródek Jordanowski odzyska swoje funkcje (społeczną, rekreacyjną oraz turystyczną) jako zielone serce dzielnicy, sprzyjające więziom społecznym i zdrowemu stylowi życia. Modernizacja Ogródka zakłada dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zatem projekt zaadresuje także problem wykluczenia i poprawi poziom bezpieczeństwa.	
Czas realizacji	2025-2030	
Grupa interesariuszy	Mieszkańcy Miasta Chełm, w szczególności mieszkańcy obszaru rewitalizacji	
Opis działań zap. dostępność	Obiekt zostanie dostosowany do potrzeb osób o ograniczonej zdolności do poruszania się według obowiązujących przepisów. Teren Ogródka Jordanowskiego zostanie zaadaptowany w taki sposób, aby poruszanie się po nim nie stanowiło dla nikogo problemu: szerokie alejki, toaleta dostosowana do osób z niepełnosprawnościami.	
Ewentualni partnerzy	Nie przewiduje się	
Szacowana wartość	8 704 765,71 zł	
Źródła finansowania	Krajowe środki publiczne	1 305 714,86 zł (budżet miasta)
	Środki unijne (EFRR, EFS, FS)	7 399 050,85 zł (EFRR)
	Środki prywatne	0,00 zł
	Środki z innych źródeł	0,00 zł
Sposób oceny prognozowanych	Przedsięwzięcie realizuje wszystkie trzy cele rewitalizacji, w szczególności odpowiadając na kierunki działań 1.3, 2.1, 2.2 i 3.2, poprzez stworzenie dostępnej, atrakcyjnej	

Lp.	15
Nazwa projektu	Modernizacja Ogródka Jordanowskiego w Chełmie
rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	przestrzeni publicznej do rekreacji i integracji mieszkańców, w tym osób z niepełnosprawnościami. Projekt przywraca funkcje społeczne zdegradowanego terenu zielonego i wprowadza elementy wspierające retencję oraz bioróżnorodność. Projekt zwiększy dostępność rekreacji dla dzieci i rodzin, poprawi integrację oraz jakość życia na obszarze rewitalizacji, a zatem będzie wspierał realizację celów innych dokumentów strategicznych właściwych dla miasta, w tym: Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026 oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Chełm. Dane na potrzeby monitoringu będą gromadzone przez Miasto Chełm w trakcie realizacji i po zakończeniu projektu. Dane będą wykorzystywane w systemie monitorowania GPR, a rezultaty będą oceniane na podstawie zdefiniowanych poniżej wskaźników produktu i rezultatu.
Wskaźniki produktu	1. Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich [2,0325 ha]
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji [1 951]

10.3. Zbiorczy opis uzupełniających przedsięwzięć

Na terenie miasta – w ramach procesu rewitalizacji – mogą zostać zrealizowane działania dodatkowe, tj. przedsięwzięcia uzupełniające. Takie działania mogą oddziaływać także na obszary miasta poza tymi, które są bezpośrednio objęte rewitalizacją. Co ważne, przedsięwzięcia uzupełniające mają wspierać założenia Gminnego Programu Rewitalizacji, a tym samym powinny być komplementarne z przedsięwzięciami podstawowymi, stanowiąc ich uzupełnienie, niezbędne ich dodatki. Wobec tego, tego rodzaju inicjatywy powinny wzmacniać efekty przedsięwzięć podstawowych na obszarze rewitalizacji – mogą one przyczyniać się do zmniejszenia wykluczenia społecznego, poprawy jakości życia, zwiększenia integracji społecznej, zapewnienia bezpieczeństwa oraz podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców. Wskazane korzyści niosą ze sobą pozytywne skutki społeczne, ekonomiczne i środowiskowe.

Zgodnie z powyższym, na terenie miasta mogą zostać zrealizowane dodatkowe projekty – tzw. przedsięwzięcia uzupełniające, komplementarne z przedsięwzięciami podstawowymi, koncentrujące się m.in. na:

- podniesieniu standardu i komfortu życia mieszkańców w każdej grupie wiekowej,
- niwelowaniu niepożądanych zjawisk takich jak ubóstwo czy wykluczenie społeczne poprzez doskonalenie jakości i dostępności usług publicznych,
- integracji i aktywizacji lokalnej społeczności, poprzez tworzenie miejsc i organizację wydarzeń społecznych w przestrzeni publicznej, jak również oferowanie różnego rodzaju aktywności (np. rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych),
- kształtowaniu lokalnej tożsamości poprzez organizację wydarzeń edukacyjnych oraz integracyjnych,
- zmniejszaniu poziomu bezrobocia i wspieraniu przedsiębiorczości,
- mobilizowaniu mieszkańców do wspólnego projektowania i tworzenia przestrzeni publicznych, takich jak parki, place czy ulice,
- wzmacnianiu poczucia bezpieczeństwa poprzez ograniczanie przestępczości za pomocą inicjatyw edukacyjnych,
- podnoszeniu świadomości ekologicznej mieszkańców, jak również promowanie zachowań ekologicznych,
- wspieraniu inicjatyw służących zachowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Katalog podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych planowanych do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm zostanie uzupełniony poprzez przedsięwzięcia uzupełniające, będące kontynuacją cyklicznie organizowanych w mieście wydarzeń i inicjatyw. W okresie obowiązywania programu planuje się realizację następujących projektów, stanowiących przedsięwzięcia uzupełniające komplementarne do podstawowych:

1. **Koncert Kolęd i Pastoralek;**
2. **Noworoczny koncert Baletowy;**
3. **Noworoczny Koncert Zespołu Pieśni i Tańca Ziemi Chełmskiej;**
4. **Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy;**
5. **Ferie z Chadekiem** (zajęcia artystyczne dla dzieci i pokazy filmów w kinie);
6. **Ferie Zimowe z MOSIR-em** (cykl zawodów sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży w okresie ferii zimowych);
7. **Ferie w Muzeum;**
8. **Wyklęci – koncert z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych;**
9. **Turnieje Wielkanocne** (turnieje sportowe dla dzieci i młodzieży w okresie ferii świątecznych przed Wielkanocą);
10. **Międzynarodowe Spotkania Chóralne;**
11. **Turniej (międzynarodowy) tańca współczesnego Takt;**
12. **Festiwal piosenki anglojęzycznej;**
13. **Prezentacje artystyczne;**
14. **Mam Talent u Czarniecczyków;**
15. **Majówka z MOSIR-em** (cykl zawodów sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży podczas dni wolnych od zajęć szkolnych na przełomie kwietnia i maja);
16. **Noc Muzeów;**
17. **Prezentacje artystyczne wychowanków Młodzieżowego Domu Kultury;**
18. **Wieczór Chwały w Święto Bożego Ciała;**
19. **Dzień dziecka w Amfiteatrze Kumowa Dolina;**
20. **Koncerty podsumowujące działalność formacji i zespołów** (Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Chełmskiej, formacje taneczne ChDK, Baletowa Szkoła Tańca, Taniec Współczesny, Taniec Towarzyski, Estrada Dzieciątka);
21. **Dni Chełma;**
22. **Liga Wakacyjna z MOSIR-em** (cykl zawodów sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży organizowanych podczas wakacji);
23. **Lato w Muzeum;**
24. **Kino Letnie pod gwiazdami;**
25. **Muzyczna Studnia** (cykl koncertów);
26. **Obchody Rocznicy Wydarzeń Wołyńskich** (koncert);
27. **Godzina W** (koncert w rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego);
28. **Dzień Wojska Polskiego;**
29. **Halowa Liga z MOSIR-em** (cykl zawodów sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży organizowanych w okresie listopad-grudzień);
30. **Bieg Pamięci Rzezi Wołyńskiej** (impreza biegowa mająca na celu upamiętnienie ofiar ludobójstwa ukraińskiego na Polakach na Wołyniu, w Galicji i Małopolsce Wschodniej podczas II Wojny Światowej i w pierwszych latach powojennych);
31. **Chadek Summer Art** – zajęcia artystyczne i pokazy kinowe dla dzieci (1 tydzień);

- 32. **Retro-Fest** (festiwal muzyki dwudziestolecia międzywojennego);
- 33. **Zaduszki Jazzowe**;
- 34. **Niepodległa** (koncert w dn. 11 listopada);
- 35. **Chełmski Bieg Niepodległości** (impreza biegowa mająca na celu upamiętnienie odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r.);
- 36. **Spotkania z Kulturą Żydowską**;
- 37. **Ogólnopolskie Spotkania Profesjonalnych Teatrów Amatorskich.**

11. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Chełm charakteryzuje się złożonym, wielowymiarowym podejściem do procesu rewitalizacji – został sporządzony z uwzględnieniem szeregu istotnych zasad integrowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Proces tworzenia dokumentu bazował w głównej mierze na zachowaniu komplementarności pomiędzy wyznaczonymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami podmiotów działających na obszarze rewitalizacji. Również fundusze zostały dobrane w sposób zapewniający spójność finansową i skuteczność realizacji zaplanowanych działań.

11.1. Zasada kompleksowości

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Chełm w sposób kompleksowy obejmuje działania i przedsięwzięcia, przy uwzględnieniu różnego rodzaju projektów rewitalizacyjnych, które to mogą być współfinansowane z różnorodnych źródeł finansowania. Kompleksowy charakter programu wynika ze specyfiki procesu rewitalizacji, gdyż ten pod wieloma względami jest wielowymiarowy.

11.2. Zasada koncentracji przestrzennej

W myśl zasady koncentracji interwencji, zaplanowane działania rewitalizacyjne prowadzone będą na obszarze miasta o największym nasileniu różnorodnych problemów i zjawisk kryzysowych, a jednocześnie na obszarze o kluczowym znaczeniu dla jego rozwoju. Głównym założeniem delimitacji obszaru rewitalizacji było wskazanie terenu, na którym występuje największa koncentracja negatywnych zjawisk oraz identyfikacji jego potencjałów, co stoi w zgodzie z ww. zasadą koncentracji interwencji. Na podstawie diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych wyznaczono w Mieście Chełm obszar rewitalizacji, który obejmuje: Osiedle Cementowni, Osiedle Śródmieście oraz Osiedle Dyrekcja Górna (wraz z 4 budynkami kolejowymi znajdującymi się przy Gmachu Dyrekcji Kolei, należącymi do osiedla Dyrekcja Dolna).

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji miasta Chełm został przyjęty uchwałą nr XCI/730/24 Rady Miasta Chełm z dnia 29 kwietnia 2024 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Chełm.

11.3. Zasada komplementarności

Program rewitalizacji, obejmujący różnorodne projekty, umożliwi efektywne wykorzystanie środków finansowych przeznaczonych na proces rewitalizacji. Poszczególne projekty rewitalizacyjne są wzajemnie powiązane, co zapewnia spójność oddziaływania na sytuację kryzysową. Dla skutecznej realizacji projektów rewitalizacyjnych kluczowe jest zapewnienie komplementarności w ramach pięciu kluczowych aspektów: przestrzennego, problemowego, proceduralno-instytucjonalnego, międzyokresowego i źródeł finansowania.

Komplementarność przestrzenna

Dążenie do komplementarności przestrzennej ma za zadanie zagwarantować, że program rewitalizacji skutecznie wpłynie na cały obszar kryzysowy, a realizowane przedsięwzięcia będą się wzajemnie wspierać (tj. nastąpi synergia¹¹ przestrzenna przedsięwzięć i synchronizacja efektów ich oddziaływania na sytuacje kryzysowe). To pozwoli na skuteczną koordynację działań, które mają poprawić sytuację na obszarze rewitalizacji. Co istotne, działania te nie spowodują przeniesienia problemów na inne obszary miasta ani też nie wywołają nowych wyzwań, takich jak segregacja społeczna czy wykluczenie, gdyż są skierowane na konkretne, zdiagnozowane problemy i są przestrzennie zharmonizowane z innymi projektami.

Zaplanowane przedsięwzięcia są spójne pod kątem przestrzennym, a dzięki oddziaływaniu na różne sfery, stworzą nową, kompletną przestrzeń. Warto zaznaczyć, że efektem tych projektów będzie nie tylko dostęp do nowej infrastruktury, lecz także możliwość udziału w projektach miękkich skierowanych do interesariuszy, mieszkańców innych obszarów oraz turystów odwiedzających miasto.

Zaproponowane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne w większości skupione zostały na obszarze rewitalizacji (tj. 8 spośród nich), a siedem z projektów zlokalizowanych jest poza obszarem rewitalizacji. Mimo to, wszystkie przedsięwzięcia oddziaływać będą w dużej mierze na mieszkańców obszaru rewitalizacji i odpowiedzą na zdiagnozowane problemy i potrzeby. Przewiduje się zatem ich pozytywny wpływ na cały obszar objęty kryzysem. Poniżej dla

¹¹ Efekt synergii (termin synergia pochodzi od łacińskiego słowa *synergia*, które to wywodzi się z greckiego *synergos*, oznaczającego współpracę, współdziałanie) to zjawisko, w którym współpraca zespołowa generuje dodatkową wartość, przewyższającą sumę indywidualnych wysiłków każdego z członków.

przedsięwzięć umiejscowionych poza obszarem rewitalizacji uzasadniono lokalizację wykraczającą poza jego granice:

- **projekty związane z Biblioteką (nr 1, 2, 3, 4,5):** realizacja tych projektów poza obszarem rewitalizacji wynika z tego, że siedziba Biblioteki – kluczowego ośrodka kultury, znajduje się poza jego granicami. Co istotne, dysponuje ona odpowiednim zapleczem do realizacji wskazanych przedsięwzięć, które w głównej mierze są działaniami miękkimi (społecznymi). Choć biblioteka znajduje się poza formalnymi granicami obszaru rewitalizacji, jej położenie w bezpośrednim sąsiedztwie oraz potencjał jako instytucji kultury i edukacji sprawiają, że realizacja tam projektów rewitalizacyjnych jest w pełni uzasadniona. Wykorzystanie biblioteki jako miejsca działań wspierających proces rewitalizacji pozwala osiągnąć cele społeczne i kulturalne w sposób efektywny i dostępny;
- **projekt nr 9:** realizacja projektu *„Nowa szansa, nowe możliwości”* poza obszarem rewitalizacji jest uzasadniona faktem, że siedziba Centrum Integracji Społecznej znajduje się poza granicami tego obszaru. Instytucja ta natomiast dysponuje odpowiednim zapleczem – infrastrukturalnym, jak i kadrowym – niezbędnym do przeprowadzenia skutecznej reintegracji społecznej i zawodowej, dostosowanej do indywidualnych potrzeb uczestników projektu. Mimo że projekt będzie realizowany poza granicami obszaru rewitalizacji, jego znaczenie dla poprawy warunków życia mieszkańców tego obszaru jest niezaprzeczalne. Dzięki programowi uczestnicy będą mogli zyskać nowe umiejętności i kompetencje, co w znaczący sposób przyczyni się do ich społecznej i zawodowej aktywizacji. Reintegracja społeczna i zawodowa prowadzona w ramach projektu nie tylko poprawi jakość życia uczestników, ale również wpłynie na ich zdolność do samodzielnego radzenia sobie z wyzwaniami życiowymi, co przyczyni się do stabilizacji i wzmocnienia lokalnej społeczności. W ten sposób, mimo że projekt realizowany jest również poza granicami obszaru rewitalizacji, przyczyni się on do osiągnięcia głównych celów rewitalizacji, wspierając mieszkańców w procesie transformacji społecznej i zawodowej, co jest kluczowym krokiem w wyprowadzaniu obszaru z sytuacji kryzysowej. Reasumując, choć projekt będzie realizowany również poza obszarem rewitalizacji, to przyczyni się do osiągnięcia celów rewitalizacji i poprawy jakości życia mieszkańców tego obszaru.
- **projekt nr 11:** Realizacja przedsięwzięcia *„Termomodernizacja budynku przychodni nr 1 MSP ZOZ w Chełmie wraz z poprawą funkcjonalności i estetyki terenu wokół przychodni oraz dostosowaniem go dla osób z niepełnosprawnością”* wykracza poza granice obszaru rewitalizacji, lecz jest w pełni zasadna. Przychodnia, choć formalnie znajduje się poza granicami obszaru rewitalizacji, w praktyce obsługuje mieszkańców z tego obszaru, zapewniając im dostęp do podstawowych usług medycznych. Termomodernizacja przychodni przyczyni się do znacznej poprawy warunków korzystania z obiektu zarówno dla pacjentów, jak i personelu. Zmodernizowany budynek zapewni lepszy komfort cieplny, co jest szczególnie istotne w placówce medycznej, gdzie wymagane są odpowiednie warunki sanitarne i termiczne. Lepsze warunki w przychodni mogą pozytywnie wpłynąć

na jakość życia i dobrostan mieszkańców obszaru rewitalizacji, co jest kluczowe w ramach prowadzonej rewitalizacji.

Komplementarność problemowa

Komplementarność problemowa oznacza konieczność wzajemnego tematycznego uzupełniania się realizowanych przedsięwzięć tak, aby wzajemnie wzmacniały one swój efekt oddziaływania na wszystkie zjawiska kryzysowe. Wynika to z faktu, że problemy społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne są ze sobą ściśle powiązane. Dbłość o zachowanie tej komplementarności zapobiega fragmentacji działań i pozwala na skoncentrowanie uwagi na systemowym i kompleksowym podejściu do źródeł kryzysu w danym obszarze. Każde z działań rewitalizacyjnych będzie wyrazem wspólnego dążenia do realizacji założonych celów, oczekiwanych rezultatów i przyjętej wizji obszaru po zakończeniu procesu rewitalizacji. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne są powiązane ze strategicznymi kierunkami rozwojowymi zarówno miasta, jak regionu, co wykazano poprzez wskazanie spójności założeń GPR z kluczowymi dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym, ponadlokalnym i regionalnym. Co istotne, w opisie każdego z planowanych przedsięwzięć ujęto problemy, jakie dany projekt pozwoli rozwiązać.

Komplementarność zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych polega na ścisłym powiązaniu projektów infrastrukturalnych z inicjatywami społecznymi, które opierają się na tych projektach i są z nimi ściśle związane. Projekty infrastrukturalne mają na celu stworzenie przestrzeni sprzyjającej aktywizacji i integracji społecznej, wspierającej działania na rzecz wspólnoty oraz poprawiającej jakość życia mieszkańców, zwłaszcza tych zagrożonych wykluczeniem społecznym. Projekty infrastrukturalne, dla których dominującą sferą interwencji jest przestrzenno-funkcjonalna lub techniczna, stworzą zatem przestrzeń i warunki do realizacji projektów miękkich, społecznych, jednocześnie stanowiąc dla nich trwały fundament. Zarówno projekty infrastrukturalne poprawiające jakość przestrzeni publicznej, jak i inicjatywy społeczne mające na celu podnoszenie kompetencji mieszkańców, ich aktywizację zawodową i rozwój rynku pracy, przyczynią się do wzmocnienia sfery gospodarczej. Przedsięwzięcia te, mimo różnego charakteru, uzupełniają się i są względem siebie komplementarne. Poniżej wykazano powiązania pomiędzy przedsięwzięciami infrastrukturalnymi i społecznymi – zarówno przedsięwzięć podstawowych i uzupełniających ujętych w niniejszym programie, jak i projektów, które nie są w nim ujęte, a są/będą finansowane w ramach EFS:

- **przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizowane w obrębie Chełmskiej Biblioteki Publicznej** (projekty nr 3, 4, 5 – o charakterze infrastrukturalnym oraz projekty nr 1 i 2 – o charakterze miękkim) tworzą spójny, funkcjonalnie zintegrowany pakiet działań rewitalizacyjnych, odpowiadający na zidentyfikowane potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji. Zajęcia rozwijające kompetencje cyfrowe (projekt nr 1 – Chełmski Klub Rozwoju Cyfrowego) oraz działania edukacyjno-integracyjne dla uczniów (projekt nr 2 – zajęcia pozalekcyjne dla uczniów) będą prowadzone w przestrzeniach biblioteki,

które dzięki realizacji projektów 3, 4 i 5 zostaną zmodernizowane, wyposażone i dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Wszystkie ww. projekty wspólnie służą realizacji celu rewitalizacji. Projekty miękkie umożliwiają budowanie kompetencji społecznych, zawodowych i emocjonalnych, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji. Projekty infrastrukturalne zapewniają odpowiednią infrastrukturę i narzędzia do trwałego wdrażania tych działań, w tym m.in. zmodernizowane sale, przestrzeń wystawienniczą, dostęp do zasobów cyfrowych czy eliminację barier architektonicznych. Połączenie działań infrastrukturalnych i nieinfrastrukturalnych zwiększa skalę oddziaływania biblioteki jako instytucji wspierającej rewitalizację, umożliwiając szerokie dotarcie do grup zagrożonych wykluczeniem – w tym osób starszych, dzieci i młodzieży, osób z niepełnosprawnościami. Projekty infrastrukturalne gwarantują trwałość efektów (poprzez poprawę warunków lokalowych, oszczędności energetyczne i zwiększoną dostępność), natomiast działania miękkie – bezpośrednie wsparcie i aktywizację społeczną beneficjentów. Dzięki skumulowaniu przedsięwzięć w jednej instytucji, Chełmska Biblioteka Publiczna stanie się multifunkcyjnym centrum integracji społecznej, edukacji, rozwoju kompetencji i kultury. Takie podejście odpowiada najlepszym praktykom rewitalizacyjnym, zgodnie z którymi efektywność procesów rewitalizacji rośnie tam, gdzie działania twarde i miękkie są ściśle ze sobą powiązane i ukierunkowane na konkretne grupy odbiorców.

- **przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 12 – „Śródmieście dla nas wszystkich” – jest komplementarne względem przedsięwzięć uzupełniających „Ferie w Muzeum” oraz „Noc Muzeów”.** Przedsięwzięcie nr 12 obejmuje modernizację zabytkowych obiektów Muzeum Ziemi Chełmskiej oraz stworzenie nowej, dostępnej i atrakcyjnej oferty wystawienniczo-edukacyjnej, wzmacniającej funkcję muzeum jako miejsca integracji społecznej i uczestnictwa w kulturze. Dzięki realizacji inwestycji, przestrzenie muzealne zostaną dostosowane do potrzeb różnych grup użytkowników – w tym osób z niepełnosprawnościami – i otwarte na działania skierowane do mieszkańców obszaru rewitalizacji. Projekt tworzy tym samym ramy infrastrukturalne dla prowadzenia cyklicznych działań edukacyjnych i animacyjnych. Działania uzupełniające – „Ferie w Muzeum” i „Noc Muzeów” – stanowią naturalne rozwinięcie i operacjonalizację celów projektu nr 12 w sferze społeczno-kulturowej. „Ferie w Muzeum” to cykl warsztatów tematycznych, wykładów, oprowadzań i aktywności twórczych, które pobudzają ciekawość poznawczą, wspierają rozwój dzieci i młodzieży oraz ułatwiają dostęp do dziedzictwa lokalnego mieszkańcom o ograniczonych możliwościach uczestnictwa w kulturze. Z kolei „Noc Muzeów” pełni funkcję integracyjną i promocyjną – udostępnia muzeum w niestandardowych godzinach, przyciągając różnorodne grupy odbiorców i wzmacniając identyfikację mieszkańców z lokalnym dziedzictwem. Połączenie modernizacji infrastruktury muzealnej z działaniami miękkimi zwiększa skalę oddziaływania rewitalizacji w centrum Chełma – pozwala uczynić muzeum przestrzenią

otwartą, inkluzywną i aktywizującą społeczność lokalną. Komplementarność tych przedsięwzięć odpowiada idei rewitalizacji rozumianej jako proces społecznej zmiany – wspierający zarówno poprawę warunków fizycznych, jak i odbudowę więzi, tożsamości oraz lokalnej aktywności. Dzięki temu Muzeum Ziemi Chełmskiej staje się nowoczesnym centrum kultury i integracji społecznej, trwale wpisanym w strukturę funkcjonalną obszaru rewitalizacji.

- **przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 10 „Termomodernizacja placówek oświatowych znajdujących się na obszarze rewitalizacji Miasta Chełm” jest komplementarne względem projektu „Realizacja programów rozwojowych szkół kształcenia ogólnego CHOF”** realizowanego przez Miasto Chełm w Partnerstwie z Gminą Chełm i Gminą Kamień, a współfinansowanego ze środków EFS+. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 10 obejmuje kompleksowe działania inwestycyjne na rzecz poprawy warunków technicznych, efektywności energetycznej i dostępności budynków szkół i przedszkola, zlokalizowanych w centrum miasta. Inwestycja ma na celu zapewnienie bezpiecznego, nowoczesnego i komfortowego środowiska nauki, odpowiadającego potrzebom dzieci, młodzieży i kadry pedagogicznej – zwłaszcza w kontekście zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych i rosnących kosztów utrzymania infrastruktury oświatowej. Z kolei projekt partnerski koncentruje się na wsparciu merytorycznym i programowym szkół – obejmuje m.in. tworzenie przestrzeni multimedialnych, doposażenie placówek w nowoczesne narzędzia dydaktyczne, organizację zajęć rozwijających kompetencje podstawowe, cyfrowe, społeczne, zielone, rewalidacyjne oraz terapeutyczne. Dodatkowo zakłada wsparcie psychologiczno-pedagogiczne uczniów, działania aktywizujące rodziców oraz doskonalenie zawodowe nauczycieli. Realizacja projektu CHOF wymaga odpowiedniego zaplecza lokalowego i środowiska edukacyjnego – warunki te zapewnia właśnie przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 10, dzięki któremu szkoły stają się bardziej dostępne, komfortowe, nowoczesne i przyjazne dla uczniów o różnych potrzebach. Wspólna realizacja obu projektów – inwestycyjnego i programowego – przyczynia się do trwałej poprawy jakości edukacji na obszarze rewitalizacji, wzmacniając szanse edukacyjne dzieci i młodzieży, przeciwdziałając wykluczeniu i wspierając równość szans. W efekcie działania te nie tylko modernizują infrastrukturę oświatową, ale także aktywizują społeczność szkolną, zwiększają zaangażowanie rodziców i nauczycieli oraz budują lokalne środowisko sprzyjające rozwojowi uczniów – co stanowi istotny wkład w proces rewitalizacji społecznej.
- **przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 10 „Termomodernizacja placówek oświatowych znajdujących się na obszarze rewitalizacji Miasta Chełm” jest komplementarne względem programów rozwojowych ośrodków wychowania przedszkolnego, zaplanowanych do realizacji w ramach działania 10.2 FELU.** Nadmienione przedsięwzięcie rewitalizacyjne obejmuje m.in. modernizację Przedszkola Miejskiego Nr 6, zlokalizowanego na obszarze rewitalizacji. Inwestycja ta

znacząco poprawia warunki termiczne, techniczne i funkcjonalne budynku, co przekłada się bezpośrednio na komfort dzieci i pracowników oraz bezpieczeństwo codziennego funkcjonowania placówki. Poprawa efektywności energetycznej przedszkola wspiera jednocześnie cele środowiskowe i ekonomiczne, zmniejszając koszty utrzymania oraz negatywny wpływ na środowisko. Z kolei celem programów rozwojowych OWP jest poprawa dostępności, jakości opieki i edukacji oraz wsparcie kadry, dzieci i rodziców. Modernizacja przedszkola tworzy nowoczesną, bezpieczną i dostosowaną przestrzeń, która umożliwi wdrożenie działań zaplanowanych w ramach projektów miękkich – w szczególności zajęć terapeutycznych, specjalistycznych i edukacyjno-wychowawczych. Dzięki odpowiedniemu zapleczu infrastrukturalnemu, wsparcie w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz podnoszenia kompetencji kadry pedagogicznej będzie mogło odbywać się w komfortowych, dostosowanych do potrzeb dzieci warunkach. Oba projekty – infrastrukturalny i społeczny – odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby w zakresie ograniczonej dostępności do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej na obszarze rewitalizacji. Inwestycja w infrastrukturę placówki przedszkolnej stwarza trwałe podstawy dla wdrażania działań rozwojowych, zwiększając szanse edukacyjne dzieci, w tym tych ze specjalnymi potrzebami. Komplementarność ta wpisuje się w cele rewitalizacji, wspierając poprawę jakości życia mieszkańców, rozwój kompetencji najmłodszych i przeciwdziałanie wykluczeniu już od najwcześniejszych lat.

- **przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 11 „Termomodernizacja budynku przychodni nr 1 MSP ZOZ w Chełmie wraz z poprawą funkcjonalności i estetyki terenu wokół przychodni oraz dostosowaniem go dla osób z niepełnosprawnością” jest komplementarne względem planowanego projektu profilaktycznego „Realizacja programów profilaktycznych dotyczących chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu”, współfinansowanego ze środków EFS+.** Przedsięwzięcie rewitalizacyjne ma na celu poprawę jakości infrastruktury zdrowotnej w centralnej części miasta. Modernizacja obejmuje zarówno poprawę efektywności energetycznej budynku, jak i jego dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, co pozwoli na zapewnienie lepszych warunków obsługi pacjentów, zwłaszcza osób starszych, niepełnosprawnych i z ograniczoną mobilnością. Projekt ten stanowi odpowiedź na zidentyfikowane w diagnozie problemy społeczne, w tym ograniczoną dostępność usług zdrowotnych na obszarze rewitalizacji. Z kolei drugie ww. działanie zakłada wdrożenie pakietów działań profilaktycznych. Dzięki poprawie warunków lokalowych, zwiększy się dostępność działań prewencyjnych i pozwoli dotrzeć do osób, które wcześniej napotykały bariery – zarówno infrastrukturalne, jak i społeczne. Zestawienie działań infrastrukturalnych i zdrowotnych umożliwia kompleksową odpowiedź na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprawiając nie tylko fizyczne warunki korzystania z przychodni, ale też realnie wpływając na poziom świadomości zdrowotnej i jakość życia. Działania te wspierają integrację

społeczną, ograniczają nierówności w dostępie do profilaktyki zdrowotnej oraz wzmacniają funkcję przychodni jako lokalnego centrum wsparcia dla grup narażonych na wykluczenie zdrowotne. Tym samym oba te przedsięwzięcia wspólnie odpowiadają na zidentyfikowane problemy zdrowotne i społeczne mieszkańców obszaru rewitalizacji – w tym osób starszych, chorych przewlekle i zagrożonych wykluczeniem. Wspólna realizacja projektów przyczynia się do osiągnięcia celów rewitalizacji w wymiarze społecznym, zdrowotnym i przestrzennym.

Ponadto w ramach niniejszego programu rewitalizacji wyznaczono zestaw przedsięwzięć rewitalizacyjnych podstawowych oraz uzupełniających, które tematycznie wzajemnie się uzupełniają i wzmacniają, jednocześnie tworząc efekt synergii. Wśród powiązanych ze sobą problemowo przedsięwzięć znajdują się:

- **działania rozwojowe, polegające na podnoszeniu kompetencji mieszkańców** – zarówno osób dorosłych, jak i w wieku szkolnym – takie jak m.in. Chełmski Klub Rozwoju Cyfrowego, usługi reintegracji społecznej i zawodowej czy zajęcia pozalekcyjne dla uczniów szkół podstawowych i średnich, jak również przedsięwzięcia sprzyjające nauce i rozwijaniu umiejętności, np. rozbudowa zasobów bibliotecznych, rozbudowa Parku Czytelnika, modernizacja pracowni digitalizacyjnej (powiązania między projektami 1, 2, 3, 4, 5, 9). Przedsięwzięcia te są zatem ze sobą ściśle powiązane. Projekty nr 1 (Chełmski Klub Rozwoju Cyfrowego), nr 2 (Zajęcia pozalekcyjne dla uczniów), oraz nr 9 (Nowa szansa, nowe możliwości – usługi reintegracji społecznej i zawodowej) obejmują różne grupy wiekowe i społeczne, od uczniów po osoby bezrobotne i wykluczone. Ich realizacja możliwa jest dzięki projektom infrastrukturalnym (projekty nr 3 – rozbudowa zasobów bibliotecznych, nr 4 – modernizacja pracowni digitalizacyjnej, nr 5 – poprawa dostępności i efektywności energetycznej biblioteki), które zapewniają odpowiednie warunki lokalowe i techniczne do prowadzenia zajęć. Wspólne działanie tych projektów czyni Chełmską Bibliotekę Publiczną lokalnym centrum integracji, edukacji i aktywizacji, wspierającym rozwój kompetencji mieszkańców obszaru rewitalizacji.
- **działania dotyczące zwiększenia dostępności, bezpieczeństwa czy efektywności energetycznej infrastruktury użyteczności publicznej**, takie jak np. poprawa dostępności biblioteki i przychodni oraz odnowa terenu komendy i termomodernizacja szkół czy rewaloryzacja obiektów zlokalizowanych w śródmieściu (powiązania między projektami 5, 6, 10, 11, 12). Projekty te obejmują termomodernizację, poprawę dostępności i modernizację budynków użyteczności publicznej, a także rewaloryzację przestrzeni ważnych dla tożsamości miasta. Projekt nr 5 poprawia warunki techniczne i dostępność biblioteki – kluczowego miejsca życia społecznego i edukacyjnego. Projekt nr 6 (rewitalizacja terenu Komendy Policji) zwiększa bezpieczeństwo i estetykę przestrzeni publicznej. Z kolei projekty nr 10 i 11 modernizują szkoły i przychodnie – instytucje pierwszego kontaktu dla mieszkańców, zwłaszcza z grup wrażliwych. Z kolei projekt nr 12 (Śródmieście dla nas wszystkich – rewaloryzacja kompleksu muzealnego)

zapewnia nowoczesne i dostępne przestrzenie do prowadzenia działań edukacyjnych, kulturalnych i społecznych. Łącznie te projekty przywracają funkcje społeczne i usługowe zdegradowanym obiektom i podnoszą jakość życia w obszarze rewitalizacji.

- **działania polegające na podniesieniu atrakcyjności, funkcjonalności i stanu środowiska przestrzeni publicznych, poszerzające możliwości aktywnego wypoczynku i spędzania czasu wolnego, przeciwdziałające negatywnym zjawiskom, w tym wykluczeniu społecznemu i zwiększające świadomość ekologiczną**, poprzez zakup poidel i elementów małej infrastruktury, nowe nasadzenia, wdrożenie systemu altan śmietnikowych, utworzenie Centrum Dialogu Kultur na Górze Chełmskiej i Centrum Kultury w budynku starego młyna, modernizacja Ogródka Jordanowskiego oraz deptaka i ulic w centrum miasta (powiązania między projektami 7, 8, 13, 14,15). Grupa tych przedsięwzięć dotyczy bowiem odnowy i modernizacji przestrzeni wspólnych, mających fundamentalne znaczenie dla budowy kapitału społecznego i integracji sąsiedzkiej. Projekt nr 7 (modernizacja deptaka) oraz nr 15 (modernizacja Ogródka Jordanowskiego) tworzą atrakcyjne miejsca rekreacji i spotkań. Projekt nr 8 (system altan śmietnikowych) odpowiada na kwestie estetyki i ekologii przestrzeni zamieszkania. Projekty nr 13 i 14 – odpowiednio Centrum Dialogu Kultur w Pałacu Biskupów Unickich oraz Centrum Kultury Stary Młyn – przywracają zdegradowanym i opuszczonym obiektom funkcje społeczne, edukacyjne i kulturalne, oferując mieszkańcom przestrzeń do udziału w życiu wspólnoty. Razem tworzą nową mapę aktywności społeczno-kulturalnej miasta, zwłaszcza w centralnej części obszaru rewitalizacji.

Komplementarność problemowa została również przedstawiona w formie tabeli, ukazującej powiązania między przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi a poszczególnymi sferami: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną.

Tabela 86. Macierz korelacji przedsięwzięć z poszczególnymi sferami

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	S	G	Ś	FP	T
1.	Chełmski Klub Rozwoju Cyfrowego	X	X			
2.	Zajęcia pozalekcyjne dla uczniów szkół podstawowych i średnich	X	X			
3.	Rozbudowa zasobów bibliotecznych oraz infrastruktury skweru Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie	X		X	X	
4.	Modernizacja pracowni digitalizacyjnej Chełmskiej Biblioteki Cyfrowej	X				X
5.	Poprawa efektywności energetycznej i dostępności budynku głównego Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie	X		X	X	X
6.	Rewitalizacja terenu Komendy Miejskiej Policji w Chełmie	X		X	X	X
7.	Kompleksowa modernizacja deptaka wzdłuż ul. Lwowskiej wraz z kształtowaniem atrakcyjnej przestrzeni publicznej w centrum Chełma	X		X	X	X
8.	Wdrożenie i rozwój systemu altan śmietnikowych w zabudowie wielorodzinnej jako wzmocnienie świadomości selektywnej zbiórki odpadów komunalnych	X		X	X	
9.	Nowa szansa, nowe możliwości	X	X			
10.	Termomodernizacja placówek oświatowych znajdujących się na obszarze rewitalizacji Miasta Chełm	X		X	X	X

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	S	G	Ś	FP	T
11.	Termomodernizacja budynku przychodni nr 1 MSP ZOZ w Chełmie wraz z poprawą funkcjonalności i estetyki terenu wokół przychodni oraz dostosowaniem go do potrzeb osób z niepełnosprawnością	X		X	X	X
12.	Śródmieście dla nas wszystkich	X		X	X	X
13.	Restauracja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego Miasta Chełm – Centrum Dialogu Kultur	X		X	X	X
14.	Centrum Kultury Stary Młyn – adaptacja budynku dawnego młyna w Chełmie na potrzeby działalności kulturalnej	X	X	X	X	X
15.	Modernizacja Ogródka Jordanowskiego w Chełmie	X		X	X	X

Źródło: opracowanie własne

Komplementarność problemową przedstawia także powiązanie zdiagnozowanych potrzeb rewitalizacyjnych oraz założeń rewitalizacji (celów i kierunków działań rewitalizacyjnych) z przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.

Tabela 87. Komplementarność problemowa – powiązanie potrzeb rewitalizacji, celów rewitalizacji i kierunków działań rewitalizacyjnych wraz z przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Potrzeby rewitalizacyjne	Cele rewitalizacji	Kierunki działań rewitalizacyjnych	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne (numery)
Potrzeba przeciwdziałania problemom społeczno-ekonomicznym	Cel 1 Cel 2 Cel 3	C1.K1, C1.K2, C1.K3, C1.K4, C2.K1, C2.K3, C3.K2, C3.K3	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
Potrzeba poprawy jakości życia na obszarze rewitalizacji	Cel 1 Cel 2 Cel 3	C1.K1, C1.K2, C1.K3, C1.K4, C2.K1, C2.K2, C2.K3, C2.K4, C3.K1, C3.K2, C3.K3	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
Potrzeba poprawy układu funkcjonalnego i uporządkowania przestrzeni publicznej	Cel 2 Cel 3	C2.K1, C2.K2, C2.K3, C2.K4, C3.K1, C3.K2	3, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15
Potrzeba poprawy jakości środowiska naturalnego	Cel 2 Cel 3	C2.K1, C2.K2, C2.K3, C3.K1, C3.K2, C3.K3	5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15

Źródło: opracowanie własne

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Efektywna współpraca różnych instytucji i podmiotów na rzecz Gminnego Programu Rewitalizacji jest możliwa dzięki odpowiednio zaprojektowanemu systemowi zarządzania. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna jest wyrazem właściwego kierowania oraz spójności procedur.

Za wdrażanie GPR odpowiada Urząd Miasta Chełm. Nadzór nad projektem obejmuje Prezydent Miasta Chełm we współpracy z pracownikami Urzędu Miasta, odpowiedzialnymi za współpracę z organizacjami pozarządowymi, pozyskiwanie środków zewnętrznych, a także nadzór nad zadaniami realizowanymi przez jednostki organizacyjne Miasta Chełm zajmujące się sprawami społecznymi

Dodatkowo powołany został Komitet Rewitalizacji, stanowiący organ opiniodawczo-doradczy Prezydenta Miasta Chełm (Zarządzeniem Nr 261/24 Prezydenta Miasta Chełm z dnia 17 października 2024 r. w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji Miasta Chełm). Zasady jego funkcjonowania określone zostały w przyjętej uchwale nr V/39/24 Rady Miasta Chełm z dnia 28 sierpnia 2024 r. w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Miasta Chełm.

Zaproponowany system zarządzania będzie obejmował regularne udostępnianie danych monitoringowych i ewaluacyjnych przez Urząd Miasta. Dane będą publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Chełm (w zakładce Prawo lokalne, w której znajduje się zakładka Gminny Program Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030), co uczyni wdrożenie Gminnego Programu Rewitalizacji transparentnym dla wszystkich zainteresowanych osób i instytucji.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w niniejszym programie wskazują również spójność z zapisami w innych dokumentach strategicznych, odnoszących się do szczebla lokalnego, ponadlokalnego i regionalnego (Rozdział: Powiązanie gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi).

Komplementarność międzyokresowa

Gminny Program Rewitalizacji koncentruje się głównie na utrzymaniu ciągłości programowej, tworząc komplementarne projekty wobec już zrealizowanych przedsięwzięć w ramach polityki spójności na lata 2007-2013 oraz 2014-2020. Nowe inicjatywy skupiają się w szczególności na sferze społecznej (edukacji, aktywizacji i integracji) oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne są spójne z wcześniejszymi inicjatywami, co umożliwi efektywne wykorzystanie środków finansowych, oparte na zdobytym doświadczeniu podczas realizacji innych projektów, w tym tych współfinansowanych przez Unię Europejską. W kolejnej tabeli zaprezentowano przykładowe projekty realizowane na terenie miasta w ostatnich latach, w tym także projekty realizowane przez beneficjentów innych niż miasto, dla których przedsięwzięcia rewitalizacyjne ujęte w niniejszym programie stanowią ideowe rozwinięcie lub dopełnienie.

Tabela 88. Lista wybranych projektów zrealizowanych w ramach polityki spójności w latach 2007-2013 i 2014-2020 i komplementarne względem nich przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Tytuł projektu Nazwa beneficjenta Wartość projektu	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne stanowiące rozwinięcie lub dopełnienie projektu na poziomie co najmniej ideowym (z krótkim uzasadnieniem)														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Perspektywa finansowa 2007-2013															
								8							

Tytuł projektu Nazwa beneficjenta Wartość projektu	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne stanowiące rozwinięcie lub dopełnienie projektu na poziomie co najmniej ideowym (z krótkim uzasadnieniem)														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Zakład Przetwarzania Odpadów Komunalnych regionu chełmskiego i rekultywacja składowisk odpadów Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. 39 350 527,16 zł	Oba projekty – choć realizowane na różnych poziomach – ściśle się uzupełniają: przedsięwzięcie ZPOK zrealizowane w ramach polityki spójności 2007-2013 zapewniło odpowiednie zaplecze technologiczne i systemowe do zagospodarowania odpadów, natomiast projekt altan odpowiada na potrzeby porządkowania przestrzeni osiedlowej, zwiększenia skuteczności segregacji oraz podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców, zwłaszcza na obszarze rewitalizacji. Altany pełnią funkcję edukacyjną i porządkującą, przygotowując mieszkańców do lepszego funkcjonowania w systemie gospodarki odpadami i realnie wpływając na jakość zbiórki selektywnej. Tym samym projekt nr 8 wzmacnia efekty środowiskowe i społeczne uzyskane w ramach poprzedniego projektu.														
Transgraniczne Centrum Edukacji Ekonomiczno-Społecznej - dokończenie budowy Chełmskiej Biblioteki Publicznej Miasto Chełm 10 366 953,50 zł	1	2	3	4	5										
	Projekty rewitalizacyjne nr 1-5 stanowią naturalne uzupełnienie i rozwinięcie funkcjonalne projektu zrealizowanego w ramach polityki spójności 2007-2013 – dzięki nim przestrzeń biblioteki, zbudowana i oddana do użytku w ramach wcześniejszego projektu, zostanie wypełniona konkretną i zróżnicowaną ofertą społeczną, edukacyjną i kulturalną. Projekty nr 1 (Chełmski Klub Rozwoju Cyfrowego) i nr 2 (zajęcia pozalekcyjne) odpowiadają na potrzeby rozwoju kompetencji kluczowych mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z obszaru rewitalizacji. Z kolei projekty nr 3 (modernizacja skweru i przestrzeni wystawienniczych), nr 4 (digitalizacja zbiorów) i nr 5 (termomodernizacja i poprawa dostępności) przyczyniają się do trwałego zwiększenia dostępności, funkcjonalności i atrakcyjności tej infrastruktury. W efekcie, przedsięwzięcia ujęte w GPR realnie zwiększają potencjał społeczny i integracyjny biblioteki, uruchamiając pełną ofertę programową i edukacyjną zbudowaną na wcześniejszym fundamencie infrastrukturalnym. Następuje tu modelowa kontynuacja procesu rewitalizacyjnego – od inwestycji twardej do działań miękkich o szerokim zasięgu społecznym.														
Lubelskie Bezpieczne Komenda Wojewódzka Policji w Lublinie 18 656 848,35 zł						6									
	Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 6 jest komplementarne z projektem „Lubelskie Bezpieczne” poprzez wspólne ukierunkowanie na poprawę warunków działania służb mundurowych oraz zwiększenie bezpieczeństwa i jakości przestrzeni publicznej. Podczas gdy projekt „Lubelskie Bezpieczne” skupiał się na modernizacji systemów komunikacyjnych, stanowisk kierowania i cyfrowych narzędzi zarządzania służbami, przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 6 wpisze się w tę logikę poprzez poprawę infrastruktury fizycznej i technicznej zaplecza Komendy Miejskiej Policji w Chełmie. Odnowienie i uporządkowanie otoczenia komendy (parkingi, dojścia, mała architektura, kojce dla psów służbowych, zieleń) poprawi dostępność, funkcjonalność i bezpieczeństwo użytkowników, zarówno funkcjonariuszy, jak i mieszkańców korzystających z przestrzeni publicznych w tym rejonie Śródmieścia. W ten sposób projekt nr 6 uzupełnia działania z zakresu nowoczesnego dowodzenia i zarządzania bezpieczeństwem realizowane w ramach projektu „Lubelskie Bezpieczne”, tworząc lokalne warunki sprzyjające skutecznej pracy służb oraz odbudowie pozytywnego wizerunku tej instytucji w przestrzeni miejskiej.														
Modernizacja budynków Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 6 wraz z infrastrukturą sportowo-rekreacyjną w Chełmie Miasto Chełm 9 676 910,33 zł										10					
	Projekt nr 10, obejmujący kompleksową termomodernizację obiektów edukacyjnych na obszarze rewitalizacji, stanowi ideowe i funkcjonalne uzupełnienie wcześniejszych działań inwestycyjnych zrealizowanych w ramach modernizacji Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 6 w Chełmie. Oba projekty odpowiadają na wspólne potrzeby: poprawę jakości infrastruktury oświatowej,														

Tytuł projektu	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne stanowiące rozwinięcie lub dopełnienie projektu na poziomie co najmniej ideowym														
Nazwa beneficjenta	(z krótkim uzasadnieniem)														
Wartość projektu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	warunków nauki, komfortu użytkowników oraz efektywności energetycznej budynków edukacyjnych.														
Przebudowa ulicy Lwowskiej w Chełmie od dworca PKS do ulicy Orląt Lwowskich wraz z przebudową skrzyżowania z Aleją I Armii Wojska Polskiego i aleją Armii Krajowej Miasto Chełm 3 014 076,92 zł							7					12			15
	Projekt zrealizowany w poprzedniej perspektywie – obejmujący przebudowę ul. Lwowskiej na odcinku od dworca PKS do ul. Orląt Lwowskich wraz ze skrzyżowaniem – stanowi infrastrukturalną podstawę dla dalszych działań rewitalizacyjnych, zwłaszcza przedsięwzięcia nr 7 dotyczącego modernizacji deptaka wzdłuż ulicy Lwowskiej. Podczas gdy wcześniejsza inwestycja koncentrowała się na poprawie przestrzeni miejskiej w zakresie układu drogowego i komunikacyjnego, aktualne projekty rewitalizacyjne nr 7, 12 i 15 rozwijają obszar przestrzeni miejskiej funkcjonalnie i społecznie – poprzez wprowadzenie elementów małej architektury, zieleni, strefy pieszej i rekreacyjnej, zwiększających atrakcyjność i bezpieczeństwo śródmiejskiej przestrzeni publicznej. Wspólnie projekty te przyczyniają się do przeciwdziałania degradacji przestrzeni publicznej miasta i aktywizacji jego użytkowników – zarówno mieszkańców obszaru rewitalizacji, jak i odwiedzających, a zatem wzajemnie się dopełniają.														
Chełm jest COOLturalny Miasto Chełm 1 007 322,87 zł													13	14	
	Projekt „Chełm jest COOLTURALNY”, realizowany w poprzedniej perspektywie, miał na celu budowanie wizerunku Chełma jako miasta otwartego, aktywnego kulturowo i atrakcyjnego dla mieszkańców oraz turystów. Jego efekty w postaci rozpoznawalnej marki miasta, sieci kontaktów promocyjnych i wzrostu znaczenia kultury jako czynnika rozwojowego, stanowią solidne zaplecze komunikacyjne i promocyjne dla nowych inicjatyw rewitalizacyjnych w sferze kultury. Projekty nr 13 (dot. Centrum Dialogu Kultur) oraz nr 14 (dot. Centrum Kultury Stary Młyn) rozwijają tę ideę, przekuwając promocyjny potencjał kampanii w konkretne przestrzenie i działania kulturalne.														
Nowa szansa Miasto Chełm/Centrum Integracji Społecznej 1 417 996,08 zł									9						
	Projekt „Nowa szansa”, realizowany w ramach polityki spójności 2007-2013, miał na celu przeciwdziałanie dziedziczeniu biedy, uzależnieniu od pomocy społecznej oraz aktywizację osób wykluczonych poprzez narzędzia zatrudnienia socjalnego. Objął on uczestników Indywidualnymi Programami Zatrudnienia Socjalnego (IPD), oferując kompleksowe wsparcie w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 9 „Nowa szansa, nowe możliwości” kontynuuje i rozwija ten model działania. W efekcie, oba projekty tworzą ciągłość wsparcia dla mieszkańców dotkniętych wykluczeniem, budując lokalny system reintegracji społeczno-zawodowej, który przyczynia się do zwiększenia samodzielności, wzrostu zatrudnienia oraz odbudowy więzi społecznych w najbardziej kryzysowych środowiskach Chełma.														
Perspektywa finansowa 2014-2020															
Rewitalizacja Placu Doktora Edwarda Łuczowskiego wraz z zabytkowymi piwnicami w Chełmie Miasto Chełm 20 726 211,73 zł						6	7					12			15
	Projekt „Rewitalizacja Placu Doktora Edwarda Łuczowskiego wraz z zabytkowymi piwnicami” jest komplementarny z przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi nr 6, 7, 12 oraz 15. Wszystkie te przedsięwzięcia dotyczą przestrzeni publicznej Chełma i wspólnie tworzą zintegrowany, spójny obszar przestrzeni miejskiej o nowych funkcjach społecznych, rekreacyjnych i bezpieczeństwa. Wspólnie przedsięwzięcia te tworzą kompleksową interwencję rewitalizacyjną w przestrzeni publicznej, przeciwdziałając fragmentaryzacji działań, zwiększając atrakcyjność urbanistyczną i społeczną obszaru oraz podnosząc jakość życia mieszkańców, w szczególności z obszaru rewitalizacji.														

Tytuł projektu	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne stanowiące rozwinięcie lub dopełnienie projektu na poziomie co najmniej ideowym (z krótkim uzasadnieniem)														
Nazwa beneficjenta															
Wartość projektu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Rewitalizacja budynku po byłej kaplicy przy ul. Św. Mikołaja w Chełmie wraz z zagospodarowaniem terenu Miasto Chełm 3 870 809,36 zł						6	7					12	13	14	15
Zrealizowany wcześniej projekt rewitalizacji budynku po dawnej kaplicy przy ul. Św. Mikołaja oraz zagospodarowania jego otoczenia stworzył trwałą bazę dla działań kulturalnych, edukacyjnych i integracyjnych w historycznej części Chełma. Dzięki poprawie stanu technicznego budynku, zabezpieczeniu zabytkowych piwnic i przywróceniu wartości przestrzeni wokół obiektu, projekt ten zwiększył dostępność dziedzictwa kulturowego oraz jego atrakcyjność społeczną. Planowane w GPR przedsięwzięcia (projekty nr 6, 7, 12, 13, 14 i 15) rozwijają i wzmacniają efekty tej inwestycji, budując wokół niej spójną sieć funkcjonalną przestrzeni publicznych, jak i instytucji kultury. Wspólnie działania te zapewniają kontynuację idei rozpoczętej od odnowienia kaplicy, zwiększając dostępność usług społecznych i kulturalnych, wzmacniając tożsamość miejsca, poprawiając estetykę i dostępność przestrzeni, jak i sprzyjając integracji mieszkańców obszaru rewitalizacji.															
Budowa Systemu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z Punktem Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Chełmie Miasto Chełm 11 241 504,00 zł								8							
Wcześniejszy projekt budowy Systemu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, w tym Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Chełmie, stworzył kluczową infrastrukturę organizacyjną i technologiczną dla odbioru i przetwarzania odpadów w skali całego miasta. Z kolei przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 8 stanowi jego lokalne i funkcjonalne dopełnienie, koncentrując się na przestrzeniach osiedlowych – zwłaszcza na obszarze rewitalizacji. Altany śmietnikowe w zabudowie wielorodzinnej mają za zadanie uporządkować sposób gromadzenia odpadów u źródła, poprawić estetykę i bezpieczeństwo przestrzeni wspólnych, a także zwiększyć skuteczność selektywnej zbiórki. Oba projekty – realizowane w różnych skalach – wzajemnie się uzupełniają, umożliwiając spójne wdrażanie systemu selektywnej zbiórki od poziomu gospodarstwa domowego aż po centralny punkt segregacji. Dzięki temu możliwe jest osiągnięcie efektów zarówno środowiskowych, jak i społecznych: poprawy jakości przestrzeni publicznych, podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców oraz ograniczenia zjawisk degradacji przestrzeni wspólnej na obszarze rewitalizacji.															
CIS nowa szansa - nowe możliwości Miasto Chełm/Centrum Integracji Społecznej 2 000 156,41 zł									9						
Projekt „CIS nowa szansa - nowe możliwości”, realizowany w ramach polityki spójności 2014-2020, miał na celu przeciwdziałanie dziedziczeniu biedy, uzależnieniu od pomocy społecznej oraz aktywizację osób wykluczonych poprzez narzędzia zatrudnienia socjalnego. Objął on uczestników Indywidualnymi Programami Zatrudnienia Socjalnego (IPD), oferując kompleksowe wsparcie w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 9 „Nowa szansa, nowe możliwości” stanowi jego kontynuację. Projekty tworzą zatem ciągłość wsparcia dla mieszkańców dotkniętych wykluczeniem, budując lokalny system reintegracji społeczno-zawodowej, który przyczynia się do zwiększenia samodzielności, wzrostu zatrudnienia oraz odbudowy więzi społecznych w najbardziej kryzysowych środowiskach Chełma															
AEROBIK UMYŚŁU Miasto Chełm/Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Ks. Stanisława Staszica w Chełmie 348 768,42 zł	1	2								10					
Projekt „Aerobik Umysłu” jest komplementarny przede wszystkim z przedsięwzięciem rewitalizacyjnym nr 2 (zajęcia pozalekcyjne), ale wykazuje również istotne powiązania funkcjonalne i celowe z przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi nr 1 (Chełmski Klub Rozwoju Cyfrowego) i nr 10 (termomodernizacja placówek oświatowych). Projekt „Aerobik Umysłu”, realizowany w poprzedniej perspektywie finansowej, obejmował wsparcie															

Tytuł projektu	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne stanowiące rozwinięcie lub dopełnienie projektu na poziomie co najmniej ideowym (z krótkim uzasadnieniem)														
Nazwa beneficjenta															
Wartość projektu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	uczniów poprzez prowadzenie zajęć wyrównawczych i rozwijających, doradztwo edukacyjno-zawodowe oraz pomoc psychologiczno-pedagogiczną, a także doposażenie placówki oświatowej w sprzęt TIK i wyposażenie pracowni. Jego nadrzędnym celem było wyrównanie szans edukacyjnych uczniów z terenu o niskich wynikach edukacyjnych i ograniczonym dostępie do nowoczesnych form nauczania. Wszystkie ww. projekty są skierowane do wspólnej grupy docelowej – uczniów chełmskich szkół podstawowych, w szczególności z terenów zdegradowanych i wzajemnie się uzupełniają: przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 2 jako rozszerzenie programowe, projekt nr 1 jako rozwinięcie kompetencji cyfrowych, a projekt nr 10 – jako modernizacja zaplecza infrastrukturalnego. Wspólnie wzmacniają systemowe wsparcie dzieci i młodzieży w edukacji oraz przeciwdziałają dziedziczeniu wykluczenia społecznego i edukacyjnego.														
Poprawa jakości usług i dostępności w przychodni NZOZ Omni-Med w Chełmie Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „OMNI-MED” 133 935,76 zł											11				
	Projekt dotyczący doposażenia NZOZ Omni-Med w nowoczesny sprzęt medyczny wpisuje się w tę samą logikę działań, co projekt nr 11, którego celem jest poprawa warunków technicznych i dostępności innej, publicznej placówki – Przychodni nr 1 MSP ZOZ. Wspólnie przedsięwzięcia te przyczyniają się do wzmocnienia systemu opieki zdrowotnej w mieście, zorientowanego na potrzeby mieszkańców w różnym wieku i stanie zdrowia – zwłaszcza osób starszych, z niepełnosprawnościami, chorych przewlekle i zagrożonych wykluczeniem zdrowotnym. Podczas gdy projekt nr 11 skupia się na efektywności energetycznej, dostępności architektonicznej i poprawie otoczenia budynku, projekt doposażeniowy Omni-Med wnosi komponent jakościowy i diagnostyczny, poprawiając warunki udzielania świadczeń i skracając ścieżkę diagnostyczną pacjentów. Wspólnie wzmacniają infrastrukturę i jakość usług podstawowej opieki zdrowotnej w Chełmie, realizując cele społeczne rewitalizacji poprzez zwiększenie dostępu do świadczeń, szczególnie dla mieszkańców obszarów zdegradowanych.														
Poprawa efektywności energetycznej budynków użytkowanych na potrzeby działalności leczniczej Samodzielnego Publicznego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Chełmie Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny W Chełmie 11 011 273,05 zł											11				
	Projekt dotyczący kompleksowej termomodernizacji budynków szpitala wojewódzkiego zrealizowany w ramach polityki spójności 2014-2020 oraz przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 11 koncentrujący się na modernizacji i poprawie dostępności budynku przychodni miejskiej MSP ZOZ są komplementarne względem siebie. Oba przedsięwzięcia realizują wspólny cel: zwiększenie efektywności energetycznej placówek ochrony zdrowia oraz poprawę jakości infrastruktury dla mieszkańców Chełma. Podczas gdy projekt szpitalny skupia się na znaczącym ograniczeniu zużycia energii i emisji CO ₂ w największym obiekcie medycznym w mieście, projekt nr 11 podejmuje podobne działania w odniesieniu do mniejszej, ale istotnej społecznie jednostki – przychodni MSP ZOZ, szczególnie często odwiedzanej przez osoby starsze, przewlekle chore i mieszkańców obszaru rewitalizacji. Wspólnie te projekty tworzą zintegrowany system podnoszenia jakości i dostępności opieki zdrowotnej, z uwzględnieniem zarówno aspektów środowiskowych, jak i społecznych – poprawiając komfort leczenia, ograniczając emisję zanieczyszczeń i wspierając zrównoważony rozwój infrastruktury publicznej.														

Źródło: <https://mapadotacji.gov.pl>

Komplementarność źródeł finansowania

Projekty rewitalizacyjne ujęte w GPR będą finansowane z różnorodnych źródeł, w tym m.in. ze środków własnych gminy, środków krajowych, funduszy unijnych oraz innych źródeł, w tym prywatnych. Ważne jest natomiast, aby unikać ryzyka podwójnego finansowania. Aby zapewnić zasadę dodatkowości środków Unii Europejskiej¹², konieczna jest koordynacja środków programów operacyjnych ze środkami polityk i instrumentów krajowych, co zostało również podkreślone w Gminnym Programie Rewitalizacji. Szczegółowe informacje dotyczące źródeł finansowania przedsięwzięć wraz z kosztami realizacji zostały omówione w rozdziale "Szacunkowe ramy finansowe".

¹² Jedną z głównych cech funduszy strukturalnych jest zasada dodatkowości, zgodnie z którą państwa członkowskie nie mogą wykorzystywać środków z funduszy strukturalnych, aby zastąpić krajowe wydatki na działania, które i tak by zaplanowały.

11.4. Podsumowanie

Zastosowane podejście zintegrowane wynika z faktu, iż integracja działań jest kluczowym elementem skutecznej realizacji programu i opiera się na połączeniu działań koncepcyjnych, organizacyjnych oraz finansowych w sposób zapewniający spójność i efektywność całego procesu. Przestrzegane będą zatem zasady kompleksowości, koncentracji interwencji oraz komplementarności.

Kompleksowość procesu rewitalizacji wynika z ustawy o rewitalizacji – proces wyprowadzania obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego prowadzony jest poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji. Kompleksowość procesu rewitalizacji będzie możliwa do osiągnięcia przy zachowaniu opisanych w niniejszym rozdziale komplementarności: przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej i źródeł finansowania.

Mechanizmy integrowania działań realizowane będą na kilku poziomach:

- **Integracja działań na poziomie celów**

Działania rewitalizacyjne są powiązane z celami rewitalizacji, a tym samym z celami strategicznymi miasta oraz celami strategicznymi nadrzędnych dokumentów (gdyż wykazano ich spójność w rozdziale nr 8. „*Opis powiązania gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi*”), co zapewnia zgodność prowadzonego procesu rewitalizacji z kierunkami rozwoju na poziomie przynajmniej lokalnym. Cele poszczególnych przedsięwzięć są jasno zdefiniowane i wzajemnie się uzupełniają, co umożliwia ich harmonijną realizację. Priorytetem jest osiągnięcie spójności między różnymi sferami interwencji, co sprzyja holistycznemu podejściu do rewitalizacji. Wszystkie przedsięwzięcia będą więc realizowane w sposób zapewniający ich wielowymiarowy wpływ na obszar rewitalizacji.

- **Integracja działań na poziomie partycypacji społecznej**

Proces rewitalizacji zakłada zaangażowanie lokalnej społeczności oraz kluczowych interesariuszy (więcej informacji zawiera rozdział nr 12. „*Mechanizmy włączenia interesariuszy*”) – zarówno na etapie tworzenia programu, jak i jego wdrażania. Mechanizmy partycypacyjne obejmują m.in. konsultacje społeczne, czy warsztaty, które na różnych etapach tworzenia i wdrażania programu winny zapewnić interesariuszom rewitalizacji aktywny udział w planowaniu i wdrażaniu projektów. Dzięki temu wszelkie zaplanowane działania będą lepiej dostosowane do potrzeb lokalnych, a mieszkańcy i inni interesariusze poczują się współtwórcami zmian w ramach prowadzonej rewitalizacji.

- **Integracja działań organizacyjnych**

Organizacja działań opiera się na współpracy różnych podmiotów (takich jak samorząd, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy i mieszkańcy) i zakłada wymianę informacji, wiedzy i zasobów, co wzmacnia efektywność realizacji działań. Ponadto, integracja organizacyjna obejmuje powołanie Komitetu Rewitalizacji – forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami miasta w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny programu (więcej informacji w rozdziale nr 12.1. „*Udział interesariuszy w procesie tworzenia GPR*”). Nie bez znaczenia dla tego aspektu jest utworzenie jednolitego harmonogramu, który przedstawiony został w rozdziale nr 13.1. „*System zarządzania realizacją GPR*”.

- **Integracja działań finansowych**

Integracja na tym poziomie polega na tym, iż źródła finansowania procesu rewitalizacji są zróżnicowane i obejmują środki własne miasta, jak i środki zewnętrzne – w szczególności fundusze unijne, przy czym należy podkreślić, że nie są wykluczone inne środki (np. w ramach aktualizacji programu), takie jak np. wsparcie prywatnych inwestorów. Mechanizm integrowania finansowania polega na optymalnym łączeniu różnych źródeł środków, co pozwala na maksymalizację efektów przy jednoczesnej efektywności kosztowej. Zakłada się więc łączenie i uzupełnianie wsparcia, z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania.

- **Integracja działań na poziomie zarządzania wdrażaniem**

Proces wdrażania rewitalizacji będzie realizowany zgodnie z zasadami kompleksowości, koncentracji i komplementarności interwencji. Kluczowym narzędziem jest harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, który zapewnia spójność czasową procesu rewitalizacji. Regularne monitorowanie efektów działań umożliwi bieżące dostosowywanie programu do zmieniających się warunków.

12. Szacunkowe ramy finansowe

Dla skutecznej i efektywnej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych niezbędne jest znalezienie odpowiednich źródeł finansowania, które umożliwią wdrożenie zaplanowanych działań w sposób zrównoważony i długofalowy. Wytyczne ministerialne oraz ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku (Dz. U. z 2024 r. poz. 278) wskazują na konieczność zapewnienia komplementarności tych źródeł finansowania, co oznacza, że środki finansowe powinny wzajemnie się uzupełniać, tworząc spójny i stabilny system wsparcia dla realizowanych przedsięwzięć.

W związku z tym, aby osiągnąć jak najlepsze efekty programu rewitalizacji, konieczne jest dywersyfikowanie finansowania działań, w tym m.in. poprzez łączenie środków publicznych z prywatnymi, a także pozyskiwanie funduszy z różnych źródeł, takich jak środki unijne, krajowe programy wsparcia, fundusze celowe, a także partnerstwa publiczno-prywatne. Takie podejście nie tylko zwiększa szanse na pełną realizację zaplanowanych projektów, ale również minimalizuje ryzyko finansowe, związane z uzależnieniem od jednego źródła finansowania.

Niniejszy rozdział prezentuje szczegółowy plan finansowy dla Gminnego Programu Rewitalizacji, w którym uwzględniono różnorodne źródła finansowania poszczególnych działań. Działania rewitalizacyjne zawarte w GPR obejmują zadania o charakterze priorytetowym, które mają kluczowe znaczenie dla rozwoju miasta. Dlatego też, opracowany plan finansowy określa szacunkowe koszty poszczególnych przedsięwzięć podstawowych, zestawiając je ze źródłami finansowania.

W kolejnej tabeli zaprezentowano szczegółowe zestawienie finansowe, które uwzględnia zarówno koszty inwestycji, jak i planowane źródła ich pokrycia, co pozwala na przejrzyste i efektywne zarządzanie środkami przeznaczonymi na realizację programu. Taki systemowy i przemyślany plan finansowy stanowi fundament dla realizacji zadań rewitalizacyjnych, zapewniając ich skuteczną i efektywną realizację na wszystkich etapach wdrażania programu.

Tabela 89. Plan finansowy dla Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030

Lp.	Nazwa projektu	Szacowana wartość projektu	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych		Środki pochodzące z funduszy Unii Europejskiej		Środki prywatne
			Wartość	Źródło	Wartość	Źródło	
1.	Chełmski Klub Rozwoju Cyfrowego	480 000,00 zł	0,00 zł	-	480 000,00 zł	EFS	0,00 zł
2.	Zajęcia pozalekcyjne dla uczniów szkół podstawowych i średnich	100 000,00 zł	10 000,00 zł	Budżet miasta	90 000,00 zł	EFS	0,00 zł
3.	Rozbudowa zasobów bibliotecznych oraz infrastruktury skweru Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie	300 000,00 zł	215 000,00 zł	Budżet miasta, budżet państwa*	85 000,00 zł	EFRR, FS	0,00 zł
4.	Modernizacja pracowni digitalizacyjnej Chełmskiej Biblioteki Cyfrowej	300 000,00 zł	300 000,00 zł	Budżet miasta, budżet państwa*	0,00 zł	-	0,00 zł
5.	Poprawa efektywności energetycznej i dostępności budynku głównego Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie	950 000,00 zł	142 500,00 zł	Budżet miasta, budżet państwa*	807 500,00 zł	EFRR	0,00 zł
6.	Rewitalizacja terenu Komendy Miejskiej Policji w Chełmie	8 000 000,00 zł	1 200 000,00 zł	Budżet Policji	6 800 000,00 zł	EFRR, FS	0,00 zł
7.	Kompleksowa modernizacja deptaka wzdłuż ul. Lwowskiej wraz z kształtowaniem atrakcyjnej przestrzeni publicznej w centrum Chełma	13 470 000,00 zł	270 000,00	Budżet miasta, budżet państwa*	13 200 000,00	EFRR	0,00 zł
8.	Wdrożenie i rozwój systemu altan śmietnikowych w zabudowie wielorodzinnej jako wzmocnienie świadomości selektywnej zbiórki odpadów komunalnych	1 000 000,00 zł	900 000,00 zł	Budżet miasta, środki NFOŚiGW	0,00 zł	-	100 000,00 zł (budżet wspólnot, spółdzielni mieszkaniowych)
9.	Nowa szansa, nowe możliwości	2 110 000,00 zł	110 000,00 zł	Fundusz Pracy	2 000 000,00 zł	EFS	0,00 zł
10.	Termomodernizacja placówek oświatowych znajdujących się na obszarze rewitalizacji Miasta Chełm.	44 280 000,00 zł	6 642 000,00 zł	Budżet miasta, budżet państwa*	37 638 000,00 zł	EFRR	0,00 zł
11.	Termomodernizacja budynku przychodni nr 1 MSP ZOZ w Chełmie wraz z poprawą funkcjonalności i estetyki terenu wokół przychodni oraz dostosowaniem go dla osób z niepełnosprawnością	1 550 000,00 zł	250 000,00 zł	Budżet miasta, budżet MSP ZOZ	1 300 000,00 zł	EFRR	0,00 zł
12.	Śródmieście dla nas wszystkich	3 700 024,02 zł	555 003,60 zł	Budżet miasta, budżet państwa*, środki PFRON	3 145 020,42 zł	EFRR, FS	0,00 zł
13.	Restauracja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego Miasta Chełm – Centrum Dialogu Kultur	12 729 939,51 zł	1 909 490,93 zł	Budżet miasta, budżet państwa*	10 820 448,58 zł	EFRR	0,00 zł
14.	Centrum Kultury Stary Młyn – adaptacja budynku dawnego młyna w Chełmie na potrzeby działalności kulturalnej	44 442 530,84 zł	6 666 379,63	Budżet miasta, budżet państwa*	37 776 151,21 zł	EFRR, FS	0,00 zł
15.	Modernizacja Ogródka Jordanowskiego w Chełmie	8 704 765,71 zł	1 305 714,86	Budżet miasta	7 399 050,85	EFRR	0,00 zł

*Budżet państwa – krajowe programy rządowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart przedsięwzięć rewitalizacyjnych

13. Mechanizmy włączenia interesariuszy

Kluczowym elementem na każdym etapie tworzenia i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji jest zaangażowanie jak najszerszego grona interesariuszy procesu rewitalizacji. Uspołecznienie tego procesu obejmuje głównie mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli stowarzyszeń oraz inne aktywne podmioty i grupy.

Partycypacja społeczna to proces, w którym przedstawiciele władz prezentują obywatelom swoje plany dotyczące np. aktów prawnych, inwestycji lub innych przedsięwzięć, które wpłyną na życie codzienne i pracę społeczności. Stanowi to środek umożliwiający uzyskanie opinii, stanowisk, propozycji itp. od instytucji i osób, których dotkną skutki proponowanych działań, bezpośrednio lub pośrednio. Partycypacja społeczna powinna uwzględniać głos interesariuszy już na etapie planowania działań.

Partycypacja ludności lokalnej obejmuje głównie:

- skuteczną komunikację między interesariuszami a władzami miasta, umożliwiającą obustronne uczestnictwo w procesie rewitalizacji;
- możliwość udziału wszystkich zainteresowanych w dyskusjach, spotkaniach, debatach;
- dostępność informacji na temat podejmowanych działań i wprowadzanych zmian przez władze, a także możliwość oceny i wyrażenia opinii przez zainteresowane strony.

13.1. Udział interesariuszy w procesie tworzenia GPR

Organizacja konsultacji społecznych w procesie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji umożliwiła czynny, szeroki udział interesariuszy w pracach nad dokumentem, które miały na celu założenie właściwego rozwiązania istniejących na terenie miasta problemów. Pożądane jest współdziałanie wielu jednostek, przy czym działania indywidualne są również doceniane.

Mając na uwadze zapisy Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079), czyli tzw. Ustawy wdrożeniowej oraz zapisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r., na każdym etapie dokładano starań, aby włączyć w proces dodatkowych partnerów, o których mowa w art. 36 ust. 8 pkt 4 ww. ustawy, jak i partnerów wskazanych w art. 8 ust. 1 ww. rozporządzenia (tj. partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnością, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii IIT). Efektem tych starań było ujęcie tych osób/podmiotów/instytucji w grupie sformalizowanej – Komitecie Rewitalizacji, dzięki czemu możliwy będzie także ich udział w procesie wdrażania GPR. Komitet Rewitalizacji powołany został Zarządzeniem Nr

261/24 Prezydenta Miasta Chełm z dnia 17 października 2024 r. w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji Miasta Chełm.

Etap I – konsultacje społeczne dotyczące projektu uchwały Rady Miasta Chełm w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Chełm

Konsultacje społeczne przeprowadzone zostały w dniach od 23 stycznia do 27 lutego 2024 roku. Informacje o dacie rozpoczęcia konsultacji społecznych oraz formach, w jakich były prowadzone, opublikowane zostały 19 stycznia 2024 roku. Termin ogłoszenia jest zgodny z Ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 278). Ponadto, zgodnie z art. 6 ust. 2 tej ustawy, o konsultacjach społecznych poinformowano w sposób zwyczajowo przyjęty w Mieście. Informacja o konsultacjach została ogłoszona na stronie internetowej miasta, w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Chełm, w mediach społecznościowych oraz w lokalnej gazecie, a ponadto wywieszona została w widocznym miejscu w siedzibie Urzędu.

Konsultując z interesariuszami rewitalizacji¹³ projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie miasta zastosowano następujące formy konsultacji:

- **zbieranie uwag w postaci formularza konsultacyjnego.** Formularz można było wypełnić on-line za pośrednictwem Centrum Dialogu Społecznego Miasta Chełm dostępnego pod adresem www: <https://chelm.konsultuje.pl/> lub tradycyjnie. W przypadku tradycyjnego wypełnienia formularza w formie papierowej, wypełnione formularze można było złożyć osobiście w Urzędzie Miasta Chełm, ul. Lubelska 65 (w godzinach 7³⁰-15³⁰ w pokoju 23A) lub przesłać za pośrednictwem poczty lub poczty kurierskiej na adres: Urząd Miasta Chełm, ul. Lubelska 65, 22-100 Chełm bądź przesłać skan za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres e-mail: rewitalizacja@umchelm.pl. *Podczas konsultacji zgromadzono tylko jeden formularz konsultacyjny.*
- **badanie ankietowe dotyczące opinii na temat projektowanych granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Chełm.** Ankietę można było wypełnić on-line za pośrednictwem Centrum Dialogu Społecznego Miasta Chełm dostępnego pod adresem www: <https://chelm.konsultuje.pl/> lub tradycyjnie. W przypadku tradycyjnego wypełnienia ankiety w formie papierowej, wypełnione kwestionariusze można było złożyć osobiście w Urzędzie Miasta Chełm, ul. Lubelska 65 (w godzinach 7³⁰-15³⁰ w pokoju 23A) lub przesłać za pośrednictwem poczty lub poczty kurierskiej na adres: Urząd Miasta Chełm, ul. Lubelska 65, 22-100 Chełm bądź przesłać skan za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres e-mail: rewitalizacja@umchelm.pl.

¹³ W szczególności z mieszkańcami oraz partnerami wskazanymi w Ustawie z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079) i w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.

Zrealizowane w ramach konsultacji społecznych badanie ankietowe pozwoliło zgromadzić opinie 8 osób zarówno drogą on-line, jak i w formie papierowej.

- **otwarte spotkanie konsultacyjne dla interesariuszy**, które odbyło się w dniu 01.02.2024 r. o godzinie 16⁰⁰ w sali konferencyjnej w siedzibie Urzędu Miasta Chełm¹⁴. *W spotkaniu wzięło udział łącznie około 22 osób – interesariuszy rewitalizacji, którzy zgłosili swoje wątpliwości i uzyskali wyjaśnienia w zakresie kwestii, które były dla nich problematyczne.*

Na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych wprowadzono zmiany do granic wyznaczonego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Zmiany w przebiegu granic obszarów dotyczyły dwóch elementów:

- pierwszy z nich to wyodrębnienie z Osiedla Cementowni obszarów zamieszkałych (pominięcie niezamieszkałych oraz przemysłowych), co było związane z uwagami złożonymi podczas spotkania konsultacyjnego. Wskazano bowiem, iż na tym Osiedlu znajdują się obszary, na których konieczne jest podjęcie interwencji i przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych.
- drugi z nich dotyczy terenów Osiedla Dyrekcyjna Dolna, a dokładnie bloków kolejowych – czterech budynków znajdujących się przy Gmachu Dyrekcji Kolei. Zasadność tej zmiany wynikała z występowania na tym obszarze takich samych zjawisk kryzysowych jak na wcześniej wyznaczonym obszarze zdegradowanym, a ponadto z podobnego charakteru obszaru. Nie bez znaczenia jest fakt, iż obszar ten przylega bezpośrednio do wyznaczonego uprzednio obszaru zdegradowanego, co także potwierdza zasadność włączenia tego terenu do obszaru rewitalizacji w odpowiedzi na uwagi zgłaszane przez interesariuszy.

Ograniczenia wynikające z ustawy nie stanowiły przeszkody dla uwzględnienia uwag złożonych przez interesariuszy rewitalizacji, ponieważ przed wprowadzeniem zmian liczba mieszkańców była mniejsza niż zakładane w ustawie wartości. Po uwzględnieniu uwag, liczba ta nadal nie przekraczała 30%, wobec czego możliwe było wdrożenie uwag.

Raport z konsultacji został opublikowany na stronie: <https://samorząd.gov.pl/web/miasto-chelm/raport-z-konsultacji-spoecznych-na-rzecz-opracownia-gminnego-programu-rewitalizacji-miasta-chelm>

Etap II – pogłębienie diagnozy obszaru rewitalizacji i przygotowanie założeń GPR

W celu pogłębienia diagnozy obszaru rewitalizacji przeprowadzono:

- **badanie ilościowe – ankieta wśród mieszkańców i innych interesariuszy obszaru rewitalizacji**. Wyniki badania posłużyły do pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji (ich

¹⁴ Informacja podsumowująca spotkanie została opublikowana w Internecie: <https://samorząd.gov.pl/web/miasto-chelm/odbyly-sie-konsultacje-spoeczne-ws-wyznaczenia-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji-miasta-chelm>

wyniki zaprezentowano w rozdziale dotyczącym diagnozy pogłębionej). Badanie, mimo rozpowszechnienia w różnych kanałach komunikacji, nie wzbudziło znacznego zainteresowania wśród interesariuszy – uczestniczyło w nim 60 osób;

- **badanie jakościowe – indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami następujących instytucji:** Urzędu Miasta Chełm, Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmie, Komendy Miejskiej Policji w Chełmie oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie. Wyniki wywiadów zaprezentowano w rozdziale dotyczącym diagnozy pogłębionej.

W dalsze prace związane z przygotowaniem założeń także włączono interesariuszy¹⁵. Dnia 17.06.2024 r. przeprowadzono spotkanie warsztatowe, w ramach którego opracowano wizję stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu interwencji, sformułowano cele rewitalizacji i kierunki działań rewitalizacyjnych¹⁶.

Etap III – konsultacje społeczne w sprawie dotyczących projektu uchwały Rady Miasta Chełm w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Miasta Chełm

Zgodnie z artykułem 5 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, *partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji*, wobec tego na etapie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji podjęto działania zmierzające do powołania Komitetu Rewitalizacji.

Komitet stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami miasta w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny *Gminnego Programu Rewitalizacji*, a przez cały okres wdrażania programu pełnić będzie funkcję opiniotawczą-doradczą Prezydenta Miasta Chełm.

Najważniejszym działaniem zmierzającym do powołania Komitetu było przyjęcie uchwały nr V/39/24 Rady Miasta Chełm z dnia 28 sierpnia 2024 r. w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Miasta Chełm. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, zanim uchwała została przyjęta odbyły się konsultacje jej projektu, trwające od 8 lipca 2024 roku do 12 sierpnia 2024 roku.

¹⁵ W szczególności z mieszkańcami oraz partnerami wskazanymi w Ustawie z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079) i w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.

¹⁶ Informacja o spotkaniu warsztatowym została ogłoszona w Internecie: <https://samorzad.gov.pl/web/miasto-chelm/warsztaty-dotyczace-gminnego-programu-rewitalizacji-miasta-chelm-17-czerwca>

Konsultując z interesariuszami rewitalizacji¹⁷ projekt uchwały w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Miasta Chełm zastosowano następujące formy konsultacji:

- **zbieranie uwag w postaci formularza konsultacyjnego.** Formularz można było wypełnić on-line za pośrednictwem Centrum Dialogu Społecznego Miasta Chełm dostępnego pod adresem www: <https://chelm.konsultuje.pl/> lub tradycyjnie. W przypadku tradycyjnego wypełnienia formularza w formie papierowej, wypełnione formularze można było złożyć osobiście w Urzędzie Miasta Chełm, ul. Lubelska 65 (w godzinach 7³⁰-15³⁰ w Wydziale Kontaktów z Mieszkańcami Departamentu Obsługi Mieszkańców) lub przesłać za pośrednictwem poczty lub poczty kurierskiej na adres: Urząd Miasta Chełm, ul. Lubelska 65, 22-100 Chełm bądź przesłać wypełniony i podpisany formularz za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres e-mail: rewitalizacja@umchelm.pl.

W trakcie konsultacji społecznych drogą formularza konsultacyjnego nie wpłynęły żadne uwagi. Interesariusze nie zgłosili żadnych zastrzeżeń co do zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji.

- **badanie ankietowe mające na celu pozyskanie opinii interesariuszy rewitalizacji na temat zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Miasta Chełm.** Ankietę można było wypełnić on-line za pośrednictwem Centrum Dialogu Społecznego Miasta Chełm dostępnego pod adresem [www: https://chelm.konsultuje.pl/](https://chelm.konsultuje.pl/) lub tradycyjnie. W przypadku tradycyjnego wypełnienia ankiety w formie papierowej, wypełnione kwestionariusze można było złożyć osobiście w Urzędzie Miasta Chełm, ul. Lubelska 65 (w godzinach 7³⁰-15³⁰ w Wydziale Kontaktów z Mieszkańcami Departamentu Obsługi Mieszkańców) lub przesłać za pośrednictwem poczty lub poczty kurierskiej na adres: Urząd Miasta Chełm, ul. Lubelska 65, 22-100 Chełm bądź też przesłać wypełniony kwestionariusz ankiety za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres e-mail: rewitalizacja@umchelm.pl.

Celem badania było poznanie opinii na temat zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Miasta Chełm. Badanie nie wzbudziło zainteresowania interesariuszy rewitalizacji – w ramach konsultacji nie napłynęła żadna ankieta.

- **zdalne spotkanie konsultacyjne** dla interesariuszy, które odbyło się 15.07.2024 r. o 16⁰⁰ za pośrednictwem platformy ZOOM (link do spotkania: https://us02web.zoom.us/meeting/register/tZcvcu6rrzlpH9Y88OspvaK3yCZrQhJI_Rc). Do spotkania można było dołączyć zarówno z sali konferencyjnej Urzędu Miasta Chełm, ul. Lubelska 65, jak i indywidualnie z miejsca zamieszkania.

W ramach konsultacji społecznych zrealizowano spotkanie dla interesariuszy rewitalizacji, jednak nie wzbudziło ono ich zainteresowania (nikt nie wziął udziału). Tym

¹⁷ W szczególności z mieszkańcami oraz partnerami wskazanymi w Ustawie z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079) i w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.

samym podczas spotkania nie zostały zgłoszone żadne zastrzeżenia co do zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji.

Reasumując, na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych nie wprowadzono żadnych zmian co do zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji. Raport z przeprowadzonych konsultacji społecznych został opublikowany pod adresem <https://samorząd.gov.pl/web/miasto-chelm/obwieszczenie-prezydenta-miasta-chelm-o-przeprowadzeniu-konsultacji-spoecznych-w-sprawie-okreslenia-zasad-wyznaczania-składu-oraz-zasad-działania-komitetu-rewitalizacji-miasta-chelm>.

Na późniejszym etapie, tj. przed przyjęciem uchwały, decyzją członków Rady Miasta Chełm, usunięto zapis wskazujący, że Radni mogą być członkami komitetu rewitalizacji.

Zgodnie z Regulaminem wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Miasta Chełm, Zarządzeniem Nr 261/24 Prezydenta Miasta Chełm z dnia 17 października 2024 r. powołano Komitet Rewitalizacji, w skład którego wchodzi 12 przedstawicieli interesariuszy rewitalizacji, w tym kolejno:

- 1) I Zastępca Prezydenta Miasta Chełm,
- 2) Dyrektor Departamentu Architektury, Inwestycji i Funduszy Europejskich,
- 3) Dyrektor Departamentu Spraw Obywatelskich,
- 4) Zastępca Dyrektora Kancelarii Prezydenta,
- 5) przedstawiciel Urzędu Miasta Chełm,
- 6) przedstawiciel Urzędu Miasta Chełm,
- 7) przedstawiciel mieszkańców obszaru rewitalizacji,
- 8) przedstawiciel mieszkańców obszaru rewitalizacji,
- 9) przedstawiciel podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji,
- 10) przedstawiciel podmiotów prowadzących działalność społeczną na obszarze rewitalizacji lub zamierzających ją tam prowadzić – tj. organizacji pozarządowych i grup nieformalnych,
- 11) przedstawiciel podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji lub zamierzających ją tam prowadzić,
- 12) przedstawiciel podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji.

Wyżej wymienione grupy odpowiadają grupom wskazanym w art. 36 ust. 8 pkt 4 Ustawy wdrożeniowej oraz w art. 8 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r., co umożliwi GPR pełnienie roli strategii IIT (Inne instrumenty terytorialne).

Etap IV – nabór projektów rewitalizacyjnych

Zgodnie z przyjętym założeniem uspołecznienia tworzenia GPR, interesariuszy¹⁸ zaproszono do zgłaszania przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które przyczynią się do wsparcia procesu rewitalizacji prowadzonego w mieście.

Ogłoszenie było zamieszczone na stronie internetowej miasta¹⁹ oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Chełm. Nabór przedsięwzięć trwał od dnia 5 lipca do 5 sierpnia 2024 roku. Przygotowano specjalny wzór formularza zgłaszania projektów oraz dokument pn. „Zasady naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych w procesie opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030”. Zawierał on wszystkie elementy określone w Ustawie o rewitalizacji (art. 15 ust. 5 lit. a), jak również podpowiedzi jak wypełnić poszczególne pola i jakie cele i kierunki zostały zawarte w GPR, aby projekt wpisywał się w jego założenia (cele i kierunki określone na podstawie diagnozy pogłębionej oraz spotkania warsztatowego).

Efektom naboru projektów rewitalizacyjnych było zebranie 15 kart przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Etap V – konsultacje społeczne Gminnego Programu Rewitalizacji

Konsultacje społeczne przeprowadzone zostały w dniach od 14 lipca 2025 roku do 17 sierpnia 2025 roku. Informacje o dacie rozpoczęcia konsultacji społecznych oraz formach, w jakich były prowadzone, opublikowane zostały 14 lipca 2025 roku. Termin ogłoszenia jest zgodny z Ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 278). Ponadto, zgodnie z art. 6 ust. 2 tejże ustawy, o konsultacjach społecznych poinformowano w sposób zwyczajowo przyjęty w Mieście (tj. Zarządzeniem Prezydenta Miasta). Informacja o konsultacjach została ogłoszona na stronie internetowej miasta, w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Chełm oraz w lokalnej gazecie, a ponadto wywieszona została w widocznym miejscu w siedzibie Urzędu.

Sporządzono raport z przeprowadzonych konsultacji, który został opublikowany na stronie internetowej miasta oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Chełm.

Konsultując z mieszkańcami projekt Gminnego Programu Miasta Chełm na lata 2024-2030, zastosowano następujące formy konsultacji, które umożliwiły udział interesariuszy w procesie kształtowania ostatecznej wersji dokumentu:

- **zbieranie uwag w postaci formularza konsultacyjnego** (w formie papierowej bądź elektronicznej) – formularz można było wypełnić on-line pod adresem [www.https://samorząd.gov.pl/web/miasto-chelm/obwieszczenie-prezydenta-miasta-chelm-o-ogloszeniu-naboru-przedsiwziecie-rewitalizacyjnych-w-procesie-opracowania-gminnego-programu-rewitalizacji-miasta-chelm-na-lata-2024-2030](https://samorząd.gov.pl/web/miasto-chelm/obwieszczenie-prezydenta-miasta-chelm-o-ogloszeniu-naboru-przedsiwziecie-rewitalizacyjnych-w-procesie-opracowania-gminnego-programu-rewitalizacji-miasta-chelm-na-lata-2024-2030)

¹⁸ W szczególności z mieszkańcami oraz partnerami wskazanymi w Ustawie z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079) i w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.

¹⁹ Ogłoszenie zamieszczono pod adresem [www.https://samorząd.gov.pl/web/miasto-chelm/obwieszczenie-prezydenta-miasta-chelm-o-ogloszeniu-naboru-przedsiwziecie-rewitalizacyjnych-w-procesie-opracowania-gminnego-programu-rewitalizacji-miasta-chelm-na-lata-2024-2030](https://samorząd.gov.pl/web/miasto-chelm/obwieszczenie-prezydenta-miasta-chelm-o-ogloszeniu-naboru-przedsiwziecie-rewitalizacyjnych-w-procesie-opracowania-gminnego-programu-rewitalizacji-miasta-chelm-na-lata-2024-2030)

<https://chelm.konsultuje.pl/>, złożyć osobiście w Urzędzie Miasta Chełm, ul. Lubelska 65 (w godzinach 7³⁰-15³⁰ w Wydziale Kontaktów z Mieszkańcami Departamentu Obsługi Mieszkańców), przesłać za pośrednictwem poczty lub poczty kurierskiej na adres: Urząd Miasta Chełm, ul. Lubelska 65, 22-100 Chełm lub przesłać wypełniony i podpisany formularz za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres e-mail: rewitalizacja@umchelm.pl.

W trakcie konsultacji społecznych drogą formularza konsultacyjnego wpłynął jeden formularz. Nie zgłoszono w nim jednak żadnych uwag – interesariusz pozytywnie zaopiniował projekt dokumentu.

- **badanie ankietowe** dotyczące opinii na temat projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030 – ankietę można było wypełnić on-line pod adresem [www: https://chelm.konsultuje.pl/](https://chelm.konsultuje.pl/), złożyć osobiście w Urzędzie Miasta Chełm, ul. Lubelska 65 (w godzinach 7³⁰-15³⁰ w Wydziale Kontaktów z Mieszkańcami Departamentu Obsługi Mieszkańców), przesłać za pośrednictwem poczty lub poczty kurierskiej na adres: Urząd Miasta Chełm, ul. Lubelska 65, 22-100 Chełm lub przesłać wypełniony kwestionariusz ankiety za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres e-mail: rewitalizacja@umchelm.pl.

W trakcie konsultacji społecznych nie wpłynęła żadna ankieta. Interesariusze rewitalizacji nie wzięli zatem udziału w badaniu ankietowym.

- **spotkanie konsultacyjne** z interesariuszami w siedzibie Urzędu Miasta Chełm, ul. Lubelska 65 – odbyło się dnia 4 sierpnia 2025 r. o godzinie 16⁰⁰ w sali konferencyjnej. W ramach konsultacji społecznych zrealizowano spotkanie dla interesariuszy rewitalizacji, jednak nie wzbudziło ono dużego zainteresowania – w spotkaniu uczestniczyła tylko jedna osoba. Podczas spotkania przedstawione zostały założenia programu i planowane do realizacji przedsięwzięcia. Następnie omówiono zgłoszone przez mieszkańca sugestie dot. modernizacji Ogródka Jordanowskiego na osiedlu Cementowni i potrzeby zapewnienia miejsca na organizację wydarzeń plenerowych, by finalnie wyjaśnić wątpliwości zgłoszone przez mieszkańca uczestniczącego w spotkaniu. W trakcie spotkania nie zostały zatem zgłoszone żadne uwagi do projektu dokumentu.

Projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030 poddano opiniowaniu przez podmioty wskazane w art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy o rewitalizacji. Część spośród nich zaopiniowała dokument bez zastrzeżeń – pozytywnie, podczas gdy pozostali złożyli uwagi. Uwagi do dokumentu złożyły następujące podmioty:

- Departament Architektury, Inwestycji i Funduszy Europejskich Urzędu Miasta Chełm w zakresie Miejskiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej,
- PGE Dystrybucja S.A. Oddział Zamość Rejon Energetyczny Chełm,
- Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Lublinie,
- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie,
- Wojewódzki Urząd Zabytków w Lublinie – Delegatura w Chełmie,

- Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Lublinie.

Sposób uwzględnienia uwag lub uzasadnienie dla ich odrzucenia zawarto w raporcie z konsultacji społecznych i opiniowania projektu dokumentu, opublikowanym w Biuletynie Informacji Publicznej.

13.2. Sposób włączenia interesariuszy w procesie wdrażania GPR

Podczas wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm planuje się jak najszersze zaangażowanie interesariuszy już na wczesnych etapach prac nad poszczególnymi zadaniami. Wykorzystanie partycypacyjnego podejścia do wdrażania działań ma na celu uniknięcie konfliktów oraz zapewnienie pełnej akceptacji ze strony interesariuszy, w tym bezpośredniej grupy docelowej. Jest to kluczowy element sukcesu danego przedsięwzięcia, a co za tym idzie, całego programu rewitalizacji.

Skuteczne zaangażowanie interesariuszy w proces wdrażania GPR opiera się na aktywnej polityce informacyjnej. Oznacza to regularne przekazywanie informacji dotyczących realizowanych działań, co gwarantuje dotarcie do osób, których te działania bezpośrednio dotyczą, zwłaszcza beneficjentów projektów rewitalizacyjnych.

W trakcie realizacji projektów infrastrukturalnych związanych z przestrzenią publiczną lub modernizacją budynków, mających na celu udostępnienie ich społeczności, cenne będzie zorganizowanie warsztatów planowania partycypacyjnego (przy czym możliwe są zbiorcze warsztaty dla wielu projektów). Umożliwi to wspólne opracowanie rozwiązań, które spełnią oczekiwania przyszłych użytkowników przestrzeni.

Interesariusze nie tylko będą uczestniczyć w planowaniu działań twardych, ale także będą zaangażowani we wdrażanie działań miękkich, uwzględniając różnorodne grupy beneficjentów. W niektórych projektach przewiduje się realizację w ramach partnerstwa z różnymi podmiotami, co sprzyja idei partycypacji społecznej.

W ramach realizacji programu rewitalizacji dodatkowo przewiduje się regularne organizowanie spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami obszaru rewitalizacji oraz partnerami rewitalizacji, podczas których omawiane będą bieżące postępy w implementacji projektów.

Ponadto, funkcjonowanie Komitetu Rewitalizacji zagwarantuje, że proces podejmowania decyzji, rozwiązywania problemów oraz oceny proponowanych rozwiązań będzie się odbywać w formule partycypacyjnej, z udziałem dodatkowych partnerów, o których mówi art. 36 ust. 8 pkt 4 Ustawy wdrożeniowej oraz art. 8 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. Dzięki temu GPR będzie spełniać rolę strategii IIT.

14. System realizacji gminnego programu rewitalizacji

14.1. System zarządzania realizacją GPR

Miasto Chełm jest jednostką odpowiedzialną za koordynację całego procesu rewitalizacji, w tym przygotowanie i realizację Gminnego Programu Rewitalizacji. Jest ono głównym inicjatorem i koordynatorem procesów rewitalizacji ze względu na zakres zadań własnych, które obejmują m.in. sprawy ładu przestrzennego, budownictwo mieszkaniowe, pomoc społeczną, edukację, ochronę zdrowia, kulturę, ochronę środowiska czy infrastrukturę.

Urząd Miasta Chełm jest instytucją odpowiedzialną za realizację postanowień zawartych w dokumencie. Nadzór nad postępowaniem działań, ze strony samorządu, będzie sprawowany przez Prezydenta Miasta Chełm, zaś nadzór merytoryczny będzie prowadzony we współpracy Prezydenta ze wszystkimi komórkami organizacyjnymi Urzędu Miasta Chełm. Operator rewitalizacji dysponuje odpowiednim personelem do wykonania swoich zadań, a ponadto jest w stanie dotrzeć do partnerów procesu rewitalizacji i posiada realne możliwości wpłynięcia na sytuację oraz prawo głosu na obszarze rewitalizacji.

Zarządzanie realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji nie generuje istotnych kosztów. Proces rewitalizacji jest zadaniem własnym gminy i prowadzony jest w związku z tym głównie przez pracowników Urzędu Miasta Chełm przy współpracy z interesariuszami. Całość procesu będzie realizowana przez pracowników Urzędu Miasta w ramach obowiązków służbowych, w związku z czym nie przewiduje się ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z obsługą procesu. Wyodrębnianie kwot w takim wypadku byłoby sztuczne i niepotrzebne. Praca członków Komitetu Rewitalizacyjnego będzie miała charakter społeczny i prestiżowy, zatem również nie wymaga rezerwowania w Budżecie Miasta żadnych środków finansowych.

Rada Miasta Chełm

Rada Miasta Chełm pełni rolę organu przyjmującego Gminny Program Rewitalizacji w formie uchwały oraz nadzorującego jego realizację i osiągnięte efekty. Dodatkowo, ważnym zadaniem Rady Miasta będzie zapewnienie środków finansowych (zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych) na wdrożenie konkretnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Realizacja założeń Programu leży w kompetencjach władz samorządowych. Kluczowym czynnikiem, który przyczyni się do sukcesu, jest uspołecznienie procesów związanych z ich realizacją.

Prezydent Miasta Chełm

Prezydent Miasta Chełm odpowiada za bieżący nadzór nad wdrażaniem Gminnego Programu Rewitalizacji oraz inicjowanie ewentualnych korekt dokumentu. W przypadku potrzeby Prezydent podejmuje decyzję o wprowadzeniu zmian lub aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.

Urząd Miasta Chełm

Urząd Miasta Chełm pełni funkcję koordynacyjną w procesie przygotowywania i opiniowania projektów uchwał Rady Miasta oraz zarządzeń. Realizacja konkretnych przedsięwzięć jest niezbędna do skutecznego wdrożenia założeń Programu. W celu usprawnienia działań zawartych w dokumencie i osiągnięcia założeń, budżet miasta powinien być dostosowany do celów. Implementacja przedsięwzięć powinna natomiast zostać powierzona poszczególnym jednostkom według ich kompetencji, tzn. odpowiednim komórkom organizacyjnym w Urzędzie Miasta lub samorządowym jednostkom organizacyjnym.

Do zadań Urzędu Miasta Chełm należą:

- koordynowanie procesów rewitalizacji na terenie miasta,
- zgłoszenie/aktualizacja/wykreślenie Programu do wykazu programów rewitalizacji gmin województwa lubelskiego za pośrednictwem wniosku,
- długoletnie prognozowanie budżetu miasta, w tym: opracowanie i aktualizacja Wieloletniej Prognozy Finansowej z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych, wprowadzenie procesu hierarchizacji przedsięwzięć,
- przygotowanie oraz realizacja projektów (przygotowanie założeń, dokumentacji, pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania),
- współpraca z interesariuszami rewitalizacji, w tym z organizacjami pozarządowymi,
- monitoring realizacji przedsięwzięć i ich zakładanych efektów,
- aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji, w tym: współpraca i prowadzenie konsultacji społecznych z podmiotami lokalnymi w zakresie planowanych zmian,
- działania promocyjne i informacyjne w zakresie realizowanych przedsięwzięć.

Komitet Rewitalizacji Miasta Chełm

Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami Miasta Chełm w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Prezydenta Miasta Chełm.

Rolą Komitetu Rewitalizacji jest doradztwo Prezydentowi w zakresie dbałości o prawidłową realizację zapisów GPR oraz prowadzenie dialogu między interesariuszami procesu rewitalizacji a organami miasta. Zadania Komitetu Rewitalizacji obejmują:

- 1) opiniowanie dokumentów dotyczących rewitalizacji, w tym projektów aktualizacji i zmian Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030, przedkładanych przez Prezydenta Miasta Chełm.
- 2) podejmowanie inicjatyw i współdziałanie w procesie rewitalizacji, w tym w działaniach służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami rewitalizacji.
- 3) przedkładanie Prezydentowi Miasta Chełm propozycji działań w zakresie zaspokajania potrzeb i oczekiwań interesariuszy rewitalizacji.

Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji określa Rada Miasta Chełm w drodze uchwały, zapewniając przejrzysty mechanizm wyłaniania przez interesariuszy ich przedstawicieli, przed uchwaleniem gminnego programu rewitalizacji albo w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące licząc od dnia jego uchwalenia. Podjęcie uchwały zostało poprzedzone konsultacjami społecznymi jej projektu. Prezydent Miasta Chełm powołał w drodze zarządzenia Komitet Rewitalizacji (Zarządzenie Nr 261/24 Prezydenta Miasta Chełm z dnia 17 października 2024 r. w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji Miasta Chełm).

Harmonogram realizacji GPR

Kolejna tabela przedstawia ramowy harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030.

Tabela 90. Ramowy harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1.	Chełmski Klub Rozwoju Cyfrowego							
2.	Zajęcia pozalekcyjne dla uczniów szkół podstawowych i średnich							
3.	Rozbudowa zasobów bibliotecznych oraz infrastruktury skweru Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie							
4.	Modernizacja pracowni digitalizacyjnej Chełmskiej Biblioteki Cyfrowej							
5.	Poprawa efektywności energetycznej i dostępności budynku głównego Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie							
6.	Rewitalizacja terenu Komendy Miejskiej Policji w Chełmie							
7.	Kompleksowa modernizacja deptaka wzdłuż ul. Lwowskiej wraz z kształtowaniem atrakcyjnej przestrzeni publicznej w centrum Chełma							
8.	Wdrożenie i rozwój systemu altan śmietnikowych w zabudowie wielorodzinnej jako wzmocnienie świadomości selektywnej zbiórki odpadów komunalnych							
9.	Nowa szansa, nowe możliwości							
10.	Termomodernizacja placówek oświatowych znajdujących się na obszarze rewitalizacji Miasta Chełm							
11.	Termomodernizacja budynku przychodni nr 1 MSP ZOZ w Chełmie wraz z poprawą funkcjonalności i estetyki terenu wokół przychodni oraz dostosowaniem go do potrzeb osób z niepełnosprawnością							
12.	Śródmieście dla nas wszystkich							
13.	Restauracja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego Miasta Chełm – Centrum Dialogu Kultur							
14.	Centrum Kultury Stary Młyn – adaptacja budynku dawnego młyna w Chełmie na potrzeby działalności kulturalnej							
15.	Modernizacja Ogródka Jordanowskiego w Chełmie							

Źródło: opracowanie własne

14.2. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu GPR

Opracowany system zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Chełm zapewni konstruktywne wykorzystanie dokumentu oraz systematyczną realizację wyznaczonych w nim zadań. Odpowiedzialność za wdrożenie i ocenę efektywności działań ujętych w dokumencie spoczywa głównie na Prezydencie Miasta, który będzie współpracować z komórkami organizacyjnymi Urzędu Miasta Chełm oraz Komitetem Rewitalizacji. Nadzór nad procesem opracowania GPR sprawuje Wydział Strategii i Funduszy Europejskich Departamentu Architektury, Inwestycji i Funduszy Europejskich. W proces wdrażania oraz monitorowania i ewaluacji działań rewitalizacyjnych włączeni zostaną przedstawiciele większości departamentów/komórek/jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta Chełm:

- Kancelaria Prezydenta:
 - Wydział Promocji, Kultury i Sportu,
 - Wydział Kontaktów Samorządowych,
 - Wydział Centrum Obsługi Inwestora,
 - Wydział Partycypacji Społecznej,
- Departament Architektury, Inwestycji i Funduszy Europejskich:
 - Wydział Architektury i Budownictwa,
 - Wydział Inwestycji i Remontów,
 - Wydział Strategii i Funduszy Europejskich,
- Departament Nieruchomości,
- Departament Komunalny,
- Departament Bezpieczeństwa Mieszkańców i Zarządzania Kryzysowego,
- Pełnomocnik Osób Niepełnosprawnych,
- Departament Oświaty,
- Departament Spraw Obywatelskich,
- Departament Obsługi Mieszkańców,
- Biuro Geodezji i Kartografii.

W proces wdrażania oraz monitorowania i ewaluacji działań rewitalizacyjnych włączeni zostaną także przedstawiciele Straży Miejskiej, Komendy Miejskiej Policji w Chełmie, Komendy Miejskiej PSP w Chełmie oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie.

Zgodnie z ustawą, GPR podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji co najmniej raz na trzy lata. W celu spełnienia ustawowego wymogu, monitoring GPR będzie odbywał się co 2 lata. Sprawne funkcjonowanie systemu monitoringu i ewaluacji działań jest kluczowe dla skutecznego zarządzania projektem. Głównym celem monitoringu jest weryfikacja skuteczności działań zapisanych w dokumencie. Bieżący monitoring umożliwia również korygowanie działań, co wpływa na podniesienie efektywności polityk publicznych.

Dodatkowo, zapewnia szybką reakcję w przypadku pojawienia się jakichkolwiek komplikacji. Omówienie prawidłowo funkcjonującego monitoringu i oceny działań stanowi integralną część zarządzania projektem i należyty przebieg procesu jego realizacji.

Monitoring realizowany będzie przez Urząd Miasta Chełm przy wsparciu Komitetu Rewitalizacji. W proces ten włączeni zostaną również interesariusze rewitalizacji.

Proces monitorowania obejmować będzie opracowywanie raportów okresowych, które przygotowywane będą przez Urząd Miasta Chełm. Raporty te oparte będą na danych zgromadzonych przez instytucje i osoby uczestniczące w procesie rewitalizacji, po zakończeniu realizacji poszczególnych zadań oraz wskaźników monitorujących efektywność Programu. Raporty okresowe stanowić będą podstawę raportów ewaluacyjnych weryfikujących efektywność realizacji. Proces monitoringu przebiegać będzie w następujący sposób:

- monitorowanie w całym okresie realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji stopnia osiągnięcia wskazanych celów oraz ich aktualności,
- kontrolowanie etapów systemu wdrażania GPR.

W ramach monitoringu wykorzystane zostaną mierniki pozwalające na ocenę aktualności przyjętych celów. Należy zauważyć, że przyjęte mierniki w tym przypadku należy dostosować do dostępnych możliwości i potrzeb, zatem katalog wskaźników można poszerzyć o dodatkowe, bardziej szczegółowe pozycje. Wskaźniki wykorzystywane do monitoringu opracowano na podstawie zdiagnozowanych potrzeb rewitalizacyjnych, dzięki czemu możliwe będzie określenie stopnia ich zaspokojenia. Monitoring pozwoli więc wskazać zmianę dla wybranych, kluczowych wskaźników delimitacyjnych.

Tabela 91. Mierniki realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji – aktualność celów GPR

Typ miernika	Źródło danych	Rok bazowy (stan na 31.12.2023 r. /rok 2023)	Rok prognozowany – docelowy (2030)
Cel 1: Wspieranie działań mających na celu integrację lokalnej społeczności, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa			
Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	PUP w Chełmie	8,59	Spadek wartości wskaźnika negatywnego
Udział bezrobotnych kobiet w ogóle osób bezrobotnych	PUP w Chełmie	55,4%	Spadek wartości wskaźnika negatywnego
Liczba zakłóceń spokoju i porządku publicznego na 1 tys. mieszkańców	KMP w Chełmie	6,90	Spadek wartości wskaźnika negatywnego
Cel 2: Poprawa estetyki i dostępności przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji. Tworzenie bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców.			

Typ miernika	Źródło danych	Rok bazowy (stan na 31.12.2023 r. /rok 2023)	Rok prognozowany – docelowy (2030)
Powierzchnia terenów zielonych	UM Chełm	5,1%	Wzrost wartości wskaźnika pozytywnego
Liczba placów zabaw dla dzieci i liczba siłowni w terenie dla dorosłych na 1 tys. mieszkańców	UM Chełm	0,85	Wzrost wartości wskaźnika pozytywnego
Cel 3: Wzmacnianie jakości środowiska naturalnego za pomocą działań infrastrukturalnych i edukacyjnych.			
Udział budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji w ogólnej liczbie budynków użyteczności publicznej	UM Chełm	0,0%	Wzrost wartości wskaźnika pozytywnego

Źródło: opracowanie własne

Stopień wdrażania i postępy w realizacji konkretnych projektów będą systematycznie monitorowane przy użyciu karty monitoringu projektu (Tabela 92). Każdy podmiot wykonawczy powinien wypełnić kartę oceny projektu zgodnie z poniższym wzorem po zakończeniu realizacji projektu. Dzięki takim kartom możliwe będzie monitorowanie rezultatu z perspektywy pojedynczej inwestycji, co umożliwi opisanie i porównanie efektów w sposób przejrzysty i jednoznaczny. Posiadanie kart monitoringu projektów już zrealizowanych inwestycji umożliwi ocenę ich skuteczności, a także oszacowanie potencjalnych zagrożeń i szans związanych z inwestycjami o podobnym charakterze w przyszłości. Wszystko to w następnych latach procesu rewitalizacji będzie stanowić doskonały punkt odniesienia do przeprowadzenia monitoringu.

Dodatkowo zaleca się publikację wyników monitoringu w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Chełm, na stronie internetowej Miasta Chełm oraz na profilach społecznościowych miasta. Pozwoli to lokalnej społeczności na zapoznanie się z wynikami monitoringu GPR.

Tabela 92. Wzór karty monitoringu Gminnego Programu Rewitalizacji

Nazwa Projektu	
Opis realizowanych zadań	
Podmiot realizujący projekt	
Partnerzy realizacji projektu uczestniczący w zadaniach (zaangażowani interesariusze)	
Sposób włączenia interesariuszy	
Wartość wskaźników	
Data rozpoczęcia realizacji	
Data zakończenia	

Nazwa Projektu		
Nakłady finansowe na realizację projektu	własne	zewnętrzne
Całkowite poniesione nakłady finansowe na realizację projektu – SUMA		

Źródło: opracowanie własne

Efektywne przeprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Chełmie będzie polegało na monitorowaniu wydatków oraz efektów rzeczowych przedsięwzięć. Monitorowanie powinno obejmować następujące etapy: zbieranie, raportowanie i interpretowanie danych, opisując postęp i efekty realizowanego dokumentu.

Monitoring rzeczowy obejmie pozyskiwanie informacji o postępach w realizacji zaplanowanych działań, przedstawi efekty ich wdrażania, a także zapewni zgodność z założeniami Programu. Monitoring finansowy umożliwi kontrolę aspektów finansowych inwestycji, a interesariuszom rewitalizacji dostarczy informacji na temat możliwości finansowania zewnętrznego.

Istotnym elementem raportu monitoringowego będzie zestawienie mierników realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, umożliwiających ocenę efektów rzeczowych realizacji projektów. Przedstawione zostały one w Tabeli 93 – są to przyjęte dla poszczególnych przedsięwzięć wskaźniki produktu.

Tabela 93. Mierniki rzeczowych efektów realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Nr projektu	Wskaźniki produktu	Źródło danych (sposób pomiaru)	Wartość docelowa wskaźnika (2030)
1	Liczba osób objętych wsparciem szkoleniowym w ramach działalności Klubów Rozwoju Cyfrowego	Dokumenty rekrutacyjne, IŚEKC, dokument potwierdzający wiek (dowód osobisty lub inny dokument potwierdzający tożsamość-do wglądu), nr PESEL, oświadczenie o miejscu zamieszkania potwierdzające zamieszkanie na terenie Miasta Chełm	336 osób
	Liczba porad udzielonych w ramach bieżącej działalności Klubów Rozwoju Cyfrowego	Dzienniki zajęć lub listy obecności	1 544 porady
2	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	Dokumenty rekrutacyjne, dokument potwierdzający status ucznia, nr PESEL, oświadczenie potwierdzające zamieszkanie na terenie Miasta Chełm	100 osób
	Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem		20 osób
	Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, którzy zostali objęci usługami asystenta		1 osoba

Nr projektu	Wskaźniki produktu	Źródło danych (sposób pomiaru)	Wartość docelowa wskaźnika (2030)
3	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	Dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru, faktury	1 instytucja
	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem		1 obiekt
	Liczba wspartych obiektów o charakterze niezabytkowym		1 obiekt
4	Liczba użytkowanych obiektów	Dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru, faktury	1 obiekt
	Liczba pomieszczeń remontowanych/ adaptowanych/przebudowywanych		1 pomieszczenie
5	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	Dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru, faktury	1 instytucja
	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami		1 obiekt
	Liczba obiektów poddanych termomodernizacji		1 obiekt
6	Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	Dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru, faktury	1 ciąg garażowy
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: - powierzchnia działki		13 035,65 m ²
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: - łączna powierzchnia terenu pod budynkami		1 858,17 m ²
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: - powierzchnia parkingów		3 766,60 m ²
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: - powierzchnia terenów zielonych		0,46 ha
7	Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich	Dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru, faktury	0,7852 ha
	Liczba postawionych poidel		3 poidła
	Liczba postawionych konstrukcji małej architektury		4 donice
8	Liczba postawionych altan śmietnikowych	Dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru, faktury	20 altan
9	Liczba osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem, które objęto programem	Dokumentacja programu	75 osób
10	Liczba obiektów poddanych termomodernizacji	Dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru, faktury	3 obiekty
11	Liczba obiektów poddanych termomodernizacji		1 obiekt

Nr projektu	Wskaźniki produktu	Źródło danych (sposób pomiaru)	Wartość docelowa wskaźnika (2030)
	Liczba budynków, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami	Dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru, faktury	1 obiekt
	Liczba nowo powstałych instalacji do produkcji energii elektrycznej z OZE		1 instalacja
12	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	Dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru, faktury	1 instytucja
	Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami		1 projekt
13	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru, faktury	1 obiekt
	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem		1 obiekt
	Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami		1 projekt
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach		1 obiekt
14	Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	Dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru, faktury	1 obiekt
	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami		1 obiekt
15	Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich	Dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru, faktury	2,0325 ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Ewaluacja Gminnego Programu Rewitalizacji umożliwia ocenę wpływu programu oraz pomocy publicznej, w tym pomocy strukturalnej Unii Europejskiej, w odniesieniu do założonych celów. Wyniki tej oceny powinny być wykorzystane do optymalnego dostosowania realizowanych przedsięwzięć do rzeczywistych potrzeb oraz efektywnego wykorzystania środków. Warunkiem dobrej oceny jest dostępność danych i terminowe raportowanie przez wszystkie podmioty zaangażowane w system wdrażania programu.

Z uwagi na horyzont czasowy obowiązywania dokumentu, może zaistnieć konieczność aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji. Dlatego program ten ma formę otwartą. Aktualizacja GPR będzie miała miejsce w przypadku zmian w wymogach prawnych, nowych wyzwań w mieście, zmian w otoczeniu czy konieczności dodania nowych przedsięwzięć. Nowi odbiorcy oraz charakter nowych przedsięwzięć będą determinowane przez zmianę sytuacji społeczno-gospodarczej Miasta Chełm, potrzeby mieszkańców obszarów zdegradowanych i rewitalizacji, możliwości budżetu miasta oraz dostępność środków zewnętrznych. Informacje

odnośnie stanu realizacji GPR oraz ewentualne zamierzenia aktualizacji dokumentu będą publicznie udostępniane. W przypadku aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji zostanie ona poprzedzona stosownymi pogłębionymi konsultacjami społecznymi.

14.3. Niezbędne zmiany w uchwałach

Określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7, ust. 3 ustawy o rewitalizacji

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku (Dz. U. z 2024 r. poz. 278) Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą wójta, burmistrza albo prezydenta miasta.

Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji określone zostały w uchwale nr V/39/24 Rady Miasta Chełm z dnia 28 sierpnia 2024 r. w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Miasta Chełm. Gminny Program Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030 nie przewiduje zmian w powyższej uchwale.

Specjalna Strefa Rewitalizacji

W Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030 przewiduje się ustalenie na obszarze rewitalizacji Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku (Dz. U. z 2024 r. poz. 278).

Po analizie zestawu narzędzi, które obejmuje Specjalna Strefa Rewitalizacji, stwierdzono potrzebę wykorzystania tych instrumentów na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Należy podkreślić, że uchwała nr XCI/730/24 Rady Miasta Chełm z dnia 29 kwietnia 2024 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Chełm zawiera zapis o ustanowieniu na rzecz Miasta Chełm prawa pierwokupu wszystkich nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji – czyli jednego spośród instrumentów, jakie oferuje ustanowienie Specjalnej Strefy Rewitalizacji.

Instrumenty, jakie do których stosowania uprawnia Specjalna Strefa Rewitalizacji, to²⁰:

- prawo pierwokupu nieruchomości na rzecz gminy na obszarze lub podobszarach rewitalizacji,
- budowa lub przebudowa budynków służących rozwojowi społecznego budownictwa czynszowego, które stanowi cel publiczny zgodnie z obowiązującym mpzp,
- możliwość udzielania dotacji na roboty budowlane: remonty, przebudowy, prace konserwatorskie i restauratorskie obiektów budowlanych wpisanych do wykazu przedsięwzięć rewitalizacyjnych w GPR – w wysokości nieprzekraczającej 50%,

²⁰ Jadach-Sepiolo A. (red.), *Gminny Program Rewitalizacji. Praktyczny poradnik dla mieszkańców i władz lokalnych*, Krajowy Instytut Polityki Przestrzennej i Mieszkalnictwa, Warszawa 2018, s. 27

- ułatwienia w tymczasowej lub trwałej przeprowadzce lokatorów na czas remontów, przebudowy lub budowy obiektu budowlanego,
- możliwość ustanowienia zakazu wydawania decyzji o warunkach zabudowy dla wszystkich albo wybranych zmian sposobu zagospodarowania terenu wymagających tej decyzji,
- brak obowiązku wpłaty odszkodowań do depozytu sądowego w przypadku wywłaszczenia nieruchomości,
- ułatwienia w prowadzeniu remontów obiektów współwłasność gminy,
- możliwość zwiększenia stawki opłaty adiacenckiej do 75%.

Zmiany w uchwałach o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie miasta i o zmianie Kodeksu cywilnego

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030 nie przewiduje zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.

Zmiany w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030 nie przewiduje zmian w *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Chełm* (przyjętym uchwałą nr XIV/203/99 Rady Miejskiej w Chełmie w dniu 9 grudnia 1999 roku, z ostatnią zmianą przyjętą uchwałą nr XLVI/396/21 Rady Miasta Chełm z dnia 30 września 2021 roku).

W związku z wejściem w życie w dniu 24 września 2023 r. przepisów ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw, na gminach ciąży obowiązek sporządzenia planów ogólnych do 31.12.2025 roku.

Zmiany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w niniejszym GPR znajdują się na obszarach, na których obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Analiza zakresu zgodności zgłoszonych zadań z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wykazała konieczność dokonania zmiany w ww. ustaleniach. Zmiana wynika z umiejscowienia przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 14 na terenie oznaczonym symbolem MN-75 (zabudowa jednorodzinna), co nie jest zgodne z planowanym wykorzystaniem tego terenu na cel prowadzenia działalności kulturalnej (docelowe przeznaczenie tego terenu powinno być zgodne z symbolem UK – tereny usług kultury).

Pozostałe przedsięwzięcia są zgodne z ustaleniami obowiązujących planów, zatem w ich zakresie nie przewiduje się zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

15. Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

Załącznik graficzny stanowi załącznik do niniejszego opracowania.

16. Ocena oddziaływania na środowisko

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030 stanowi istotny, lecz dosyć ogólny dokument Miasta Chełm, który opisuje proces wyprowadzania obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego w kolejnych latach w perspektywie do 2030 roku. Dokument ze względu na swój ogólny charakter, nie precyzuje specyfikacji planowanych inwestycji – przedsięwzięć rewitalizacyjnych, ani też szczegółowych zasad ich realizacji. Program nie określa więc ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Przyjmuje się zatem, że dokument nie spełnia przesłanek określonych w art. 46 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Miasto Chełm uzgodniło odstąpienie od opracowania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko z Lubelskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym oraz Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Lublinie. Do ww. instytucji skierowano stosowne pisma w dniu 14 lipca 2025 r.

W piśmie z dnia 13 sierpnia 2025 roku, znak: DNS-NZ.7016.170.2025, Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nie stwierdził potrzeby oddziaływania na środowisko dla dokumentu, z uwagi na fakt, iż nie wyznacza on ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu unormowań rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019 r. poz. 1839 z późn. zm).

W piśmie z dnia ... roku, znak: ..., Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie wskazano, że

Informacja o uzgodnieniu odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko została podana do wiadomości publicznej poprzez obwieszczenie Prezydenta Miasta Chełm. Ponadto informacja w tym zakresie została zamieszczona w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na stronie internetowej Miasta Chełm.

17. Spis map

Mapa 1. Mapa powiatów na terenie województwa lubelskiego	7
Mapa 2. Podział Miasta Chełm na jednostki analityczne (numery na mapie odpowiadają numerom w tabeli nr 14)	20
Mapa 3. Współczynnik obciążenia demograficznego	22
Mapa 4. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców	23
Mapa 5. Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców	24
Mapa 6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1 tys. mieszkańców	25
Mapa 7. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 1 tys. mieszkańców	26
Mapa 8. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 tys. mieszkańców	27
Mapa 9. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 tys. mieszkańców	28
Mapa 10. Liczba dożywień dzieci przyznanych przez MOPR na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnych.....	29
Mapa 11. Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	30
Mapa 12. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	31
Mapa 13. Liczba bezrobotnych kobiet.....	32
Mapa 14. Liczba stwierdzonych przestępstw na 1 tys. mieszkańców	33
Mapa 15. Liczba zakłóceń spokoju i porządku publicznego na 1 tys. mieszkańców.....	34
Mapa 16. Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty na 1 tys. mieszkańców (dane roczne za 2022)	35
Mapa 17. Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmu i senatu w 2023 r.	36
Mapa 18. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców.....	37
Mapa 19. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	38
Mapa 20. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON w 2023 r.	39

Mapa 21. Udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym w ogóle osób bezrobotnych	40
Mapa 22. Odsetek nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych	41
Mapa 23. Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1 tys. mieszkańców	42
Mapa 24. Liczba przystanków komunikacji zbiorowej na 1 tys. mieszkańców	43
Mapa 25. Liczba placów zabaw dla dzieci i liczba siłowni w terenie dla dorosłych na 1 tys. mieszkańców	44
Mapa 26. Udział budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji w ogólnej liczbie budynków użyteczności publicznej	45
Mapa 27. Udział mieszkań komunalnych z piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowymi w ogóle mieszkań komunalnych.....	46
Mapa 28. Poziom zadłużenia mieszkań komunalnych w złotych w przeliczeniu na liczbę rodzin w nich mieszkających	47
Mapa 29. Mapa pogładowa obszaru zdegradowanego	49
Mapa 30. Mapa pogładowa obszaru rewitalizacji	54
Mapa 31. Mapa szczegółowa obszaru rewitalizacji.....	55
Mapa 32. Budynki, ulice i uzbrojenie terenu w instalacje techniczno-sanitarne na obszarze rewitalizacji na obszarze rewitalizacji	76
Mapa 33. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią na terenie miasta Chełm	78
Mapa 34. Roślinność na obszarze rewitalizacji.....	88

18. Spis rysunków

Rysunek 1. Liczba mieszkańców Miasta Chełm w latach 2019-2024.....	8
Rysunek 2. Lokalne potencjały obszaru rewitalizacji	91
Rysunek 3. Potrzeby rewitalizacyjne	93

19. Spis tabel

Tabela 1. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem w Chełmie w latach 2019-2024	8
--	---

Tabela 2. Liczba dzieci do 3 lat i dzieci objętych opieką żłobkową w Chełmie w latach 2019-2024	9
Tabela 3. Ruch naturalny ogółem w Chełmie w latach 2019-2024	9
Tabela 4. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2019-2024	10
Tabela 5. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne w Chełmie w latach 2019-2023	10
Tabela 6. Liczba zawartych małżeństw w Chełmie w latach 2019-2024	10
Tabela 7. Liczba podmiotów gospodarczych w Chełmie w latach 2019-2024 w podziale na wielkość zatrudnienia.....	11
Tabela 8. Informacje o bezrobotnych zarejestrowanych w Chełmie w latach 2019-2024	11
Tabela 9. Liczba organizacji pozarządowych w Chełmie w latach 2019-2024.....	11
Tabela 10. Podstawowe informacje o opiece społecznej w Chełmie w latach 2019-2023	12
Tabela 11. Podstawowa opieka zdrowotna dla mieszkańców Miasta Chełm w latach 2019-2024	12
Tabela 12. Podstawowe informacje o budynkach mieszkalnych i mieszkaniach w Chełmie w latach 2019-2023.....	13
Tabela 13. Zestawienie statystyczne wyrobów zawierających azbest (w kg) w Chełmie	15
Tabela 14. Podział Miasta Chełm na jednostki analityczne.....	16
Tabela 15. Wskaźniki przyjęte do analizy wskaźnikowej	21
Tabela 16. Współczynnik obciążenia demograficznego	22
Tabela 17. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców	23
Tabela 18. Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców	24
Tabela 19. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1 tys. mieszkańców	25
Tabela 20. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 1 tys. mieszkańców.....	26
Tabela 21. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 tys. mieszkańców	27
Tabela 22. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 tys. mieszkańców	28
Tabela 23. Liczba dożywień dzieci przyznanych przez MOPR na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnych.....	29

Tabela 24. Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	30
Tabela 25. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	31
Tabela 26. Liczba bezrobotnych kobiet	32
Tabela 27. Liczba stwierdzonych przestępstw na 1 tys. mieszkańców	33
Tabela 28. Liczba zakłóceń spokoju i porządku publicznego na 1 tys. mieszkańców	34
Tabela 29. Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty na 1 tys. mieszkańców (dane roczne za 2022)	35
Tabela 30. Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmiku i senatu w 2023 r.	36
Tabela 31. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców.....	37
Tabela 32. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	38
Tabela 33. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON w 2023 r.....	39
Tabela 34. Udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym w ogóle osób bezrobotnych	40
Tabela 35. Odsetek nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych.....	41
Tabela 36. Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1 tys. mieszkańców	42
Tabela 37. Liczba przystanków komunikacji zbiorowej na 1 tys. mieszkańców	43
Tabela 38. Liczba placów zabaw dla dzieci i liczba siłowni w terenie dla dorosłych na 1 tys. mieszkańców	44
Tabela 39. Udział budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji w ogólnej liczbie budynków użyteczności publicznej	45
Tabela 40. Udział mieszkań komunalnych z piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowymi w ogóle mieszkań komunalnych.....	46
Tabela 41. Poziom zadłużenia mieszkań komunalnych w złotych w przeliczeniu na liczbę rodzin w nich mieszkających	47
Tabela 42. Podsumowanie analizy wskaźnikowej – liczba przekroczeń w poszczególnych sferach.....	48
Tabela 43. Obszar rewitalizacji.....	52
Tabela 44. Skrócone podsumowanie wyników analizy wskaźnikowej	56
Tabela 45. Dane wskaźnikowe, które nie zostały ujęte w diagnozie delimitacyjnej	58
Tabela 46. Liczba dzieci w przedszkolach miejskich w roku szkolnym 2022/2023.....	60

Tabela 47. Liczba uczniów w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2022/2023	60
Tabela 48. Liczba uczniów szkół ponadpodstawowych w roku szkolnym 2022/2023	61
Tabela 49. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2023 r.	62
Tabela 50. Negatywne zjawiska w sferze społecznej – korzystanie z pomocy społecznej	64
Tabela 51. Negatywne zjawiska w sferze społecznej – korzystanie z zasiłków oraz dożywień dzieci przyznanych przez MOPR	65
Tabela 52. Negatywne zjawiska w sferze społecznej – bezrobocie.....	66
Tabela 53. Negatywne zjawiska w sferze społecznej – przestępczość, bezpieczeństwo i próby samobójcze wśród młodzieży	67
Tabela 54. Negatywne zjawiska w sferze społecznej – frekwencja wyborcza	68
Tabela 55. Negatywne zjawiska w sferze gospodarczej – osoby bezrobotne z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym	70
Tabela 56. Negatywne zjawiska w sferze przestrzenno-funkcjonalnej – liczba przystanków..	73
Tabela 57. Negatywne zjawiska w sferze technicznej – stan techniczny budynków użyteczności publicznej, zasoby mieszkaniowe	75
Tabela 58. Pozytywne zjawiska w sferze społecznej – współczynnik obciążenia demograficznego	84
Tabela 59. Pozytywne zjawiska w sferze społecznej – liczba organizacji pozarządowych.....	85
Tabela 60. Pozytywne zjawiska w sferze gospodarczej – liczba podmiotów gospodarczych...	86
Tabela 61. Pozytywne zjawiska w sferze przestrzenno-funkcjonalnej – obiekty zabytkowe, obiekty rekreacyjno-sportowe, tereny zielone	87
Tabela 62. Pozytywne zjawiska w sferze technicznej – mieszkania komunalne z piecami węglowymi klasy 3 lub bezklasowe, poziom zadłużenia mieszkań komunalnych.....	89
Tabela 63. Pozytywne zjawiska w sferze środowiskowej – nieekologiczne źródła ciepła.....	89
Tabela 64. Cele i kierunki działania	95
Tabela 65. Powiązanie celów GPR i Strategii Rozwoju Miasta Chełm na lata 2021-2030	97
Tabela 66. Powiązanie celów GPR oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Chełm	99
Tabela 67. Powiązanie celów GPR i Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026	101
Tabela 68. Powiązanie celów GPR i Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Chełmskiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030	102

Tabela 69. Powiązanie celów GPR i Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku	104
Tabela 70. Powiązanie celów GPR i Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego	106
Tabela 71. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 1	113
Tabela 72. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 2	115
Tabela 73. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 3	116
Tabela 74. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 4	118
Tabela 75. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 5	120
Tabela 76. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 6	122
Tabela 77. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 7	124
Tabela 78. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 8	125
Tabela 79. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 9	127
Tabela 80. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 10	129
Tabela 81. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 11	131
Tabela 82. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 12	133
Tabela 83. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 13	135
Tabela 84. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 14	136
Tabela 85. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 15	138
Tabela 86. Macierz korelacji przedsięwzięć z poszczególnymi sferami	152
Tabela 87. Komplementarność problemowa – powiązanie potrzeb rewitalizacji, celów rewitalizacji i kierunków działań rewitalizacyjnych wraz z przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	153
Tabela 88. Lista wybranych projektów zrealizowanych w ramach polityki spójności w latach 2007-2013 i 2014-2020 i komplementarne względem nich przedsięwzięcia rewitalizacyjne	154
Tabela 89. Plan finansowy dla Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030	163
Tabela 90. Ramowy harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030	175
Tabela 91. Mierniki realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji – aktualność celów GPR	177
Tabela 92. Wzór karty monitoringu Gminnego Programu Rewitalizacji	178
Tabela 93. Mierniki rzeczowych efektów realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych	179

Załącznik Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030

Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

Skala 1:5000

Lista podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia punktowe:

- 1. Chełmski Klub Rozwoju Cyfrowego.
- 2. Zajęcia pozalekcyjne dla uczniów szkół podstawowych i średnich.
- 4. Modernizacja pracowni digitalizacyjnej Chełmskiej Biblioteki Cyfrowej.
- 5. Poprawa efektywności energetycznej i dostępności budynku głównego Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie
- 9. Nowa szansa, nowe możliwości.
- 10. Termomodernizacja placówek oświatowych znajdujących się na obszarze rewitalizacji Miasta Chełm.
- 11. Termomodernizacja budynku przychodni nr 1 MSP ZOZ w Chełmie wraz z poprawą funkcjonalności i estetyki terenu wokół przychodni oraz dostosowaniem go dla osób z niepełnosprawnością
- 12. Śródmieście dla nas wszystkich.
- 14. Centrum Kultury Stary Młyn – adaptacja budynku dawnego młyna w Chełmie na potrzeby działalności kulturalnej.

Przedsięwzięcia obszarowe

- 3. Rozbudowa zasobów bibliotecznych oraz infrastruktury skweru Chełmskiej 4, Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie
- 6. Rewitalizacja terenu Komendy Miejskiej Policji w Chełmie.
- 7. Kompleksowa modernizacja deptaka wzdłuż ul. Lwowskiej wraz z kształtowaniem atrakcyjnej przestrzeni publicznej w centrum Chełma
- 13. Restauracja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego Miasta Chełm – Centrum Dialogu Kultur.
- 15. Modernizacja Ogródka Jordanowskiego w Chełmie.

Przedsięwzięcia realizowane na całym obszarze rewitalizacji

- 8. Wdrożenie i rozwój systemu altan śmietnikowych w zabudowie wielorodzinnej jako wzmocnienie świadomości selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

- Legenda

 - Granica Miasta Chełm
 - Obszar rewitalizacji
 - Główne parki miejskie
 - Pomniki przyrody
 - Wody powierzchniowe
 - Strefa zagrożenia powodzią 10%
 - Strefa zagrożenia powodzią 1%
 - Obszar górniczy - kopalnia kredy
- Drogi

 - krajowa
 - wojewódzka
 - powiatowe i gminne
 - Linie kolejowe
- Ważniejsze obiekty publiczne

 - 1. Chełmska Biblioteka Publiczna im. Marii Pauliny Orsetti
 - 2. Centrum Integracji Społecznej
 - 3. Urząd Miasta Chełm
 - 4. Komenda Miejska Policji w Chełmie
 - 5. Starostwo Powiatowe
 - 6. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
 - 7. Chełmski Dom Kultury
- Zabytkowe założenia urbanistyczne

 - 1. Układ urbanistyczny Starego Miasta
 - 2. Układ urbanistyczny osiedla "Dyrekcja"
- Strefy Ochrony Konservatorskiej

 - Ścisła Strefa
 - Pośrednia Strefa

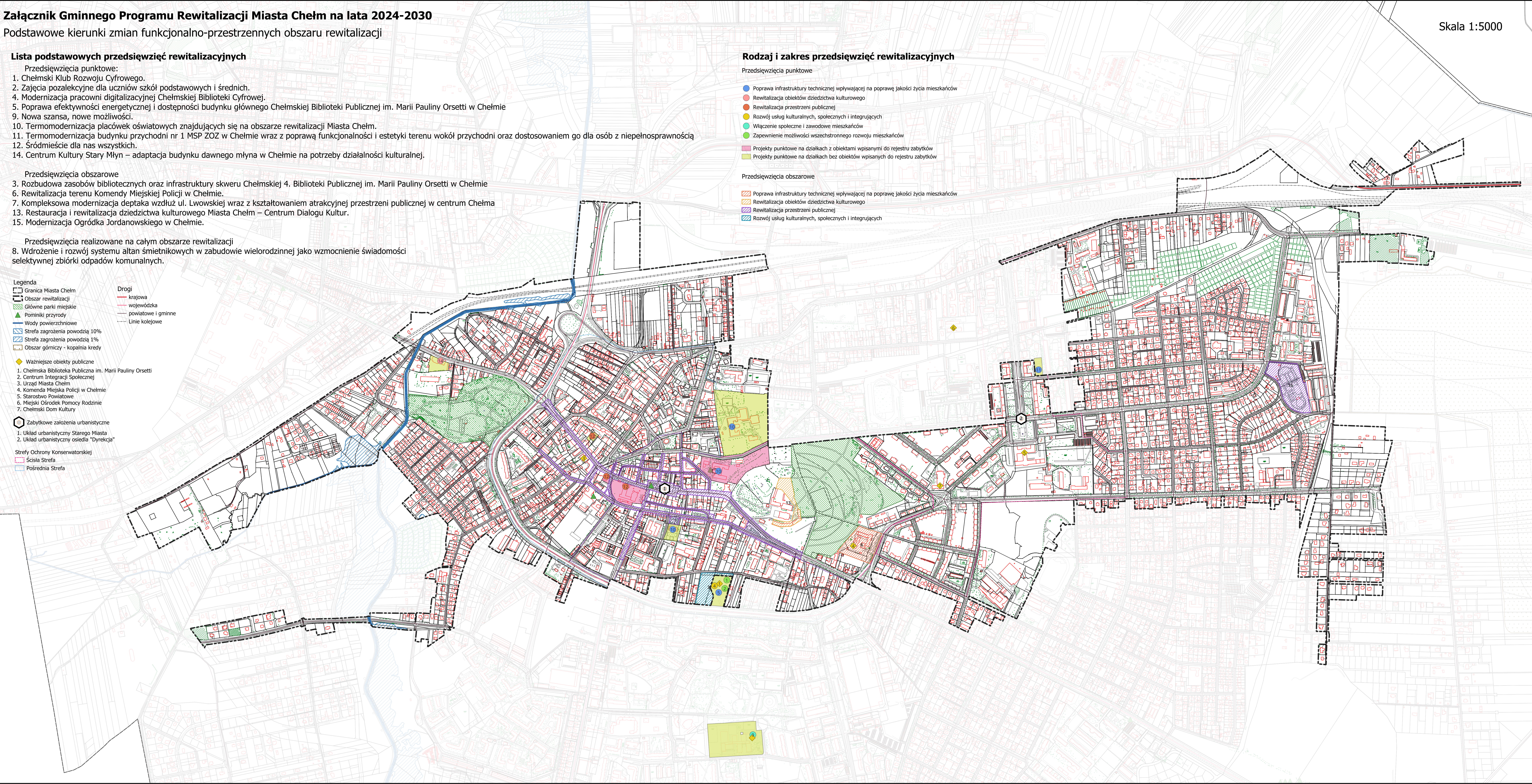
Rodzaj i zakres przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia punktowe

- Poprawa infrastruktury technicznej wpływającej na poprawę jakości życia mieszkańców
- Rewitalizacja obiektów dziedzictwa kulturowego
- Rewitalizacja przestrzeni publicznej
- Rozwój usług kulturalnych, społecznych i integrujących
- Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców
- Zapewnienie możliwości wszechstronnego rozwoju mieszkańców
- Projekty punktowe na działkach z obiektami wpisanymi do rejestru zabytków
- Projekty punktowe na działkach bez obiektów wpisanych do rejestru zabytków

Przedsięwzięcia obszarowe

- Poprawa infrastruktury technicznej wpływającej na poprawę jakości życia mieszkańców
- Rewitalizacja obiektów dziedzictwa kulturowego
- Rewitalizacja przestrzeni publicznej
- Rozwój usług kulturalnych, społecznych i integrujących

Uzasadnienie

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez zintegrowane działania na rzecz na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji zostało poprzedzone diagnozą czynników i zjawisk kryzysowych, która pozwoliła wskazać obszary o największej koncentracji zjawisk kryzysowych, a w konsekwencji wyznaczyć obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Ostateczny kształt obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji został wyznaczony Uchwałą nr XCI/730/24 Rady Miasta Chełm z dnia 29 kwietnia 2024 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Chełm.

Dnia 28 maja 2024 r. Rada Miasta Chełm podjęła uchwałę nr II/16/24 w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030, co umożliwiło podjęcie prac związanych z opracowaniem ww. dokumentu dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

Proces opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030 przebiegał w oparciu o przepisy ustawy o rewitalizacji, która określa procedurę opracowania i uchwalenia gminnego programu rewitalizacji. Dokument został przygotowany w sposób partycypacyjny, przy aktywnym udziale mieszkańców, przedstawicieli środowisk społecznych, gospodarczych oraz innych interesariuszy rewitalizacji.

Projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024–2030 podlegał konsultacjom społecznym, które przeprowadzono w terminie od 14 lipca 2025 r. do 17 sierpnia 2025 r. Konsultacje realizowane były w formie zbierania uwag za pomocą formularza konsultacyjnego, badania ankietowego oraz spotkania konsultacyjnego z interesariuszami, które odbyło się w dniu 4 sierpnia 2025 r. Dokument podlegał również opiniowaniu przez podmioty wskazane w art. 17 ust. 4 lit. a oraz b ustawy o rewitalizacji. Zapisy Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024–2030 zostały dostosowane do zmian wynikających z procesu konsultacji oraz opiniowania.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030 stanowi podstawę do realizowania procesu rewitalizacji w Mieście Chełm. Zaplanowane działania rewitalizacyjne stanowią odpowiedź na zdiagnozowane w tym obszarze problemy i zjawiska kryzysowe, przyczynią się do pobudzenia aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców, przywrócenia estetyki i ładu przestrzennego, ochrony środowiska naturalnego, zachowania dziedzictwa kulturowego, a tym samym poprawy jakości życia mieszkańców.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Chełm na lata 2024-2030 jest dokumentem strategicznym, na podstawie którego Miasto Chełm będzie mogło ubiegać się o dofinansowanie ze środków zewnętrznych na działania zmierzające do wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów miasta znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. W GPR ujęto zestawienie projektów podstawowych i uzupełniających obejmujących przedsięwzięcia, które – konsekwentnie wdrażane i realizowane – będą prowadziły do minimalizowania zdiagnozowanych zjawisk kryzysowych.

W związku z powyższym podjęcie niniejszej uchwały jest zasadne i niezbędne dla prowadzenia skutecznego procesu rewitalizacji w Mieście Chełm do roku 2030.